Euangelia

[illegible]

[illegible]

Evangelium Lucæ
et Epistolæ B. Pauli ac Apocalipsis
S. Joannis cum glossis

Lucas Syrus natione antiochensis arte me-
dicus discipulus apostolorum postea paulum
secutus usque ad confessionem eius serviens
domino sine crimine. Nam neque uxorem umquam habens neque fili-
os lxxiiii annorum obiit in Bithinia plenus spiritu sancto.
Qui cum iam scripta fuissent evangelia per Matheum quidem in
Iudea per Marcum autem in Italia: sancto instigante spiritu
in Achaie partibus hoc scripsit evangelium: significans etiam ipse
in principio ante suum alia esse descripta. Cui extra
ea que ordo evangelice dispositionis exposcit ea ma-
xima necessitas laboris fuit ut primum grecis fidelibus omni
prophetatione venturi in carne dei Christi manifestata
humanitate ne iudaicis fabulis attenti in solo legis
desiderio tenerentur, vel ne hereticis fabulis et stultis
sollicitationibus seducti exciderent a veritate, elaboraret.
Dehinc ut in principio evangelii Johannis nativitate
presumpta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet
indicaret contestans in se completa esse que essent ab
aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfecti-
one generationis in Christo implete repetende a principio

natiuitatis humane ptas pmissa est ut requirentibus

demonstraret in quo apprehendens erat per nathan filium da

uid introitu recurrentis in deum generationis et inuiso indi

ssabilis dei predicans in hominibus cristi sui perfecti opus hominis

redire in se per filium dei faceret Cui per dauid patre venientibus

entibus iter prebebat in cristo Cui luce non inmerito etiam scri

bendorum apostolorum actuum ptas in ministerio datur ut deo

in deum pleno et filio perditionis extincto oratione ab apostolis

facta sorte domini electionis numerus compleretur Sicque pau

lus consummationem apostolicis actibus daret quem diu contra

stimulum recalcitrantem dominus elegisset Quod legentibus et requi

rentibus deum etsi per singula expediri a nobis utile fuerat Sci

ens tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis

primum edere uitauimus publicam curiositatem ne non tam

uolentibus deum uideremur demonstrare quam fastidientibus prodidisse

Proemium beati Luce in evangelium suum incipit

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare nar

rationem que in nobis complete sunt rerum sicut tra

diderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri

fuerunt sermonis visum est et michi assecuto a princi

pio omnia diligenter ex ordine tibi scribere optime theo

Fuit in diebus et

Theophile ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem

Incipit evangelium s[ecundum] lucam

Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidam nomine zacharias de vice abia et uxor illius de filiabus aaron et nomen eius elizabeth. Erant autem ambo iusti ante deum incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. et non erat illis filius eo quod esset elizabeth sterilis et ambo processissent in diebus suis.

Factum est autem cum sacerdotio fungeretur zacharias in ordine vicis sue ante deum secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum domini et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini stans a dextris altaris incensi et zacharias turbatus est videns et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus ne timeas zacharia quoniam exaudita est deprecatio tua et uxor tua elizabeth pariet tibi filium et vocabis nomen eius iohannes et erit gaudium tibi et exultatio et multi in nativitate eius gaudebunt

Erit enim magnus coram domino et vinum et siceram
non bibet et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris
sue et multos filiorum israel convertet ad dominum deum
ipsorum et precedet ante illum in spiritu et virtute helie ut co
vertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam
iustorum parare domino plebem perfectam. Et dixit za
charias ad angelum unde hoc sciam: ego enim sum
senex et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens
angelus dixit ei. Ego sum Gabriel qui assisto ante
deum et missus sum loqui ad te et hec tibi evange
lizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in
diem quo hec fiant: pro eo quod non credidisti verbis
meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs
expectans zachariam et mirabatur quod tardaret ipse
in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos
et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et
ipse erat innuens illis et permansit mutus. Et fa
ctum est ut impleti sunt dies officii eius abiit in
domum suam. Post hos autem dies concepit elizabeth
uxor eius et occultabat se mensibus quinque dicens quia

Ca. I.

In mense autem etc. de domo david

sic mi fecit dominus in diebus quibus respexit auferre ob-

probrium meum inter homines. In mense autem sexto missus

est angelus gabriel a deo in civitatem Galilee cui no-

men nazareth ad virginem desponsatam viro cui nomen

Joseph erat de domo david et nomen virginis maria

Et ingressus angelus dixit Ave gratia plena dominus

tecum benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset

turbata est in sermone eius et cogitabat qualis

esset ista salutatio: et ait angelus ei. ne timeas ma-

ria invenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in

utero et paries filium et vocabis nomen eius iesum. h-

ic erit magnus et filius altissimi vocabitur. et dabit

illi dominus deus sedem david patris eius et regnabit

in domo iacob in eternum et regni eius non erit finis. Dixit

autem maria ad angelum Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco

Et respondens angelus dixit ei Spiritus sanctus superveniet in te

et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod ex te

nascetur sanctum vocabitur filius dei. Et ecce elizabeth

cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua. Et

hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis quia non

eut impossibile apud deum omne verbum. Dixit autem maria
Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum. et discessit ab
illa angelus. Exurgens autem maria in diebus illis abiit
in montana cum festinatione in civitate iuda et intra
vit in domum zacharie et salutavit elizabeth. et factum
est ut audivit salutationem marie elizabeth exultavit
infans in gaudio in utero eius et repleta est spiritu sancto
elizabeth et exclamavit voce magna et dixit Benedi
cta tu inter mulieres et benedictus fructus ventris tui. et
Unde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me. Ecce enim ut fa
cta est vox salutationis tue in auribus meis exultavit
in gaudio infans in utero meo et beata que credidisti
quoniam perficientur in te ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait
maria Magnificat anima mea dominum et exultavit spi
ritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humili
tatem ancille sue ecce enim ex hoc beatam me dicent om
nes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum
nomen eius et misericordia eius a progenie in progenies timen
tibus eum. Fecit potentiam in brachio suo dispersit superbos
mente cordis. Deposuit potentes de sede et exaltavit

Exclamavit

et misericordia

vel superbos

A progenie in progenies timentibus eum

uuites Esurientes impleuit bonis et diuites dimisit ina-
nes. Suscepit israel puerum suum recordatus misericordie sue. Sic-
ut locutus est ad patres nostros abraam et semini eius in secula.
Mansit autem maria cum illa quasi mensibus tribus et reuersa
est in domum suam. Elizabeth autem impletum est tempus pari-
endi et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius
quia magnificauit dominus misericordiam suam cum illa et con-
gratulabantur ei. Et factum est in die octauo venerunt
circumcidere puerum et vocabant eum nomine patris sui za-
chariam. Et respondens mater eius dixit. nequaquam sed
vocabitur Johannes. Et dixerunt ad illam quia nemo est
in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant
patri eius quem vellet vocari eum. postulans pugil-
larem scripsit dicens. Johannes est nomen eius. Et mi-
rati sunt vniuersi. Apertum est autem illico os eius et
lingua eius et loquebatur benedicens deum. Et factus
est timor super omnes vicinos eorum. et super omnia mon-
tana Judee diuulgabantur omnia verba hec. Et posue-
runt omnes qui audierant in corde suo dicentes. Quid
putas puer iste erit. Etenim manus domini erat [cum illo].

Et zacharias pater eius impletus est spiritu sancto et prophetavit dicens Benedictus dominus deus israel quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue et erexit cornu salutis nobis in domo david pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iuravit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi vocaberis preibis enim ante faciem domini parare vias eius ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie dei nostri in quibus visitavit nos oriens ex alto illuminare hiis qui in tenebris et in umbra mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu et erat in deserto usque ad diem ostensionis sue ad israel.

Capitulum secundum

Factum est autem in diebus illis exiit edictum a cesare

Augusto ut describeret' universus orbis. Hec descriptio facta
est a p'side Syrie Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur
singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph a Gal
ilea de civitate Nazareth in Judeam civitatem David
que vocatur Bethleem eo quod esset de domo et familia Da
vid ut p'fitere' cum Maria desponsata sibi uxore pre
gnante. Factum est autem cum esset ibi impleti sunt dies ut
pareret. Et peperit filium suum primogenitum et pannis eum
involvit et reclinavit eum in presepio quia non erat ei
locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem
vigilantes et custodientes vigilias noctis super gre
gem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos et
claritas dei circumfulsit illos et timuerunt timore ma
gno. Et dixit illis angelus nolite timere ecce evan
gelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo
quia natus est vobis hodie salvator qui est Christus dominus
in civitate David. Et hoc vobis signum invenietis infa
ntem pannis involutum et positum in presepio et subito
facta est cum angelo multitudo militie cele
stis laudantium deum et dicentium Gloria in excelsis deo et

Profitent' ...

ut describeretur ...

Prima ...

ut profiteret' ...

et reclinavit ...

in diversorio ...

Et pastores ...

qui est Christus ...

Et hoc vobis signum ...

et subito ...

in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt
ab eis angeli in celum, pastores loquebantur ad invicem:
Transeamus usque bethleem et videamus hoc verbum quod factum est
quod dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes et invenerunt
mariam et ioseph et infantem positum in presepio. Vi-
dentes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de
puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt et de hiis que dicta erant
a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec con-
ferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et lauda-
tes deum in omnibus que audierant et viderant sicut dictum est ad
illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcide-
retur puer: vocatum est nomen eius ihesus quod vocatum est ab an-
gelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti
sunt dies purgationis eius secundum legem moysi tulerunt
illum in ierusalem ut sisterent eum domino sicut scriptum est in lege domini:
Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum domino
vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege
domini par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat
in ierusalem cui nomen symeon et homo iste iustus et timoratus expe-
ctans consolationem israel et spiritus sanctus erat in eo. Et respon-

pie timoratus et

acceperat a spiritu sancto non visurum se mortem nisi prius videret

cristum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent

puerum iesum parentes eius. et ut facerent secundum consuetudinem legis

pro eo. et ipse accepit eum in ulnas suas et benedixit

deum et dixit. Nunc dimittis servum tuum domine secundum ver-

bum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tu-

um. Quod parasti ante faciem omnium populorum lumen ad reve-

lationem gentium et gloriam plebis tue israel. Et erat pater eius

et mater mirantes super his que dicebantur de illo. Et be-

nedixit illis symeon et dixit ad mariam matrem eius

Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum

in israel et in signum cui contradicetur. et tuam ipsius animam

pertransibit gladius doloris ut revelentur ex multis cordi-

bus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel

de tribu asser. hec processerat in diebus multis et vixerat

cum viro suo annis septem a virginitate sua. et hec vidua

erat usque ad annos lxxxiiii que non discedebat de tem-

plo ieiuniis et orationibus serviens die ac nocte. Et hec

ipsa hora superveniens confitebatur domino et loquebatur de

illo omnibus qui expectabant redemptionem israel. Et ut per-

fecerit omnia secundum legem domini reversi sunt in Galli
leam in ciuitatem suam nazareth Puer autem crescebat et con
fortabatur plenus sapientia et gratia dei erat in illo Et ibant pa
rentes eius per omnes annos in ierusalem in die solemni pasche
Et cum factus esset annorum duodecim ascendentibus illis
ierusalem secundum consuetudinem diei festi consummatisque
diebus cum redirent remansit puer iesus in ierusalem et non
cognouerunt parentes eius Existimantes autem illum esse in
comitatu venerunt iter diei et requirebant eum inter co
gnatos et notos Et non inuenientes regressi sunt in ie
rusalem requirentes eum Et factum est post triduum inuene
runt illum sedentem in templo in medio doctorum audien
tem illos et interrogantem eos Stupebant autem omnes qui
eum audiebant super prudentia et responsis eius Et videntes
admirati sunt Et dixit mater eius ad illum fili quid fecisti
nobis sic Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus
te Et ait ad illos Quid est quod me querebatis nesciebatis
quia in his que patris mei sunt oportet me esse Et ipsi non intellexerunt
verbum quod locutus est ad illos Et descendit cum illis et venit na
zareth et erat subditus illis Et mater eius conseruabat

Confortabatur spiritu sancto. Non more hu[illegible] adventum sed [illegible] Non [illegible] sed [illegible]

Poncio pilato [illegible]

Sapientia [illegible]

omnia verba hec conferens in corde suo et iesus proficiebat
sapientia et etate et gratia apud deum et homines Ca · iii

Tetrarcha galylee [illegible]

Anno autem quintodecimo imperii tiberii cesaris pro
curante poncio pilato iudeam tetrarcha autem galylee
herode philippo autem fratre eius tetrarcha ythuree et
trachonitidis regionis et lisania abiline tetrarcha
sub principibus sacerdotum anna et caypha factum est

Philippo autem etc. [illegible]

verbum domini super iohannem zacharie filium in
deserto et venit in omnem regionem iordanis predicans
baptismum penitentie in remissionem peccatorum sicut scriptum est in li
bro sermonum ysaie prophete vox clamantis in deserto pa
rate viam domini rectas facite semitas eius omnis vallis

Anna et cayphas [illegible]

implebitur et omnis mons et collis humiliabitur et erunt
prava in directa et aspera in vias planas et videbit
omnis caro salutare dei dicebat ergo ad turbas que
exibant ut baptisarentur ab ipso genimina viperarum
quis ostendit vobis fugere a ventura ira facite ergo
dignos fructus penitentie et ne ceperitis dicere patrem
habemus abraham dico autem vobis quia potens est deus
de lapidibus istis suscitare filios abrahe iam enim securis

Omnis vallis etc. [illegible]

Omnis vallis etc. [illegible]

Omnis caro [illegible]

Dicebat ergo ad tur[bas] [illegible]

Genimina [illegible]

ad arboris radicem posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbe dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas det non habenti, et qui habet escas similiter faciat. Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad illos: Nichil amplius quam quod constitutum est vobis faciatis. Interrogabant autem eum et milites dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris. Existimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Johanne ne forte ipse esset Christus, respondit Johannes omnibus dicens: Ego quidem aqua baptizo vos. Veniet autem fortior me, cuius non sum dignus corrigiam solvere calciamentorum eius. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et in igne. Cuius ventilabrum in manu eius, et purgabit aream suam et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem et alia exortans evangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui et de omnibus malis que fecit Herodes

adiecit et hoc sup omnia inclusit iohannem in carcere

Factum est aūt cum baptisaret' om̄s pplus et iesu bapti

sato et orāte apti celi et descendit sp̄us sanctus corporali

specie sicut columba in ipm et vox de celo facta ē tu es

filius meus dilectus in te cplacuit m̄ · et ipse ies' erat inci

piens q̄i annoꝝ triginta ut putabat' filius ioseph q̄

fuit heli · qui fuit mathat · q̄ fuit levi · q̄ fuit melchi · q̄ f ·

ianne · q̄ f · ioseph · q̄ f · mathatie · q̄ fuit amos · q̄ f · naum

q̄ fuit esli · q̄ fuit nagge · q̄ fuit maath · q̄ fuit mathathie

q̄ fuit semei · q̄ fuit ioseph · q̄ fuit iuda · q̄ fuit iohanna · q̄

fuit resa · q̄ f · zorobabel · q̄ f · salatiel · q̄ fuit neri · q̄ fuit mel

chi · qui fuit addi · q̄ fuit cosan · q̄ fuit elmadan · q̄ fuit her

im fuit iesu · q̄ fuit eleazar · q̄ fuit iorim · q̄ fuit mathath

q̄ fuit levi · q̄ fuit simeon · q̄ fuit iuda · q̄ fuit ioseph · q̄ fuit

iona · q̄ f · eliachim · q̄ fuit meltha · q̄ fuit menna · q̄ fuit

matha · q̄ fuit mathatha · q̄ fuit nathan · q̄ fuit david

q̄ fuit iesse · q̄ f · obeth · q̄ f · booz · q̄ fuit salmon · q̄ f · naason

q̄ f · aminadab · q̄ f · aram · q̄ f · esrom · q̄ f · phares · q̄ f · iude · q̄

fuit iacob · q̄ fuit isaac · q̄ f · abraam · q̄ f · thare · q̄ fuit na

chor · q̄ f · seruch · q̄ f · ragau · q̄ fuit phaleg · q̄ fuit heber

Qui fuit caynan

agebatur [illegible gloss] quadraginta [illegible gloss] Tentabat a dyabolo [illegible gloss]

q̄ fuit sale q̄ fuit cainan q̄ fuit arphaxat q̄ fuit sem q̄
fuit noe q̄ fuit lamech q̄ fuit mathusale q̄ fuit enoch qui
fuit iareth q̄ f. malaleel q̄ fuit cainan q̄ fuit enos q̄ fuit
seth qui fuit adam qui fuit dei. Ca. quartum

Iesus aut plenus spu sancto regressus a iordane et
agebat̄ a spu in desertu diebus xl et tentabat̄ a dyabolo
et nil manducauit in diebus illis et consumatis illis esu
riit. Dixit aut illi dyabls Si filius dei es dic lapidi huic ut
panis fiat. Et rndit ad illu iesus. Scriptu e qa non in solo
pane viuit homo sed in omni verbo dei. Et duxit eu dyabls
in montem excelsu et ostendit illi oia regna orbis terre i momen
to tpis et ait ei. Tibi dabo ptatem hanc vniuersam et gl'iam illorum
quia m tradita st et ego cui volo do illa. Tu ergo si procidens
adoraueris coram me erunt tua omnia. Et rndens iesus
dixit illi. Scriptu e. Dnm deu tuum adorabis et illi soli
seruies. Et duxit illu in ierlm et statuit eu sup pinnaculum
templi et ait illi Si filius dei es mitte te hinc deorsum.
Scriptu e enim qr angelis suis mandauit de te ut custodiat te
et qr in manibus tollant te ne forte offendas ad lapide
pedem tuum. Et rndens iesus ait illi. Dictu e. Non temptabis dnm

Et duxit eum &c [illegible gloss]

Sup pinnaculu &c [illegible gloss]

Et rndens [illegible gloss]

dic lapidi &c [illegible gloss]

quia m tradi[ta] [illegible gloss]

Et regressus ... in galileam

dei tuum. Et consumata omni temptatione dyabolus recessit ab
illo usque ad tempus. Et regressus est Ihesus in virtute spiritus in gali
leam et fama exiit per universam regionem de illo. Et ipse do
cebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omnibus. Et venit Naza
reth ubi fuerat nutritus et intravit secundum consuetudinem suam
die sabbati in synagogam et surrexit legere. Et traditus est illi
liber Ysaie prophete. Et ut revolvit librum invenit locum ubi
scriptum erat: Spiritus domini super me propter quod unxit me evange
lizare pauperibus misit me sanare contritos corde predicare
captivis remissionem et cecis visum dimittere confractos in
remissionem predicare annum acceptum et diem retributionis. Et cum
plicuisset librum reddidit ministro et sedit. Et omnium in synagoga
oculi erant intendentes in eum. Cepit autem dicere ad illos quia hodie
completa est hec scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium il
li dabant et mirabantur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius. Et dicebant
Nonne hic est filius Joseph. Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc
similitudinem: Medice cura teipsum. Quanta audivimus
facta in Capharnaum fac et hic in patria tua. Ait autem
Amen dico vobis quia nemo propheta acceptus est in patria sua.
In veritate dico vobis multe vidue erant in diebus Helie

Lucas

in israel qn clausum est celum annis tribus et mensibus sex cum fa-

cta esset fames magna in omni terra et ad nullam illarum missus

est helias nisi in sarepta sidonie ad mulierem viduam et multi

leprosi erant in israel sub elizeo propheta et nemo eorum mundatus est nisi

naaman syrus et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes et

surrexerunt et eiecerunt illum extra synagogam et duxerunt eum usque ad

supercilium montis super quem civitas eorum erat edificata ut precipitarent

eum. ipse autem transiens per medium illorum ibat et descendit in

capharnaum civitatem galilee. Ibique docebat illos sabbatis

et stupebant in doctrina eius quia in potestate erat sermo ipsius.

Et in synagoga erat homo habens spiritum immundum et exclamavit vo-

ce magna dicens Sine quid nobis et tibi iesu nazarene. venisti

perdere nos. scio te qui sis sanctus dei. Et increpavit illum iesus

dicens Obmutesce et exi ab illo. et cum proiecisset illum demonium

in medium exiit ab illo. et factus est pavor in omnibus

et colloquebantur ad invicem dicentes Quod est hoc verbum quia in potestate

et virtute imperat immundis spiritibus et exeunt. et divulgabatur fama

de illo in omnem locum regionis. Surgens autem de synagoga in-

troivit in domum simonis. Socrus autem simonis tenebatur

magnis febribus et rogaverunt illum pro ea. et stans super illam

imperavit febri et dimisit illam. Et continuo surgens ministra-
bat illis. Cum sol autem occidisset omnes qui habebant infirmos
variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis ma-
nus imponens curabat eos. Exibant autem demonia a multis clama-
ntia et dicentia quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea
loqui quia sciebant ipsum esse christum. Facta autem die egressus ibat
in desertum locum et turbe requirebant eum et venerunt usque ad
ipsum et detinebant eum ne discederet ab eis. Quibus ipse ait quia
et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum dei quia
ideo missus sum. Et erat predicans in sinagogis galilee. Ca. v

Factum est autem cum turbe irruerent in eum ut audirent verbum
dei et ipse stabat secus stagnum Genazareth. Et vidit du-
as naves stantes secus stagnum. Piscatores autem descende-
rant et lavabant retia. Ascendens autem in unam navem que erat
Simonis rogavit eum ut a terra reduceret pusillum. Et sedens do-
cebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui dixit
ad Simonem. Duc in altum et laxate retia vestra in capturam
piscium. Et respondens Simon dixit illi: Preceptor per totam noctem
laborantes nihil cepimus. In verbo autem tuo laxabo rethe. Et
cum hoc fecissent concluserunt multitudinem piscium copiosam

Rumpebat autem rethe eorum et annuerunt sociis qui erant in
alia navi ut venirent et adiuvarent eos. Et venerunt et imple-
verunt ambas naviculas ita ut mergerentur. Quod cum videret
Symon petrus procidit ad genua iesu dicens Exi a me quia
homo peccator sum domine. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum
eo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Iaco-
bum et Iohannem filios zebedei qui erant socii Symonis. Et
ait ad Simonem iesus Noli timere ex hoc iam eris homines
capiens. Et subductis ad terram navibus relictis omnibus
secuti sunt illum. Et factum est cum esset in una civitate
et ecce vir plenus lepra et videns iesum et procidens in faciem
sua rogabat eum dicens Domine si vis potes me mundare.
Et extendens manum tetigit illum dicens Volo mundare. Et
confestim lepra discessit ab illo. Et ipse precepit illi ut nemini
diceret sed vade ostende te sacerdoti et offer pro emundatione tua
sicut precepit moyses in testimonium illis. Perambulabat autem magis
sermo de illo et conveniebant turbe multe ut audirent et curarentur ab
infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum et orabat. Et
factum est in una dierum et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes
et legisdoctores qui venerant ex omni castello galilee et iudee

et virtus erat domini ad sanandum eos. et ecce viri
portantes in lecto hominem qui erat paraliticus et querebant eum i-
nferre et ponere ante eum. et non invenientes qua parte illum infer-
rent pre turba. ascenderunt supra tectum et per tegulas summi-
serunt eum cum lecto in medium ante iesum. quorum fidem
ut vidit dixit: homo remittuntur tibi peccata tua. et ceperunt cogitare
scribe et pharisei dicentes. quis est hic qui loquitur blasphemias. Quis potest
dimittere peccata nisi solus deus. ut cognovit iesus cogita-
tiones eorum respondens dixit ad illos. quid cogitatis mala in cor-
dibus vestris. quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua
an dicere surge et ambula. ut autem sciatis quia filius hominis
potestatem habet in terra dimittendi peccata ait paralitico. tibi
dico surge tolle lectum tuum et vade in domum tuam. et con-
festim surgens coram illis tulit lectum in quo iacebat et abiit
in domum suam magnificans deum. et stupor apprehendit om-
nes et magnificabant deum et repleti sunt timore dicentes
quia vidimus mirabilia hodie. Et post hec exiit et vi-
dit publicanum nomine levi sedentem ad theoloneum.
et ait illi. Sequere me. et relictis omnibus surgens secutus
est eum. et fecit ei convivium magnum levi in domo sua

et erat ibi multa turba publicanorum et aliorum qui cum illis erant
discumbentes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum dicentes
ad discipulos eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis
et bibitis. Et respondens Ihesus dixit ad illos: Non egent qui sani
sunt medico sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos sed pec
catores ad penitentiam. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli
Iohannis ieiunant frequenter et obsecrationes faciunt similiter
phariseorum, tui autem edunt et bibunt. Quibus ipse ait: Numquid
potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiu
nare? Venient autem dies et cum ablatus fuerit ab illis sponsus
tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem et similitudinem
ad illos quia nemo commissuram a vestimento novo immittit in
vestimentum vetus; alioquin et novum rumpit et veteri non
convenit commissura a novo. Et nemo mittit vinum novum
in utres veteres; alioquin rumpet vinum novum utres et ipsum
effundetur et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mitten
dum est et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus statim vult novum.
Dicit enim: Vetus melius est.

Capitulum sextum

Factum est autem in sabbato secundoprimo cum transiret per sata, velle
bant discipuli eius spicas et manducabant confricantes manibus.

Ca. vi.

Et descendens cum illis etc.

at pharisei dicebant illis Ecce faciunt quod non licet in sabbatis facere. Et videns Jesus dixit nec hoc legistis quod fecit David cum esurisset ipse et qui cum eo erant. intravit domum dei et panes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his qui cum eo erant quos non licebat manducare nisi tantum sacerdotibus. et dicebat quia dominus est filius hominis etiam sabbati. Factum est autem in alio sabbato ut intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus dextra erat arida. observabant autem scribe et pharisei si in sabbato curaret ut invenirent unde accusarent eum. ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta in medium Et surgens stetit. Ait autem ad illos Jesus Interrogabo vos si licet sabbatis bene facere an male. animam salvam facere an perdere. et circumspectis omnibus ira dixit homini Extende manum tuam. et extendit. et restituta est sanitati manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia. et loquebantur ad invicem quidnam facerent de Jesu. Factum est autem in illis diebus Exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione dei Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos et elegit ex ipsis duodecim quos et apostolos nominavit. S[imonem]

Et ipse elevatis

nione quem cognominavit petrum et andream fratrem eius et
Johannem et Jacobum philippum et Bartholomeum Matheum
et Thomam Jacobum alphei et Simonem qui vocatur zelotes Ju
dam Jacobi et Judam Scarioth qui fuit traditor Et descendens
cum illis stetit in loco campestri et turba discipulorum eius et multi
tudo copiosa plebis ab omni Judea et Jerusalem et transfretum et
maritima et Tyri et Sidonis qui venerunt ut audirent eum
et sanarentur a languoribus suis et qui vexabantur a spiritibus immundis
curabantur Et omnis turba querebat eum tangere quia virtus de illo
exibat et sanabat omnes Et ipse elevatis oculis in discipu
los suos dicebat Beati pauperes quia vestrum est regnum dei Beati
qui nunc esuritis quia saturabimini Beati qui nunc fletis quia ridebitis
Beati eritis cum vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobra
verint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium hominis Gau
dete in illa die et exultate ecce enim merces vestra multa in
celo Secundum hec enim faciebant prophetis patres eorum Verumtamen ve vobis
divitibus quia habetis consolationem vestram Ve vobis qui saturati estis quia esuri
etis Ve vobis qui ridetis nunc quia lugebitis et flebitis Ve cum benedi
xerint vobis homines Secundum hec enim faciebant pseudoprophetis patres eorum Sed vobis di
co qui auditis Diligite inimicos vestros benefacite hiis qui oderunt vos

Ca. vi.

benedicite maledicentibus vobis orate pro calumniantibus
vos. Et qui te percusserit in maxillam prebe ei et alteram.
Et ab eo qui aufert tibi vestimentum etiam tunicam noli pro-
hibere. Omni autem petenti te tribue. Et qui aufert que tua
sunt noli repetere. Et prout vultis ut faciant vobis
homines et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos
diligunt que vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se
diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt que
vobis gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum
dederitis his a quibus speratis recipere que gratia est vobis?
Nam et peccatores peccatoribus fenerantur ut recipiant equalia.
Verumtamen diligite inimicos vestros et benefacite et mu-
tuum date nihil inde sperantes. Et erit merces vestra multa
et eritis filii altissimi quia ipse benignus est super ingratos
et malos. Estote ergo misericordes sicut et pater vester misericors est.
Nolite iudicare et non iudicabimini. Et nolite conde-
mnare et non condemnabimini. Dimittite et dimittetur
vobis. Date et dabitur vobis mensuram bonam et confertam
et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem
quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis.

at illi et similitudine. Numquid potest cecus cecum ducere? no/
ne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum
perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Quid autem
vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo
est non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater sine
eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non
videns? Ypocrita eice primum trabem de oculo tuo et tunc perspi
cies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim
arbor bona que facit fructus malos, neque arbor ma
la faciens fructum bonum. Unaqueque enim arbor de fructu
suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque
de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bono thesauro
cordis sui profert bonum et malus homo de malo thezauro cordis
sui profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quid autem
vocatis me domine domine et non facitis que dico? Omnis qui venit ad me
et audit sermones meos et facit eos, ostendam vobis cui similis sit.
Similis est homini edificanti domum qui fodit in altum et posuit
fundamentum super petram. Inundacione autem facta illisum est flumen
domui illi et non potuit eam movere, fundata enim erat
super petram. Qui autem audit et non facit similis est homini edificanti

[illegible] descripta e[st] nostri instructio hic po[st] huius denique instructionis confirmacio. et primo signo sensibili [illegible] facto [illegible] ibi rogabat [illegible] causa [illegible] in duo [illegible] describunt [illegible]

suam non [illegible] ... x [illegible] fundamenti positum [illegible] ... [illegible] et ... statim

... [illegible] z[e]timuo

[illegible] septimum

... gallilee ... in qua eri[t]

... at in ca ... [illegible]

... habebat ... samaret

... [illegible] centurio ... misit ... sanaret

... saluaret ... [illegible]

... [illegible] soluate ... iudeorum

... [illegible] ... illis

... centurio ... [illegible]

... at subte ... [illegible]

... arbitra ...

... puer ita ... [illegible] qui

... milites et ... [illegible] ... vade et

... et suo ... [illegible]

... e. et ro. ... [illegible]

... in [illegible]

... domum [illegible] ... [illegible]

... tempus ... etiam ... vel etiam

... tu 1o d[i]xi

Homo bonus vir iste enim est iesus qui re[illegible] monet [illegible] corde [illegible]

[illegible] fide [illegible] deum: et pietate [illegible] [illegible] fuisset vite [illegible] reddendi

Math viii [illegible] quod ipse met accessit ad iesum [illegible] non est intelligendum in [illegible] persona [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] que enim per [illegible] [illegible] enim quodammodo per nos facimus. Centurio vero rogabat ut veniret ad sanandum [illegible] [illegible] [illegible] sequenti [illegible] ... senio[res] misit hic [illegible] ... centurionis [illegible] ... quod erat gentilis positus ibi ad custodiam [illegible] a principibus Romanis [illegible]

[illegible] [illegible] dilectionis est exhibicio operis [illegible] [illegible] in [illegible] ... [illegible] lingua [illegible] opere et veritate

Secundum [illegible] [illegible] cedola que nondum [illegible]: [illegible] aliquid in [illegible] ... in eius [illegible] ... esse [illegible] ... [illegible] [illegible] ... displicere [illegible]

[illegible] humilitate fide [illegible] et [illegible] centurionis Nam de [illegible] ... sapiencia ... de milite et la[illegible] ... item de [illegible] baptisato, tanta fide [illegible]

[illegible] [illegible] mira[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] que vocatur Naym [illegible] [illegible] ut evidentius esset miraculum [illegible] ut testimonium [illegible] ... [illegible] in ore [illegible] [illegible] stat omne [illegible]

[illegible] [illegible] ad [illegible] et agendum expedit [illegible] [illegible] ad [illegible] necessaria [illegible] Joh 14 [illegible] a patre meo nota feci vobis

Seniores

[illegible] qui erat gentilis [illegible] ... [illegible] ... abhominabile ... Iudeis cum gentilibus bibere et comedere et etiam domos eorum intrare ut [illegible] Actuum xi.

Verbo vel [illegible] ... [illegible] ... rogant [illegible]

Iesus at[illegible]

[illegible] ... in domini ... ad [illegible] ... dei [illegible] ... et [illegible] ... venerant

Non est [illegible] tanti laboris [illegible] ad me [illegible] veniendo

Nec posse habere [illegible] hospitem, [illegible] et si fide erat [illegible]: nondum [illegible] sacramentis imbutus

[illegible] [illegible] temporis [illegible] [illegible] debuit esse maxime notus. [illegible] Notus in Iudea deus. Et [illegible] [illegible] fides [illegible] Iudeis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ablata [illegible]

s desperabis et despiciebatis cor

s quia inuitat ad exe quendum predicta

abrupta videtur consequentia ut vox ad propositum sequitur

at ut e...

... anima ... vel ... ut dicit dominus ...

ne aim...

plenius

perfecto...

s ... similia ... tor bonita ...

vides fe...

hic docentur mali predicatores et mali sacerdotes qui sunt correctis moribus peccatoribus qui alios volunt corrigere in seipsis moribus desperatis non consideratis

est non ...

p. ... ...

etiam...

... simulat...

Apostrophus: Hic ostendit quod ... et qui talis appetit videri quod non est

esse Et hic ... quia magis cognoscit ea que sunt sua quam que sunt aliena ... plus cognoscat mala sua quam aliena ... plus diligit se quam alium

Apostrophus ...

... praecepta non valent ... tenet ... enim apud se ... qui meat aliena

nes ...

s animus ... vel ... volunt...

arbor ...

s bonitate meritoria Nam ... actus ... actus ... non solum esse ... est morale

la fa...

suo to...

de ...

Dominus ... homines ... cordis ... et dicit ... hominem ... eternam sapientiam et vitam exemplarem etc.

cord... su...

sui pros...

Quid autem vocatis

... ad instruendum ... quod non sufficit sola confessio oris et operis sed etiam ... cordis ... quia non sunt ... tales erant ... dicentes Domine Domine ... nobis Et ... sufficiat oris et cordis confessio sed etiam ... operis ... negavit

vocatis ...

... deum ... nomen

et aud...

... assimilabi...

similis e...

s sine domini...

fudam...

domum ...

sup. fermum ...

sup petra...

domum super terram sine fundamento in qua illisus est fluvius et continuo
cecidit et facta est ruina domus illius magna. Ca. septimum

Cum autem complevisset omnia verba sua in aures plebis intrat in Ca
pharnaum. Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat
moriturus qui illi erat preciosus. et cum audisset de Iesu misit
ad eum seniores Iudeorum rogans eum ut veniret et salvaret
servum eius. At illi cum venissent ad Iesum rogabant eum sollicite
dicentes ei. quia dignus est ut illi prestes. diligit enim gentem nostram
et synagogam ipse edificavit nobis. Iesus autem ibat cum illis.
Et cum iam longe non esset a domo misit ad eum centurio
amicos dicens. Domine noli vexari. non enim dignus sum ut sub te
ctum meum intres. propter quod et meipsum non sum dignum arbitra
tus ut venirem ad te. sed dic verbo et sanabitur puer meus. Nam
et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites et
dico huic vade et vadit et alio veni et venit et servo
meo fac hoc et facit. Quo audito Iesus miratus est et con
versus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis nec in Israel
tantam fidem inveni. et reversi qui missi fuerant in domum inve
nerunt servum qui languerat sanum. Et factum est deinceps
ibat Iesus in civitatem que vocatur Naym et ibant cum eo discipuli

Cum autem appropinquaret porte civitatis ecce defu
nctus efferebatur filius unicus matris sue et hec vidua erat et
turba civitatis cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus
super eam dixit illi noli flere. Et accessit et tetigit loculum.
Hii autem qui portabant steterunt. Et ait adolescens tibi dico surge
et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit il
lum matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant
deum dicentes quia propheta magnus surrexit in nobis et quia
deus visitavit plebem suam et exiit hic sermo in univer
sam Judeam de eo et omnem circa regionem. Et nunciaverunt
Johanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit du
os ex discipulis suis Johannes et misit ad Iesum dicens Tu es
qui venturus es an alium expectamus. Cum autem venissent viri ad eum
dixerunt ei Johannes baptista misit nos ad te dicens Tu es
qui venturus es an alium expectamus. In ipsa autem hora multos
curavit a languoribus suis et plagis et spiritibus malis et
cecis multis donavit visum. Et respondens dixit illis euntes re
nunciate Johanni que audistis et vidistis quia ceci vident
claudi ambulant leprosi mundantur surdi audiunt mortui
resurgunt pauperes evangelizantur et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus

mollibus vestimentis

Et cum discessissent

...

Dalisatus (?) in me. Et cum discessissent nuntii Iohannis cepit de Iohanne

dicere ad turbas. Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste

preciosa sunt et deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam?

Utique dico vobis et plus quam prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto

angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Dico

enim vobis maior inter natos mulierum propheta Iohanne baptista nemo est.

Qui autem minor est in regno dei maior est illo. Et omnis populus audiens

et publicani iustificaverunt deum baptizati baptismo Iohannis.

Pharisei autem et legisperiti consilium dei spreverunt in semetipsos non ba

ptizati ab eo. Ait autem dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis huius

et cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus invi

cem et dicentibus: Cantavimus vobis tibiis et non saltastis, lamentavimus

et non plorastis. Venit autem Iohannes baptista neque manducans

panem neque bibens vinum et dicitis: Demonium habet. Venit filius hominis man

ducans et bibens et dicitis: Ecce homo devorator et bibens vinum, amicus

publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus

filiis suis. Rogabat autem illum quidam de phariseis ut mandu

caret cum illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et ecce mu

lier que erat in civitate peccatrix ut cognovit quod accubuit

Ad turbas

Similes sunt

Rogabat autem

in domo pharisei attulit alabastrum unguenti et stans retro secus
pedes eius lacrimis cepit rigare pedes eius et capillis capitis sui
tergebat et osculabatur pedes eius et unguento ungebat. Videbat
phariseus qui vocaverat eum ait intra se dicens hic si esset propheta sciret
utique que et qualis est mulier que tangit eum quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit
ad illum Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait magister dic. Et dixit
Iesus Duo debitores erant cuidam feneratori unus debebat de-
narios quingentos et alius quinquaginta. Non habentibus autem illis
unde redderent donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit. Respondens Simon dixit
Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei recte iudicasti.
Et conversus ad mulierem dixit Simoni Vides hanc mulierem.
Intravi in domum tuam aquam pedibus meis non dedisti haec autem
lacrimis rigavit pedes meos et capillis suis tersit. Osculum mihi non
dedisti haec autem ex quo intravit non cessavit osculari pedes meos.
Oleo caput meum non unxisti haec autem unguento unxit pedes meos.
Propter quod dico tibi remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.
Cui autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam
Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra
se Quis est hic qui etiam peccata dimittit. Dixit autem ad mulierem Fides
tua te salvam fecit vade in pace. Capitulum VIII

Ca. viii.

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per civitates et castella predicans et evangelizans regnum dei et duodecim cum illo et mulieres aliquae que erant curate a spiritibus malignis et infirmitatibus Maria que vocatur Magdalena de qua demonia septem exierat et Iohanna uxor Chuse procuratoris Herodis et Zizanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima convenirent et de civitatibus properarent ad Iesum dixit per similitudinem. Exiit qui seminat seminare semen suum et dum seminat aliud cecidit secus viam et conculcatum est et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas et simul exorte spine suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius que esset hec parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse misterium regni dei, ceteris autem in parabolis ut videntes non videant et audientes non intelligant. Est autem parabola hec: Semen est verbum dei. Erat

Non enim est occultum

secus viam: hii sunt qui verbum dei audiunt. deinde venit
dyabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salui
fiant. Nam que supra petram: hii sunt qui cum audierint cum
gaudio suscipiunt verbum: et hii radices non habent. qui ad tempus
credunt et in tempore temptacionis recedunt. Quod autem in spinas
cecidit: hii sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et divitiis
et voluptatibus vite euntes suffocantur et non referunt fru
ctum. Quod autem in terram bonam: hii sunt qui in corde bono et
optimo audientes verbum retinent: et fructum afferunt in pa
tientia. Nemo autem lucernam accendens operit eam vase aut
subtus lectum ponit. sed super candelabrum ponit. ut intran
tes videant lumen. Non enim est occultum quod non manife
stetur: nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat.
Videte ergo quomodo auditis. Qui enim habet dabitur illi: et
quicumque non habet, etiam quod putat se habere auferetur
ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius et non
poterant adire eum pre turba. Et nunciatum est illi. Mater
tua et fratres tui stant foris volentes te videre. Qui re
spondens dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hii sunt qui
verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in una dierum

Venerunt autem

Ca. viii.

et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius et ait ad illos

Transfretemus trans stagnum. et ascenderunt. navigan

tibus autem illis obdormivit. et descendit procella venti

in stagnum. et complebantur et periclitabantur. Accedentes

autem suscitaverunt eum dicentes. preceptor. perimus. At ille

surgens. increpavit ventum. et tempestatem aque. et ces

savit. et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. ubi est fides

vestra. qui timentes mirati sunt. dicentes ad invicem. Quis

putas est hic. quia et ventis imperat et mari. et obediunt ei

Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum

que est contra Galileam. Et cum egressus esset ad terram. oc

currit illi quidam vir. qui habebat demonium iam temporibus

multis. et vestimento non induebatur. neque in domo

manebat. sed in monumentis. Hic ut vidit Iesum. procidit

ante illum. et exclamans voce magna dixit. Quid mihi

et tibi Iesu fili dei altissimi. obsecro te ne me torque

as. Precipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine.

Multis enim temporibus arripiebat illum et vinciebatur

catenis et compedibus custoditus et ruptis vinculis

agebatur a demonio in desertum. Interrogavit autem illum

iesus dicens quod tibi nomen est. At ille dixit legio

quia intraverat multa demonia in eum. et rogabant illum

ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex

porcorum multorum pascentium in monte. et rogabant eum

ut permitteret eis in illos ingredi et permisit illis. Exierunt

ergo demonia ab homine et intraverunt in porcos. et impetu

abiit grex per preceps in stagnum et suffocatus est. Quod ut viderunt

qui pascebant fugerunt et nunciaverunt in civitatem et in

villas. Exierunt autem videre quod factum est et venerunt ad ie

sum. et invenerunt hominem sedentem a quo demonia exie

rant vestitum ac sana mente ad pedes eius et

timuerunt. Nunciaverunt autem illis et qui viderant quomodo sanus

factus esset a legione. rogavit illum omnis multitudo

regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis quia timore

magno tenebantur. Ipse autem ascendens in navem reversus est.

Et rogabat illum vir a quo demonia exierant ut cum

eo esset. Dimisit autem illum iesus dicens Redi in domum tuam

et narra quanta fecit tibi deus. et abiit per universam civi

tatem predicans quanta illi fecisset iesus. Factum est autem cum

redisset iesus excepit illum turba. Erant enim omnes expe

Cui nomen Jayrus

stantes eum. Et ecce vir venit cui nomen Jayrus et ipse

princeps synagoge erat et cecidit ad pedes Iesu rogans eum

ut intraret in domum eius quia filia unica erat illi fere

annorum xij et hec moriebatur. Et contigit dum iret a turbis

comprimebatur. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis

ab annis duodecim que in medicos erogaverat omnem

substantiam nec ab ullo potuit curari accessit retro et tetigit

fimbriam vestimenti eius et confestim stetit fluxus

sanguinis eius. Et ait Iesus quis est qui me tetigit

Negantibus autem omnibus dixit Petrus et qui cum illo erant

Preceptor turbe te comprimunt et affligunt et tu dicis quis

me tetigit. Et dixit Iesus tetigit me aliquis nam et ego

novi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non

latuit tremens venit et procidit ante pedes illius et

ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo

et quemadmodum confestim sanata est. At ipse dixit

illi filia fides tua te salvam fecit vade in pace. Adhuc

illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens

ei quia filia tua mortua est noli vexare illum. Iesus

autem audito hoc verbo respondit patri puelle noli timere

Noli vexare illum

crede tantum et salva erit Et cum venisset domum non permisit
intrare secum quemquam nisi petrum iacobum et iohannem et patrem
et matrem puelle Flebant autem omnes et plangebant illam At
ille dixit nolite flere non enim est mortua sed dormit et
deridebant eum scientes quia mortua esset Ipse autem tenens ma
num eius clamavit dicens puella surge et reversus est
spiritus et surrexit continuo et iussit illi dari manduca
re et stupuerunt parentes eius quibus precepit ne alicui di
cerent quod factum erat

Capitulum nonum

Convocatis autem duodecim apostolis dedit illis virtutem
et potestatem super omnia demonia et ut languores curarent
et misit illos predicare regnum dei et sanare infirmos et ait
ad illos nihil tuleritis in via neque virgam neque peram
neque pecuniam neque panem neque duas tunicas habeatis
Et in quamcumque domum intraveritis ibi manete et inde ne
exeatis Et quicumque non receperint vos exeuntes de civi
tate illa etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimo
nium super illos Egressi autem circuibant per castella evange
lizantes et curantes ubique Audivit autem herodes te
trarcha omnia que fiebant ab eo et hesitabat eo quod di

retur a quibusdam quia Johannes surrexit a mortuis
quibusdam autem vero quia Helias apparuit ab alijs autem quia
propheta unus de antiquis surrexit a mortuis Et ait Hero
des Johannem ego decollavi Quis autem iste est de quo
ego audio talia et querebat videre eum Et reversi apostoli
narraverunt illi quecumque fecerunt Et assumptis illis se
cessit seorsum in locum desertum qui est Bethsaide Quod cum
cognovissent turbe secute sunt illum et excepit illos et lo
quebatur illis de regno dei et eos qui cura indigebant sa
nabat Dies autem ceperat declinare Et accedentes duode
cim dixerunt illi Dimitte turbas ut euntes in castella vil
las que circa sunt divertant ut inveniant escas quia hic
in loco deserto sumus Ait autem ad illos Vos date illis ma
ducare At illi dixerunt Non sunt nobis plus quam quinque pa
nes et duo pisces nisi forte nos eamus et emamus in
omnem hanc turbam escas Erat autem fere viri quinque milia
Ait autem ad discipulos suos Facite illos discumbere omnes
convivia quinquagenos Et ita fecerunt et discumbere fecerunt
omnes Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus
respexit in celum et benedixit illis et fregit et distribuit

discipulis suis ut ponerent ante turbas et manducaverunt
omnes et saturati sunt et sublatum est quod superfuit illis
fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus
esset orans erant cum illo discipuli eius et interrogavit illos
dicens quem me dicunt esse turbe. At illi responderunt et dixerunt
Alii Iohannem baptistam alii autem Heliam alii quia unus
de prioribus prophetis surrexit. Dixit autem illis vos autem quem
me esse dicitis. Respondens Simon petrus dixit. Christum filium
dei. At ille increpans illos precepit ne cui dicerent hoc dicens
quia oportet filium hominis pati multa et reprobari a senioribus
et principibus sacerdotum et scribis et occidi et tertia die
resurgere. Dicebat autem ad omnes si quis vult post me venire
abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur
me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet illam.
Nam qui perdiderit animam suam propter me salvam faciet
illam. Quid enim proficit homo si lucretur mundum universum
se ipsum autem perdat et detrimentum sui faciat. Nam qui me
erubuerit et meos sermones hunc filius hominis erubescet
cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum.
Dico autem vobis vere sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt

Ca. ix.

mortem. donec videant regnum dei. factum est autem post hec ve[r]ba fere dies octo et assumpsit petrum iacobum et iohannem et ascendit in montem ut oraret. Et facta est dum oraret species vultus eius altera. et vestitus eius albus et refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem moyses et helias visi in maiestate. et dicebant excessum eius quem completurus erat in ierusalem. petrus vero et qui cum illo erant gravati erant sompno multo. et evigilantes viderunt maiestatem eius. et duos viros qui stabant cum illo. et factum est dum discederent ab illo. ait petrus ad iesum. preceptor bonum est nos hic esse. et faciamus tria tabernacula. unum tibi. et unum moysi. et unum helie. nesciens quid diceret. hec autem illo loquente facta est nubes. et obumbravit eos. et timuerunt intrantibus illis in nubem. et vox facta est de nube dicens. hic est filius meus dilectus. ipsum audite. et dum fieret vox inventus est iesus solus. et ipsi tacuerunt. et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his que viderant. Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte. occurrit illis turba multa. et ecce vir de turba exclamavit dicens. Magister obsecro te respice filium meum

species vultus eius

et refulgens

et dicebant excessum

quia unicus est mihi et ecce spiritus apprehendit illum et subito

clamat et elidit et dissipat eum cum spuma et vix discedit

dilanians eum et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum

et non potuerunt Respondens autem iesus dixit O generatio infi-

delis et perversa usquequo ero apud vos et patiar vos adduc huc

filium tuum et cum accederet elisit illum demonium et dissipavit

et increpavit spiritum immundum iesus et sanavit puerum et red-

didit illum patri suo Stupebant autem omnes de magnitudine dei

omnibusque mirantibus in omnibus que faciebat dixit ad discipulos

suos Ponite vos in cordibus vestris sermones istos filius enim

hominis futurum est ut tradatur in manus hominum At illi igno-

rabant verbum istud et erat velatum ante eos ut non sen-

tirent illud et timebant interrogare eum de hoc verbo Intravit

autem cogitatio in eos quis eorum esset maior At iesus vi-

dens cogitationes cordis eorum apprehendit puerum et statuit se-

cus se et ait illis Quicumque susceperit puerum istum in nomine

meo me recipit et quicumque me receperit recipit eum

qui me misit Nam qui minor est inter omnes vos hic ma-

ior est Respondens autem Johannes dixit preceptor vidimus quemdam

in nomine tuo eicientem demonia et prohibuimus eum quia

me recipit

et prohibuimus eum

preceptor

Ca. ix.

non sequitur te nobiscum. Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere:

qui enim non est adversum vos pro vobis est. Factum est autem

dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam

firmavit ut iret in Ierusalem. Et misit nuntios ante con-

spectum suum: et euntes intraverunt in civitatem Samaritano-

rum ut pararent illi. Et non receperunt eum,

quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem

discipuli eius Iacobus et Iohannes dixerunt: Domine, vis di-

cimus ut ignis descendat de caelo et consumat illos, sicut

Helias fecit? Et conversus increpavit illos, et dixit: Nesci-

tis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit ani-

mas hominum perdere sed salvare. Et abierunt in aliud ca-

stellum. Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam

ad illum: Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Iesus: Vulpes

foveas habent, et volucres caeli nidos: Filius autem hominis

non habet ubi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere

me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire et sepelire

patrem meum. Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant

mortuos suos: tu autem vade et annuntia regnum Dei.

Ait alter: Sequar te, Domine, sed primum permitte mihi renuntiare

his qui domi sunt. ait ad illum ihesus nemo mittens manum suam in aratrum et respiciens retro aptus est regno dei. Ca. x.

Post hec autem designavit dominus et alios lxx duos et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus et dicebat illis. Messis quidem multa est operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis primum dicite pax huic domui et si ibi fuerit filius pacis requiescet super illum pax vestra. Sin autem ad vos revertetur. In eadem domo manete edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos manducate que apponuntur vobis et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis appropinquavit in vos regnum dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis et non receperint vos exeuntes in plateas eius dicite etiam pulverem qui

Designavit. [illegible]

Binos. [illegible]

Post hec [illegible]

ante faciem suam [illegible]

Messis ad multa [illegible]

Operarii autem pauci [illegible]

regno dei et c. [illegible]

Ite ecce ego et c. [illegible]

Edentes et bibentes [illegible]

Curate infirmos [illegible]

adhesit nob(is) de civitate v(est)ra extergimus in vos. tam(en)
hoc scitote quia appropinquabit regnu(m) dei. Dico vobis quia
Sodomis remissius erit in die illa quam illi civitati. Ve
tibi corozaym ve tibi bethsaida quia si in tyro et sidone
facte fuissent virtutes que in vobis facte sunt olim
in cilicio et cinere sedentes peniterent. verumtamen
Tyro et Sidoni remissius erit in iudicio quam vobis.
Et tu capharnaum usque in celum exaltata usque ad
infernum demergeris. Qui vos audit me audit. et
qui vos spernit me spernit. Qui aut(em) me spernit
spernit eum qui me misit. Reversi sunt aut(em) lxxii
cum gaudio dicentes. domine etiam demonia subiciuntur
nobis in nomine tuo. Et ait. videbam sathanam sicut ful
gur de celo cadentem. Et ecce dedi vobis potestatem calcan
di super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem
inimici et nil vobis nocebit. verumtamen in hoc nolite
gaudere quia spiritus vobis subiciuntur. Gaudete aut(em)
quia nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora
exultavit in spiritu sancto et dixit. Confitebor tibi domine
pater celi et terre quia abscondisti hec a sapientibus

Corozaym Bethsaida

Qui vos audit

Et ecce dedi vob(is)

et prudentibus et revelasti ea parvulis. Etiam pater quia
sic placuit ante te. Omnia michi tradita sunt a pa-
tre meo. et nemo scit quis sit filius hominis nisi pater
et quis sit pater nisi filius et cui voluerit filius revelare
Et conversus ad discipulos dixit Beati oculi qui vident
que vos videtis. Dico enim vobis quia multi prophe-
te et reges voluerunt videre que vos videtis. et non
viderunt. et audire que vos auditis. et non audie-
runt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans eum
et dicens. Magister quid faciendo vitam eternam possidebo
At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est. quo legis
At ille respondens dixit Diliges dominum deum tuum ex toto cor-
de tuo. et ex tota anima tua. et ex omnibus viribus tuis
et ex omni mente tua. et diliges proximum tuum sicut
teipsum. Dixitque illi. Recte respondisti. hoc fac et vives. Ille
autem volens iustificare seipsum dixit ad iesum. Et quis est
meus proximus. Suscipiens autem iesus dixit. Homo
quidam descendebat ab ierusalem in iericho. et incidit
in latrones. qui etiam despoliaverunt eum. et plagis im-
positis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sac-

dos quidam descendebat eadem via, et viso illo preterivit. Si-
militer et levita cum esset secus locum, pertransiit. Samari-
tanus autem quidam iter faciens venit secus eum, et videns
eum misericordia motus est: et appropians alligavit vulnera
eius infundens oleum et vinum et imponens illum in iu-
mentum suum duxit in stabulum et curam eius egit.
Et altera die protulit duos denarios et dedit stabula-
rio et ait: curam illius habe et quodcumque supero-
gaveris ego cum rediero reddam tibi. Quis horum
trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in la-
trones. At ille dixit: qui fecit misericordiam in illum. Et ait
illi Iesus: vade et tu fac similiter. Factum est autem dum
irent, et ipse Iesus intravit in quoddam castellum et
mulier quedam Martha nomine excepit illum in domum
suam. Et huic erat soror nomine Maria, que etiam
sedens secus pedes domini audiebat verbum illius.
Martha autem satagebat circa frequens ministerium: que ste-
tit et ait: Domine non est tibi cure quod soror mea re-
liquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiu-
vet. Et respondens dixit illi dominus: Martha Martha

solicita es et turbaris erga plurima. porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

Capitulum undecimum

Et factum est cum esset in loco quodam orans ut cessavit, dixit unus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare sicut et Johannes docuit discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum. adveniat regnum tuum. panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata nostra si quidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte et dicit illi amice accommoda michi tres panes quoniam amicus meus venit ad me de via, et non habeo quid ponam ante illum. et ille deintus respondens dicat noli michi molestus esse iam hostium meum clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit propter improbitatem tamen eius surget et dabit

qui es in celis &c. Nam licet sit in omnibus locis per essenciam presenciam et potenciam, specialiter tamen dicitur fore in iustis per graciam. omnipotens
sine eius excellencia relucet in beatis per gloriam **Sanctificetur nomen tuum** Innuitur nomen patris ut se velle magis amari quam timere. Ordinat ut
enim qui filius est exaudiendo diligere innuat vel ut petitur et firmum et celebre sit in nobis in quo corde credendo et amando, in ore
laudando et predicando, in opere bene vivendo **adveniat regnum tuum** Nam semper venit. Ille enim venit quem gracia dei prevenit et Iohannis
vito nemo potest ad me venire nisi pater qui misit me traxerit eum **regnum tuum** beatitudo eterna hoc dicitur regnum quia ibi habetur plene et perfecte
copia omnium bonorum. Vel adveniat regnum tuum, scilicet in nobis, et in nos veniet regnum tuum, scilicet ut tu regnes in nobis quod fit per obedienciam nostram
Fiat voluntas tua hic quarta ponitur per quod possumus beatitudinem consequi, et hoc potest fieri dupliciter. Uno directe et per se, alio modo
rete et quasi per accidens, eius scilicet est remocio impedimenti. Primum ponitur ibi, et dimitte nobis. Prima in duo quia ad assecucionem beatitudinis ali-
quid facit dupliciter. Uno modo principaliter, alio instrumentaliter, tamen potest ibi. Panem nostrum. Illud autem per quod fit principaliter consequimur beatitudinem, et hoc est imple-
re voluntatem divinam perfectum opere, et quia frequenter voluntas dei est nobis incognita, et ad hoc ut cognoscatur sumus impotentes et pigri ad
implendum, ideo tercio petimus: fiat voluntas tua &c. id est inspires nobis cultum et spiritum adimplendi beneplacitum tue voluntatis **Sicut in
celo et in terra** hoc enim sunt in celo qui sunt coniuncti unitate glorie divine, ideo non possunt deficere et variare a divina voluntate. Et ideo nos qui
sumus in via qui non sumus sic coniuncti petimus ut divina gracia hoc suppleat in nobis, tenendo voluntatem nostram in conformitate ad illa.
In operibus nostris sic conformantur illi qui sunt in celis **Panem nostrum** Quarto vite humane panis et aqua vel panem nostrum hic petitur illud per quod sustentatur
instrumentaliter dirigimur ad beatitudinem, et hoc potest fieri dupliciter. Uno modo potest aliquid esse instrumentum spiritus dei et sacramenta ecclesie sunt quasi instrumenta
quibus sanctificamur et ad beatitudinem dirigimur. Omnia autem sacramenta ordinantur ad sacramentum ecclesie quod petimus a deo cum dicimus Panem
nostrum supersubstancialem. Dicitur autem supersubstancialis quia sustendat vitam corporalem et ad unitatem ecclesie perducit. Iohannis vito Ego sum panis vi-
vus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum et petendo hoc sacramentum petimus omnia alia que ordinantur ad ipsum. Ut
ex iiiito sentenciarum. Et vocat eum panem quotidianum quia cotidie ipsum sumimus per ministros ecclesie qui hoc sacramentum preparant per se et pro tota comunitate.
Alio modo aliquid instrumentaliter ad consecucionem beatitudinis ex parte anime et cum corpus sit instrumentum anime seu organum et per consequens vita corporalis
instrumentaliter facit ad consecucionem spiritualis beatitudinis. Nam anima non exercet opera virtutis nisi in corpore quia ipsius vita durat tunc per se sumus vi-
te, ad vitam corporalem autem requiritur sufficiencia victus et hoc petitur cum dicimus panem nostrum &c. per quod intelliguntur per cetera omnia vite necessaria.
Et dimitte nobis. Sed pro salute non possumus, homo enim est spiritus vadens et non rediens **peccata nostra** Mathei vito dicitur debita id est
peccata. Peccata enim sunt debita quibus obligamur ad penam et ad satisfaccionem Vel dimitte nobis debita nostra. Luce. hic quinto petitur illud per quod co-
sequimur beatitudinem sed per removens et prohibens Et dividitur in duo quia primo facit quod debitum est. Secundo reddit rationem in qua dicit ibi Sicut
remiseritis. Prima adhuc in tres quia ad beatitudinem consequendam primo prohibet nos peccatum commissum. Secundo petitur de proximo consentiendum, et tercio
illud quod est ad utrumque inclinatum. Secundum ibi potest Et ne nos inducas. Tertium ibi Sed libera nos a malo. Illud igitur quod primo et principaliter
impedit nos a consecucione beatitudinis est peccatum commissum, quia ad beatitudinem ingredi non possumus donec peccatum commissum fit
totaliter dimissum, et quantum ad culpam et quantum ad penam, et ideo hanc dimissionem petimus quinto loco cum dicimus Et dimitte
nobis. **Sicut et nos dimittimus &c.** quia hoc est nobis res imposita quasi si volumus nobis dimitti peccata nostra, ita debemus dimittere proximo peccata
in nos commissa, ista tamen dimissio potest intelligi dupliciter. Uno modo quantum ad offensam et hoc est caritatis, quia tenemur omnes diligere ex caritate. Alio
quantum ad iniuriam et hoc non est necessitatis, licet sit supererogacionis. Sunt enim pecunia ablatam non tenetur quis auferenti dimittere sed peccata
sicut iniuria sed illata potest recompensacionem vel emendacionem facere. Petere cum ordine in ipsius **Et ne nos inducas in temptationem**
Non enim petimus ut non temptemur quia temptacio non est malum sed magis est ad virtutis exercicium si vincit resistendo, ut patet quod dicit psalmista Proba me domine et tem-
pta me. Sed petimus ne in temptacionem inducamur ne ab ipsa vincamur. Augustinus. inducit dyabolus hominem in temptacionem cum permittit ipsum temptari et superari.
Mathei xxvito Orate ne intretis in temptacionem Lira: Secundo impedit nos a beatitudine peccatum quod formidatur de proximo committendum et hoc contingit
quasi sumus positi in aliqua temptacione, in probabili timemus succumbere, et ideo vio petimus hic a deo cum dicimus Et ne nos inducas
id est induci permittas, in temptacionem hoc enim petimus ut non temptemur &c. **Sed libera nos a malo** hic tercio impedit nos illud quod est inclinatum
ad duo predicta et hoc est fomes peccati quia est quedam pena ex peccato primorum parentum derivata et hoc malum pene et alia mala presentis vite quantum possunt ad
peccatum nos inducunt ideo petimus removeri ab eis et liberari cum dicimus Libera nos. Nam in fine dicitur amen. quod est votum optativum vel prede-
cessum Precendum quod Lucas hic omittit duas peticiones ordine divino sed tertiam septimam quia tria implicite continentur in duabus precedentibus, si enim
gloriam petimus queramus et preparacionem regni eius que continentur in duabus primis peticionibus tamen voluntatem eius facimus, et eius volun-
tas impletur in nobis que continetur in tercia peticione que est Fiat voluntas tua &c. Omittit et septima que est Sed libera nos a ma-
lo quia includitur etiam in sexta. Si enim in temptacionem non inducimur ei non succumbendo sed magis ei prevalentibus resistendo tamen liberamur a malo
tres panes quibus hic refici quibus anima nostra

querendo auferetur. Unum est necessarium. Glo. [pre]ponitur unum multis, non enim a multis unum sed ab uno multa quia ab uno
primo prima et multitudo creatura ... unum ... degno ... multa ...
Contemplativa enim ...

illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico pe
tite et dabitur vobis. querite et invenietis. pulsate et
aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit. et qui
querit invenit. et pulsanti aperietur. Quis autem
ex vobis patrem petit panem numquid lapidem dabit illi. aut
piscem numquid pro pisce serpentem dabit illi. aut si pe
tierit ovum numquid porriget illi scorpionem. Si ergo vos
cum sitis mali. et nostis bona data dare filiis vestris
quanto magis pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus
se. Et erat eiciens demonium. et illud erat mu
tum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus
et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt
in belzebub principe demoniorum eicit demonia. Et
alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse
autem ut vidit cogitationes eorum dixit illis. Omne re
gnum in seipsum divisum desolabitur. et domus supra
domum cadet. Si autem et sathanas in seipsum divisus est
quomodo stabit regnum ipsius. quia dicitis in belzebub
eycere me demonia. Si autem in belzebub ego eycio
demonia filii vestri in quo eyciunt. ideo ipsi vestri iudices

eiciunt. Porro si in digito dei eicio demonia, profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia que possidet. Si autem fortior eo illo superveniens vicerit eum, universa arma eius aufert, in quibus confidebat, et spolia eius distribuet. Qui non est mecum, adversum me est, et qui non colligit mecum, dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa querens requiem, et non inveniens dicit: revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam et ornatam. Et tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et ingressi habitant ibi, et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec diceret, extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera que suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus cepit dicere: Generatio hec generatio nequam est; signum querit, et signum non dabitur illi nisi signum Jone prophete. Nam sicut Jonas fuit signum

niniuitis: ita erit filius hominis generationi isti. Regina
austri surget in iudicio cum viris generationis huius
et condemnabit illos: quia venit a finibus terre audire
sapientiam Salomonis et ecce plus quam Salomon hic. Viri
niniuite surgent in iudicio cum generatione hac et
condemnabunt illam: quia penitentiam egerunt in predi-
catione Ione. et ecce plus quam Iona hic. Nemo lucernam
accendit et in abscondito ponit neque sub modio sed
supra candelabrum: ut qui ingrediuntur lumen videant.
Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tu-
us fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit:
si autem nequam fuerit: etiam corpus tuum tenebrosum erit.
Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Si ergo corpus
tuum totum lucidum fuerit: non habens aliquam partem
tenebrarum: erit lucidum totum. et sicut lucerna fulgoris
illuminabit te. Et cum loqueretur: rogauit illum quidam
phariseus ut pranderet apud se. Iesus autem ingressus
recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere:
quare non baptisatus esset ante prandium. Et ait ad
illum dominus: Nunc vos pharisei quod de foris est calicis

et catini mundatis. quod autem intus est vestrum plenum est
rapina et iniquitate. Stulti: nonne qui fecit quod de foris
est. etiam id quod de intus est fecit. Verumtamen quod super
est date elemosinam: et ecce omnia munda sunt vobis. Sed
ve vobis phariseis qui decimatis mentam et rutam et
omne olus: et preteritis iudicium et caritatem dei. Hec autem
oportuit facere: et illa non omittere. Ve vobis phariseis:
quia diligitis primas cathedras in sinagogis. et salutationes
in foro. Ve vobis quia estis ut monumenta que non apparent.
et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam
ex legisperitis ait illi. Magister: hec dicens etiam contume
liam nobis facis. At ille ait. Et vobis legisperitis ve: quia
oneratis homines oneribus que portare non possunt: et ipsi
uno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edifica
tis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.
Sed profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestro
rum: quoniam quidem ipsi eos occiderunt: vos autem edificatis
eorum sepulcra. Propterea et sapientia dei dixit. Mittam
ad illos prophetas et apostolos et ex illis occident et perse
quentur: ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est

a constitutione mundi a generatione ista: a sanguine abel usque ad sanguinem zacharie qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis: requiretur ab hac generatione.

Ve vobis legisperitis qui tulistis clavem scientie: ipsi non introistis et eos qui introibant prohibuistis. Cum autem hec ad illos diceret: ceperunt pharisei et legisperiti graviter insistere: et os eius opprimere de multis insidiantes ei: et querentes aliquid capere de ore eius ut accusarent eum.

Capitulum XII

Multis autem turbis circumstantibus ita ut se invicem conculcarent: cepit dicere ad discipulos suos Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis. Nichil enim opertum est quod non reveletur: neque absconditum quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur: et quod in aure locuti estis in cubiculis: predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus: et post hoc non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis. Timete eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: hunc timete

dispondio

Nonne quinque passeres veneunt dipondio: et unus ex illis
non est in oblivione coram deo. Sed et capilli capitis ve
stri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passe
ribus pluris estis. Dico autem vobis: omnis quicumque confessus
fuerit me coram hominibus: et filius hominis confitebitur
illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me coram homi
nibus: negabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit
verbum in filium hominis remittetur ei: ei autem qui in spiritum sanctum
blasphemaverit non remittetur. Cum autem inducent vos
in synagogas et ad magistratus et potestates: nolite solliciti
esse: qualiter aut quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus
enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos
dicere. Ait autem ei quidam de turba. Magister dic fratri
meo: ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit ei
homo quis me constituit iudicem aut divisorem supra
vos. Dixitque ad illos. Videte et cavete ab omni avaritia
quia non in abundantia cuiusquam vita est ex his que pos
sidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens. Hominis
cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit: et cogita
bat intra se dicens Quid faciam quod non habeo quo congregem

magister dic fratri

homo

quis

et cogitabat intra se dicens

Quid faciam

gem fructus meos. Et dixit hoc faciam. destruam horrea
mea et maiora faciam: et illuc congregabo omnia que
nata sunt mihi et bona mea. et dicam anime mee. Anima
habes multa bona posita in annos plurimos: requie
sce. comede. bibe. epulare. Dixit autem illi deus: Stulte
hac nocte animam tuam repetunt a te. Que autem parasti
cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat: et non est in deum
dives. Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico vobis. Nolite
solliciti esse anime vestre quid manducetis: neque corpori quid
induamini. Anima plus est quam esca: et corpus plus quam
vestimentum. Considerate corvos: quia non seminant
neque metunt quibus non est cellarium neque horreum: et deus
pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis. Quis
autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum
unum? Si ergo neque quod minimum est potestis: quid de ce
teris solliciti estis? Considerate lilia quomodo crescunt: non
laborant neque nent. Dico autem vobis: nec Salomon in
omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum
quod hodie est in agro: et cras in clibanum mittitur deus
sic vestit: quanto magis vos pusille fidei. Et vos nolite

querere quid manducetis: aut quid bibatis: et nolite in
sublime tolli. Hec autem omnia gentes mundi querunt. Pater
autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen querite primum re-
gnum dei et iustitiam eius: et hec omnia adicientur
vobis. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit pa-
tri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et
date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt:
thesaurum non deficientem in celis: quo fur non appropi-
at: neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester
est: ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et
lucerne ardentes: et vos similes hominibus expectantibus
dominum suum quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit
et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi:
quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen
dico vobis: quod precinget se et faciet illos discumbere: et trans-
iens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia: et si
in tertia vigilia venerit et ita invenerit: beati sunt servi
illi. Hoc autem scitote: quoniam si sciret paterfamilias qua
hora fur veniret vigilaret utique: et non sineret per-
fodi domum suam et vos estote parati: quia qua hora

Ca. XII.

non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei petrus. Domine: ad nos dicis hanc parabolam an ad omnes? Dixit autem dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens: quem constituit dominus supra familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus: quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis: quoniam supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire: et ceperit percutere servos et ancillas et edere et bibere et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit et dividet eum: partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui et non preparavit et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum queretur ab eo: et cui commendaverunt multum: plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendatur. Baptismo autem habeo baptizari: et quo coartor usque dum perficiatur. Putatis

quia pacem veni mittere in terram. Non: dico vobis: sed sepa-
rationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi:
tres in duos et duo in tres dividentur: pater in filium
et filius in patrem suum: mater in filiam et filia in matrem
socrus in nurum suam et nurus in socrum suam. Dicebat
autem ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occa-
su statim dicitis nimbus venit: et ita fit: et cum austrum
flantem dicitis quia estus erit et fit: Ypocrite faciem
celi nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis. Quid
autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem
vadis cum adversario tuo ad principem in via: da operam
liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem: et iudex
tradat te exactori: et exactor mittat te in carcerem. Dico
tibi: non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas

Aderant autem quidam ipso in tempore Ca. xiii
nunciantes illi de Galileis: quorum sanguinem pilatus
miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis
Putatis quod hi galilei pre omnibus galileis peccatores fue-
runt quia talia passi sunt. Non: dico vobis: sed nisi pe-
nitentiam habueritis omnes similiter peribitis sicut illi

Sicut illi decem

Ca XIII

decem et octo supra quos cecidit turris in syloe et occidit

eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint preter omnes ho

mines habitantes in ierusalem? Non dico vobis: sed si non pe

nitenciam habueritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem

et hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam

in vinea sua: et venit querens fructum in illa et non inve

nit. Dixit autem ad cultorem vinee. Ecce anni tres sunt

ex quo venio querens fructum in ficulnea hac: et non inve

nio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

At ille respondens dixit illi. Domine dimitte illam et hoc

anno usque dum fodiam circa illam et mittam stercora.

Et siquidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides

eam. Erat autem docens in sinagoga eorum sabba

tis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis

decem et octo: et erat inclinata: nec omnino poterat sur

sum respicere. Quam cum videret iesus vocavit eam ad se

et ait illi. Mulier: dimissa es ab infirmitate tua. Et

imposuit illi manus: et confestim erecta est: et glo

rificabat deum. Respondens autem archisynagogus indi

gnans quia sabbato curasset iesus dicebat turbe

dicebat turbe

erubescebant os

Sex dies sunt in quibus oportet operari. In his ergo venite

et curamini: et non in die sabbati. Respondens autem ad illum dominus

dixit. Ypocrite unusquisque vestrum sabbato non solvit bo-

vem suum aut asinum a presepio et ducit adaquare? Hanc

autem filiam abrahe quam alligavit sathanas ecce decem

et octo annis: non oportuit solvi a vinculo isto die

sabbati? Et cum hec diceret erubescebant omnes adversarii

eius: et omnis populus gaudebat in universis que gloriose

fiebant ab eo. Dicebat ergo Cui simile est regnum dei: et

cui simile estimabo illud? Simile est regnum grano

sinapis quod acceptum homo misit in ortum suum et

crevit: et factum est in arborem magnam: et volucres

celi requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit.

Cui simile estimabo regnum dei? Simile est fermen-

to quod acceptum mulier abscondit in farine sata

tria: donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates

et castella docens: et iter faciens in ierusalem. Ait autem

illi quidam. Domine si pauci sunt qui salvantur? Ipse

autem dixit ad illos Contendite intrare per angustam

per angustam por

portam: quia multi dico vobis querunt intrare: et non

clauserit hostium ... incipietis foris

Cum aut intr[averit] ...

poterunt. Cum autem intrauerit paterfamilias et clauserit
hostium et incipietis foris stare et pulsare hostium dicen-
tes domine aperi nobis et respondens dicet vobis nescio vos
unde sitis. Tunc incipietis dicere manducavimus coram
te et bibimus et in plateis nostris docuisti et dicet vobis
nescio vos unde sitis discedite a me omnes operarii iniqui-
tatis. Ibi erit fletus et stridor dentium cum videritis abra-
ham et ysaac et iacob et omnes prophetas in regno dei
vos autem expelli foras et venient ab oriente et occidente
et aquilone et austro et accumbent in regno dei. et
ecce sunt novissimi qui erant primi et sunt primi qui
erant novissimi. In ipsa die accesserunt quidam phari-
seorum dicentes illi exi et vade hinc quia herodes
vult te occidere et ait illis ite et dicite vulpi illi ecce
eicio demonia et sanitates perficio hodie et cras et
tercia die consummor verumtamen oportet me hodie
et cras et sequenti ambulare quia non capit prophetam
perire extra ierusalem ierusalem que occidis prophe-
tas et lapidas eos qui mittuntur ad te quotiens
volui congregare filios tuos quemadmodum avis

Ibi erit ...

Cum videritis ...

et venient ab oriente ...

et ecce sunt novissimi ...

hodie et cras ...

nidum suum sub pennis: et noluisti. Ecce relinquetur vobis
domus vestra deserta. Dico autem vobis: quia non videbitis
me donec veniat cum dicetis: benedictus qui venit in nomine domini.

Et factum est cum intrasset Iesus Ca. xiiii in domum
cuiusdam principis phariseorum sabbato man
ducare panem: et ipsi observabant eum. Et ecce quidam ydro
picus erat ante illum. Et respondens Iesus: dixit ad legisperi
tos et phariseos dicens: Si licet sabbato curare. At
illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum: ac dimi
sit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut
bos in puteum cadet: et non continuo extrahet illum
die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat
autem et ad invitatos parabolam: intendens quo modo primos
accubitus eligerent: dicens ad illos. Cum invitatus fu
eris ad nuptias: non discumbas in primo loco: ne forte
honoratior te sit invitatus ab illo: et veniens is qui
te et illum vocavit dicat tibi. Da huic locum: et tunc in
cipies cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vo
catus fueris vade recumbe in novissimo loco: ut cum
venerit qui te invitavit dicat tibi. Amice ascende superius

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia
omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat
exaltabitur. Dicebat et ei qui se invitaverat Cum facis
prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque
fratres tuos neque cognatos neque vicinos divites: ne forte
et ipsi te reinvitent: et fiat tibi retributio Sed cum facis
convivium voca pauperes debiles claudos et cecos et beatus
eris: quia non habent retribuere tibi. Retribuetur autem tibi
in resurrectione iustorum Hec cum audisset quidam
de simul discumbentibus dixit illi. Beatus qui mandu
cabit panem in regno dei. At ipse dixit ei Homo qui
dam fecit cenam magnam: et vocavit multos. Et misit
servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent:
quia iam parata sunt omnia Et ceperunt simul omnes
excusare Primus dixit ei villam emi: et necesse
habeo exire et videre illam Rogo te: habe me excu
satum Et alter dixit Iuga boum emi quinque: et eo proba
re illa Rogo te: habe me excusatum Et alius dixit
Uxorem duxi: et ideo non possum venire Et reversus
servus nunciavit hec domino suo Tunc iratus pater/

familias dixit servo suo· Exi cito in plateas et vicos civitatis: et pauperes ac debiles et cecos et claudos introduc huc· Et ait servus· domine: factum est ut imperasti· et adhuc locus est· Et ait dominus servo· Exi in vias et sepes et compelle intrare: ut impleatur domus mea· Dico autem vobis: quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo: et conversus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores· adhuc autem et animam suam: non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem et venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt· si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum· et non potuerit perficere: omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes· quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem: non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei· qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente

legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus. Bonum est sal. Si autem sal quoque evanuerit: in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinium utile est: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

Capitulum xv.

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes: quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: et si perdiderit unam ex illis: nonne dimittit nonagintanovem in deserto et vadit ad illam que perierat donec inveniat eam? Et cum invenerit eam: imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi: quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis: ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente: quam super nonagintanovem iustis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dragmas decem

si perdiderit dragmā unam· nonne accendit lucernam et e-
uerrit domū et querit diligent(er)· donec inueniat eam? Et
cū inuenit: conuocat amicas et uicinas dicens Congra
tulamini m(ihi): quia inueni dragmam quā perdideram Ita di
co uob(is): gaudium erit coram angelis dei sup(er) uno peccatore
penitentiā agente· Ait aut(em) Homo quidā habuit duos filios:
et dixit adolescentior ex illis p(at)ri: Pater: da m(ihi) portionem
substantie que me contingit· Et diuisit illis substantiā.
Et non p(ost) multos dies: congregatis omnib(us) adolescentior
filius peregre profectus est in regionem longinquā: et
ibi dissipauit substantiam suā uiuendo luxuriose· Et p(ost)
q(uam) omnia consumasset: facta est fames ualida in regione
illa: et ipse cepit egere· Et abiit et adhesit uni ciuium
regionis illius: et misit illū in uillam suā ut pasceret
porcos· Et cupiebat implere uentrē suū de siliquis q(ue)
porci manducabant: et nemo illi dabat· In se aut(em) reuersus di
xit Quanti mercenarii in domo patris mei abundāt pani
b(us): ego aut(em) h(ic) fame pereo· Surgam et ibo ad patrē meū: et di
cā ei pater: peccaui in celū et corā te: iā nō sū dignus
uocari filius tuus: fac me sicut unū de mercenariis tuis· Et

surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe
esset vidit illum pater ipsius: et misericordia motus est: et accur-
rens cecidit super collum eius: et osculatus est eum. Di-
xitque ei filius. Pater: peccavi in celum et coram te: iam non
sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos
suos. Cito proferte stolam primam: et induite illum: et date
anulum in manum eius: et calciamenta in pedes eius
Et adducite vitulum saginatum et occidite: et mandu-
cemus et epulemur: quia hic filius meus mor-
tuus erat et revixit: perierat et inventus est. Et cepe-
runt epulari. Erat autem filius eius senior in agro et
cum veniret et appropinquaret domui: audivit sim-
phoniam et chorum: et vocavit unum de servis: et interrogavit
que hec essent. Isque dixit illi. Frater tuus venit: et occi-
dit pater tuus vitulum saginatum: quia salvum illum
recepit. Indignatus est autem: et nolebat introire. Pater
ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens
patri suo dixit. Ecce tot annis servio tibi: et nunquam
mandatum tuum preterivi: et nunquam dedisti mihi hedum ut cum
amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit

Ambro: Ne quis impediat venientem, ecce accurrit. In occursu presentia, in amplexu clementia demonstratur.

ad servos suos.

In agro non in domo quia sola legis littera contentus, interiora misteria legis non penetrabat

Pater illius exiit

Fili tu semp[er]

substantiam suam cum meretricibus venit: occidisti illi vitulum
saginatum. At ipse dixit illi: Fili tu semper mecum es: et omnia
mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat: quia
frater tuus hic mortuus erat et revixit: perierat et inventus est.

Dicebat autem ad discipulos Cap. xvi suos. Homo quidam erat dives qui habebat villicum: et hic dif-
famatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vo-
cavit illum: et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde ra-
tionem villicationis tue: iam enim non poteris villicare.
Ait autem villicus intra se: Quid faciam quia dominus meus
aufert a me villicationem? Fodere non valeo: mendi-
care erubesco. Scio quid faciam: ut cum amotus fuero
a villicatione: recipiant me in domos suas. Convocatis
itaque singulis debitoribus domini sui: dicebat primo: Quan-
tum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei.
Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: et sede cito scribe quin-
quaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes?
Qui ait: centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas
et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum ini-
quitatis quia prudenter fecisset: quia filii huius seculi

Ca. xvi.

prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis
dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum
defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis
est in minimo et in maiori fidelis est: et qui in modico ini-
quus est: et in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mam-
mona fideles non fuistis: quod verum est quis credet vobis?
Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est quis da-
bit vobis? Nemo servus potest duobus dominis servire. Aut
enim unum odiet et alterum diliget: aut uni adhere-
bit et alterum contemnet. Non potestis deo servire
et mamone. Audiebant autem omnia pharisei qui erant
avari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iusti-
ficatis vos coram hominibus: deus autem novit corda
vestra. Quia quod hominibus altum est: abominatio est ante
deum. Lex et prophete usque ad iohannem: ex eo regnum dei
evangelizatur: et omnis in illud vim facit. Facilius est
autem celum et terram preterire: quam de lege unum apicem cade-
re. Omnis qui dimittit uxorem suam et alteram ducit me-
chatur: et qui dimissam a viro ducit mechatur. Ho-
mo quidam erat dives qui induebatur purpura et bysso

Lucas

Homo quidam erat dives

et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam men-
dicus nomine lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus ple-
nus, cupiens saturari de micis que cadebant de mensa divitis: et
nemo illi dabat. Sed et canes veniebant: et lingebant
ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus: et por-
taretur ab angelis in sinum abrahe. Mortuus est autem et dives
et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum
esset in tormentis: vidit abraam a longe et lazarum in si-
nu eius: et ipse clamans dixit pater abraham miserere
mei: et mitte lazarum ut intingat extremum digiti
sui in aquam ut refrigeret linguam meam: quia crucior
in hac flamma. Et dixit illi abraham. Fili recordare quia
recepisti bona in vita tua: et lazarus similiter mala.
Nunc autem hic consolatur tu vero cruciaris. Et in his omni-
bus inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hii qui vo-
lunt hinc transire ad vos non possunt: neque inde huc trans-
meare. Et ait. Rogo ergo te pater: ut mittas eum in
domum patris mei. Habeo enim quinque fratres: ut testetur
illis ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait
illi abraham. Habent moysen et prophetas: audiant illos.

At ille dixit: Non pater abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent. Ait autem illi: Si moysen et prophetas non audiunt: neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Ca. xvii

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non veniant scandala. Ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare: quam ut scandaliset unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus: increpa illum: et si penitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te: et septies in die conversus fuerit ad te dicens: penitet me: dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis: diceretis huic arbori moro eradicare et transplantare in mare: et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem boves qui regresso de agro dicat illi statim transi recumbe: et non dicit: para quod cenem et precinge te et ministra mihi donec manducem et bibam. et post hec tu manducabis

et bibes. Numquid gratiam habet servo illi: quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite: servi inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum iret in Ierusalem: transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum: occurrerunt ei decem viri leprosi Qui steterunt a longe: et levaverunt vocem suam dicentes Iesu preceptor: miserere nostri. Quos ut vidit dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent: mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est: regressus est cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius: gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus dixit Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo: nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge vade: quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando venit regnum dei: respondens eis dixit. Non venit regnum dei cum observatione: neque dicent ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est.

Qui steterunt a longe

Et hic erat Samaritanus

nisi hic alienigena

Interrogatus autem

Et ait ad discipulos suos. Venient dies quando desideretis

videre unum diem filii hominis: et non videbitis. Et dicent

vobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire: neque sectemini.

Nam sicut fulgur coruscans de sub celo in ea que sub

celo sunt fulget: ita erit filius hominis in die sua. Pri

mum autem oportet illum multa pati: et reprobari a genera

tione hac. Et sicut factum est in diebus Noe: ita erit in

diebus filii hominis. Edebant et bibebant. uxores ducebant

et dabantur ad nuptias usque in diem qua intravit Noe

in archam: et venit diluvium et perdidit omnes. Simili

ter sicut factum est in diebus Loth. Edebant et bibebant: e

mebant et vendebant. plantabant et edificabant: qua die autem

exiit Loth a Sodomis. pluit ignem et sulfur de celo:

et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius ho

minis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et

vasa eius in domo ne descendat tollere illa: et qui

in agro: similiter non redeat retro. Memores esto

te uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam

salvam facere perdet illam. et quicumque perdiderit illam:

vivificabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt duo

in lecto uno: unus assumetur et alter relinquetur. Due
erunt molentes in unum: una assumetur et altera relinque-
tur. Duo in agro: unus assumetur et alter relinquetur.
Respondentes dicunt illi: Ubi domine? Qui dixit illis:
Ubicumque fuerit corpus illuc congregabuntur et aquile.

Dicebat autem et parabolam ad illos: Ca. xviii
quoniam oportet semper orare et non deficere dicens: Iudex
quidam erat in civitate quadam: qui deum non time-
bat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam
erat in civitate illa: et veniebat ad eum dicens:
Vindica me de adversario meo. Et nolebat multum
tempus. Post hec autem dixit intra se: Et si deum non
timeo nec hominem revereor: tamen quia molesta
est mihi hec vidua vindicabo illam: ne in novissimo veni-
ens suggillet me. Ait autem dominus: Audite quid iu-
dex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam
electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: et
patientiam habebit in illis? Dico vobis: quia cito
faciet vindictam illorum. Verumtamen filius hominis
veniens: putas inveniet fidem in terra? Dixit autem

et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti et
aspernabantur ceteros parabolam istam dicens. Duo ho
mines ascenderunt in templum ut orarent. Unus pha
riseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se
orabat. Deus gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri ho
minum raptores. iniusti. adulteri: velut etiam hic publicanus
Ieiunio bis in sabbato: decimas do omnium que possideo. Et
publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum leva
re: sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto
mihi peccatori. Dico vobis descendit hic iustificatus in domum
suam ab illo/ quia omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui
se humiliat exaltabitur// Afferebant autem ad illum et infantes ut
eos tangeret. Quod cum viderent discipuli increpabant illos. Iesus
autem convocans illos dixit. Sinite pueros venire ad me:
et nolite vetare eos. Talium est enim regnum dei. Amen di
co vobis: quicumque non acceperit regnum dei sicut puer non in
trabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens// Magister
bone: quid faciens vitam eternam possidebo. Dixit autem ei iesus
Quid me dicis bonum; Nemo bonus nisi solus deus.
Mandata nosti// Non occides. non mechaberis. non fur
tum facies. non falsum testimonium dices. honora patrem tuum et

et m̄tem. Qui ait. Hec omnia custodiui a iuuentute mea.

Quo audito iesus: ait ei. Adhuc unum tibi deest: omnia que

cumque habes vende et da pauperibus: et habebis thesaurum in celo:

et veni sequere me. His ille auditis contristatus est quia diues

erat valde. Videns autem illum iesus tristem factum dixit. Quam difficile qui

pecunias habent in regnum dei intrabunt. Facilius est enim

camelum per foramen acus transire: quam diuitem intrare in regnum

dei. Et dixerunt qui audiebant: et quis potest saluus fieri. Ait illis

Que impossibilia sunt apud homines: possibilia sunt apud deum. Ait autem

petrus. Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit

eis. Amen dico vobis nemo est qui reliquit domum aut parentes aut

fratres aut uxores aut filios propter regnum dei et non recipiat multo

plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit autem

iesus xii. et ait illis: Ecce ascendimus hierosolimam et con

summabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tra

detur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur. Et

postquam flagellauerint occident eum. et die tertia resurget. Et ipsi

nihil horum intellexerunt. Et erat verbum istud absconditum ab eis

: et non intelligebant que dicebantur. Factum est autem cum appropinqua

ret hiericho: cecus quidam sedebat secus viam et cum

audiret turbam pretereuntem: interrogabat quid hoc esset. Di

xerunt autem ei: quod iesus nazarenus transiret. Et clamauit dicens
Iesu, fili dauid miserere mei. Et qui preibant increpabant
eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: fili dauid
miserere mei. Stans autem iesus iussit illum adduci ad se. Et cum
appropinquasset: interrogauit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille
dixit: Domine ut videam. Et iesus dixit ei: Respice, fides
tua te saluum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans
deum. Et omnis plebs ut vidit dedit laudem deo. XIX

Et ingressus perambulabat hierico. Et ecce vir nomine
Zacheus: et hic princeps erat publicanorum. et ipse di
ues. Et querebat videre iesum quis esset: et non poterat pre turba
quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arbore
sycomorum ut videret eum quia inde erat transiturus. Et cum ve
nisset ad locum: suspiciens iesus vidit illum. et dixit ad illum:
Zachee festinans descende: quia hodie in domo tua oportet
me manere. Et festinans descendit. et excepit illum gaudens.
Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod ad hominem peccatorem
diuertisset. Stans autem zacheus dixit ad iesum: Ecce dimidium bonorum
meorum domine do pauperibus: et si quid aliquem defrau
daui reddo quadruplum. Ait iesus ad eum: Quia hodie salus
domui huic facta est eo quod et ipse filius sit abrahe. Venit

enim filius hominis querere et saluum facere quod perierat. Hec illis
audientibus adyciens dixit parabolam: eo quod esset prope Ierusalem:
et quia existimaret quod confestim regnum dei manifestaretur. Dixit
ergo. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam acci
pere sibi regnum: et reuerti. Vocatis autem decem seruis suis. dedit eis
decem mnas. et ait ad illos: Negociamini dum venio. Ciues
autem eius oderant eum: et miserunt legationem post illum dicentes. Nolumus
hunc regnare super nos. Et factum est ut rediret accepto regno: et
iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam: ut sciret quantum quisque
negociatus esset. Venit autem primus dicens: Domine: mna tua decem
mnas adquisiuit. Et ait illi. Euge bone serue quia in modico
fuisti fidelis: eris potestatem habens supra decem ciuitates. Et alter
venit dicens: Domine: mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait:
Et tu esto super quinque ciuitates. Et alter venit dicens: Domine: ecce
mna tua quam habui repositam in sudario. Timui enim te, quia
homo austerus es: tollis quod non posuisti: et metis quod non semina
sti. Dixit ei: De ore tuo te iudico serue nequam. Sciebas quod
ego homo austerus sum tollens quod non posui: et metens quod non
seminaui: et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam
et ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam? Et astantibus
dixit. Auferte ab illo mnam. et date illi qui decem mnas

Venit autem primus

Et tertius venit

habet et dixerunt ei: domine habet decem mnas. Dico autem vobis
quia omni habenti dabitur et abundabit. ab eo autem qui non habet et id quod habet
auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me
regnare super se adducite huc et interficite ante me. Et his
dictis precedebat ascendens hierosolimam. Et factum est cum ap-
propinquasset ad bethphage et bethaniam. ad montem qui
vocatur oliveti: misit duos discipulos suos dicens. Ite in
castellum quod contra vos est. In quod introeuntes inve-
nietis pullum asine alligatum: cui nemo umquam hominum se-
dit. Solvite illum et adducite: Et si quis vos interrogaverit quare
solvitis: sic dicetis ei: Quia dominus operam eius desiderat:
Abierunt autem qui missi erant et invenerunt sicut dixit illis sta-
ntem pullum. Solventibus autem illis pullum: dixerunt domini eius
ad illos. Quid solvitis pullum: At illi dixerunt: Quia dominus
eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad iesum. Et iactantes ve-
stimenta sua supra pullum: imposuerunt iesum. Eunte autem
illo substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinqua-
ret iam ad descensum montis oliveti: ceperunt omnes turbe de-
scendentium gaudentes laudare deum voce magna super
omnibus quas viderant virtutibus dicentes: Benedictus qui venit
rex in nomine domini: pax in celo: et gloria in excelsis. Et quidam

pharisaeorum de turbis dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos
tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis: quia si hi tacuerint, lapides cla-
mabunt. Et ut appropinquavit: videns civitatem flevit super illam
dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua que
ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia ve-
nient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo: et circumdabunt
te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios
tuos qui in te sunt: et non relinquent in te lapidem super lapidem:
eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum
cepit eicere vendentes et ementes: dicens illis: Scriptum est:
quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam
latronum. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem
sacerdotum et scribe et principes plebis querebant illum perdere: et non
inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat

audiens illum.

Capitulum vigesimum.

Et factum est in una dierum docente illo populum in templo et evan-
gelizante: convenerunt principes sacerdotum et scribe cum senioribus.
Et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis in qua potestate hec facis:
aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem: Respondens autem Iesus dixit
ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum: Respondete mihi:
Baptismum Iohannis de celo erat: an ex hominibus: At illi co-

gitabant intra se dicentes: Quia si dixerimus de celo, dicet: Quare

ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs univer-

sa lapidabit nos. Certi sunt enim iohannem prophetam esse. Et responde-

runt se nescire unde esset. Et ihesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua

potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Ho-

mo quidam plantavit vineam et locavit eam colonis et ipse peregre

fuit multis temporibus. Et in tempore illo misit ad cultores ser-

vum, ut de fructu vinee daret illi. Qui cesum dimiserunt

eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc

quoque cedentes et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Et ad-

didit tercium mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit

autem dominus vinee: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forsi-

tan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni,

cogitaverunt intra se dicentes: Hic est heres: occidamus

illum, ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occi-

derunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet

colonos istos et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt

illi: Absit. Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod

scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus

est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem,

conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. Et

Hic est heres

et perdet colonos

Responsio

quebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora et timuerunt populum cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent: ut caperent eum in sermone et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt eum dicentes: Magister scimus quia recte dicis et doces et non accipis personam: sed viam dei in veritate doces: Licet nobis tributum dare cesari: an non? Considerans autem dolum illorum dixit ad eos. Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt: Cesaris. Et ait illis: Reddite ergo que sunt cesaris cesari et que sunt dei deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorum qui negant esse resurrectionem: et interrogaverunt eum dicentes Magister: moyses scripsit nobis: si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem et hic sine liberis fuerit: ut accipiat eam frater eius uxorem et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant et primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis et sequens accepit illam: et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam: similiter et omnes septem: et non reliquerunt semen et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Si

quidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis iesus:
Filii huius seculi nubunt et traduntur ad nuptias: illi vero
qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mor
tuis: neque nubent neque ducent uxores. neque ultra mori po
terunt. Equales enim angelis sunt et filii sunt dei cum sint
filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui et moy
ses ostendit secus rubum: sicut dicit dominum deum abraham et deum
ysaac et deum iacob. Deus autem non est mortuorum sed vivorum.
Omnes enim vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt ei
Magister bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam in
terrogare. Dixit autem ad illos. Quomodo dicunt cristum filium esse
david. et ipse david dicit in libro psalmorum. Dixit dominus
domino meo sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum. David ergo dominum illum vocat et
quomodo filius eius est. Audiente autem omni populo dixit discipulis suis
Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis et amant
salutationes in foro et primas cathedras in sinagogis. et
primos discubitus in conviviis. Qui devorant domos
viduarum simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem
maiorem.

Capitulum vigesimum primum

Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua

in gazophilatium divites. Vidit autem et quandam viduam pauper-
culam mittentem era minuta duo. et dixit: vere dico vobis:
quia vidua hec pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hi ex a-
bundanti sibi miserunt in munera dei: hec autem ex eo quod deest
illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicen-
tibus de templo quod bonis lapidibus et donis ornatum esset di-
xit. Hec que videtis: venient dies in quibus non relinque-
tur lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogaverunt autem
illum dicentes. Preceptor quando hec erunt: et quod signum cum fieri inci-
pient. Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim venient in
nomine meo dicentes quia ego sum: et tempus appropinquavit. Nolite ire
post eos. Cum autem audieritis prelia et sediciones: nolite terreri. Opor-
tet primum hec fieri. sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis.
Surget gens contra gentem et regnum adversus regnum et terre motus
magni erunt per loca et pestilentie et fames: terroresque de celo et
signa magna erunt. Sed ante hec omnia inicient vobis manus
suas et persequentur: tradentes in synagogas et custodias: tra-
hentes ad reges et presides propter nomen meum: continget
autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non pre-
meditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os
et sapientiam: cui non poterunt resistere et contradicere omnes

Ca. XXI

Adversarii vero tradentur a parentibus et fratribus et cognatis et amicis: et morte afficient ex vobis et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Iherusalem: tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius. Tunc qui in Iudea sunt fugiant ad montes: et qui in medio eius discedant: et qui in regionibus, non intrent in eam: quia dies ultionis hi sunt ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram: et ira populo huic. Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur in omnes gentes. Et Iherusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole et luna et stellis: et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri incipientibus: respicite et levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam et omnes arbores: cum producunt iam ex se fructum: scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei.

Amen dico vobis: quia non preteribit generatio hec donec omnia fiat. Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite et superveniat in vos repentina dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes: ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt, et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliveti et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum. XXII.

Appropinquabat autem dies festus azimorum qui dicitur pascha et querebant principes sacerdotum et scribe quomodo eum interficerent: timebant vero plebem. Intravit autem sathanas in iudam qui cognominabatur scarioth unum de duodecim et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi se daturos. Et spopondit. Et querebat oportunitatem ut traderet illum sine turbis. Venit autem dies azimorum: in qua necesse erat occidi pascha. Et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha: ut

Ca. xxii

manducemus. At illi dixerunt: Ubi vis paremus? Et di-
xit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem occurret
vobis homo quidam amphoram aque portans: sequimini eum
in domum in qua intrat, et dicetis patrifamilias domus: Di-
cit tibi magister: Ubi est diversorium ubi pascha cum discipulis
meis manducem? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum
stratum: et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit
illis: et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit
et duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio desideravi
hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico
enim vobis quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur
in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit: Acci-
pite et dividite inter vos. Dico enim vobis quod non bibam
de generatione vitis donec regnum dei veniat. Et accepto pa-
ne gratias egit et fregit et dedit eis dicens: Hoc est corpus meum
quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem.
Similiter et calicem postquam cenavit dicens: Hic est calix novum
testamentum in sanguine meo: qui pro vobis fundetur.
Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in
mensa. Et quidem filius hominis secundum quod diffinitum est vadit.
Verumtamen ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi

ceperunt querere inter se: quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem
et contentio inter eos: quis eorum videretur maior esse. Dixit autem
eis: Reges gentium dominantur eorum. et qui potestatem habent super
eos benefici vocantur. Vos autem non sic: Sed qui maior est in
vobis fiat sicut minor. et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis
maior est qui recumbit: an qui ministrat? Nonne qui recumbit?
Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis
qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono
vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno meo. et sedeatis super thronos
iudicantes duodecim tribus israel. Ait autem dominus: Simon
Simon: ecce sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triti-
cum. Ego autem rogavi pro te: ut non deficiat fides tua. Et aliquando
conversus: confirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine tecum pa-
ratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit: Di-
co tibi petre. non cantabit hodie gallus donec ter abneges
nosse me. Et dixit eis: Quando misi vos sine sacculo et pera et cal-
ciamentis: numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nichil.
Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum tollat: similiter et pe-
ram. Et qui non habet: vendat tunicam suam et emat gladium. Dico
enim vobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri

in me. Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea que sunt de
me: finem habent. At illi dixerunt: Domine ecce duo
gladii hic. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat se-
cundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt
autem illum et discipuli. Et cum pervenisset ad locum: dixit illis. Orate
ne intretis in temptationem. Et ipse avulsus est ab eis quan-
tum iactus est lapidis: et positis genibus orabat dicens
Pater: si vis transfer calicem istum a me. Verumtamen non
mea voluntas: sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de
celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat.
Et factus est sudor eius sicut sanguinis gutte decurrentis in
terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos
suos: invenit eos dormientes pre tristitia. Et ait illis: Quid
dormitis? Surgite orate: ne intretis in temptationem. Ad-
huc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur Iudas unus de
duodecim antecedebat eos: et appropinquavit Iesu ut oscularetur
eum. Iesus autem dixit illi: Iuda osculo filium hominis tradis? Videntes
autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat: dixerunt ei: Domine
si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis servum prin-
cipis sacerdotum: et amputavit auriculam eius dexteram. Respondens

Finem habent

transfer calicem

prolixius orabat

invenit eos dormientes

et percussit unus

Dixit autem iesus

autem iesus ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius

sanavit eum. Dixit autem iesus ad eos qui venerant ad se principes sacer-

dotum et magistratus templi et seniores: Quasi ad latronem

existis cum gladiis et fustibus. Cum quotidie vobiscum fuerim

in templo: non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra

et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad do-

mum principis sacerdotum: petrus vero sequebatur eum a longe.

Accenso autem igne in medio atrii et circumsedentibus illis

erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quae-

dam sedentem ad lumen et eum fuisset intuita dixit: Et hic cum

illo erat. At ille negavit eum dicens: Mulier non no-

vi illum. Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis

es. Petrus vero ait: O homo non sum. Et intervallo facto quasi

hore unius: alius quidam affirmabat dicens: Vere et hic cum

illo erat: nam et galileus est. Et ait petrus: Homo: ne-

scio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit

gallus. Et conversus dominus respexit petrum. Et recordatus est

petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusquam gallus

cantet ter me negabis. Et egressus foras petrus flevit

amare. Et viri qui tenebant illum: illudebant ei cedentes

et velaverunt eum: et percutiebant faciem eius: et interroga
verunt eum dicentes: prophetiza: quis est qui te percus
sit et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus
est dies convenerunt seniores plebis et principes sacerdotum
et scribe et duxerunt illum in concilium suum dicentes Si tu
es xpistus dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero non credetis
mihi: si autem et interrogavero non respondebitis mihi: neque dimittetis
Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei: Di
xerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait: Vos dicitis:
quia ego sum. At illi dixerunt Quid adhuc desideramus
testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius XXIII

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pi
latum. Ceperunt autem illum accusare dicentes. Hunc invenimus
subvertentem gentem: et prohibentem tributa dare cesari: et
dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogavit eum
dicens: Tu es rex iudeorum: At ille respondens ait Tu dicis:
Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas Nihil invenio
cause in hoc homine: At illi invalescebant dicentes: Com
movet populum docens per universam iudeam: incipiens a galilea
usque huc: Pilatus autem audiens galileam: interrogavit si ho

Interrogavero. sc. de veritate mee predicationis...

Dixerunt autem omnes

Tu ergo es filius

Ceperunt autem illum

Commovet ipsum

galileus esset. Et ut cognouit quod de herodis potestate esset remisit eum
ad herodem: qui et ipse hierosolimis erat illis diebus. Herodes
autem viso iesu: gauisus est valde. Erat enim cupiens ex multo
tempore videre eum. eo quod audiret multa de eo et sperabat signum
aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis ser
monibus. At ipse nichil illi respondebat. Stabant autem principes
sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Spreuit autem
illum herodes cum exercitu suo et illusit indutum veste alba
et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus
in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem. Pilatus
autem conuocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe:
dixit ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem po
pulum. et ecce coram vobis interrogans nullam inueniens in [illegible]
isto: ex his in quibus eum accusatis. Sed neque herodes. Nam
remisi vos ad illum: et ecce nichil dignum morte actum est ei.
Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis
per diem festum unum. Exclamauit autem simul uniuersa turba
dicens. Tolle hunc: et dimitte nobis barrabam. Qui erat
propter seditionem quandam factam in ciuitate et homicidium
missus in carcerem. Iterum autem pilatus locutus est ad eos

Necesse aut habet

volens dimittere iesum. At illi succlamabant dicentes: Cru-
cifige crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos. Quid enim
mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. Corri-
piam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis
postulantes ut crucifigeretur. Et invalescebant voces eorum.
Et pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem
illis eum qui propter seditionem et homicidium missus fuerat
in carcerem quem petebant. Iesum vero tradidit voluntati
eorum. Et cum ducerent eum: apprehenderunt simonem quendam
cyrenensem venientem de villa: et imposuerunt illi cru-
cem portare post iesum. Sequebatur autem illum multa turba
populi et mulierum: que plangebant et lamentabantur eum. Con-
versus autem ad illas iesus dixit: Filie ierusalem: nolite fle-
re super me: sed super vos ipsas flete: et super filios vestros. Quoniam
ecce venient dies in quibus dicent Beate steriles. et
ventres que non genuerunt: et ubera que non lactaverunt.
Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos.
et collibus operite nos. Quia si in viridi ligno hec faci-
unt in arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo
nequam cum eo: ut interficerentur. Et postquam venerunt

Nullam causam

Sequebantur autem

Tunc incipient

Et pagum venerunt in locum q vocat' caluarie. ibi crucifixerunt
eum: et latrones unum a dextris: alterum a sinistris. Iesus aut
dicebat: Pr dimitte illis. Non enim sciunt quid faciunt. Diui
dentes aut vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus
expectans: et deridebant eum principes cum eis dicentes: Alios
saluos fecit: se saluum faciat. si hic est xps dei electus. Illude
bant aut ei et milites accedentes: et acetum offerentes ei dicentes
Si tu es rex iudeorum: saluum te fac. Erat aut et superscriptio
scripta sup eum litteris grecis et latinis et hebraicis: hic est
rex iudeorum. Unus aut de his qui pendebant latronibus
blasphemabat eum dicens: Si tu es christus. saluum fac te
ipsum et nos. Respondens aut alter increpabat eum dicens: Neque
tu times deum. q in eadem damnatione es. Et nos quid
iuste: nam digna factis recipimus. Hic vero nil mali gessit
Et dicebat ad iesum: Dne: memento mei cum vene
ris in regnum tuum. Et dixit illi iesus Amen dico tibi:
hodie mecum eris in paradiso. Erat aut fere hora sexta
et tenebre facte sunt in uniusa terra usque in horam
nonam. Et obscuratus est sol: et velum templi scissum est p
medium. Et clamans voce magna iesus ait: Pr in manus

tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens expiravit. Vi
dens autem centurio quod factum fuerat: glorificavit deum dicens
Vere hic homo iustus erat et omnis turba eorum qui simul
aderat ad spectaculum istud. et videbant que fiebant: percutien
tes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a lo
nge. et mulieres que secute eum erant a galilea hec videntes.
Et ecce vir nomine joseph qui erat decurio vir bonus et iustus
hic non consenserat consilio et actibus eorum ab arima
thia civitate iudee: qui expectabat et ipse regnum dei. Hic
accessit ad pilatum et petiit corpus iesu. et depositum involvit
in sindone. et posuit eum in monumento exciso: in quo
nondum quisquam positus erat fuerat. Et dies erat para
sceves. et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres
que cum eo venerant de galilea viderunt monumentum: et
quemadmodum positum erat corpus eius: et revertentes paraverunt
aromata et unguenta. et sabbato quidem siluerunt secundum

Una autem sabbati valde Ca. xxiiii diluculo
venerunt ad monumentum portantes que paraverant
aromata: et invenerunt lapidem revolutum a monu
mento: et ingresse non invenerunt corpus domini iesu

Et factum est dum mente consternate essent de isto: ecce duo vi
ri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem
et declinarent vultum in terram: dixerunt ad illas. Quid queritis
viventem cum mortuis. Non est hic sed surrexit. Recordamini
qualiter locutus est vobis: cum adhuc in galilea esset dicens:
Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum
peccatorum: et crucifigi: et die tercia resurgere. Et recordate
sunt verborum eius: et regresse a monumento nunciaverunt
hec omnia illis undecim: et ceteris omnibus. Erat autem maria
magdalene et iohanna et maria iacobi et cetere que cum
eis erant: que dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt ante
illos sicut deliramentum verba ista: et non crediderunt illis. Pe
trus autem surgens cucurrit ad monumentum et procumbens
vidit linteamina sola posita: et abiit secum mirans quod fa
ctum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castel
lum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab hierusalem
nomine emaus et ipsi loquebantur ad invicem de his
omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur et se
cum quererent: et ipse iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi
autem eorum tenebantur: ne eum agnoscerent. Et ait ad illos

Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambu
lantes et estis tristes. Et respondens unus cui nomine Cleophas
dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem et non cognovi
sti que facta sunt in illa his diebus: Quibus ille dixit
Que: Et dixerunt: De Iesu nazareno qui fuit vir propheta:
potens in opere et sermone coram deo et omni populo. Et
quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in
damnatione mortis: et crucifixerunt eum. Nos autem spe
rabamus: quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super
hec omnia tertia dies hodie: quod hec facta sunt. Sed
et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos que ante
lucem fuerunt ad monumentum et non invento corpore
eius: venerunt dicentes: se etiam visionem angelorum vi
disse: qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex no
stris ad monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres di
xerunt: ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O
stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que lo
cuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati Christum et ita intrare
in gloriam suam. Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis:
interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant.

Tu solus etc.

quedam ex nostris

O stulti et tardi

terruerunt nos etc.

se etiam visione

in omnibus

Et appropinquaverunt castello quo ibant: et ipse se finxit longius

ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum quoniam advesperascit

et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est

dum recumberet cum eis: accepit panem et benedixit ac fre-

git et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum: et cogno-

verunt eum: et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad in-

vicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur

in via et aperiret nobis scripturas. Et surgentes eadem hora re-

gressi sunt in Iherusalem: et invenerunt congregatos undecim.

et eos qui cum illis erant dicentes quod surrexit dominus vere

et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in via:

et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Dum autem hec

loquuntur stetit Iesus in medio eorum et dixit: Pax vobis ego

sum: nolite timere. Conturbati vero et conterriti existi-

mabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis:

et cogitationes ascendunt in corda vestra. Videte manus

meas et pedes: quia ego ipse sum. Palpate et videte:

quia spiritus carnem et ossa non habet: sicut me videtis habere:

Et cum hec dixisset: ostendit eis manus et pedes. Adhuc

autem illis non credentibus et mirantibus pre gaudio di-

dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi ob-
tulerunt ei partem piscis assi: et favum mellis. Et cum man-
ducasset coram eis: sumens reliquias dedit eis. Et di-
xit ad eos: Hec sunt verba que locutus sum ad vos cum ad-
huc essem vobiscum: quoniam necesse est impleri omnia que scripta
sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc
aperuit illis sensum: ut intelligerent scripturas: et dixit
eis. Quoniam sic scriptum est et sic oportebat christum pati et
resurgere a mortuis tercia die: et predicari in nomine eius pe-
nitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes: incipi-
entibus ab iherusalem. Vos autem testes estis horum. Et ego mitto
promissum patris mei in vos: Vos autem sedete in civitate
quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos fo-
ras in bethaniam: et elevatis manibus suis benedi-
xit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis
et ferebatur in celum: Et ipsi adorantes regressi sunt
in iherusalem cum gaudio magno: et erant semper in tem-
plo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Explicit evangelium secundum lucam
Incipit prologus in evangelium secun-
dum iohannem

Et sic oportebat

ab ierosolima

In betham az

ferebatur in celum

laudantes

[illegible]

Hic est iohannes evangelista

[illegible]

vocavit deus

[illegible]

Hic est iohannes evangelista unus ex disci-
pulis domini: qui a deo electus est: que-
m de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui vir-
ginitatis in hoc duplex testimonium datur in evangelio.

[illegible]

quod et pre ceteris a deo dilectus dicitur et huic
matrem suam de cruce commendavit dominus: ut v
irginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio
quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans: solo
verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehe
nsum fuisse testatur. primum signum ponens quod in nu
ptiis fecit deus. ostendens quod ipse erat: ut legentibus
demonstraret quod ubi dominus invitatus sit deficere nupti
arum vinum debeat: ut veteribus immutatis nova
omnia que a cristo instituuntur appareant. Hoc autem
evangelium scripsit in asia: postquam in pathmos in
sula apocalipsim scripserat: ut cui in principio ca
nonis incorruptibile principium prenotatur in
genesi: ei etiam incorruptibilis finis per virginem in
apocalipsi redderetur dicente cristo: ego sum alpha et
o. Et hic est Johannes: qui sciens supervenisse diem
recessus sui: convocatis discipulis suis in epheso.
per multa signorum experimenta promens cristum de
scendens in defossum sepulture sue locum facta ora
tione positus est ad patres suos. tam extraneus a

dolore mortis quia a corruptione carnis inuenit alienus. Tamen post omnes euangelium scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen uel scriptorum temporis dispositio. uel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: ut sciendi desiderio collato et querentibus fructus laboris: et deo magisterii doctrina seruetur.

Capitulum primum

In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat. et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat Johannes. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine. ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera: que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat: et

Ro aliquid habet de ratione principii, quia filius semper natus, et aliquid de ratione principiati quia filius semper nascitur. Alia ratio secundum Gorram quare eternitas describitur per verbum principii importans temporis. Secundo quia esse verbi describitur ut permanens, ut est non mutabile, et extra antecedens, et quia hoc verbum erat hec tria importat secundum quod hic sumitur, ideo elegantissime dicit erat, omni enim fit et est permanens et plenum medium aut sapit naturam extremorum, a principio habet permanenciam, a preterito immutabilitatem a se ipso antecessionem, et ordinem eternitatis ad tempus, ideo dicit erat

Et d. a. quia describitur filius dei sub nomine verbi et non sub nomine filii. Ratio secundum Hugonem quia filius solum dicit comparacionem ad patrem, verbum vero ad divinitatem et ideo quod per verbum dicitur, et ad vocem quam induit, et ad doctrinam quam mediante voce effecit in aliis, et dei filius debebat hic describi non tamen in comparacione ad patrem a quo procedit sed et ad creaturas quas fecit, et ad carnem quam induit, et ad doctrinam quam protulit, decentissime igitur et nobilissime sub nomine verbi hic describitur quia aliud nomen ad omnia respicit

Et verbum erat apud

[illegible]

Et deus erat verbum

[illegible]

Hoc erat in principio

[illegible]

Omnia per ipsum

[illegible]

Et sine ipso factum est

[illegible]

Quod factum est in ipso [illegible]

[illegible]

tenebre

[illegible]

Fuit homo missus a deo

[illegible]

Hic venit in testimonium

[illegible]

Illud erat

[illegible]

Erat lux vera

[illegible]

In nobis Aliquid dicitur esse alicubi tripliciter, videlicet per potentiam sicut rex est in toto regno suo; per presentiam sicut rex est in aula sua quia omnia que sunt ibi patent eius aspectui; deo per essentiam sicut rex est in suo loco determinato nec est in corporali [illegible] simul. Deus autem primo est ubique hoc triplici modo, quia eius virtus ad omnia se extendit. Etiam quia omnia sunt nuda et aperta oculis eius. Quia primo est ubique per essentiam etiam quia non solum dat esse rebus sed etiam eas in esse conservat communicans rerum principia ad movere. Hec autem non potest esse per aliud quod sit medium inter ipsum et creaturam, quia nullum est ibi medium et ideo oportet quod hec fiat per seipsum principaliter et per essentiam presentem. **Et vidimus gloriam** id est excellentiam omnium creaturam excedentem [illegible] aliqui accipiunt non per visionem corporalem sed etiam per cognitionem intellectualem per quam nobis divina videntur [illegible] et hec est ideo quod visus specialior inter alios sensus et plures nobis differentias rerum ostendit [illegible] quod habetur primo Metaphysice. Et ideo nomine visus aliquando utimur in hiis que pertinent ad notitiam. Utroque modo videntes Johannes et alii apostoli notitiam in incarnati habuerunt quia non ipso sunt corporaliter conversati et viderunt sensibiliter opera eius omnis creature virtutem excedentia sicut est suscitatio mortuorum, illuminatio cecorum et consimilia. Etiam ipsi mentis proprie cognoscunt divinitatem in carne latentem viderunt quia de mentali [illegible] suffragio spiritus [illegible] illustrissime ut intelligerent scripturas. **Plenum gratie** et [illegible] ratione unionis. Ille enim perfectissime plenus est gratia qui perfectissime deo coniungitur. Natura autem humana in christo non solum coniuncta est deo per cognitionem et amorem sicut in aliis sed per realem unionem et hec dicitur deus et idem per communicationem ydiomatum. **Et veritatis** quantum in ipso fuit veritas divina sine mutata per unionem. Item etiam in anima christi fuit plenitudo veritatis [illegible] habebant notitiam omnium que cognoscit deus notitia visionis. Item in christo fuit notitia veritatis [illegible] implet quod [illegible] et prophetie legis [illegible]. **Dubitatur** quia dicitur domini plenus gratie et veritatis, sub alio textu [illegible] plenitudo gratie et veritatis de christo tamen dicitur domini in genitivo casu sicut ut plenum gratie et veritatis. Et ratio est ista quia genitivus importat quandam totalitatem et perfectionem [illegible] quamvis mensura et limitatione quam dicitur habuit. Omne mensura enim et limitatione [illegible] fuit [illegible] plenitudinem gratie et veritatis quod et [illegible] in antiquis codicibus [illegible] in genitivo [illegible] gratie et veritatis dicitur de aliis sanctis tamen dicitur domini in ablativo casu ut plenus gratia et veritate et ratio quia ablativus importat quandam ablationem dicitur enim ablativus ab auferendo. Aufert enim aliquam partem totalitatem diminuendo particularitatem designando qualem habuit beatus stephanus et alii sancti quia tales habuerunt gratiam et veritatem cum quadam particularitate et sub quadam mensura et limitatione et ideo de ipsis dicitur gratia et veritas in ablativo casu.

et mundus per ipsum factus est: et mundus eum non cognovit.
In propria venit: et sui eum non receperunt.
Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei
fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex san-
guinibus neque ex voluntate carnis: neque ex voluntate
viri: sed ex deo nati sunt: Et verbum caro factum est: et
habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quasi unige-
niti a patre: plenum gratie et veritatis. Johannes testi-
monium perhibet de ipso et clamat dicens. Hic erat quem
dixi qui post me venturus est ante me factus est. quia
prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus.
gratiam pro gratia. quia lex per moysen data est: gratia et
veritas per iesum cristum facta est. Deum nemo vidit
unquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse
enarravit. Et hoc est testimonium Johannis. quando
miserunt iudei ab hierosolimis sacerdotes et levitas
ad eum ut interrogarent eum. Tu quis es? Et confessus est:
et non negavit. Et confessus est: quia non sum ego
cristus. Et interrogaverunt eum. Quid ergo? Helias
es tu? Et dixit: non sum. Propheta es tu? Et respondit: non.

ex sanguinibus

potestatem

gratiam pro gratia

Deum nemo vidit

Helias non sum

et qui missi fuerant

Dixerunt ergo ei. Quis es ut responsum demus his qui mise-
runt nos. Quid dicis de teipso: Ait Ego vox clamantis
in deserto: dirigite viam domini. sicut dixit esaias pro-
pheta. Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et inter-
rogaverunt eum: et dixerunt ei. Quid ergo baptizas
si tu non es cristus. neque helias. neque propheta. Respondit
eis iohannes dicens ego baptizo in aqua: medius
autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me
venturus est: qui ante me factus est: cuius ego non
sum dignus ut solvam corrigiam calciamenti eius.
Hec in bethania facta sunt trans iordanem ubi erat
iohannes baptizans. Altera die vidit iohannes ie-
sum venientem ad se et ait. Ecce agnus dei. ecce qui
tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi. post me ve-
nit vir qui ante me factus est: quia prior me
erat. et ego nesciebam eum: sed ut manifestetur
in israel. propterea veni ego in aqua baptizans. Et te-
stimonium perhibuit iohannes dicens Quia vidi
spiritum descendentem quasi columbam de celo: et mansit
super eum. et ego nesciebam eum: sed qui misit me bapti-

Hugo cardinalis

non sum dignus

qui tollit peccatum

dixit ergo

et ego nesciebam

Ecce agnus dei qui

et columbam

sare in aqua: ille michi dixit: Super quem videris spi
ritum descendentem et manentem super eum: hic est
qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium
perhibui quia hic est filius dei. Altera die iterum
stabat iohannes: et discipulis eius duo. Et respiciens
iesum ambulantem, dixit Ecce agnus dei. Et audierunt
eum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum.
Conversus autem iesus et videns eos sequentes se: dixit
eis: Quid queritis? Qui dixerunt: Rabi. quod interpre
tatum magister: ubi habitas? Dixit eis: venite et videte.
Venerunt et viderunt ubi maneret: et apud eum man
serunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem
Andreas frater simonis petri. unus ex duobus qui au
dierant a iohanne, et secuti fuerant eum. Invenit hic
primum fratrem suum simonem, et dixit ei: Invenimus
messiam: quod est interpretatum cristus. Et adduxit eum
ad iesum. Intuitus autem eum iesus: Tu es petrus
filius iohanna: tu vocaberis cephas, quod interpre
tatur petrus. In crastinum voluit exire in galileam:
et invenit philippum et dixit ei iesus Sequere me. Erat

[E]rat philippus a bethsaida ciuitate andree et petri. In
uenit philippus nathanael: et dicit ei. Quem scripsit
moyses in lege et prophete: inuenimus iesum filium ioseph
a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth potest ali
quid boni esse. Dicit ei philippus. veni et vide. Vidit
iesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo.
Ecce vere israhelita: in quo dolus non est. Dicit ei
nathanael. Vnde me nosti: Respondit iesus: et dixit ei:
Priusquam te philippus vocaret cum esses sub ficu vidi te. Re
spondit ei nathanael et ait: Rabi tu es filius dei: tu
es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi
te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei Ame
amen dico vobis videbitis celum apertum et angelos dei
ascendentes et descendentes super filium hominis

Et die tertia nuptie facte sunt in chana galilee.
et erat mater iesu ibi. Vocatus est autem et iesus et disci
puli eius ad nuptias. Et deficiente vino. dicit
mater iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei iesus:
Quid mihi et tibi mulier? nondum venit hora mea.
Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis

mulier

factę. Erant autem ibi lapideę ydrię sex positę secundum pu
rificationem iudeorum capientes singule metretas
binas vel ternas. Dicit eis iesus: Implete ydrias
aqua. et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis
iesus: Haurite nunc: et ferte architriclino. et tulerunt.
Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam
et non sciebat unde esset: ministri autem sciebant qui hau
serant aquam: vocat sponsum architriclinus. et
dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit. et cum
inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Tu autem
servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium
signorum iesus in chana galilee: et manifestavit
gloriam suam. et crediderunt in eum discipuli eius.
Post hec descendit capharnaum ipse et mater eius
et fratres eius et discipuli eius et ibi manserunt
non multis diebus et prope erat pascha iudeorum
et ascendit iesus hierosolimam. Et invenit in templo
vendentes oves et boves et columbas et nummula
rios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de fun
iculis: omnes eiecit de templo: oves quoque et boves.

et nummulariorum effudit es: et mensas subvertit. Et
his qui columbas vendebant dixit: Auferte ista hinc:
et nolite facere domum patris mei domum negotiationis.
Recordati sunt vero discipuli eius: quia scriptum est: Ze
lus domus tue comedit me. Responderunt ergo iudei
et dixerunt ei. Quod signum ostendis nobis quia hec fa
cis? Respondit iesus et dixit eis Solvite templum hoc et
in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudei
Quadraginta et sex annis edificatum est templum
hoc: et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem di
cebat de templo corporis sui. Cum ergo surrexisset a
mortuis. recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat:
et crediderunt scripture et sermoni quem dixit iesus. Cum
autem esset hierosolimis in pascha in die festo multi cre
diderunt in nomine eius videntes signa eius que fa
ciebat. Ipse autem iesus non credebat semetipsum eis
eo quod ipse nosset omnes. et quia opus ei non erat ut
quis testimonium perhiberet de homine. ipse enim sciebat
quid esset in homine

Capitulum tercium

Erat autem homo ex phariseis nicodemus nomine

Princeps iudeorum. hic venit ad iesum nocte et di-
xit ei Rabi: scimus quia a deo venisti magister nemo
enim potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus
cum eo. Respondit iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi:
nisi quis renatus fuerit denuo. non potest videre regnum
dei. Dicit ad eum nycodemus: Quomodo potest homo renasci cum
sit senex: numquid potest in ventrem matris sue iteratum
introire et renasci: Respondit iesus: Amen amen dico tibi:
nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest
introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est:
et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia di-
xi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat
et vocem eius audis: sed nescis unde veniat aut quo
vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit ni-
codemus et dixit ei Quomodo possunt hec fieri. Respondit
iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras:
Amen amen dico tibi quia quod scimus loquimur et
quod vidimus testamur et testimonium nostrum non acci-
pitis. Si terrena dixi vobis et non creditis. quo-
modo si dixero vobis celestia credetis et nemo ascendit in ce-

lum nisi qui descendit de celo: filius hominis qui est in celo
Et sicut moyses exaltavit serpentem in deserto. ita exaltari
oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipso non p
ereat sed habeat vitam eternam. Sic enim deus dilexit
mundum ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui
credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim
misit deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum: sed
ut salvetur mundus per eum ipsum. Qui credit in eum non iudi
catur. Qui autem non credit iam iudicatus est: quia non credit in
nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium: quia lux
venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras
quam lucem. erat enim eorum mala opera. Omnis enim qui ma
le agit odit lucem. et non venit ad lucem ut non argu
antur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem
ut manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta. Post hec
venit iesus et discipuli eius in terram iudeam: et illic
morabatur cum eis et baptizabat. Erat autem et iohannes ba
ptizans in enon iuxta salim quia aque multe erant
illic. et veniebant et baptizabantur. Nondum enim mis
sus fuerat iohannes in carcerem. Facta est questio ex di

[di]scipulis iohannis cum iudeis de purificatione. Et ve-
nerunt ad iohannem et dixerunt ei: Rabi qui erat
tecum trans iordanem, cui tu testimonium perhibuisti,
ecce hic baptisat et omnes veniunt ad eum. Respondit io-
hannes: Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei
datum de celo. Ipsi vos michi testimonium perhibetis
quod dixerim: non sum ego christus, sed quia missus sum
ante illum. Qui habet sponsam sponsus est. Amicus
autem sponsi qui stat et audit eum gaudio gaudet
propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum im-
pletum est. Illum oportet crescere, me autem minui.
Qui desursum venit super omnes est. Qui est de terra
de terra est et de terra loquitur. Qui de celo venit
super omnes est, et quod vidit et audivit hoc testatur,
et testimonium eius nemo accipit. Qui accepit eius
testimonium signavit quia deus verax est. Quem
enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad
mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et
omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium
habet vitam eternam sed ira dei qui autem incre[dulus]

dulus filio non videbit vitam eternam sed ira dei manet super eum.

Capitulum quartum

Ut ergo cognovit iesus quia audierunt pharisei quod iesus plures discipulos facit et baptizat quam iohannes: quamquam iesus non baptizaret sed discipuli eius reliquit iudeam. abiit iterum in galileam. Opportebat autem eum transire per samariam. Venit ergo in civitatem samarie que dicitur sychar iuxta predium quod dedit ioseph filio. Erat autem ibi fons iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquam. Dicit ei iesus Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo mulier illa samaritana. Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me poscis que sum mulier samaritana. Non enim communicant iudei samaritanis. Respondit iesus et dixit ei Si scires donum dei: et quis est qui tibi dicit da michi bibere tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes

et puteus altus est. unde ergo habes aquam vivam. Numquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteum. et ipse ex eo bibit. et filii eius et pecora eius. Respondit iesus et dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac: iterum sitiet. qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: non sitiet in eternum: sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Vade voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei iesus. Bene dixisti: quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti. et nunc quem habes non est tuus vir: hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine: video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt et vos dicitis quia hierosolimis est locus, ubi adorare oportet. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi: quia venit hora quando neque in monte hoc neque in hierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est:

quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veri-
tate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spi-
ritus est deus: et eos qui adorant eum in spiritu et veritate
oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quia messias
venit qui dicitur cristus. Cum ergo venerit: ille nobis annun-
ciabit omnia. Dicit ei iesus: Ego sum qui loquor tecum.
Et continuo venerunt discipuli eius. et mirabantur
quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit ei quid
queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo hy-
driam suam mulier. et abiit in civitatem. et dicit illis
hominibus. venite et videte hominem qui dixit mi-
chi omnia quecumque feci. Numquid ipse est cristus? Exierunt
ergo de civitate. et veniebant ad eum. Interea roga-
bant eum discipuli dicentes: Rabbi manduca. Ille
autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare quem vos
nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid
aliquis attulit attulit ei manducare: Dicit eis ie-
sus. Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui
misit me ut perficiam opus eius. Nonne vos dici-
tis quod adhuc quatuor menses sunt et messis venit

ecce dico vobis: levate oculos vestros et videte regiones:
quia albe sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem
accipit et congregat fructum in vitam eternam: ut et qui
seminat simul gaudeat et qui metit. In hoc enim est
verbum verum: quia alius est qui seminat: et alius est
qui metit. Ego misi vos metere quod vos non labora-
stis. Alii laboraverunt et vos in labores eorum introi-
stis. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum sa-
maritanorum propter verbum mulieris testimonium
perhibentis: quia dixit omnia quecumque feci. Cum
venissent ergo ad illum samaritani rogaverunt eum ut
ibi maneret: et mansit ibi duos dies. Et multo
plures crediderunt propter sermonem eius: et mulieri di-
cebant: quia non propter tuam loquelam credimus:
ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere sal-
vator mundi. Post duos autem dies exiit inde: et abiit
in galileam. Ipse enim iesus testimonium perhibuit: quia
propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo ve-
nisset in galileam exceperunt eum galilei: cum omnia
vidissent que fecerat hyerosolimis in die festo. Et

ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in Chana Galilee ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Iesus adveniret a Iudea in Galileam, abiit ad eum: et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine: descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus. Vade filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus: et ibat. Iam autem eo descendente servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius eius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus filius tuus vivit. Et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus cum venisset a Iudea in Galileam.

Post hec autem erat dies festus Iudeorum. Et ascendit Iesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis

probatica piscina que cognominatur hebraice
bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multi
tudo magna languentium cecorum claudorum ari
dorum expectantium aque motum. Angelus autem do
mini descendebat secundum tempus in piscinam. et mo
vebatur aqua. et qui prior descendisset in piscinam
post motionem aque. sanus fiebat a quacumque detine
batur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta
et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vi
disset iesus iacentem: et cognovisset quia iam mul
tum tempus haberet. dicit ei: vis sanus fieri? Respondit ei
languidus. domine: hominem non habeo ut cum turba
ta fuit aqua mittat me in piscinam. Dum venio
enim ego solus. alius ante me descendit. Dicit ei iesus
Surge. tolle grabatum tuum et ambula. et statim
sanus factus est homo ille: et sustulit grabatum
suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Di
cebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est:
non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: qui me
sanum fecit ille michi dixit: tolle grabatum tuum et am-

bula. Interrogaverunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit
tibi tolle grabatum tuum et ambula. Is autem qui sanus
fuerat effectus nesciebat quis esset. Jesus enim declinavit
a turba constituta in loco. Postea invenit eum iesus
in templo. et dixit illi. Ecce sanus factus es: iam
noli peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit
ille homo: et nunciavit iudeis quia iesus esset qui fecit
eum sanum. Propterea persequebantur iudei iesum: quia hec
faciebat in sabbato. Jesus autem respondit eis. Pater meus
usque modo operatur, et ego operor. Propterea ergo magis
querebant eum iudei interficere. quia non solum solvebat
sabbatum: sed et patrem suum dicebat deum. equalem se
faciens deo. Respondit itaque iesus et dixit eis: Amen
amen dico vobis: non potest filius a se facere quicquam: nisi
quod viderit patrem facientem. Quecumque enim ille fecerit:
hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium. et omnia
demonstrat ei que ipse facit. et maiora his demonstrabit ei
opera ut vos miremini. Sicut enim pater suscitat mor-
tuos et vivificat: sic et filius quos vult vivificat
Neque enim pater iudicat quemquam. sed omne iudicium

dedit filio ut omnes honorificent filium sicut honori-
ficant patrem. Qui non honorificat filium non honori-
ficat patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis quia qui
verbum meum audit et credit ei qui misit me habet
vitam eternam et in iudicium non venit sed transiet
a morte in vitam. Amen amen dico vobis quia venit
hora et nunc est quando mortui audient vocem filii dei et
qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in
semetipso sic dedit et filio habere vitam in semetipso et
potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis
est. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui
in monumentis sunt audient vocem filii dei. et procedent qui
bona fecerunt in resurrectionem vite; qui vero mala ege-
runt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a meipso
facere quicquam. Sicut audio iudico. et iudicium meum
iustum est: quia non quero voluntatem meam sed voluntatem eius
qui misit me. Si ego testimonium perhibeo de meipso
testimonium meum non est verum. Alius est qui testimo-
nium perhibet de me. et scio quia verum est testimonium
eius quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem

et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab
homine testimonium accipio. sed hec dico ut vos salvi
sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem
voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem
habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que de-
dit mihi pater ut perficiam ea. ipsa opera que ego facio
testimonium perhibent de me: quia pater misit me.
Et qui misit me pater ipse testimonium perhibuit de me
neque vocem eius umquam audistis: neque speciem eius
vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens
quia quem misit ille huic vos non creditis. Scru-
tamini scripturas: quia vos putatis in ipsis vitam
eternam habere et ille sunt que testimonium perhibent de me:
et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. Claritatem
ab hominibus non accipio: sed cognovi vos: quia dile-
ctionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris
mei et non accepistis me. Si alius venerit in nomine
suo illum accipietis. Quomodo vos potestis credere qui gloriam
ab invicem accipitis et gloriam que a solo deo est non queritis
Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud patrem

Est qui accusat vos: moyses in quo vos speratis. Si enim crederetis moysi: crederetis forsitan et michi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis.

Capitulum sextum

Post hec abiit iesus trans mare galilee quod est tyberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna: quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos iesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum. Dicit ad philippum. Unde ememus panes ut manducent hi? Hoc autem dicebat temptans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis: ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius andreas frater symonis petri. Est puer unus hic qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos. Dixit ergo iesus: facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri quasi quinque milia

milia. Accepit ergo iesus panes: et cum gratias egisset. distribuit
discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem imple
ti sunt. dixit discipulis suis. Colligite que superaverunt
fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo: et impleverunt duo
decim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis
et duobus piscibus que superfuerunt his qui manducaverunt.
Illi ergo homines cum vidissent quod iesus fecerat signum. dicebant.
Quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum.
Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum
et facerent eum regem: fugit iterum in montem ipse solus. Ut
autem sero factum esset: descenderunt discipuli eius ad mare
Et cum ascendissent navim. venerunt trans mare in capharnaum.
Et tenebre iam facte erant. et non venerat ad eos iesus.
Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remi
gassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta vi
dent iesum ambulantem super mare, et proximum navi
fieri et timuerunt. Ille autem dicit eis. Ego sum. noli
te timere. Voluerunt ergo accipere eum in navim. et statim
navis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba que
stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat

Fugit iterum et

Ut autem sero fa

Illi ergo homines

nisi una. et quia non introisset cum discipulis suis
in navi: sed soli discipuli eius abiissent. Aliae vero super
venerunt naves a tyberiade iuxta locum ubi mandu
caverant panem: gratias agentes deo. Cum ergo vidisset turba
quia iesus non esset ibi neque discipuli eius: ascenderunt in
naviculas. et venerunt capharnaum quaerentes iesum. Et cum in
venissent eum trans mare. dixerunt ei. Rabbi. quando huc ve
nisti? Respondit eis iesus. et dixit: Amen amen dico vobis:
quaeritis me non quia vidistis signa sed quia manduca
stis ex panibus et saturati estis. Operamini non cibum qui pe
rit sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis dabit
vobis. Hunc enim pater signavit deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid
faciemus ut operemur opera dei? Respondit iesus et dixit eis.
Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Di
xerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus
tibi? Quid operaris? Patres nostri manducaverunt in deserto:
sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit
ergo eis iesus: Amen amen dico vobis. non moyses dedit vo
bis panem de celo: sed pater meus dat vobis panem de celo
verum. Panis enim verus est qui de celo descendit et dat vitam mundo

Dixerunt ergo ad eum. Domine semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis
iesus. Ego sum panis vite. Qui venit ad me non esu-
riet et qui credit in me non sitiet umquam. Sed dixi vobis quia
et vidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me
veniet et eum qui venit ad me non eiciam foras: quia descendi
de celo non ut faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius qui
misit me. Hec est enim voluntas eius qui misit me patris ut
omne quod dedit mihi non perdam ex eo: sed resuscitem illud
in novissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me:
ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam et ego re-
suscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo iudei
de illo: quia dixisset ego sum panis vivus qui de celo descendi
et dicebant: nonne hic est filius ioseph cuius nos novimus
patrem et matrem. Quomodo ergo dicit hic: quia de celo descendi?
Respondit ergo iesus et dixit eis: nolite murmurare in invi-
cem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit
eum. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Est scriptum in prophe-
tis. Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audivit a patre et didi-
cit venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam nisi is qui a
deo: hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me habet

vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vestri manducaverunt manna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis vivus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad invicem dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem: non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: habet vitam eternam. et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea vere est cibus. et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: in me manet et ego in illo. Sicut misit me vivens pater: et ego vivo propter patrem. et qui manducat me: et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna: et mortui sunt. Qui manducat hunc panem vivet in eternum. Hec dixit in synagoga docens in capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic sermo. et quis potest eum audire? Sciens autem

At iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius. Dixit eis. hoc vos scandalizat: Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius: Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam. Verba que ego locutus sum vobis. spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio iesus qui essent credentes: et quis traditurus esset eum. Et dicebat: propterea dixi vobis: quia nemo potest venire ad me: nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: et iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo iesus ad xii: Numquid et vos vultis abire: Respondit ergo ei simon petrus. Domine ad quem ibimus: verba vite eterne habes. Et nos credidimus et cognovimus quia tu es christus filius dei. Respondit eis iesus. Nonne ego vos duodecim elegi: et ex vobis unus diabolus est. Dicebat autem de iuda simonis scariothis. Hic enim erat traditurus eum cum esset unus ex xii.

Post hec autem ambulabat iesus in galileam. non enim volebat in iudeam ambulare: quia querebant eum iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus iudeorum scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius. Transi hinc et vade in iudeam: ut et discipuli tui videant opera tua que tu facis. Nemo quippe in occulto quid facit: et querit ipse in palam esse. Si hec facis manifesta

teipsum mundo. Neque enim fratres credebant in eum. Dicit ergo eis iesus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos. Me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo: quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego enim non ascendam ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est. Hec cum dixisset. ipse mansit in galilea. Ut autem ascenderunt fratres eius: tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste: sed quasi in occulto. Iudei ergo querebant eum in die festo. et dicebant. Ubi est ille: Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant quia bonus est. Alii autem dicebant non: sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iudeorum. Iam autem die festo mediante ascendit iesus in templum et docebat. Et mirabantur iudei dicentes: Quomodo hic litteras scit cum non didicerit: Respondit eis iesus et dixit: Mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina utrum ex deo sit. an ego a meipso loquar. Qui a semetipso loquitur: gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit eum hic verax est. et iniustitia in illo non est. Nonne moyses dedit vobis legem: et nemo ex vobis facit legem.

Respondit turba et dixit: demonium habes. Quis te querit
interficere? Respondit iesus et dixit eis: Unum opus feci et omnes
miramini. Propterea moyses dedit vobis circumcisionem: non quia ex
moyse est sed ex patribus. Et in sabbato circumciditis hominem.
Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex moy-
si: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato. No-
lite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate. Di-
cebant ergo quidam ex hierosolimis. Nonne hic est quem querunt interfic-
ere? Et ecce palam loquitur et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt princi-
pes quia hic est christus? Sed hunc scimus unde sit: christus autem
cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo iesus in tem-
plo docens et dicens: Et me scitis et unde sim scitis. Et a me
ipso non veni: sed est verus qui misit me quem vos nescitis.
Ego scio eum. Et si dixero quia nescio eum ero similis vobis mendax. Sed
scio eum quia ab ipso sum et ipse me misit. Querebant ergo eum
apprehendere: et nemo misit in illum manus: quia nondum vene-
rat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum. Et di-
cebant: christus cum venerit: numquid plura signa faciet quam que
hic facit? Audierunt pharisei turbam murmurantem de illo hec:
et miserunt principes et pharisei ministros ut apprehenderent iesum

Dixit ergo eis iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: et vado
ad eum qui me misit. Queretis me et non invenietis: et ubi ego
sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo iudei ad semetipsos:
Quo hic iturus est quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium
est iturus et docturus gentes. Quis est sermo quem dixit: Quere-
tis me et non invenietis et ubi sum ego vos non potestis venire.
In novissimo autem die magno festivitatis stabat ie-
sus et clamabat dicens: Si quis sitit veniat ad me
et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura flumina
de ventre eius fluent aque vive. Hoc autem dixit de
spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim
erat spiritus datus: quia iesus nondum erat glorificatus. Ex
illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant: Hic
est vere propheta. Alii dicebant: Hic est christus. Quidam autem
dicebant: Numquid a galilea venit christus? Nonne scriptu-
ra dicit quia ex semine david et de bethleem castello ubi
erat david venit christus? Dissensio itaque facta est in turba
propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum
sed nemo misit in eum manus. Venerunt ergo ministri
ad pontifices et phariseos et dixerunt eis illi: Quare

nõ adduxistis illu(m)? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo sicut hic loquitur. Responderunt ergo pharisei: Nunquid et vos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum aut ex phariseis? Sed turba hec que non novit legem maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit et cognoverit ab ipso quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Nunquid et tu galileus es? Scrutare scripturas et vide quia a galilea propheta non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

Capitulum octavum.

Iesus autem perrexit in montem oliveti et diluculo iterum venit in templum et omnis populus venit ad eum et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam et statuerunt eam in medio et dixerunt ei: Magister, hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum ergo perseveraret interrogantes, erexit se et dixit eis: Qui

sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat. Et iterum
se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hec unus
post unum exibant incipientes a senioribus. et remansit solus iesus.
et mulier in medio stans. Erigens autem se iesus dixit ei: Mulier
ubi sunt qui te accusabant. Nemo te condempnavit. Que dixit:
Nemo domine. Dixit autem iesus: Nec ego te condempna-
bo. Vade et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus
est eis iesus dicens. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me
non ambulat in tenebris. sed habebit lumen vite. Dixerunt er-
go ei pharisei. Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium
tuum non est verum. Respondit iesus et dixit eis. Et si ego te-
stimonium perhibeo de meipso verum est testimonium meum
quia scio unde veni et quo vado. Vos autem nescitis un-
de venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis: ego
non iudico quemquam. Et si iudico ego iudicium meum verum est
quia solus non sum: sed ego et qui misit me pater.
Et in lege vestra scriptum est: quia duorum hominum te-
stimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo
de meipso. et testimonium perhibet de me qui misit
pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus. Respondit iesus neque

me scitis. neque patrem meum. Si me sciretis forsitan et pa-
trem meum sciretis. Hec verba locutus est iesus in gazo-
philatio docens in templo. et nemo apprehendit eum. quia
nec dum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis iesus.
ego vado et queritis me et in peccato vestro moriemini. Quo
ego vado vos non potestis. Dicebant ergo iudei. Numquid inter-
ficiet semetipsum: quia dicit quo ego vado vos non potestis
venire. Et dicebat eis. Vos deorsum estis. ego de supernis
sum. Vos de mundo hoc estis. ego non sum de hoc mundo.
Dixi ergo vobis: quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non
credideritis: quia ego sum moriemini in peccato vestro. Dicebant
ergo ei. Tu quis es. Dixit eis iesus. Principium qui et loquor
vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare. Sed qui me misit
verax est. et ego que audivi ab eo hec loquor in mundo.
Et non cognoverunt quia patrem eius dicebat deum. Di-
xit ergo eis iesus. Cum exaltaveritis filium hominis tunc cogno-
scetis quia ego sum et a meipso facio nihil: sed sicut me docuit
pater hec loquor. et qui me misit mecum est: et non reliquit
me solum: quia ego que placita sunt ei facio semper.
Hec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo iesus

ad eos qui crediderunt ei iudeos. Si vos manseritis in

sermone meo. vere discipuli mei eritis. et cognoscetis

veritatem et veritas liberabit vos. Responderunt ei: Semen

abrae sumus. et nemini servivimus umquam. Quomodo tu dicis

liberi eritis? Respondit eis iesus: Amen amen dico vobis

quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem

non manet in domo in eternum. Filius autem manet in

eternum. Si ergo vos filius liberaverit: vere liberi eritis.

Scio quia filii abrae estis: sed queritis me interficere. quia

sermo meus non capit in vobis: Ego quod vidi apud

patrem loquor et vos que vidistis apud patrem vestrum

facitis. Responderunt: et dixerunt ei: Pater noster abraam

est. Dicit eis iesus. Si filii abrae estis opera abrae fa

cite. Nunc autem queritis me interficere: hominem qui

veritatem vobis locutus sum quam audivi a deo. Hoc

abraam non fecit. Vos facitis opera patris vestri.

Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus na

ti. Unum patrem habemus deum. Dixit ergo eis iesus

Si deus pater vester esset diligeretis utique me. Ego enim

ex deo processi et veni: neque enim a meipso veni: sed

ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis?
Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre dia
bolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homi
cida erat ab initio: in veritate non stetit: quia non est ve
ritas in eo. Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur:
quia mendax est et pater eius. Ego autem si veritatem dico
non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si
veritatem dico quare non creditis mihi? Qui ex deo est verba
dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis.
Responderunt ergo iudei: et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos
quia samaritanus es tu et demonium habes? Respondit iesus:
Ego demonium non habeo: sed honorifico patrem meum et vos
inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam. est
qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis: si quis ser
monem meum servaverit mortem non videbit in eternum. Dixe
runt ergo iudei. Nunc cognovimus quia demonium habes. Abra
am mortuus est et prophete. et tu dicis: si quis sermonem meum
servaverit non gustabit mortem in eternum. Numquid tu
maior es patre nostro abraam qui mortuus est? et pro
phete mortui sunt. Quem teipsum facis? Respondit iesus: Si

ego glorifico meipsum gloria mea nihil est. est pater meus

qui glorificat me: quem vos dicitis: quia deus noster est et

non cognovistis eum. ego autem novi eum. et si dixero quia

non scio eum ero similis vobis mendax. sed scio eum et sermonem

eius servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem

meum: vidit et gavisus est. Dixerunt ergo iudei ad eum. Quin

quaginta annos nondum habes et abraham vidisti. Dixit eis

iesus. Amen amen dico vobis: antequam abraham fieret ego

sum. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Iesus autem

abscondit se et exivit de templo. Capitulum ix.

Et preteriens iesus vidit hominem cecum a nativitate:

et interrogaverunt eum discipuli eius. Rabbi quis peccavit.

hic aut parentes eius ut cecus nasceretur. Respondit iesus:

neque hic peccavit neque parentes eius. sed ut manifestentur

opera dei in illo. me oportet operari opera eius qui misit me do

nec dies est. venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum

in mundo lux sum mundi. Hec cum dixisset expuit in

terram. et fecit lutum ex sputo: et linivit lutum super

oculos eius et dixit ei: vade lava in natatoria syloe

quod interpretatur missus. Abiit ergo et lavit: et venit videns

Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus
erat dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat?
Alii dicebant quia hic est: alii autem nequaquam, sed similis est ei.
Ille vero dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit et unxit
oculos meos et dixit mihi: Vade ad natatoria Syloe et lava.
Et abii et lavi et video. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Ne
scio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem
sabbatum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo
interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lu
tum mihi posuit super oculos et lavi et video. Dicebant ergo ex
phariseis quidam: Non est hic homo a Deo qui sabbatum non
custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hec signa
facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum: Tu
quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem di
xit quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudei de illo quia ce
cus fuisset et vidisset: donec vocaverunt parentes eius
qui viderat. Et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius
vester quem vos dicitis quia cecus natus est? Quomodo ergo nunc
videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt: Scimus

quia hic est filius noster et quia cecus natus est: Quomodo autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate: etatem habet. ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius. quia timebant iudeos. Iam enim conspiraverant iudei: ut siquis eum confiteretur esse cristum: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt. quia etatem habet ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus. et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille. Si peccator est nescio. Unum scio quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi. Quomodo aperuit tibi oculos. Respondit eis. Dixi vobis iam et audistis: Quid igitur vultis audire. Numquid et vos vultis discipuli eius fieri. Maledixerunt ergo ei et dixerunt. Tu discipulus illius sis. nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus: hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo. et dixit eis. In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit: et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est et voluntatem eius facit: hunc exaudit. A seculo non

auditum: quia quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset hic
a deo non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt
ei: In peccatis natus es totus. et tu doces nos? Et eiecerunt
eum foras. Audivit iesus quia eiecerunt eum foras: et cum invenisset
eum dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille et dixit: Quis
est domine ut credam in eum. Et dixit ei iesus: Et vidisti
eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo domine.
Et procidens adoravit eum. Et dixit ei iesus: In iudicium
ego in hunc mundum veni. ut qui non vident videant.
et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phari
seis. qui cum ipso erant. et dixerunt ei: Numquid et nos
ceci sumus? Dixit eis iesus: Si ceci essetis non haberetis pec
catum. Nunc vero dicitis. quia videmus. Peccatum vestrum manet.

Amen amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium: sed ascendit aliunde ille fur
est et latro. Qui autem intrat per ostium. pastor est ovium.
Huic ostiarius aperit: et oves vocem eius audiunt.
et proprias oves vocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oves
emiserit ante eas vadit et oves illum sequuntur: quia
sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur: sed fugiunt

nominatim

giunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. Hoc
proverbium dixit eis iesus. Illi autem non cognoverunt quid
loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum iesus: Amen amen di-
co vobis: quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot
venerunt fures sunt et latrones: sed non audierunt eos oves.
Ego sum ostium. Per me si quis introierit salvabitur et in-
gredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit
nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant
et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pa-
stor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius autem
qui non est pastor cuius non sunt oves proprie videt lupum
venientem et dimittit oves et fugit. et lupus rapit et
dispergit oves. Mercenarius autem fugit: quia mercena-
rius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor
bonus et cognosco oves meas et cognoscunt me mee.
Sicut novit me pater. et ego agnosco patrem et animam
meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo que
non sunt ex hoc ovili et illas oportet me adducere et
vocem meam audient: et fiet unum ovile et unus pa-
stor. Propterea me diligit pater: quia ego pono animam

meam ut iterum sumam eam. Nemo tollet eam a me: sed ego pono eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam: et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a patre meo. Dissensio iterum facta est inter iudeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Demonium habet et insanit. Quid eum auditis? Alii dicebant: Hec verba non sunt demonium habentis. Numquid demonium potest cecorum oculos aperire? Facta sunt encenia in hyerosolimis: et hyemps erat. Et ambulabat iesus in templo in porticu salomonis. Circumdederunt ergo eum iudei et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es christus dic nobis palam. Respondit eis iesus. Loquor vobis et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris, hec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis quia non estis ex ovibus meis. Oves mee vocem meam audiunt et ego cognosco eas: et sequuntur me. Et ego vitam eternam do eis. et non peribunt in eternum. et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est. et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater unum sumus. Sustulerunt ergo lapides iudei ut lapidarent eum. Respondit eis iesus. Multa

bona opa ostendi vob ex patre meo. Propter quod eo
rum opus me lapidatis: Responderunt ei iudei. De bono
ope non lapidam9 te: sed de blasfemia: et quia tu ho
mo cum sis: facis teipsm deum. Rndit eis iesus. Nonne
scriptu est in lege vra quia ego dixi dij estis: Si illos
dixit deos ad quos sermo dei factus est: et non pot solui scri
ptura quem pater sanctificavit et misit in mundu vos
dicitis quia blasphemas quia dixi filius dei sum: Si
non facio opa patris mei nolite crede m. Si aut facio
et si michi non vultis credere. operibus credite: ut cog
noscatis et credatis. quia pater in me est et ego in patre.
Querebant ergo eum apprehende: et exivit de manibus eoz
et abijt iterum trans iordanem in eu locu ubi erat io
hanes baptizans primu. et mansit illic. et multi vene
runt ad eum. et dicebant: qr iohannes quidem signu fecit
nullu. Omnia aut quecumqz dixit iohanes de hoc vera
erant. et multi crediderunt in eum. Capitulum xi

Erat aut quidam languens lazarus a bethania la
zarus a bethania de castello marie et marthe soror
eius. Maria aut erat que unxit dominum unguento et

et tersit pedes eius capillis suis. cuius frater lazarus
infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes:
Domine: ecce quem amas infirmatur. Audiens autem
iesus dixit eis: Infirmitas hec non est ad mortem. Sed
pro gloria dei ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat
autem iesus martham: et sororem eius mariam et laza
rum. Ut ergo audivit quia infirmabatur: tunc quidem mansit
in eodem loco duobus diebus. Deinde post hec dixit discipulis
suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi
nunc querebant te iudei lapidare. et iterum vadis illuc: Respondit
iesus. Nonne duodecim sunt hore diei: Si quis ambulaverit
in die. non offendit: quia lucem huius mundi videt.
Si autem ambulaverit in nocte offendit: quia lux non est in eo.
Hec ait et post hec dixit eis: Lazarus amicus noster dor
mit. Sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo disci
puli eius. Domine si dormit salvus erit. Dixerat autem
iesus de morte eius. illi autem putaverunt quia de dormi
tione somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste:
Lazarus mortuus est et gaudeo propter vos ut credatis:
quia non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas

qui dicitur didymus ad discipulos: Eamus et nos
et moriamur cum eo. Venit itaque iesus. et invenit
eum quatuor dies iam in monumento habentem.
Erat autem bethania iuxta hierosolimam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham et
mariam ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut
audivit quia iesus venit occurrit illi. maria autem domi
sedebat. Dixit ergo martha ad iesum: si fuisses hic frater
meus non fuisset mortuus: sed et nunc scio quia quecumque
poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei martha: Scio quia resurget
in resurrectione in novissimo die. Dicit ei iesus:
Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiam
si mortuus fuerit vivet: et omnis qui vivit et credit
in me non morietur in eternum. Credis hoc? ait illi:
Utique domine. Ego credidi quia tu es christus filius
dei vivi qui in hunc mundum venisti. Et cum hec dixisset
abiit et vocavit mariam sororem suam silentio dicens
Magister adest et vocat te. Illa ut audivit surgit cito
et venit ad eum. Nondum enim venerat iesus in castellum

sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha. Iudei
ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam cum vi
dissent mariam quia cito surrexit et exiit. secuti sunt
eam dicentes: quia vadit ad monumentum ut ploret ibi.
Maria ergo cum venisset ubi erat iesus: videns eum ce
cidit ad pedes eius. et dixit ei: Domine si fuisses hic non
esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut vidit eam plora
ntem et iudeos qui venerant cum ea plorantes: infremuit
spiritu et turbavit seipsum et dixit: ubi posuistis eum? Dicunt
ei: Domine veni et vide. Et lacrimatus est iesus. Dixerunt
ergo iudei: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis di
xerunt. Non poterat hic qui aperuit oculos ceci nati
facere ut hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens
in semetipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca et la
pis superpositus ei. Ait iesus: Tollite lapidem. Dicit
ei martha soror eius qui mortuus fuerat: Domine iam
fetet. quatriduanus enim est. Dicit ei iesus: Nonne
dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt
ergo lapidem. Iesus autem elevatis sursum oculis dixit:
Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam

quia semper me audis. sed propter populum qui circumstat dixi ut credant quia tu me misisti. Hec cum dixisset voce magna clamavit. Lazare veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus ligatus manus et pedes institis. et facies illius erat ligata sudario. Dixit eis iesus: Solvite eum. et sinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant ad mariam et martham, et viderant que fecit iesus crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos. et dixerunt eis que fecit iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium. et dicebant: Quid facimus quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic: omnes credent in eum. et venient romani. et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis caiphas nomine: cum esset pontifex anni illius dixit eis: Vos nescitis quicquam. nec cogitatis: quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit sed cum esset pontifex anni illius prophetavit: quia iesus moriturus erat pro gente. et non tantum pro gente: sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Iesus autem iam non ambulabat apud iudeos. sed abiit in regionem iuxta desertum in civitatem que dicitur effrem. et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum. et ascenderunt multi ierosolimam de regione

Questio

an pasca ut sanctificarent seipsos. Querebant ergo iesum et colloquebantur adinvicem in templo stantes. Quid putatis quia non venit ad diem festum. Dederant autem pontifices et pharisei mandatum: ut si quis cognoverit ubi sit indicet: ut apprehendant eum.

Capitulum duodecimum

Iesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniam ubi lazarus fuerat mortuus: quem suscitavit iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi et martha ministrabat: lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici preciosi et unxit pedes iesu et extersit pedes eius capillis suis: et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit unus ex discipulis eius iudas scariothis qui erat eum traditurus. Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis et datum est egenis. Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat et loculos habens ea que mittebantur portabat. Dixit ergo iesus. Sinite illam: ut in diem sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis. Cognovit ergo turba multa ex iudeis quia illic est: et venerunt non propter iesum tantum: sed ut lazarum viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex iudeis et crediderunt in iesum. In crastino autem turba multa que venerat ad diem festum

[C]um audisset quia venit iesus ierosolimam acceperunt ramos palmarum

et processerunt obviam ei et clamabant: osanna benedictus qui venit

in nomine domini rex israel. Et invenit iesus asellum et sedit super eum sicut

scriptum est: Noli timere filia syon: ecce rex tuus venit sedens

super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius primum: sed quando

glorificatus est iesus tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo: et

hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando

lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Pro-

pterea et obviam venit ei turba: quia audierunt fecisse hoc

signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: videtis quia nihil pro-

ficimus: ecce mundus totus post eum abiit. Erant autem quidam

gentiles ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hi er-

go accesserunt ad philippum qui erat a bethsaida galilee.

et rogabant eum dicentes: Domine volumus iesum videre. Venit

philippus et dicit andree: andreas rursum et philippus dixerunt

iesu. Iesus autem respondit eis dicens: Venit hora ut clarificetur filius

hominis. Amen amen dico vobis: nisi granum frumenti cadens in

terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit mul-

tum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam. et qui odit

animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam. Si quis mi-

ministrat: me sequatur et ubi sum ego: illic et minister meus erit. Siquis

mihi ministraverit: honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata

est. Et quid dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni

in horam hanc. Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo di

cens: Et clarificavi, et iterum clarificabo. Turba ergo que stabat

et audierat dicebat tonitruum esse factum. Alii autem dicebant: An

gelus ei locutus est. Respondit Iesus et dixit: Non propter me hec

vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi: nunc prin

ceps huius mundi eicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra

omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte

esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audivimus ex lege quia

Christus manet in eternum. Et quomodo tu dicis: oportet exaltari filium

hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis Iesus. Adhuc modi

cum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non

vos tenebre comprehendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quo

vadat. Dum lucem habetis credite in lucem: ut filii lucis sitis.

Hec locutus est Iesus, et abiit, et abscondit se ab eis. Cum

autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum. Ut sermo

Esaie impleretur quem dixit. Domine quis credidit auditui nostro:

et brachium domini cui revelatum est? Propterea non poterant

credere: quia iterum dixit esaias. Excecavit oculos eorum

et induravit cor eorum, ut nõ videat oculis et nõ intel

ligant corde. et convertantur et sanem eos. Hec dixit esaias

qñ vidit gloriam eius: et locutus est de eo. Verumtamen

et ex principibus multi crediderũt in eũ: sed propter phariseos

non confitebantur: ut de synagoga non eicerentur.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. Jesus

autem clamavit et dixit. Qui credit in me: nõ credit in me

sed in eũ qui misit me. Et qui videt me: videt eũ qui

misit me. Ego lux in mũdũ veni ut omnis qui credit in

me in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba

mea et non custodierit: ego non iudico eũ. Non enim

veni ut iudicem mũdum, sed ut salvificem mũdum.

Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudi

cet eũ. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in

novissimo die. Quia ego ex meipso nõ sum locutus.

sed qui misit me pater ipse mihi mandatũ dedit quid di

cam. et quid loquar. Et scio quia mandatũ eius vita

eterna est. Que ergo ego loquor sicut dixit mihi pater sic loquor.

Ante diem festũ pasche sciens iesus quia venit hora

eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem. cum dilexisset suos
qui erant in mundo in finem dilexit eos. Et cena facta cum
diabolus iam misisset in cor ut traderet eum iudas simo
nis scarioth. sciens quia omnia dedit ei pater in manus et
quia a deo exivit et ad deum vadit surgit a cena et pos
uit vestimenta sua. et cum accepisset linteum precinxit se. Dein
de misit aquam in pelvim et cepit lavare pedes discipu
lorum et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo
ad simonem petrum. Et dixit ei petrus. Domine tu michi la
vas pedes. Respondit iesus et dixit ei. Quod ego facio tu ne
scis modo: scies autem postea. Dixit ei petrus. Non lavabis
michi pedes in eternum. Respondit ei iesus. Si non lavero te non habebis
partem mecum. Dixit ei simon petrus. Domine non tantum
pedes meos: sed et manus et caput. Dixit ei iesus. Qui lotus
est non indiget nisi ut pedes lavet: sed est mundus to
tus. Et vos mundi estis sed non omnes. Sciebat enim quis
nam esset qui traderet eum. Propterea dixit: non estis mundi omnes.
Postquam ergo lavit pedes eorum. Accepit vestimenta sua et
cum recubuisset iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis
Vos vocatis me magister et domine et bene dicitis. Sum etenim

Si ergo lavi pedes vestros dominus et magister et vos debetis alter alterius
lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis ut quemadmodum ego feci
vobis ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis non est ser-
vus maior domino suo neque apostolus maior est eo qui misit illum.
Si haec scitis beati eritis si feceritis ea. Non de om-
nibus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed ut adimple-
atur scriptura Qui manducat mecum panem levabit contra
me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusquam fiat ut
cum factum fuerit credatis quia ego sum. Amen amen dico
vobis qui accipit si quem misero me accipit. Qui autem
me accipit accipit eum qui me misit. Cum haec dixisset
Iesus turbatus est spiritu et protestatus est et dixit Amen
amen dico vobis quia unus ex vobis tradet me. Aspiciebant
ergo ad invicem discipuli haesitantes de quo diceret. Erat ergo
recumbens unus ex discipulis eius in sinu Iesu quem dilige-
bat Iesus. Innuit ergo huic Simon Petrus et dixit ei Quis
est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus
Iesu dixit ei Domine quis est? Respondit Iesus Ille est cui ego in-
tinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem dedit
Iude Simonis Scariothis. Et post buccellam introivit

in eum sathanas. Et dixit ei iesus. Quod facis fac citius.

Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam

enim putabant quia loculos habebat iudas. quod dixisset ei ie-

sus eme ea que opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis

ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam exivit continuo.

Erat autem nox. Cum ergo exisset. dixit iesus. Nunc clarificatus

est filius hominis. et deus clarificatus est in eo. Si deus clarifica-

tus est in eo. et deus clarificabit eum in semetipso et continuo cla-

rificabit eum. Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Queretis

me. et sicut dixi iudeis quo ego vado vos non potestis venire

et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis ut diliga-

tis invicem sicut dilexi vos: ut vos diligatis invicem.

In hoc cognoscent omnes: quia discipuli mei estis si di-

lectionem habueritis ad invicem. Dicit ei simon petrus. Do-

mine quo vadis: Respondit iesus. Quo ego vado non potes me mo-

do sequi: sequeris autem postea. Dicit ei petrus. Quare non pos-

sum te sequi modo. Animam meam pro te ponam. Respondit ei

iesus. Animam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi

non cantabit gallus donec ter me neges. Ca. xiiii

Et ait discipulis suis. Non turbetur cor vestrum

Creditis in deum et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quo minus dixissem vobis quia vado parare vobis locum et si abiero et preparauero vobis locum iterum venio et accipiam vos ad meipsum ut ubi sum ego et vos sitis. Et quo vado scitis et viam scitis. Dicit ei thomas: Domine nescimus quo vadis. Et quomodo possumus viam scire: Dicit ei iesus: Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me, et patrem utique cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei philippus: Domine ostende nobis patrem: et sufficit nobis. Dicit ei iesus: Tanto tempore vobiscum sum et non cognouistis me Philippe qui videt me: videt et patrem. Quomodo tu dicis ostende nobis patrem: non credis quia ego in patre et pater in me est: Verba que ego loquor vobis a meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis. qui credit in me. opera que ego facio et ipse faciet et maiora horum faciet. Quia ego ad patrem vado. Et quodcumque pecieritis patrem in nomine meo hoc faciam ut glorificetur pater in filio. Si quid pecieritis me in nomine meo hoc faciam. Si diligitis me mandata mea seruate et ego

Rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobis-

cum in eternum spiritum veritatis quem mundus non potest accipere: quia non vi-

det eum nec scit eum. vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et

in vobis erit. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. Ad-

huc modicum et mundus me iam non videt: vos autem videtis

me: quia ego vivo et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis

quia ego sum in patre meo. et vos in me et ego in vobis. Qui habet

mandata mea et servat ea: ille est qui diligit me. Qui autem di-

ligit me: diligetur a patre meo. et ego diligam eum et mani-

festabo ei meipsum. Dicit ei iudas: non ille scariothis. Do-

mine quid factum est quia manifestaturus es nobis teipsum et non mundo?

Respondit iesus et dixit ei: Si quis diligit me sermonem meum ser-

vabit et pater meus diliget eum. et ad eum veniemus

et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones

meos non servat. et sermonem quem audistis non est meus

sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos ma-

nens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo

ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vo-

bis. Pacem relinquo vobis. pacem meam do vobis. Non quomodo mundus

dat. ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis

quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos. Si diligeretis me

gauderetis utique: quia vado ad patrem: quia pater maior me est. Et

nunc dixi vobis priusquam fiat. ut cum factum fuerit credatis

Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi

huius: et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus

quia diligo patrem et sicut mandatum dedit michi pa-

ter sic facio. Surgite eamus hinc.

Ego sum vitis vera et pater meus agricola est. Omnem

palmitem in me non ferentem fructum tollet eum et omnem qui

fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos

mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete

in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a

semetipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me

manseritis. Ego sum vitis: vos palmites. Qui manet in me

et ego in eo hic fert fructum multum: quia sine me nil potestis fa-

cere. Si quis in me non manserit. mittetur foras sicut palmes

et arescet. et colliget eum et in ignem mittet et ardet. Si man-

seritis in me et verba mea in vobis manserint. quodcumque

volueritis petitis. et fiet vobis. In hoc clarificatus est

pater meus ut fructum plurimum afferatis et efficia-

mei discipli. Sicut me pater dilexit et ego
dilexi vos. manete in dilectione mea. Si pre-
cepta mea servaveritis: manebitis in dilectione
mea: sicut et ego patris mei precepta servavi
et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum
vobis: ut gaudium meum in vobis sit et gau-
dium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut
diligatis invicem. sicut dilexi vos. maiorem hac
dilectionem nemo habet quam ut animam suam quis po-
nat pro amicis suis. vos amici mei estis:
si feceritis que ego precipio vobis. iam non dicam
vos servos: quia servus nescit quid faciat domi-
nus eius. vos autem dixi amicos: quia omnia quecumque
audivi a patre meo nota feci vobis. non vos
me elegistis sed ego vos elegi. et posui vos
ut eatis et fructum afferatis. et fructus vester
maneat: ut quodcumque petieritis patrem meum
in nomine meo det vobis. et hec mando vobis
ut diligatis invicem. Si mundus vos odit sci-
tote quia me priorem vobis odio habuit. Si de

mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret. quia
vero de mundo non estis sed ego elegi vos de
mundo propterea odit vos mundus. Mementote sermonis
quem ego dixi vobis. non est servus maior domino
suo. Si me persecuti sunt et vos persequentur. Si
sermonem meum servaverunt et vestrum servabunt. Sed
omnia haec facient vobis propter nomen meum. quia
nesciunt eum qui misit me. Si non venissem et lo-
cutus non fuissem eis peccatum non haberent. nunc
autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me
odit et patrem meum odit. Si opera non fecissem
in eis que nemo alius fecit peccatum non haberent
nunc autem viderunt et oderunt me et patrem meum.
Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est:
quia odio habuerunt me gratis. Cum autem
venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre
spiritum veritatis qui a patre procedit ille testi-
monium perhibebit de me. et vos testimonium perhi-
betis. quia ab initio mecum estis.

Ca. xvi

Haec locutus sum vobis ut non scandalizemini

absq3 sinagogis faciet vos. Sed venit hora ut ois qui interficiat uos arbitret se pstare obsequium deo et hec faciet vob qr non noverit prem neq3 me. Sz hec locuts sũ vob ut cũ venerit hora eorũ remi-niscamini qr ego dixi vob. Hec aut ab inicio nõ dixi vob: quia vobiscũ erã. Et nũc vado ad eũ q me misit et nemo ex vob interogat me quo vadis. Sz qr hec locuts sũ vob tristicia implebit cor vrm. Sz ego veritatẽ dico vob expedit uob ut ego va-dam. Si eñ nõ abiero paraclits nõ veniet ad vos.

Si aut abiero mittã eum ad vos Et cum

Et cũ venit ille arguet mũdm de pcto et de iusticia et de iudicio. De pcto qdez qr nõ cre-diderunt in me. De iusticia vo qr ad prem vado et ia non videbitis me. De iudicio aut qr prin-ceps huius mũdi iam iudicatus ẽ. Adhuc multa habeo vob dice sed nõ potestis mo portare. Cum aut venerit ille spus veritatis docebit uos omem veritatez. Non eñ loquet a semetipso, sed quecumq3 audiet loquet et que ventura sunt annũciabit vob. Ille me clarificabit qr de meo

accipiet et annunciabit vobis Omnia quecumque habet pater

mea sunt propterea dixi: quia de meo accipiet et annunciabit

vobis Modicum et iam non videbitis me. iterum modicum

et videbitis me quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex di

scipulis eius ad invicem Quid est hoc quod dicit nobis

Modicum et non videbitis me et iterum modicum et vide

bitis me quia vado ad patrem Dicebant ergo quid est

hoc quod dicit modicum: nescimus quid dicit loquitur

Cognovit ergo iesus quia volebant eum interrogare et

dixit eis: De hoc queritis inter vos quia dixi modicum

et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me

Amen amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos: mundus

autem gaudebit vos autem contristabimini sed tristicia vestra

vertetur in gaudium Mulier cum parit tristiciam habet

quia venit hora eius Cum autem pariet filium iam non

meminit pressure propter gaudium quia natus est homo in

mundum Et vos igitur nunc tristiciam habetis Iterum autem

videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo

tollet a vobis Et in illo die me non interrogabitis quicquam

Amen amen dico vobis Si quid pecieritis patrem in nomine meo

in nomine meo dabit vobis. Usque modo non petistis quicquam

in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium vestrum sit

plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum

iam non in proverbiis loquar vobis sed palam de patre

meo annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. Et

non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater

vos amat quia vos me amastis et credidistis quia ego

a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum. Iterum re-

linquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius:

Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Nunc

scimus quia a deo existi. Respondit eis Iesus: Modo creditis?

Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque

in propria et me solum relinquatis. Et non sum solus quia

pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habea-

tis. In mundo pressuram habebitis sed confidite: quia ego

vici mundum. — quia scis omnia et non opus est tibi ut

quis te interroget. In hoc credimus. Ca. xvii.

Hec locutus est Iesus et sublevatis oculis in ce-

lum dixit: Pater venit hora: clarifica filium tuum ut filius

tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis

C. XVII

ut omne quod dedisti ei det eis vitam eternam. Hec
est autem vita eterna ut cognoscant te solum deum ve-
rum: et quem misisti iesum christum. Ego te clarifica-
vi super terram. opus consummavi quod dedisti michi
ut faciam. et nunc clarifica me tu pater apud temet-
ipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te.
Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti michi
de mundo. Tui erant. et michi eos dedisti. et sermonem meum
servaverunt. nunc cognoverunt quia omnia que dedisti
michi abs te sunt: quia verba que dedisti michi dedi eis et
ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi. et
crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo:
Non pro mundo rogo; sed pro his quos dedisti michi:
quia tui sunt: et mea omnia tua sunt et tua mea sunt
et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo
et hi in mundo sunt. et ego ad te venio. Pater sancte ser-
va eos in nomine tuo quos dedisti michi: ut sint unum:
sicut et nos. Cum essem cum eis: ego servabam eos
in nomine tuo. Quos dedisti michi ego custodivi et

nemo ex eis periit nisi filius perditionis, ut scriptura
impleatur. Nunc autem ad te venio. et hec loquor in mundo
ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego
dedi eis sermonem tuum. et mundus eos odio habuit: quia
non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non
rogo ut tollas eos de mundo: sed ut serves eos a malo
De mundo non sunt: sicut et ego non sum de mundo
Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut
tu me misisti in mundum ita et ego misi eos in mundum
Et pro eis ego sanctifico meipsum: ut sint et ipsi sancti-
ficati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum sed et pro
eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: ut omnes
unum sint sicut tu pater in me et ego in te: ut et ipsi
in nobis unum sint: ut credat mundus quia tu me mi-
sisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi: dedi eis ut
sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in
me ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus
quia tu me misisti. et dilexisti eos sicut et me di-
lexisti. Pater quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego
et illi sint mecum: ut videant claritatem meam

quam dedisti michi. quia dilexisti me ante constitucionem mundi
Pater iuste mundus te non cognovit. ego autem te co
gnovi: et hi cognoverunt: quia tu me misisti. et notum
feci eis nomen tuum et notum faciam. ut dilectio qua
dilexisti me. in ipsis sit. et ego in ipsis Ca xviii

Hec cum dixisset iesus, egressus est cum discipulis
suis trans torrentem cedron. ubi erat ortus in quem
introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et iudas
qui tradebat eum locum: quia frequenter iesus conve
nerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum ac
cepisset cohortem et a pontificibus et a phariseis
ministros: venit illuc cum laternis et facibus
et armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura
erant super eum processit et dixit eis: Quem queritis.
Responderunt ei. Iesum nazarenum. Dixit eis iesus: Ego
sum. Stabat autem et iudas qui tradebat eum cum ipsis.
Ut ergo dixit eis ego sum: abierunt retrorsum et ceci
derunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos. Quem que
ritis: Illi autem dixerunt: Iesum nazarenum. Respondit iesus:
Dixi vobis: quia ego sum. Si ergo me queritis sinite

hos abire. vt impleretur sermo quem dixit: quia quos
dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam. Simon ergo pe
trus habens gladium eduxit eum et percussit pontificis
seruum. et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem
nomen seruo malchus. Dixit ergo iesus petro. Mitte gla
dium tuum in uaginam. Calicem quem dedit mihi pater
non vis ut bibam illum. Cohors autem et tribunus et mi
nistri iudeorum comprehenderunt iesum: et ligauerunt eum
et adduxerunt eum ad annam primum: Erat enim socer
cayphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem cay
phas qui consilium dederat iudeis: quia expedit unum
hominem mori pro populo. Sequebatur autem iesum simon
petrus. et alius discipulus. Discipulus autem ille erat
notus pontifici. et introiuit cum iesu in atrium pon
tificis. petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo
discipulus alius qui erat notus pontifici: et dixit
hostiarie et introduxit petrum. Dixit ergo petro ancilla
hostiaria / numquid et tu ex discipulis es hominis illius:
Dixit ille: non sum: Stabant autem serui et ministri ad
prunas. quia frigus erat: et calefaciebant se. Erat

autem cum eis et petrus stans et calefaciens se. Pontifex
ergo interrogavit iesum de discipulis suis et de doctrina
eius. Respondit ei iesus Ego palam locutus sum mundo
ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes
iudei conveniunt. et in occulto locutus sum nichil
Quid me interrogas: Interroga eos qui me audierunt
quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego
Hec autem cum dixisset: unus assistens ministrorum de-
dit alapam iesu dicens. Sic respondes pontifici: Respondit
ei iesus. Si male locutus sum testimonium perhibe de
malo: si autem bene quid me cedis. Et misit eum annas
ligatum ad cayphan pontificem. Erat autem simon pe-
trus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Numquid
et tu ex discipulis eius es: Negavit ille et dixit. Non
sum. Dixit unus ex servis pontificis cognatus eius
cuius abscidit petrus auriculam. Nonne ego te vidi
in orto cum illo: Iterum ergo negavit petrus et sta-
tim gallus cantavit. Adducunt ergo iesum a caypha
in pretorium. Erat autem mane et ipsi non introierunt
in pretorium ut non contaminarentur sed ut manducarent

rent pascha. Exivit ergo pilatus ad eos foras et dixit: Quam
accusationem affertis adversus hominem hunc. Responderunt
et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor: non tibi tradi
dissemus eum. Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum vos
et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei
Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo iesu im
pleretur quem dixit: significans qua morte esset moritu
rus. Introivit ergo iterum in pretorium pilatus et vocavit
iesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum. Respondit iesus. A
temetipso hoc dicis an alii dixerunt tibi de me: Respondit
pilatus: Numquid ego iudeus sum: Gens tua et pon
tifices tradiderunt te michi. Quid fecisti: Respondit ie
sus. Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo
esset regnum meum: ministri mei utique decertarent ut
non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est
hinc. Dixit itaque ei pilatus. Ergo rex es tu: Respondit
iesus. Tu dicis: quia rex sum ego. Ego in hoc na
tus sum. et ad hoc veni in mundum ut testimonium per
hibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vo
cem meam. Dixit ei pilatus. Quid est veritas?

Ca. XIX.

Et cum hoc dixisset iterum exivit ad iudeos et dicit eis ego
nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis
ut unum dimittam vobis in pascha. vultis ergo dimittam vobis
regem iudeorum. Clamaverunt rursum omnes dicentes. non hunc
sed barrabam. erat autem barrabas latro. Ca. XIX
Tunc ergo apprehendit pilatus iesum et flagellavit.
et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt
capiti eius et veste purpurea circumdederunt eum. et ve-
niebant ad eum et dicebant: Ave rex iudeorum. et dabant
ei alapas. Exivit iterum pilatus foras et dicit eis.
Ecce adduco eum vobis foras ut cognoscatis quia nullam
invenio in eo causam. Exivit ergo iesus portans spineam
coronam. et purpureum vestimentum et dicit eis. Ecce
homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri
clamabant dicentes: Crucifige crucifige eum. Dicit
eis pilatus. Accipite eum vos et crucifigite. Ego enim
non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei: Nos
legem habemus et secundum legem debet mori quia
filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem
magis timuit. et ingressus est pretorium iterum. et

dixit ad iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum non de-
dit ei. Dixit ergo ei pilatus: Michi non loqueris: nescis
quia potestatem habeo crucifigere te: et potestatem habeo dimittere
te? Respondit iesus: Non haberes potestatem adversum me ulla[m]
nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit
tibi: maius peccatum habet. Et exinde querebat pilatus di-
mittere eum. Iudei autem clamabant dicentes: Si hunc
dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se re-
gem facit contradicit cesari. Pilatus ergo cum audis-
set hos sermones, adduxit foras iesum: et sedit pro
tribunali in loco qui dicitur lithostratos, hebraice
autem gabbatha. Erat autem parasceue hora quasi sexta, et
dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle,
crucifige eum. Dicit eis pilatus: Regem vestrum cruci-
figam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi
cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.
Susceperunt autem iesum et eduxerunt eum. Et baiulans si-
bi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum.
Hebraice autem golgatha. Ubi crucifixerunt eum: et cum
eo alios duos hinc et hinc: medium autem iesum. Scri-

posuit autem et titulum pilatus et posuit super crucem. Erat
autem scriptum. Jesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo
titulum multi iudeorum legerunt: quia prope civitatem
erat locus ubi crucifixus est iesus. Et erat scriptum
hebraice. grece et latine. Dicebant ergo pilato pontifi-
ces iudeorum. Noli scribere rex iudeorum: sed quia ipse
dixit: rex sum iudeorum. Respondit pilatus: Quod scripsi
scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum. acceperunt ve-
stimenta eius et fecerunt quatuor partes unicuique mi-
liti partem. et tunicam. Erat autem tunica inconsuti-
lis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad in-
vicem. Non scindamus eam sed sortiamur de illa cuius
sit. Ut scriptura impleretur dicens. Partiti sunt vestimen-
ta mea sibi. et in vestem meam miserunt sortem. Et
milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta cru-
cem iesu mater eius. et soror matris eius maria cleophe
et maria magdalene. Cum vidisset ergo iesus matrem
et discipulum stantem quem diligebat dicit matri
sue: mulier: ecce mater filius tuus. Deinde dicit di-
scipulo: ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus

in suam. Postea sciens iesus quia omnia consummata sunt ut consummaretur scriptura dixit: sitio. Vas autem erat positum aceto plenum. Illi ergo spongiam plenam aceto hysopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset iesus acetum dixit. Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo quoniam parasceve erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato: erat enim magnus dies ille sabbati: rogaverunt pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites. et primi quidem fregerunt crura: et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad iesum autem cum venisset ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura: sed unus militum lancea latus eius aperuit et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit et verum est testimonium eius: et ille scit quia vera dicit ut vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt. Post hec autem rogavit pilatum ioseph ab arimathia: eo quod esset discipulus iesu. occultus autem propter metum iudeorum ut tolleret corpus

aqua

iesu: et permisit pilatus. Venit ergo et tulit corpus iesu.

Venit autem et nicodemus qui venerat ad iesum nocte

primum ferens mixturam myrrhe et aloes quasi libras centum

Acceperunt autem corpus iesu et ligaverunt eum linteis

cum aromatibus: sicut mos est iudeis sepelire. Erat autem

in loco ubi crucifixus est ortus. et in orto monumentum

novum in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter

parasceuen iudeorum: quia iuxta erat monumentum.

posuerunt iesum

Capitulum vigesimum

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum

adhuc tenebre essent ad monumentum. et vidit lapidem

sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad symonem petrum et ad alium discipulum quem amabat iesus

et dicit illis: Tulerunt dominum de monumento: et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius

discipulus: et venerunt ad monumentum. Currebant

autem duo simul et ille alius discipulus precucurrit

citius petro: et venit primus ad monumentum. Et cum

se inclinasset vidit posita lintheamina non tamen introivit. Venit ergo symon petrus sequens eum. et intro-

iuit in monumentum. et vidit lintheamina: et sudarium
quod fuerat super caput eius non cum lintheaminibus po
situm sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo in
troivit et ille discipulus qui venerat primus ad monu
mentum. et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scri
pturam. quia oportuit eum a mortuis resurgere. Abierunt
ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat
ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se
et prospexit in monumentum et vidit duos angelos in al
bis sedentes unum ad caput. et unum ad pedes. ubi posi
tum erat corpus iesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras:
Dicit eis Quia tulerunt dominum meum: et nescio ubi
posuerunt eum. Hec cum dixisset. Conversa est retrorsum.
et vidit iesum stantem: et non sciebat: quia iesus est. Di
cit ei iesus: Mulier quid ploras. Quem queris: Illa
existimans: quia ortulanus esset. Dicit ei: Domine si tu su
stulisti eum dicito michi ubi posuisti eum: et ego eum tol
lam. Dicit ei iesus: Maria. Conversa illa dicit ei Rab
boni: quod dicitur magister. Dicit ei iesus: Noli me tangere
nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad

fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum: et patrem vestrum: deum meum et deum vestrum. Venit Maria magdalene annuntians discipulis quia vidi dominum et hec dixit michi. Cum ergo sero esset die illo una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit iesus et stetit in medio et dixit eis pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gavisi ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis: sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflavit. et dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur didimus non erat cum eis quando venit iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum et mittam manum meam in latus eius non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis venit iesus ianuis clausis et stetit in medio: et dixit

Quia vidisti me

Beati qui non vide

et deus meus

eis. pax vobis. Deinde dicit Thome Infer digitum tuu
huc: et vide manus meas et affer manu tuam et mitte
in latus meum. et noli esse incredulus sed fidelis. Rndit Tho
mas & dixit. Dns meus et deus meus. Dt ei iesus: Quia vidisti
me thoma credidisti: Bti qui non viderut et crediderut. Multa
quidem & alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorum que non
sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt ut credatis quia iesus
est filius dei: & ut credentes vitam habeatis in noie eius.

Postea manifestat se itm iesus ad mare tyberiadis
Manifestavit autem sic. Erant simul symon petrus & thomas
qui dr dydimus et nathanael qui erat a chana galilee: & filii
zebedei: et alii ex discipulis eius duo: Dicit eis symon petrus
Vado piscari. Dicut ei: venimus et nos tecum. Et exierut et
ascenderut in navim: et illa nocte nil prendiderut. Mane
autem iam facto stetit iesus in littore: non tamen cognoverut
discipuli: quia iesus est. Dicit ergo eis iesus: Pueri: numquid pulmen
tariu habetis. Rnderut ei. non. Dicit eis: Mittite in dextera
navigii rete et invenietis. Miserunt ergo et iam non va
lebat illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille
quem diligebat iesus petro. Dns est. Symon petrus cum

audisset quia dominus est · tunicam succinxit se · erat enim
nudus et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio vene
runt. Non enim longe erant a terra. sed quasi cubitis du
centis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in ter
ram viderunt prunas positas et piscem suppositum et pa
nem. Dixit eis iesus: Afferte de piscibus quos prendi
distis nunc. Ascendit symon petrus: et traxit rete in terra
plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum
tanti essent: non est scissum rete. Dixit eis iesus. Venite
prandete: et nemo audebat discumbentium interrogare eum
tu quis es. scientes quia dominus est. Et venit iesus et ac
cepit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam ter
tio manifestatus est iesus discipulis suis cum surrexis
set a mortuis. Cum ergo prandissent. Dicit symo
ni petro iesus: Symon iohannis diligis me plus his:
Dicit ei: Etiam domine: tu scis quia amo te. Dicit
ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Symon iohannis
diligis me: Ait illi: Etiam domine: tu scis quia amo te. Di
cit ei iterum: Symon iohannis amas me: Contri
status est petrus: quia dixit ei tertio amas me. et

dixit ei. Domine tu omnia nosti tu scis: quia amo te.

Dixit ei: Pasce oves meas. Amen amen dico tibi cum esses

iunior cingebas te: et ambulabas ubi volebas. Cum autem

senueris extendes manus tuas et alius te cinget et du

cet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte

te esset clarificaturus deum. Et cum hoc dixisset: dicit ei. Sequere

me. Conversus petrus vidit illum discipulum quem diligebat iesus

sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit: Domine

quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset petrus. dixit iesu.

Domine. hic autem quid? Dicit ei iesus. Sic eum volo manere

donec veniam. quid ad te? tu me sequere. Exiit ergo sermo

iste inter fratres: quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei

iesus. non moritur: sed sic volo eum manere donec veniam

quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium per

hibet de his. et scripsit hec: Sunt et alia multa que

fecit iesus que si scribantur per singula. nec ipsum ar

bitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt

libros. i c s o anno cristi

Explicit evangelium secundum iohannem

Incipit prefatio sancti iheronimi in omnes

epistolas sancti pauli.

Sic enim volo manere ...

et scimus quia verum est testimonium eius

Incipit prefatio sancti hieronimi in omnes epistolas sancti pauli:

Primum queritur quare post evangelia que supplementum sunt legis et in quibus nobis exempla et precepta vivendi plenissime digesta sunt voluit apostolus has epistolas ad singulas ecclesias destinare: Hac autem causa factum videtur ut scilicet initia nascentis ecclesie novis causis existentibus premuniret: ut presentia atque orientia resecaret vitia: et post futuras excluderet questiones: Exemplo prophetarum qui post editam legem Moysi in qua omnia mandata dei legebantur: Nichilominus tamen doctrina sua: rediviva semper ipsi compresse peccata: Et propter exemplum vivendi libros ad nostram etiam memoriam transmi-

Deinde queritur cur non amplius scripserit quam decem epistolas ad ecclesias scripserit: decem sunt enim cum illa que ad hebreos dicitur: Nam relique quatuor ad discipulos specialiter sunt porrecte. Ut et ostenderet novum non discrepare a veteri testamento et se contra legem non facere Moysi ad numerum primorum decalogi mandatorum suas epistolas ordinat

Et quot ille preceptis a pharaone instituit libera-
tos totidem epistolis a laqueis dyaboli et idolatrie ser-
vitute edocet adquisitos. Hanc et duas tabulas
lapideas duorum testamentorum figuram viri erudi-
tissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad hebreos
scribitur quidam pauli non esse contendunt eo quod
non sit eius nomine titulata et propter sermonis sti-
li que distantiam: sed aut barnabe iuxta tertulli-
anum aut luce iuxta quosdam vel certe clementis
discipuli apostolorum et episcopi romane ecclesie post apostolos or-
dinati. Quibus respondendum est. Si propterea pauli non
erit quia eius non habet nomen: ergo nec ali-
cuius erit: quia nullius nomine titulatur. quod si absur-
dum est ipsius magis esse credenda est qui tanto do-
ctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud hebre-
orum ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione
habebatur: voluit tacito nomine de figuris legis
et veritate christi reddere rationem: ne odium nominis
in fronte prelati utilitatem excluderet lectionis. Non

est sane mirum si eloquentior videatur in proprio id est in hebreo quam in peregrino id est greco: quo cetere epistole sunt scripte sermone.

Movet autem quosdam: quare Romanorum epistola in primo sit posita: cum eam non primo scriptam manifestet ratio. Nam proficiscentem se Ierosolimam scripsisse testatur: cum Corinthios et alios ante iam ut ministerium quod secum portaturus erat colligerent litteris adhortatus sit. Unde intelligi quidam volunt ita omnes epistolas fore ordinatas: ut prima poneretur quamvis posterior erat ordinata, ut per singulas epistolas gradibus ad perfectiora veniret. Romanorum namque plerique tam rudes erant: ut non intelligerent dei se gratia sed suis meritis esse salvatos: et ob hoc duo inter se populi confligitarent. Idcirco illos indigere asserit confirmari: vitia gentilitatis priora commemorans. Corinthiis autem iam dicit scientie gratiam concessam: et non tam omnes increpat: quam cur peccatores non increpuerint arguit.

sicut ait idem apostolus. Auditur inter vos fornicatio. Et
item. Congregatis vobis cum meo spiritu tradere huiusmodi ho
minem sathane in interitum. In secunda vero laudantur.

Galathe

et ut magis ac magis proficiant admonentur. Gala
the vero iam nullius criminis arguuntur nisi huius quod callidis
simis pseudo apostolis crediderunt.

Ephesii

Ephesii sane nulla
reprehensione sed multa laude digni sunt quia fidem

Philippenses

apostolicam servaverunt. Philippenses autem multo magis
collaudantur qui nec audire falsos apostolos quidem volue

Thessalonicenses

runt. Thessalonicenses nichilominus in duabus epistolis
omni laude prosequitur eo quod non solum fidem inconcus
sam servaverunt veritatis sed etiam in persecutione civium

Colossenses

fuerint constantes inventi. Colossenses autem tales erant
ut cum ab apostolo visi non fuissent hac laude digni viderentur
haberentur. Et si corpore inquit absens sum sed spiritu vobiscum

Hebrei

sum gaudens et videns ordinem vestrum. De hebreis
vero quid dicendum est quorum Thessalonicenses qui
plurimum laudati sunt imitatores facti esse dicuntur sicut
ipse ait. Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiarum dei

haymo. Romani: Romanorum nomine eos intelligit qui ex Iudeis gentibusque credentes in partibus Italie habitabant

que sunt in Iudea: eadem enim passi estis et vos a contribulibus vestris: sicut et illi a Iudeis: Apud ipsos quoque Hebreos eadem commemorat dicens: Nam et vinctis compassi estis: et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam.

Prologus in epistolam ad Romanos sancti Pauli

Romani sunt qui ex Iudeis et gentilibus crediderant. Hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudei dicebant: Nos sumus populus dei, quos ab initio dilexit et fovit. Nos circumcisi ex genere Abraham ex stirpe sancta descendimus et notus prius est apud Iudeam deus. Nos de Egipto signis dei et virtutibus liberati mare sicco pertransivimus pede: cum inimicos nostros gravissimi fluctus involverent. Nobis pluit manna dominus in deserto et quasi filiis suis celeste pabulum ministravit. Nos die noctuque in columpna nubis ignisque precessit: ut nobis in invio iter ostenderet. Atque ut cetera eius immensa circa nos beneficia taceamus: Nos soli digni sumus

dei legem accipe et vocem dei loquentis audire: eius quod
cognoscere voluntatem in qua lege promissus est nobis xpus
ad quos etiam ipse se venisse testatur dicens: Non veni nisi ad
oves que perierant domus israel: tu vos tamen potius
quam homines appellavit. Equum ergo non est ut hodie ydola
deserentes quibus ab initio deseruistis nos comprimemini:
et nos potius in proselitorum sorte ex legis auctoritate et con
suetudine deputemini: et hec ipsum non merebamini nisi
quia larga semper dei clementia voluit vos ad nostram
imitationem admittere. Gentes e contra illo credebat-
Quanto maiora erga vos beneficia narraveritis tanto
maiores tenemini vos reos esse mirabitis. Semper enim his
omnibus extitistis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus
aridum mare transistis ludebatis ante ydola que feci
stis: Et ipso ore quo paulo ante ob necem adversariorum
domino cantaveratis simulacra vobis fieri postu
lastis: Et illis oculis quibus venerando deum in nube
vel igne conspicere solebatis simulacra intuebamini
Manna quod vobis fastidio fuit: et sic in deserto cont

murmurastis; ad egiptum unde vos manu forti validi

eruerat redire volentes. Quid plura? Ita pa

tres vestri crebra provocatione dum irritaverunt: ut omnis

in heremo moreretur. nec plus ex senioribus eorum quam

duo homines terram repromissionis intraret. Sed quid

antiqua replicamus: cum etiam si illa minime fecissetis.

de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret. quod

dum christum prophetarum semper vobis vocibus repromissum

non suscipere solum noluistis: sed etiam morte pessima

peremistis. Quem nos ut cognovimus statim credidimus:

cum nobis de eo antea non fuit predicatum. Unde pec

cabamus: quod ydolis serviimus. non obstinationi mentis:

sed ignorantie deputandum. Qui enim agnum illum sequimur

olim utique sequeremur si antea cognovissemus.

Si at vos de generis nobilitate iactatis: qui non mo

rum imitatio magis quam carnalis nativitas filios vos

faciat esse sanctorum. Deinde Esau et Ismahel cum de

stirpe sint Abraham: minime tamen in filios reputati.

Dis ergo iam altercantibus apostolus se medium interponens:

ita partium diremit questiones. ut neutri eorum sua

iustitia salutem meruisse confirmaret ambos eos

ipsos et scienter et graviter deliquisse ostendit. Iudeos

quod per prevaricationem legis deum inhonoraverunt. Gen-

tes vero quod cum cognitum de creatura creatorem deum de-

buerunt venerari gloriam eius in manu facta muta-

verunt simulacra. Utrosque etiam similiter venia consecu-

tos equales esse verissima ratione demonstrat. Preser-

tim cum in eadem lege ad Christi fidem vocandos ostendit.

Quaobrem vicissim eos humilians ad pacem et con-

cordiam cohortatur. Explicit prologus. Incipit ar[gumentum]

Romani sunt partis Italie. Hii preventi sunt a

falsis apostolis et sub nomine domini nostri Iesu Christi in legem

et prophetas erant inducti. Hos revocat apostolus ad ve-

ram et ad evangelicam fidem scribens eis ab Athenis.

Prima epistola ad Romanos

Paulus servus Iesu Christi vocatus

apostolus segregatus in evangelium

dei quod ante promiserat per prophetas

suos in scripturis sanctis de filio suo qui fa-

ctus est ei ex semine David secundum carnem qui predestina-

tus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis

ex resurrectione mortuorum iesu cristi domini nostri per

quem accepimus graciam et apostolatum ad obedi

endum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius

in quibus estis et vos vocati iesu cristi. Omnibus

qui sunt Rome dilectis dei vocatis sanctis. Gracia

vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu cristo.

Primum quidem gracias ago deo meo per iesum cristum pro

omnibus vobis quia fides vestra annunciatur in universo

mundo. Testis enim michi est deus cui servio in spiritu meo

in evangelio filii eius quia sine intermissione memori

am vestri facio semper in oracionibus meis obsecrans

si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in vo

luntate dei veniendi ad vos. Desidero enim vi

dere vos ut aliquid impartiar vobis gracie spiritualis

ad confirmandos vos id est simul consolari in vobis

per eam que invicem est fidem vestram atque meam.

Nolo enim vos ignorare fratres quia sepe proposui ve

nire ad vos et prohibitus sum usque adhuc ut

aliquem fructum habeam in vobis sicut et in ceteris

Secundum carnem ... In virtute ... Secundum spiritum ... Omnibus ... Gracia ... In universo mundo ... In spiritu meo ... Prosperum iter ... Prohibitus sum ... Ex resurrectione etc. ... Primum ... In voluntate dei ... Per quem accepimus graciam et apostolatum ... Meo ... Testis enim ... Sine intermissione ... Desidero videre ... Nolo enim ...

gentibus grecis et barbaris sapientibus et insipien
tibus debitor sum ita quod in me promptum est et vobis qui
Rome estis evangelizare. Non enim erubesco evange
lium. Virtus enim dei est in salutem omni credenti
Iudeo primum et greco. Iustitia enim dei in eo revelatur
ex fide in fidem sicut scriptum est. Iustus autem ex fide
vivit. Revelatur enim ira dei de celo super omnem
impietatem et iniustitiam eorum hominum qui veritatem
in iniustitia detinent. Quia quod notum est dei ma
nifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. In
visibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta
sunt intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoque eius virtus
et divinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cogno
vissent deum non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt
sed evanuerunt in cogitationibus suis et ideo obscura
tum est cor insipiens eorum. Dicentes enim se esse
sapientes stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam in
corruptibilis dei in similitudinem imaginis corru
ptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et
serpentium. Propter quod tradidit illos deus in desideria

cordis eorum et in immunditiam ut contumeliis affi

ciant corpora sua in semetipsis. Qui commutaverunt

veritatem dei in mendacium et coluerunt et servie

runt creature potius quam creatori qui est benedi

ctus in secula amen. Propterea tradidit illos deus

in passiones ignominie. Nam femine eorum immuta

verunt naturalem usum in eum usum qui contra naturam

Similiter autem et masculi relicto usu femine exar

serunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos ma

sculi turpitudinem operantes et mercedem quam oppor

tuit in semetipsis erroris sui recipientes. Et sicut

non probaverunt deum habere deum in notitia tradi

dit illos deus in reprobum sensum ut faciant ea que

non conveniunt naturali rationi. Repletos omni ini

quitate malitia fornicatione avaritia nequitia

plenos invidia homicidio contentione dolo ma

lignitate susurrones detractores deo odibiles

contumeliosos superbos elatos inventores malorum

parentibus non obedientes insipientes incompo

sitos sine affectione absque federe sine misericordia. Qui

immunditia · in mendacium · ignominia · reprobum sensum · non conveniunt · iniquitate · fornicatio · avaritia · invidia · contentione · dolus · susurro · detractor · insipientes

cum iusticia dei cognouissent non intellexerunt quoniam qui
talia agunt digni sunt morte non solum qui ea
faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus Ca. ii.

Propter quod inexcusabilis es o homo omnis
qui iudicas. In quo enim iudicas alterum teipsum con-
demnas. eadem enim facis que iudicas. Scimus enim quoniam
iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt.
Existimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui
talia agunt et facis ea quia tu effugies iudicium
dei an divitias bonitatis eius et patientie et lo-
nganimitatis contemnis. Ignoras quoniam benignitas
dei ad penitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam
et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire
et revelationis iusti iudicii dei qui reddet unicuique
secundum opera eius. His quidem qui secundum patientiam
boni operis gloriam et honorem et incorruptionem que-
rentibus vitam eternam. His autem qui sunt ex conten-
tione et qui non adquiescunt veritati credunt
autem iniquitati ira et indignatio. Tribulatio et
angustia in omnem animam hominis operantis ma-

mali Iudei primum et greci. Gloria autem et pax et ho-
nor omni operanti bonum iudeo primum et greco. Non
enim est acceptio personarum apud deum. Quicumque enim
sine lege peccaverit sine lege peribunt et quicumque
in lege peccaverunt per legem iudicabuntur. Non enim
auditores legis iusti sunt apud deum sed factores
legis iustificabuntur. Cum enim gentes que legem
non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt huiusmodi
legem non habentes ipsi sibi sunt lex qui ostendunt opus
legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente
illis conscientia illorum et inter se invicem cogi-
tationum accusantium aut etiam defendentium in die
cum iudicabit deus occulta hominum secundum evange-
lium meum per iesum christum. Si autem tu iudeus co-
gnominaris et requiescis in lege et gloriaris in
deo et nosti voluntatem eius et probas utiliora
instructus per legem confidis teipsum ducem esse
cecorum lumen eorum qui in tenebris sunt eruditorem
insipientium magistrum infantium habentem formam
scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces

te ipsum non doces qui predicas non furandum furaris
qui dicis non mechandum mecharis qui abhominaris
ydola sacrilegium facis qui in lege gloriaris per pre-
varicationem legis deum inhonoras Nomen enim dei
blasfematur per vos inter gentes sicut scriptum est Cir-
cumcisio enim prodest si legem observes
Si prevaricator legis sis circumcisio tua preputium fa-
cta est Si igitur preputium iusticias legis custodiat
nonne preputium illius in circumcisionem reputabitur
et iudicabit quod ex natura est preputium legem consumans
te qui per litteram et circumcisionem prevaricator
tor es legis Non enim qui in manifesto iudeus est
neque que in manifesto in carne est circumcisio
sed qui in abscondito iudeus est circumcisio cordis
in spiritu non littera cuius laus non ex hominibus
sed ex deo est Capitulum tertium

Quid ergo amplius est iudeo aut que uti-
litas circumcisionis multum per omnem modum
Primum quidem quia credita sunt illis eloquia
domini Quid enim si quidam illorum non crediderunt

Nunquid incredibilitas eorum fidem dei evacuavit? absit.
est autem deus verax omnis autem homo mendax. sicut scriptum
est ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas
cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam dei
commendat quid dicemus? numquid iniquus est deus
qui infert iram? secundum hominem dico. absit. alioquin
quomodo iudicabit deus hunc mundum? Si autem veritas dei
in meo mendacio abundavit in gloriam eius. quid
adhuc et ego tamquam peccator iudicor et non sicut blasphe-
mamur et sicut aiunt quidam nos dicere faciamus
mala ut veniant bona quorum damnatio iusta est.
Quid ergo precellimus eos? nequaquam. Causati enim sumus iu-
deos et grecos omnes sub peccato esse sicut scriptum est quia
non est iustus quisquam non est intelligens non est re-
quirens deum omnes declinaverunt simul inutiles
facti sunt non est qui faciat bonum non est usque ad
unum. Sepulcrum patens est guttur eorum linguis
suis dolose agebant venenum aspidum sub labiis eorum
quorum os maledictione et amaritudine plenum
est ~~aspid~~ veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem

Contritio et infelicitas in viis eorum et viam pacis non
cognoverunt non est timor dei ante oculos eorum. Scimus
autem quoniam quecumque lex loquitur his qui in lege sunt
loquitur ut omne os obstruatur et subditus omnis mundus
fiat deo quia ex legis operibus non iustificabitur omnis
caro coram illo per legem enim cognitio peccati. Nunc
autem sine lege iusticia dei manifestata est et
testificata a lege et prophetis. Iusticia autem dei est per
fidem iesu christi in omnes et super omnes qui cre-
dunt in eum non est distinctio. Omnes enim peccave-
runt et egent gloria dei iustificati gratis per gratiam
ipsius per redemptionem que est in iesu christo quem
proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius
ad ostensionem iusticie sue propter remissionem prece-
dentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem
iusticie sue propter remissionem in hoc tempore ut sit ipse iu-
stus et iustificans eum qui ex fide iesu christi. Ubi
est ergo gloriatio tua exclusa est. Per quam legem factorum
non sed per legem fidei. Arbitramur enim iusti-
ficari hominem per fidem sine operibus legis.

Iudeorum deus tantum? nonne et gentium? ymo et gentium.
quoniam quidem unus deus qui iustificat circumcisionem
ex fide et preputium per fidem. Legem ergo de-
struimus per fidem? absit. sed legem statuimus.

Quid ergo dicemus inve- Capitulum iiii
nisse abraam patrem nostrum secundum carnem? Si
autem abraam ex operibus legis iustificatus est
habet gloriam sed non apud deum. Quid enim dicit
scriptura? Credidit abraam deo et reputatum est
ei ad iusticiam. Ei autem qui operatur merces non impu-
tatur secundum gratiam sed secundum debitum. Ei vero qui
non operatur, credenti autem in eum qui iustificat im-
pium, reputatur fides eius ad iusticiam secundum propo-
situm gratie dei. Sicut et david dicit beatitudinem hominis
cui deus accepto fert iusticiam sine operibus. Beati
quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt
peccata. Beatus vir cui non imputavit dominus peccatum.
Beatitudo ergo hec in circumcisione manet an etiam
in preputio? Dicimus enim quia reputata est fides a-
brae ad iusticiam. Quo ergo reputata est? in circu-

non in circumcisione sed in preputio

cisione an in preputio. Et signum accepit circumcisionis

signaculum iustitie fidei. que est in preputio ut sit pater

omnium credentium per preputium ut reputetur illis ad iu-

stitiam. et sit pater circumcisionis non his tantum qui sunt

ex circumcisione sed et his qui sectantur vestigia fidei

que est in preputio patris nostri abrahe. Non enim per

legem promissio abrahe aut semini eius ut heres es-

set mundi sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex

lege heredes sunt exinanita est fides. et abolita est

promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est

lex nec prevaricatio. Ideo ex fide ut secundum gratiam firma

sit promissio omni semini non ei qui solum est ex

lege sed et ei qui ex fide est abrahe qui est pater omnium nostrum

sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posui

te ante deum cui credidisti qui vivificat mortuos

et vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. Qui contra

spem in spem credidit ut fieret pater multarum gentium secundum

quod dictum est ei. Sic erit semen tuum sicut

stelle celi et sicut arena maris. et non infirmatus

est fide nec consideravit corpus suum emortuum cum fere

iam

centum esset annorum et emortuam vulvam Sare. In re-
promissione etiam dei non hesitavit diffidentia sed
confortatus est fide dans gloriam deo plenissime sciens
quia quecumque promisit potens est et facere. Ideo et re-
putatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter
ipsum quia reputatum est ei ad iustitiam sed etiam
propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui su-
scitavit dominum nostrum Iesum Christum a mortuis qui tra-
ditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem
nostram.

Capitulum quintum

Iustificati igitur ex fide pacem habemus ad deum
per dominum nostrum Iesum Christum per quem accessum
habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et
gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et glo-
riamur in tribulationibus scientes quod tribulatio pa-
tientiam operatur, patientia autem probationem, probatio
vero spem. Spes autem non confundit quia caritas dei
diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus
est nobis. Ut quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus
secundum tempus pro nobis impiis mortuus est? Vix enim

Pro iusto quis moritur nam pro bono forsitan quis
audeat mori. Comendat autem deus suam caritatem in nobis
quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum tempus Cristus pro
nobis mortuus est. multo igitur magis iustificati nunc
in sanguine illius salui erimus ab ira per ipsum. Si
enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mor-
tem filii eius multo magis reconciliati salui erimus
in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per
dominum nostrum iesum cristum per quem nunc reconciliationem
accepimus. Propterea sicut per unum hominem in hunc mun-
dum peccatum intrauit et per peccatum mors. ita et in omnes
homines mors pertransiuit in quo omnes peccauerunt. Usque
ad legem enim peccatum erat in mundo. peccatum autem non im-
putabatur cum lex non esset. Sed regnauit mors ab
adam usque ad moysen et in eos qui non peccauerunt
in similitudinem preuaricationis ade qui est forma
futuri. Sed non sicut delictum ita et donum. Si enim
unius delicto mortui sunt multi. Multo magis
gratia dei et donum in gratia unius hominis iesu cristi in
plures abundauit. Et non sicut per unum peccatum

ita et donum nam iudicium quidem ex uno in conde-
mnatione gratia autem ex multis delictis in iusti-
ficatione Si enim unius delicto mors regnavit
per unum multo magis abundantiam gratie et donatio-
nis et iustitie accipientes in vita ~~etiam~~ regnabunt
per unum iesum cristum Igitur sicut per unius delictum
in omnes homines in condempnatione Sic et per unius
iustitia in omnes homines in iustificationem vite Sicut
enim per unius hominis inobedientiam peccatores con-
stituti sunt multi ita per unius obedientiam iusti
constituentur multi Lex autem subintravit ut abundaret de-
lictum ubi autem abundavit delictum superabundavit et gratia
ut sicut peccatum regnavit in morte ita et gratia regnet per
iustitiam in vitam eternam per iesum cristum dominum nostrum

Quid ergo dicemus Capitulum tertium

permanebimus in peccato ut gratia abundet absit Qui
enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo
An ignoratis fratres quia quicumque baptisati sumus
in cristo iesu in morte illius baptisati sumus Con-
sepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem

ut quo(modo) resurrexit xpus a mortuis p(er) gl(or)iam patris ita
et nos in novitate vite ambulemus. Si enim compla
tati facti sumus similitudini mortis eius simul et re
surrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus ho(mo) n(oste)r
simul crucifixus est ut destruatur corpus p(e)cc(at)i ut ultra no(n)
serviamus p(e)cc(at)o. Qui enim mortuus est iustificatus e(st)
a p(e)cc(at)o. Si aut(em) mortui sumus cu(m) (christ)o: credimus quia si(mul)
etiam vivemus cu(m) (christ)o. Scientes q(uod) cristus resurgens
ex mortuis iam non moritur. mors illi ultra non
dominabitur. Quod enim mortuus est p(e)cc(at)o mortuus
est semel. Quod aut(em) vivit: vivit deo. Ita et vos exi
stimate vos mortuos esse p(e)cc(at)o. viventes aut(em) deo in cristo
iesu domino n(ost)ro. Non igitur regnet p(e)cc(atu)m in v(est)ro mortali
corpore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhi
beatis membra v(est)ra arma iniquitatis p(e)cc(at)o. sed exhibe
te vos deo tanq(uam) ex mortuis viventes et membra
v(est)ra arma iustitie deo. P(e)cc(atu)m enim vobis non domi
nabitur. Non enim sub lege estis sed sub gr(aci)a. Quid igitur
peccabimus quia non sumus sub lege sed sub gr(aci)a. Absit.
An nescitis quoniam cui exhibuistis vos servos ad obedien(tiam)

serui estis eius cui obedistis siue peccati ad mortem siue
obeditionis ad iusticiam. Gratias autem deo quod fuistis serui
peccati obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in
qua tradita estis. liberati a peccato serui facti estis iusticie
Humanum dico propter infirmitatem vestre carnis. Sicut enim
exhibuistis membra vestra seruire immundicie et iniquitati ad ini
quitatem ita nunc exhibete membra vestra seruire iusticie
in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati liberi fuistis
iusticie. quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc
erubescitis. nam finis illorum mors est. Nunc autem liberati
a peccato serui autem facti deo habetis fructum vestrum in sancti
ficationem finem vero vitam eternam. Stipendia peccati mors
Gracia autem dei vita eterna in christo iesu domino nostro

An ignoratis fratres Capitulum septimum

Scientibus autem legem loquor. quia lex in homine dominatur
quanto tempore viuit. Nam que sub viro est mulier viuente
viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius
liberata est a lege viri. Igitur viuente viro adul
tera vocabitur si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus
fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera

si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos morti
ficati estis legi per corpus cristi ut sitis vos al
terius qui ex mortuis resurrexit ut fructificetis deo.
Cum enim essemus in carne passiones peccatorum que per legem
erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti.
Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur
ita ut serviamus in novitate spiritus et non in ve
tustate litere. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? absit. sed pec
catum non cognovi nisi per legem: nam concupiscentiam
nesciebam nisi lex diceret Non concupisces. Occasione autem
accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem
concupiscentiam. Sine enim lege peccatum mortuum erat. Ego
autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset man
datum peccatum revixit. Ego autem mortuus sum et inventum
est michi mandatum quod erat ad vitam hoc esse
ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum
seduxit me et per illud occidit me. Itaque lex quidem
sancta est et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod er
go bonum est michi factum est mors? absit. sed peccatum ut ap
pareat peccatum per bonum operatum est michi mortem ut fiat

supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia
lex spiritualis est ego autem carnalis sum venundatus peccato.
Quod autem operor non intelligo. Non enim quod volo bonum
hoc ago sed quod odio malum illud facio. Si autem quod
nolo illud facio consentio legi quia bona est. Nunc autem
non operor ego illud sed quod habitat in me peccatum. Scio
autem quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum.
Nam velle adiacet mihi perficere autem non valeo. Non enim
quod volo bonum hoc facio sed quod nolo malum hoc
ago. Si autem quod nolo illud facio non ego operor illud
sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem volenti
mihi facere bonum quoniam mihi malum adiacet. Ergo lex mihi vo-
lenti bonum bona est. Condelector autem legi dei secundum
interiorem hominem. Video autem legem aliam in membris
meis repugnantem legi mentis mee et captivum me du-
centem in legem peccati que est in membris meis. Infelix
ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Gratia
autem dei per iesum christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente
servio legi dei carne autem legi peccati. Capitulum viii

Nihil ergo nunc damnationis causa est his qui

sunt in cristo iesu qui non secundum carnem ambulant Lex
enim spiritus vite in cristo iesu qui non secundum carnem li-
berauit me a lege peccati et mortis Nam quod impos-
sibile erat legi in quo infirmabatur per carnem deus filium
suum mittens in similitudine carnis peccati et de peccato
dampnauit peccatum in carne ut iustificatio legis im-
pleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus
sed secundum spiritum Qui enim secundum carnem sunt que carnis
sunt sapiunt Qui vero secundum spiritum sunt que spiritus sunt sa-
piunt Nam prudencia carnis mors est Prudencia au-
tem spiritus vita et pax quia sapientia carnis inimica est deo
legi enim dei non subiecta est nec enim potest Qui autem
in carne sunt deo placere non possunt Vos autem in carne non
estis sed in spiritu si tamen spiritus dei habitat in vobis Si quis
autem spiritum christi non habet hic non est eius Si autem in vobis
cristus est corpus quidem mortuum est propter peccatum spiritus
vero viuit propter iustificationem Quod si spiritus eius qui su-
scitauit iesum cristum a mortuis habitat in vobis vi-
uificauit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem
spiritum eius in nobis Ergo fratres debitores sumus spiritui

non carni ut secundum carnem vivamus. Si autem secundum car
nem vixeritis moriemini. Si autem spiritu facta carnis morti
ficaveritis vivetis. Quicumque spiritu dei aguntur hii filii
dei sunt. Non autem accepistis spiritum servitutis iterum in timore
sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei in quo clamamus
abba pater. Ipse autem spiritus testimonium reddit spiritui nostro
quod sumus filii dei. Si autem filii dei et heredes. heredes quidem dei
coheredes autem Christi. Si tamen compatimur ut et conglo
rificemur. Existimo autem quod non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis.
Nam expectatio creature revelationem filiorum dei expe
ctat. Vanitati autem creatura subiecta est non volens
sed propter eum qui subiecit eam in spe quia et ipsa crea
tura liberabitur a servitute corruptionis in liber
tatem glorie filiorum dei. Scimus enim quia omnis ingemi
scit creatura et parturit usque adhuc. Non solum autem
illa sed et nos ipsi primitias spiritus habentes et ipsi
intra nos gemimus adoptionem filiorum dei expectan
tes redemptionem corporis nostri. Spe autem salvi facti
sumus. Spes autem que videtur non est spes. nam quod videt

quis quid sperat. Si autem quod non videmus speramus
per patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus adiuvat
infirmitatem nostram nam quid oremus sicut oportet ne-
scimus sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus
inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quid
desideret spiritus quia secundum deum postulat pro sanctis. Sci-
mus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bo-
num his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos
presciuit et predestinauit conformes fieri imaginis
filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.
Quos autem predestinauit hos et vocauit et quos vocauit
hos et iustificauit quos autem iustificauit hos et ma-
gnificauit. Quid igitur dicemus ad hec? si deus pro nobis
quis contra nos? qui etiam proprio filio non pepercit sed pro
nobis omnibus tradidit illum quomodo non etiam cum illo omnia
nobis donauit. Quis accusabit aduersus electos dei? deus
qui iustificat. quis est qui condemnat? Iesus Christus
qui mortuus est immo et qui resurrexit a mortuis
qui sedet ad dexteram dei qui etiam interpellat pro nobis.
Quis ergo nos separabit a caritate Christi? an tribulatio

an angustia· an persecutio an fames· an nuditas an pe-
riculum an gladius sicut scriptum est quia propter te mor-
tificamur tota die estimati sumus sicut oves occisionis
Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos
Certus sum enim quia neque mors· neque vita· neque angeli· neque
principatus neque virtutes neque instantia neque futura· neque
fortitudo neque altitudo neque profundum neque creatura
alia aliqua poterit nos separare a caritate dei· que est in christo
iesu domino nostro

Capitulum nonum

Veritatem dico in christo iesu et non mentior testimo-
nium perhibente mihi conscientia mea in spiritu sancto quoniam tristi-
tia est mihi magna et continuus dolor in corde meo· Opta-
bam enim ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis
qui sunt cognati mei secundum carnem: qui sunt israelite quorum
adoptio filiorum: et gloria et testamentum et legislatio et ob-
sequium et promissa: quorum patres: et ex quibus christus
secundum carnem qui est super omnia deus benedictus in se-
cula seculorum amen· Non autem quod exciderit verbum
dei non enim omnes qui sunt ex israel hii sunt israelite
neque qui sunt semen abrahe omnes filii abrahe sed

sed in ysaac vocabitur tibi semen. id est non qui fi-
lii carnis hii filii dei sunt sed qui filii sunt promissio-
nis estimentur in semine. Promissionis enim verbum hoc
est veniam. secundum hoc tempus veniam et erit Sare filius.
non solum autem illa. sed et Rebecca ex uno concubitu
habens geminos filios Ysaac patris nostri. Cum autem nondum
nati fuissent aut aliquid egissent boni aut mali ut
secundum electionem propositum dei maneret non ex operibus sed ex
vocante. dictum est ei quia maior serviet minori
sicut scriptum est Iacob dilexi Esau autem odio habui
Quid ergo dicemus. numquid iniquitas est apud deum.
absit. Moysi enim dicit Miserebor cuius misereor
Igitur non est volentis neque currentis sed miserentis est
dei. Dicit enim scriptura pharaoni quia in hoc ipsum ex-
citavi te ut ostendam virtutem meam in te et ut an-
nunciet nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult
miseretur et quem vult indurat. Dicis itaque mihi quid
adhuc queritur voluntati eius quis resistit. O homo
tu quis es qui respondeas deo. Numquid dicit figmentum
ei qui se finxit quid me sic fecisti. An non habet

potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in contumeliam. Quod si deus
volens ostendere iram et notam facere potentiam suam sustinuit
in multa patientia vasa ire apta in interitum ut o-
stenderet divitias glorie sue in vasa misericordie que prepa-
ravit in gloriam. quos et vocavit non solum ex Judeis
sed etiam ex gentibus. Sicut in Osee dicit: vocabo
non plebem meam plebem meam et non dilectam
meam dilectam meam et non misericordiam consecutam misericordiam
consecutam. et erit in loco ubi dictum est eis non
plebs mea vos, ibi vocabuntur filii dei vivi. Isayas
vero clamat pro israel. Si fuerit numerus filiorum israel tan-
quam arena maris reliquie salve fient. Verbum
enim consummans et abbrevians in equitate quia verbum
abbreviatum faciet dominus super terram. Et sicut
predixit Isayas: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis
semen, sicut Sodoma facti essemus et sicut Gomorra
facti fuissemus. Quid ergo dicemus? quod gentes que non
sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam, iustitiam
autem que ex fide est. Israel vero sectando legem iustitie

in legem iustitie non pervenit. Quare? Quia non ex fide sed quasi ex operibus. Offenderunt autem in lapidem offensionis sicut scriptum est: Ecce pono in Syon lapidem offensionis et petram scandali et omnis qui crediderit in eum non confundetur. Ca. x.

Fratres voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum pro illis fit in salutem. Testimonium perhibeo illis quod emulationem dei habent sed non secundum scientiam. Ignorantes enim dei iustitiam et suam querentes statuere iustitie dei non sunt subiecti. Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quia iustitiam que ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Que autem ex fide est iustitia sic dicit: Ne dixeris in corde tuo quis ascendet in celum, id est Christum deducere, aut quis descendet in abyssum, hoc est Christum ex mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo; hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo dominum Iesum et in corde tuo credideris quod deus suscitavit illum a mortuis salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

dicit enim scriptura omnis qui credit in illum non con-
fundetur. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem
dominus omnium, et dives in omnes qui invocant illum. Omnis
enim quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Quo-
modo invocabunt eum in quem non crediderunt? Aut quomodo
credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine
predicante? Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? Sicut scri-
ptum est in Ysaia: Quam speciosi pedes evangelizantium
pacem, evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio.
Ysayas autem dicit: Domine quis credidit auditui nostro?
Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed
dico: numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram
exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum.
Sed dico: numquid Israel non cognovit? Primus Moyses
dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gen-
tem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Ysayas
autem audet et dicit: Inventus sum non querentibus
me, palam apparui his qui me non interrogabant.
Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas
ad populum non credentem et contradicentem michi.

Capitulum undecimum

Dico ergo: numquid repulit deus populum suum: Absit
Nam et ego israelita sum ex semine abrahe de tribu
Beniamin non repulit deus plebem suam quam pre
sciuit An nescitis in helia quid dicit scriptura quem
admodum interpellat deum aduersus israel domine prophe
tas tuos occiderunt altaria tua suffoderunt et ego relictus
sum solus et querunt animam meam Sed quid dicit
illi responsum diuinum Reliqui mihi septem milia virorum
qui non curuauerunt genua ante baal Sic ergo in hoc tempore
reliquie secundum electionem gratie salue facte sunt Si autem gratia
iam non ex operibus alioquin gratia iam non est gratia
Quid ergo quod querebat israel hoc non est consecutus electio
autem consecuta est Ceteri vero excecati sunt sicut scriptum est
Dedit illis deus spiritum compunctionis oculos ut non vi
deant et aures ut non audiant usque ad hodiernum diem
Et dauid dicit Fiat mensa eorum coram ipsis in laque
um et in captionem et in scandalum et in retributionem
illis Obscurentur oculi eorum ne videant et dorsum
eorum semper incurua Dico ergo numquid sic offen
derunt ut caderent absit Sed illorum delicto salus

C. xi.

est gentibus ut illos emulentur. Quod si delictum eorum
divitie sunt mundi: et diminutio eorum divitie ge
ntium: quanto magis plenitudo eorum. Vobis autem dico ge
ntibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus ministe
rium meum honorificabo si quo modo ad emulandum provocem
carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim
amissio eorum reconciliatio est mundi: que assumptio
nisi vita ex mortuis. Quod si delibatio sancta est et mas
sa. Et si radix sancta et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti
sunt. Tu autem cum oleaster esses insertus es in illis et
socius radicis et pinguedinis olive factus es. Noli
gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris non tu radicem
portas sed radix te. Dicis ergo: Fracti sunt rami ut ego
inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem
fide stas. Noli altum sapere sed time. Si enim deus naturalibus
ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bo
nitatem et severitatem dei in eos quidem qui ceciderunt
severitatem in te autem bonitatem dei si permanseris
in bonitate: aliquin et tu excideris. Sed et illi si non
permanserint in incredulitate inserentur. Potens est enim deus

tium: misereri illos. Nam si tu ex naturali excisus ole-
astro et contra naturam insertus es in bona
olivam: quanto magis hii qui secundum naturam sunt inserentur
sue olive. Nolo enim ignorare vos fratres misteri-
um hoc ut non vobis metipsis sapientes sitis: quia
cecitas ex parte contingit in israel donec plenitudo
gentium intraret et sic omnis israel salvus fieret
sicut scriptum est Veniet ex syon qui eripiet et
avertet impietatem ab iacob et hoc illis fiet a me
in testamentum. Secundum ewangelium quidem inimici propter vos
Secundum electionem autem carissimi propter patres. Sine pe-
nitentia autem sunt dona dei et vocatio. Sicut aliquando
et vos non credidistis deo nunc autem misericordiam conse-
cuti estis propter illorum incredulitatem: ita et isti nunc
non crediderunt in vestram misericordiam: ut et ipsi misericor-
diam consequantur. Conclusit autem deus omnia in incre-
dulitate ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum
sapientie et scientie dei: quam incomprehensibilia sunt
iudicia eius et investigabiles vie eius. Quis enim
cognovit sensum domini aut quis consiliarius eius

fuit. aut quis prior dedit illi et retribuetur ei. quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. ipsi gloria in secula. amen

Capitulum duodecimum

Obsecro vos fratres itaque per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem rationabile obsequium vestrum et nolite conformari huic seculo sed reformamini in novitate sensus vestri ut probetis que sit voluntas dei bona et beneplacens et perfecta. Dico autem per gratiam que data est michi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sapere sed sapere ad sobrietatem et unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. Sicut autem in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes donationes secundum gratiam que data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui preest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes

malum adherentes bono caritatem fraternitatis invicem di-
ligentes honore invicem prevenientes sollicitudine non pigri
spiritu ferventes domino servientes spe gaudentes in tri-
bulatione patientes oratione instantes necessitatibus sanctorum
communicantes hospitalitatem sectantes Benedicite
persequentibus vos : benedicite et nolite maledicere
Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus idipsum
invicem sentientes Non alta sapientes sed humilibus con-
sentientes Nolite esse prudentes apud vosmetipsos nulli
malum pro malo reddentes providentes bona non tantum
coram deo sed etiam coram omnibus hominibus Si fieri
potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem ha-
bentes Non vosmetipsos defendentes carissimi sed date
locum ire Scriptum est enim mihi vindictam et ego retri-
buam dicit dominus Sed si esurierit inimicus tuus ciba
illum si sitit potum da illi Hoc enim faciens carbones
ignis congeres super caput eius Noli vinci a malo
sed vince in bono malum

Ca. tredecimum

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit
Non est enim potestas nisi a deo Que autem

sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati dei re

sistit ordinationi. Qui autem resistunt sibi ipsi damnationem

acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis sed

mali. Vis autem non timere potestatem. bonum fac et ha

bebis laudem ex illa. Dei autem minister est tibi in bonum. Si

autem malum feceris time. non enim sine causa portat

gladium. dei enim minister est vindex in iram ei qui

malum agit. Ideo necessitate subditi non solum propter

iram sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tribu

ta prestatis. ministri autem dei sunt in hoc ipsum servientes

Reddite ergo omnibus debita: cui tributum tributum cui

vectigal vectigal cui timorem timorem cui honorem ho

norem. Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem dili

gatis. Qui enim diligit proximum legem implevit. Nam

non adulterabis. non occides. non furaberis. non

falsum testimonium dices. non mechaberis. non concu

pisces rem proximi tui. Et si quod est aliud man

datum in hoc verbo instauratur. Diliges proximum

tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur.

Plenitudo ergo legis est dilectio proximi. Et hoc

scientes tempus quia hora est iam nos de somno surgere.
Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox
precessit dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tene-
brarum et induamur arma lucis. Sicut in die honeste
ambulemus non in comessationibus et ebrietatibus
non in cubilibus et impudiciciis non in conten-
tione et emulatione sed induimini dominum nostrum Iesum
Christum et carnis curam ne feceritis in desideriis.

Capitulum quartumdecimum

Infirmum autem in fide assumite non in disceptationibus
cogitationum. Alius enim credit se manducare omnia. qui autem
infirmus est olera manducet. Is qui manducat non
manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit.
Tu quis es qui iudicas alienum servum? Domino suo
stat aut cadit. Stabit autem. potens est enim Deus sta-
tuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem alius
iudicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abun-
det. Qui sapit diem Domino sapit. et qui manducat Domino
manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non mandu-
cat Domino non manducat et gratias agit Deo. Nemo enim
nostrum sibi vivit et nemo sibi moritur.

domino vivimus sive morimur domino morimur Sive
ergo vivimus sive morimur domini sumus In hoc enim
christus mortuus est et resurrexit ut et vivorum et
mortuorum dominetur Tu autem quid iudicas fratrem tuum
aut tu quare spernis fratrem tuum Omnes enim stabimus ante tri-
bunal christi Scriptum est enim vivo ego dicit dominus
quoniam mihi flectetur omne genu et omnis lingua con-
fitebitur deo Itaque unusquisque nostrum pro se rationem
reddet deo Non ergo amplius invicem iudicemus sed
hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri
vel scandalum Scio enim et confido in domino iesu quia
nil commune per ipsum nisi ei qui existimat commune
esse illi commune est Si autem propter cibum frater tuus contri-
statur iam non secundum caritatem ambulas Noli cibo
tuo illum perdere pro quo christus mortuus est Non ergo
blasphemetur bonum nostrum Non est enim regnum dei cibus et
potus sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto
Qui enim in hoc servit christo placet deo et probatus
est hominibus Itaque que pacis sunt sectemur et que
edificationis sunt invicem custodiamus Noli propter escam

destruere opus dei. omnia quidem munda sunt sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum non manducare carnem et non bibere vinum neque in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. Tu qui fidem habes penes temetipsum: habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit si manducaverit dampnatus est quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide peccatum est.

Capitulum quintumdecimum

Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere et non nobismetipsis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Etenim christus non sibi placuit sed sicut scriptum est. Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quecunque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solacii det vobis in alterutrum idipsum sapere secundum iesum christum ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri iesu christi. Propter quod suscipite invicem sicut et christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim iesum christum ministrum fuisse circumcisionis

propter veritatem dei ad confirmandas promissiones pa-
trum. Gentes autem super misericordia honorare deum sicut
scriptum est Propterea confitebor tibi in gentibus domine
et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit Letamini gentes cum
plebe eius. Et iterum laudate dominum omnes gentes et ma-
gnificate eum omnes populi. Et rursum Ysaias ait Erit
radix yesse qui exurget regere gentes et in eum gen-
tes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gau-
dio et pace in credendo ut abundetis in spe et virtute
spiritus sancti. Certus autem sum fratres mei carissimi et ego
ipse de vobis quoniam et vos ipsi pleni estis dilectione reple-
ti omni sciencia ita ut possitis alterutrum monere. Auda-
cius autem scripsi vobis fratres ex parte tamquam in memo-
riam reducens vos propter gratiam que data est michi a deo ut
sim minister christi iesu in gentibus sanctificans evangelium
dei ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu
sancto. Habeo igitur gloriam in christo iesu ad deum.
Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non
efficit christus in obedientia gentium verbo et factis
in virtute signorum et prodigiorum in virtute spiritus sancti

Ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illiricum mare re-
plevem evangelium Christi. Sic autem predicavi evangelium
hoc ubi non nominatus est Christus, ne super alienum
fundamentum edificarem, sed sicut scriptum est: quibus
non est annuntiatum de eo videbunt et qui non audierunt
de eo intelligent. Propter quod impediebar plurimum venire
ad vos et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius
locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem
habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis
cum in Hispaniam proficisci cepero, spero quod preteriens vi-
deam vos et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex
parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Ieru-
salem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia
et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum
qui sunt in Ierusalem. Placuit enim eis et debitores sunt
eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt
gentiles, debent et in carnalibus eis ministrare. Hoc igitur
cum consummavero et assignavero eis fructum hunc,
per vos proficiscar in Hispaniam. Scio autem quoniam
veniens ad vos in abundantia benedictionis Christi

Ca · xvi

Veniam. Obsecro igitur vos fratres per dominum nostrum iesum
cristum et per caritatem spiritus sancti ut adiuvetis
me in orationibus vestris pro me ad deum ut liberer
ab infidelibus qui sunt in iudea et obsequii mei obla-
tio in ierusalem accepta fiat sanctis ut veniam ad vos in gaudio
per voluntatem iesu cristi et refrigerer vobiscum. Deus
autem pacis sit cum omnibus vobis amen. Ca. sedecimum

Commendo autem vobis Pheben sororem nostram que est
in ministerio ecclesie que est Cenchris ut eam suscipiatis
in domino digne sanctis et assistatis ei in quocumque ne-
gotio vestri indiguerit: etenim ipsa astitit multis et
mihi ipsi. Salutate priscam et aquilam adiuto-
res meos in cristo iesu qui pro anima mea suas
cervices supposuerunt quibus non solus ego gratias
ago sed et cuncte ecclesie gentium et domesticam eorum
ecclesiam. Salutate Ephenetum dilectum mihi qui est pri-
mitivus Asie in cristo iesu. Salutate Mariam que
multum laboravit in vobis. Salutate Andronicum
et Iuliam cognatos et concaptivos meos
qui sunt nobiles in apostolis qui et ante me fuerunt

Salutate psidam carissimam que multum laborauit in domino
in xpisto Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in domino Sa
lutate vrbanum adiutorem nostrum in xpisto et Stachin
dilectum meum Salutate Apellen probum in xpo
Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo Salutate
herodionem cognatum meum Salutate eos qui ex
Narcisi domo qui sunt in dno Salutate triphenam
et triphosam que laborauerit in domino Saluta
te Ruffum dilectum in dno et matrem eius et meam
Salutate Assincretum Flegontam Hermem Patrobam
et qui cum eis sunt fratres Salutate philologum et
Iuliam et Nereum et sororem eius et Olimpiadem et omnes
qui cum eis sunt sanctos Salutate inuicem in osculo sancto Sa
lutant vos omnes ecclie xpi Rogo autem vos fratres ut
obseruetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam vos
didicistis faciunt et declinate ab illis Huiusmodi enim xpo
domino nostro non seruiunt sed ventri suo et per dulces
sermones seducunt et benedictiones seducunt corda inno
centium Vestra enim obediencia in omni loco diuulgata est
Gaudeo igitur in vobis sed volo vos sapientes esse
in bono et simplices in malo deus autem pacis conterat

Incipit prologus in epistolam ad Chorinthios i

Epistola prima ad corinthios multas causas diversasque con-
plectitur. Quarum partem relatione fratrum cognovit apostolus
partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicate. Nonnullas vero
pro officii sui cura aut ordinat aut emendat: et veluti cura-
tionibus medetur diversa infirmitate languentibus. Nam
apud eos primum curatur dissensionis vitium quod multi pseudo
apostolorum intulerunt unitate scindentes ecclesie, ut proprii nominis facte-
rent sectatores: quod his exprobrat verbis apostolus. Hoc autem dico
quod unusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apol-
lo: ego vero cephe. ego autem christi. et ob hoc quod horum se dicit
facere nomini mentiorum ut multo magis erubescat id se facere
sub florum apostolorum nominibus: quod etiam si sub pauli et petri fieret
nomine displiceret. Secunda causa eius inducitur. qui patrem
oblitus reverentie uxorem sibi non erubuit facere de noverca
Quod facinus licet fornicationem appellaverit apostolus: tamen ita con
demnavit, ut in ultorum facti auctore talis operis diabolo in
dicaverit deputandum: imposita iudiciorum et litium tertia que-
stione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quin-
to loco virginitatis consilium velut e vicino coniungit. Sexto

secta... legis iudaice inducti sunt. hos revocat apostolus
ad veram et evangelicam sapientiam scribens eis ab e-
pheso per thimotheum discipulum suum

Explicit argumentum. Incipit epistola prima
ad corinthios. Capitulum primum

vehementius et abundantius inspirando corporalia

loco de escarum licentia disputat Septimo atque octavo loco de attondendo viris: et mulieribus velando capite: ac sacramentorum communione precipitur. Nono loco emulatio que diversitate donorum spiritualium nascebatur: sub exemplo membrorum et corporis castigatur Decimo resurrectionis spes multis et argumentis et exemplis approbatur Ultimo de colligendis ad unitatem sanctorum nomine charitatis cura vel edificatio cultum imponitur. Interseruntur his parva: que aut ut quibusdam videtur: pendent ex superioribus: aut habent: licet proprias tamen parvulas actiones;

tum; Vestra enim obedientia in omni loco divulgata est

Gaudeo igitur in vobis sed volo vos sapientes esse

in bono et simplices in malo. Deus autem pacis conterat

sathanam sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri iesu
christi sit vobiscum. Salutat vos Thimotheus adiutor
meus et Lucius et Iason et Sosipater cognati mei.
Saluto vos ego Tercius qui scripsi epistolam hanc in do-
mino. Salutat vos Gaius hospes meus et univer-
sa ecclesia. Salutat vos Erastus archarius civitatis et
Quartus frater. Gratia domini nostri iesu cum omnibus vobis
amen. Ei autem qui potens est vos confirmare iux-
ta evangelium meum et predicationem iesu christi, secundum revelationem
misterii temporibus eternis taciti quod nunc patefactum est per
scripturas prophetarum secundum preceptum eterni dei ad obeditionem
fidei in cunctis gentibus cogniti soli sapienti deo per iesum
christum cui honor et gloria in secula seculorum amen.

Incipit

Argumentum prime epistole ad Cor.

Corinthii sunt Achaici, et hii similiter ab apostolo au-
dierunt verbum veritatis et subversi sunt multifarie a
falsis prophetis quidam a philosophie verbosa eloquentia, alii ad
sectam legis iudaice inducti sunt. Hos revocat apostolus
ad veram et evangelicam sapientiam, scribens eis ab E-
pheso per Thimotheum discipulum suum.

Explicit argumentum. Incipit epistola pauli
ad Corinthios. Capitulum primum

Paulus vocatus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei et Sostenes frater ecclesie dei que est Corinthi sanctificatis in Christo Iesu vocatis sanctis cum omnibus qui invocant nomen domini nostri Iesu Christi et in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei que data est vobis in Christo Iesu quia in omnibus divites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis ita ut nil vobis desit in ulla gratia expectantibus revelationem domini nostri Iesu Christi

qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus domini nostri Iesu Christi

Fidelis deus per quem vocati estis in societatem filii eius Iesu Christi domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri Iesu Christi ut idipsum dicatis omnes et non sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt Cloes quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe, ego autem Christi. Divisus est Christus. Numquid Paulus crucifixus est pro vobis aut in nomine Pauli baptizati estis. Gratias ago deo meo

Non in sapientia

Quia neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Gaium ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephane domum. Ceterum aut nescio si quem alium vestrum baptizaverim. Non enim misit me Christus baptizare sed evangelizare non in sapientia verbi ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est his autem qui salvi fiunt id est nobis virtus Dei est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens ubi scriba ubi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum placuit Deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et Iudei signa petunt et Greci sapientiam querunt nos autem predicamus Christum crucifixum Iudeis quidem scandalum gentibus autem stultitiam ipsis autem vocatis Iudeis atque Grecis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam quia quod stultum est Dei sapientius est hominibus et quod infirmum est Dei fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres quia non

multi sapientes secundum carnem · non multi potentes non
multi nobiles · sed que stulta sunt mundi elegit deus
deus · ut confundat sapientes · et infirma mundi elegit
deus ut confundat fortia · et ignobilia mundi et contem
ptibilia elegit deus · et ea que non sunt ut ea que sunt
destrueret · ut non glorietur omnis caro in conspectu eius
Ex ipso autem vos estis in christo iesu · qui factus est nobis a deo
sapientia · et iusticia et sanctificatio et redemptio
ut quemadmodum scriptum est · Qui gloriatur in domino glorietur

Ego autem cum venissem ad vos fratres · veni non
in sublimitate sermonis aut sapientie · annuncians vobis
testimonium christi · Non enim iudicavi me scire aliquid
inter vos nisi iesum christum · et hunc crucifixum · Et ego in
infirmitate · et timore · et tremore multo fui apud vos
et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus
humane sapientie verbis sed in ostensione spiritus et
virtutis · ut fides vestra non sit in sapientia hominum sed in
virtute dei · Sapientiam autem loquimur inter perfectos
Sapientiam vero non huius seculi · neque principum huius
seculi qui destruuntur sed loquimur dei sapientiam

Ca. II

et misterio que abscondita est quam predestinauit deus ante

secula in gloriam nostram quam nemo principum huius

seculi cognouit Si enim cognouissent nunquam dominum glorie

crucifixissent sed sicut scriptum est quod oculus non vidit

nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que p

parauit deus his qui diligunt illum Nobis autem re

uelauit deus per spiritum suum Spiritus enim omnia scrutatur

etiam profunda dei Quis enim scit hominum que hominis

sunt nisi spiritus hominis qui in ipso est Ita et que dei sunt

nemo cognouit nisi spiritus dei Nos autem spiritum huius mun

di non accepimus sed spiritum qui ex deo est ut sciamus

que a deo donata sunt nobis que et loquimur non in

doctis humane sapientie verbis sed in doctrina spiritus

spiritualibus spiritualia comparantes Animalis autem homo non perci

pit ea que spiritus dei sunt Stulticia enim est illi

et non potest intelligere quia spiritualiter examinatur Spiritualis

autem iudicat omnia et ipse a nemine iudicatur Sicut scri

ptum est Quis enim cognouit sensum domini aut quis

instruxit eum Nos autem sensum christi habemus Ca. III

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus

sed quasi carnalibus tamquam parvulis in christo lac vobis
potum dedi non escam. nondum enim poteratis. sed nec nunc quidem potestis. adhuc enim estis
carnales. cum enim inter vos sit zelus et contentio nonne
carnales estis et secundum hominem ambulatis. Cum enim
quis dicat ego quidem sum pauli alius autem ego apol-
lo nonne homines estis. Quid igitur est apollo quid
paulus. ministri eius cui credidistis et unicuique sicut do-
minus dedit. Ego plantavi apollo rigavit sed deus in-
crementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque
qui rigat sed qui incrementum dat deus. qui plantat et
qui rigat unum sunt. Unusquisque enim propriam mercedem
accipiet secundum suum laborem. dei enim sumus adiuto-
res dei agricultura estis dei edificatio estis. secundum gratiam
dei que data est michi ut sapiens architectus fundamen-
tum posui. alius autem superedificat. unusquisque autem
videat quomodo superedificat. fundamentum enim aliud
nemo potest ponere preter illud quod positum est quod est christus
ihesus. Siquis autem edificat super hoc fundamentum aurum
argentum lapides preciosos ligna fenum stipulam unius-

cuiusque opus manifestum erit dies enim domini de
clarabit quia in igne revelabitur. Et uniuscuiusque opus
quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod
superedificavit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit
detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit sic tamen quasi
per ignem. Nescitis quia templum dei estis vos et
spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem dei templum
violaverit disperdet illum deus. Templum enim dei
sanctum est quod estis vos. Nemo seducat se. Si quis vi
detur inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat ut
sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est
apud deum. Scriptum est enim Comprehendam sa
pientes in astutia eorum. Et iterum Novit dominus cogi
tationes sapientium quoniam vane sunt. Itaque nemo glorietur in
hominibus. Omnia enim vestra sunt sive Paulus sive Apol
lo sive Cephas sive mundus sive vita sive mors
sive presentia sive futura. Omnia vestra sunt vos autem Christi
Christus autem dei.

Capitulum quartum

Sic nos existimet homo ut ministros Christi et di
spensatores misteriorum dei. Hic iam queritur int

dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Michi aut pro
minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die. Sz
neqz meipsum iudico. Nil enim michi conscius sum. sed
non in hoc iustificatus sum. Qui aut iudicat me dns
est. Itaqz nolite ante tempus iudicare quousqz veniet
dominus qui et illuminabit abscondita tenebrarum et
manifestabit consilia cordium. et tunc laus erit uni
cuiqz a deo. Hec aut fratres transfiguravi in me et apollo
ppter vos. ut in nobis discatis. ne supra quam scriptum est unus
adversus alium infletur pro alio. Quis enim te discernit
Quid aut habes quod non accepisti. Si aut accepisti
quid gloriaris quasi non acceperis. Iam saturati estis
iam divites estis facti. sine nobis regnatis. Et utinam
regnetis ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim
qd deus nos aptos novissimos ostendit tamquam morti de
stinatos quia spectaculum facti sumus huic mundo et
angelis et hominibus. Nos stulti ppter xpm. vos aut prude
tes in xpo. nos infirmi. vos aut fortes. vos nobiles. nos
aut ignobiles. Usqz in hanc horam esurimus et sitimus
et nudi sumus et colaphis cedimur. et instabiles

sumus et laboramus operantes manibus maledicimur
et benedicimus persecutionem patimur et sustinemus
blasfemamur et obsecramus tamquam purgamenta huius
mundi sumus facti omnium peripsima usque adhuc Non ut confu-
ndam vos hec scribo sed ut filios meos carissimos mo-
neo vos Nam si decem milia pedagogorum habetis in
Cristo sed non multos patres Nam in Cristo Iesu per evan-
gelium vos genui Rogo igitur vos imitatores mei
estote sicut ego Cristi Ideo misi ad vos Thimotheum qui
est filius meus carissimus et in domino fidelis qui vos co-
monefaciet vias meas que sunt in Cristo Iesu sicut ubi-
que in omni ecclesia doceo Tamquam non venturus sim ad
vos sic inflati sunt quidam Veniam autem cito ad vos
si dominus voluerit et cognoscam non sermonem eorum qui
inflati sunt sed virtutem Quid vultis in virga ve-
niam ad vos an in caritate et in spiritu mansueti-
dinis

Capitulum quintum

Omnino auditur inter vos fornicatio et talis for-
nicatio qualis nec inter gentes Ita ut uxorem patris sui
aliquis habeat Et vos inflati estis et non magis

luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus
fecit. Ego quidem absens corpore presens autem spiritu iam iudi
caui ut presens eum qui sic operatus est in nomine domini nostri
iesu ÷ tradere huiusmodi hominem sathane in interitum
carnis ut spiritus saluus sit in die domini nostri iesu christi. Non bo
na est gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum
totam massam corrumpit. Expurgate vetus fermen
tum ut sitis noua conspersio sicut estis azimi. Etenim
pascha nostrum immolatus est christus. Itaque epulemur non
in fermento veteri neque in fermento malitie et ne
quitie sed in azimis sinceritatis et veritatis. Scri
psi vobis in epistola ne commisceamini fornicariis non
utique fornicariis huius mundi aut auaris aut rapa
cibus aut idolis seruientibus alioquin debueratis
de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commi
sceri. Si is qui frater nominatur inter
vos est fornicator aut auarus aut idolis seruiens
aut maledicus aut ebriosus aut rapax cum huius
modi nec cibum sumere. Quid enim michi est de
his qui foris sunt iudicare. Nonne de his qui intus

sunt iudicatis. Nam eos qui foris sunt deus iudicabit

auferte malum ex vobis ipsis **Capitulum VI**

Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum

iudicari apud iniquos et non apud sanctos. An nescitis

quia sancti de hoc mundo iudicabunt. Et si in vobis iudica-

luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore presens autem spiritu iam iudicavi ut presens eum qui sic operatus est in nomine domini nostri iesu [christi] congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini iesu tradere huiusmodi hominem sathane in interitum carnis ut spiritus salvus sit in die domini nostri iesu christi. Non bo-

Nolite errare neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubitores neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque rapaces regnum dei non possidebunt

sunt iudicatis. Nam eos qui foris sunt deus iudicabit.

Auferte malum ex vobis ipsis. Capitulum vi

Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum

iudicari apud iniquos et non apud sanctos. An nescitis

quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt. Et si in vobis iudica-

bitur mundus, indigni estis qui de minimis iudice-

tis. Nescitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis

secularia. Secularia igitur iudicia si habueritis, contempti-

biles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad

verecundiam vestram dico. Sic non est sapiens

quisquam inter vos qui possit iudicare inter fratrem suum.

Sed frater cum fratre in iudicio contendit, et hoc apud in-

fideles, et non apud sanctos. Iam quidem omnino deli-

ctum est in vobis quia iudicia habetis inter vos. Quare non ma-

gis iniuriam accipitis, quare non magis fraudem

patimini. Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et

hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei non pos-

sidebunt. Et hec quidam aliquando fuistis, sed abluti estis, sed sa-

nctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri

iesu christi et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent, sed non omnia

michi expediunt. Omnia michi licent sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri et venter escis. Deus autem et hanc et has destruet. Corpus autem non fornicationi sed domino et dominus corpori. Deus vero et dominum suscitavit et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra christi sunt. Tollens ergo membra christi faciam membra meretricis. absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum corpus efficitur. Erunt inquit duo in carne una. Qui autem adheret domino unus spiritus est cum eo. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est. Qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti qui est in vobis quem a deo habetis et non estis vestri. Empti enim estis precio magno. glorificate et portate deum in corpore vestro.

Capitulum septimum

De quibus autem scripsistis michi. bonum est homini mulierem non tangere. propter fornicationem autem unusquisque vir uxorem suam habeat et unaqueque mulier suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat. Similiter

autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non
habet sed vir. Similiter autem et vir potestatem sui corpo-
ris non habet sed mulier. Nolite fraudare invicem
nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis orationi-
bus et iterum revertimini in idipsum ne temptet vos satha-
nas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indul-
gentiam et non secundum imperium. Volo autem omnes homines
esse sicut me ipsum sed unusquisque proprium donum habet
ex deo. Alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem nobis
non nuptis et viduis. Bonum est illis si sic permanse-
rint sicut et ego. Quod si non se continent nu-
bant. Melius est enim nubere quam uri. His autem qui matri-
monio iuncti sunt precipio non ego sed dominus
uxorem a viro non discedere. Quod si discesserit manere in-
nuptam aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem
non dimittat. Nam ceteris dico ego non dominus. Si quis
frater uxorem habet infidelem et hec consentit habi-
tare cum illo non dimittat illam. Et si qua muli-
er habet virum infidelem et hic consentit habitare
cum illa non dimittat virum. Sanctificatus est enim

vir infidelis per mulierem fidelem et sanctificata e(st)
mulier infidelis per virum fidelem. alioquin filii vestri
immundi essent. nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis
discessit discedat. non est enim servituti subiectus
frater aut soror in huiusmodi. In pace autem vocavit nos
deus. Unde enim scis mulier si virum infidelem sal-
vum facias. Aut unde scis vir si mulierem infidelem sal-
vam facias. nisi unicuique sicut divisit dominus. et unum-
quemque sicut vocavit deus ita ambulet. Et sicut in
omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est
non adducat preputium. In preputio aliquis vocatus est
non circumcidatur. Circumcisio nichil est et preputium nichil est
sed observatio mandatorum dei. Unusquisque enim
in qua vocatione vocatus est in ea permaneat. Ser-
vus vocatus es non sit tibi cure. sed et si potes liber fieri
magis utere. Qui enim in domino
servus vocatus est libertus domini est. Similiter et qui vocatus est li-
ber servus est Christi. Pretio empti estis nolite fieri servi
hominum. Unusquisque ergo in quo vocatus est frater
in hoc permaneat apud deum. De virginibus

aut(em) domini preceptum non habeo consilium autem do tamquam
misericordiam consecutus a domino ut sim fidelis. Existimo
enim
hoc bonum esse propter instantem necessitatem quoniam bonum
est homini sic esse. Alligatus es uxori noli querere so-
lutionem. solutus es ab uxore noli querere uxorem.
Si autem acceperis uxorem non peccasti. Et si nupserit
virgo non peccavit. Tribulationem autem tamen habebunt hu-
iusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc autem dico fratres
tempus breve. reliquum est. ut qui habent uxores tamquam
non habentes sint et qui flent tamquam non flentes
et qui gaudent tamquam non gaudentes et qui emunt
tamquam non possidentes. et qui utuntur hoc mundo
tamquam non utantur. preterit enim figura huius
mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine
uxore est sollicitus est. que domini sunt et cogitat quomodo
placeat deo. Qui autem cum uxore est que sunt mundi
et quomodo placeat uxori et divisus est. Et mulier innupta
et virgo cogitat que domini sunt. ut sit sancta corpore et spiritu
Que autem nupta est. cogitat que sunt mundi et quomodo
placeat viro. porro hoc ad utilitatem vestram dico

non ut laqueum vobis iniciam sed ad id quod honestum
est et quod facultatem prebeat sine impedimento domino
obsecrandi. Si quis autem turpem se existimet videri super
virgine sua quod sit superadulta et ita oportet fieri quod
vult faciat non peccat si nubat. Nam qui statuit in
corde suo firmus non habens necessitatem potestatem autem habens sue
voluntatis et hoc iudicavit in corde suo servare vir-
ginitatem suam bene faciet. Igitur et qui matrimo-
nio iungit virginem suam bene facit et qui non iungit
melius facit. Mulier alligata est legi quanto tempore vir
eius vivit. quod si dormierit vir eius liberata est a lege viri
cui vult nubat tantum in domino. Beatior autem erit si sic per-
manserit secundum meum consilium puto autem quod et ego
spiritum dei habeam.

Capitulum octavum

De his autem que idolis sacrificantur scimus quia scientiam
omnes habemus. Scientia inflat caritas vero edificat. Si quis
autem existimet se aliquid scire nondum cognovit que-
admodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit
deum hic cognitus est ab eo. De escis autem que immolantur
idolis scimus quia nihil est idolum in mundo et quia n[ullus]

est deus nisi unus deus. Nam et si sunt qui dicun-
tur dii sive in celo sive in terra. Siquidem multi sunt dii et
domini multi nobis tamen unus est deus pater ex quo omnia
et nos in illo et unus dominus iesus christus per quem omnia
et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem
conscientia idoli usque nunc quasi idolatitum manducant
et conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca
autem nos non commendat deo. Neque enim si non mandu-
caverimus deficiemus. Neque enim si manducaverimus
abundabimus. Videte ne forte hec licentia vestra
offendiculum fiat infirmis. Si autem quis viderit eum
qui habet scientiam in idolio recumbentem nonne con-
scientia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum
idolatita et peribit infirmus in tua scientia frater propter quem
christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutien-
tes conscientiam eorum infirmam in christo peccatis. Quapro-
pter si esca scandalizat fratrem meum non mandu-
cabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalizem

Capitulum ix

Non sum liber
non sum apostolus. Nonne dominum nostrum iesum christum vidi

Nonne opus meum vos estis in domino
et si aliis non sum apostolus tamen vobis sum nam
signaculum apostolatus mei vos estis in domino Hec est mea
defensio apud eos qui de me interrogant Numquid non
habemus potestatem comedendi et bibendi Numquid
non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi
sicut et ceteri apostoli et fratres et Cephas Aut ego solus
et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi Quis
militat suis stipendiis umquam Quis plantat vineam
et de fructu eius non edat Quis pascit gregem
et de lacte eius non manducat Numquid secundum ho-
minem hec dico An et lex hec non dicit Scriptum
est enim in lege Moysi Non alligabis os bovi tri-
turanti Numquid de bobus cura est deo an propter nos
hoc dicit utique Nam propter nos utique scripta sunt quoniam
debet in spe qui arat arare et qui triturat in spe
fructus percipiendi Si nos vobis spiritualia seminavimus
magnum est si nos carnalia vestra metamus Si
alii potestatis vestre participes sunt quare non potius
nos Sed non usi sumus potestate hac sed omnia sustinemus

ne aliquod offendiculum demus evangelio christi. Ne-
scitis quoniam qui in sacrario operantur que de sacrario sunt
edunt et qui altario serviunt cum altario participant.
Ita et dominus ordinavit his qui evangelium annunciant
de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus
sum. Non scripsi autem hec ut ita fiant in me. Bonum
enim est michi magis mori quam ut gloriam meam
quis evacuet. Nam si evangelizavero non est michi
gloria. Necessitas enim michi incumbit. Ve enim michi est
si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mer-
cedem habeo. Si autem invitus, dispensatio michi credita
est. Que est ergo merces mea? Ut evangelium pre-
dicans sine sumptu ponam evangelium ut non abu-
tar potestate mea in evangelio. Nam cum liber essem
ex omnibus omnium me servum feci ut plures lucriface-
rem. Et factus sum iudeis tamquam iudeus ut lu-
crarer iudeos. His autem qui sub lege sunt quasi cum sub
lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub
lege erant lucrifacerem. His qui sine lege erant tamquam
sine lege essem, cum tamen sine lege dei non essem

sed in lege dei essem iesu christi ut lucrifacerem eos qui
sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus ut in-
firmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum
ut omnes salvos facerem. Omnia autem facio propter evangelium
ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in sta-
dio currunt omnes quidem currunt sed unus accipit
bravium. Sic currite ut comprehendatis. Omnis autem
qui in agone contendit ab omnibus se abstinet. Et
illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant. Nos
accipiat autem incorruptam. Ego quidem sic curro non
quasi in incertum. sic pugno non quasi aerem verberans sed ca-
stigo corpus meum et in servitutem redigo ne
forte cum aliis predicaverim ipse reprobus efficiar.

Nolo autem vos ignorare fratres Ca. X
quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt et omnes ma-
re transierunt et omnes in Moyse baptizati sunt in nu-
be et in mari. et eandem escam spiritalem mandu-
caverunt. et omnes eundem potum spiritalem biberunt.
Bibebant autem de spiritali consequente eos petra. petra
autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum

est deo. Nam prostrati sunt multi in deserto. Hec autem in
figura facta sunt nostri ut non simus concupiscentes
malorum sicut et illi concupierunt. Neque idolatre ef
ficiamini sicut quidam ex ipsis quemadmodum scri
ptum est. Sedit populus manducare et bibere et sur
rexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis
fornicati sunt et ceciderunt una die xxiii milia.
Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tenta
verunt et a serpentibus perierunt. Neque murmura
veritis sicut quidam murmuraverunt et perierunt ab
exterminatore. Hec autem omnia in figura contingebant illis.
Scripta autem sunt ad correptionem nostram in quos fines
seculorum devenerunt. Itaque qui existimat se stare
videat ne cadat. Tentatio vos non apprehen
dat nisi humana. Fidelis autem deus qui non pa
tietur vos tentari super id quod potestis sed fa
ciet cum tentatione etiam proventum ut possitis
sustinere. Propter quod carissimi mihi fugite ab ydo
lorum cultura. Ut prudentibus loquor vos
ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui

benedicimus nonne communicatio sanguinis cristi est
et panis quem frangimus participatio corporis domini
est. Quoniam unus panis et unum corpus multi sumus. Nam
omnes de uno pane et uno calice participamus. Vide-
te israel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias par-
ticipes sunt altaris. Quid ergo dico quod idolis immo-
latum sit aliquid: aut quod ydolum sit aliquid. Sed que immo-
lant gentes demoniis immolant et non deo. Nolo autem
vos socios fieri demoniorum. Non potestis calicem
domini bibere et calicem demoniorum. Non potestis
mense domini participes fieri et mense demoniorum.
An emulamur dominum. Numquid fortiores illo sumus.
Omnia michi licent. sed non omnia expediunt. Omnia
michi licent. sed non omnia edificant. Nemo
quod suum est querat sed quod alterius. Omne quod
in macello venit manducate. et nichil interroga-
tes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo
eius. Si quis autem vos infidelium vocat ad cenam
et vultis ire. Omne quod vobis apponitur man-
ducate. nichil interrogantes propter conscientiam. Si quis

aut dixerit hoc immolatum est idolis nolite mandu
care propter illum qui indicavit et propter conscientiam co
scientiam autem non dico tuam sed alterius ut quid
enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia Si
enim cum gratia participo quid blasphemor pro eo quod
gratias ago Sive ergo manducatis sive bibitis vel
aliud quid facitis omnia in gloriam dei facite Sine
offensione estote Iudeis et gentibus et ecclesie dei sicut
et ego per omnia omnibus placeo non querens quod
michi utile est sed multis ut salvi fiant

Ca. xi

Imitatores mei estote sicut et ego
Christi Laudo autem vos fratres quod per omnia memores
estis mei et sicut tradidi vobis precepta mea tene
tis Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus
est caput autem mulieris vir caput vero Christi deus
Omnis autem vir orans seu prophetans velato capite deturpat
caput suum Omnis autem mulier orans aut prophe
tisans non velato capite deturpat caput suum
unum est enim ac si decalvetur Nam si non velatur
mulier tondeatur Si vero turpe est mulieri tonderi

aut decalvari velet caput suum. Vir quidem non
debet velare caput suum: cum imago et gloria dei est.
Mulier autem viri gloria est. Non enim vir ex muliere est
sed mulier ex viro est. Etenim non est vir crea
tus propter mulierem sed mulier propter virum. Ergo mu
lier velamen debet habere super caput suum et propter an
gelos. Verumtamen neque vir sine muliere neque mulier
sine viro in domino. Nam sicut mulier de viro ita
et vir per mulierem. Omnia autem ex deo. Vos ipsi iudi
cate an decet mulierem non velatam orare deum. Nec
ipsa natura docet quod vir quidem si comam nutri
at ignominia est illi. Mulier vero si comam nutriat
gloria est illi: quoniam capilli pro velamine dati sunt ei.
Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem con
suetudinem non habemus neque ecclesia dei. Hoc autem pre
cipio non laudans quod non in melius sed in deterius
convenitis. Primum quidem convenientibus vobis
in ecclesiam audio scissuras esse inter vos et ex parte
credo. Nam oportet hereses esse ut et qui probati sunt
manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo

vobis in unum iam non est dominicam cenam man-
ducare. Unusquisque enim cenam suam presumit ad
manducandum. et alius quidem esurit alius
autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad man-
ducandum et bibendum. aut ecclesiam dei contemp-
nitis et confunditis eos qui non habent. Quid
dicam vobis. laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim ac-
cepi a domino quod et tradidi vobis. quoniam dominus
Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem et
gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate.
hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. hoc
facite in meam commemorationem. Similiter et calicem
postquam cenavit dicens. hic calix novum testamentum est
in meo sanguine. hoc facite quotienscumque bibetis in
meam commemorationem. Quotienscumque enim mandu-
cabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini
annunciabitis donec veniat. Itaque quicumque manduca-
verit panem hunc et biberit calicem domini indigne reus
erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum
homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui

enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si nosmet ipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum autem iudicamur, a domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

Capitulum XII

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem datur per spiritum sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitatum

Ca. XII

alii prophetia

in uno spiritu. alii operatio virtutum. alii prophetia. alii discretio spirituum. alii genera linguarum. alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra multa habet. omnia autem membra corporis cum sint multa unum corpus sunt. ita et Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus sive iudei sive gentiles sive servi sive liberi. et omnes in uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum sed multa. Si dixerit pes quoniam non sum manus non sum de corpore. non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris quoniam non sum oculus non sum de corpore. non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus ubi auditus. et si totum auditus ubi odoratus. Nunc autem posuit deus membra unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum ubi corpus. Nunc autem multa quidem membra unum autem corpus. Non potest dicere oculus manui opera tua non indigeo. aut iterum caput pedibus non estis mihi

nimis sed multomagis que videntur membra
corporis infirmiora esse necessaria sunt. Et que puta-
mus ignobiliora membra esse corporis: his ho-
norem abundantiorem circumdamus. Et que inho-
nesta sunt nostra membra· abundantiorem honestatem habent.
honesta autem nostra nullius egent. Sed deus tem-
peravit corpus: ei cui deerat tribuendo honorem
abundantiorem· ut non sit scisma in corpore· sed
in idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et
si quid patitur unum membrum· compatiuntur omnia
membra· sive gloriatur unum membrum· congaudent
omnia membra. Vos autem estis Christi corpus et
membra de membro. Et quosdam quidem posuit
in ecclesia. Primum apostolos· secundo prophetas· tercio docto-
res· deinde virtutes· exinde gratias curationum· opi-
tulationes· gubernationes· genera linguarum· interpretationes
sermonum. Numquid omnes apostoli· numquid omnes prophete· numquid
omnes doctores· numquid omnes virtutes· numquid
omnes habent gratiam curationum· numquid omnes
linguis loquuntur· numquid omnes interpretantur·

Ca. XIII

Emulamini autem carismata meliora. et adhuc excel-
lentiorem viam vobis demonstro. Ca. XIII

Si linguis hominum loquar et angelorum. carita-
tem autem non habeam. factus sum velut es sonans
aut cimbalum tinniens. Et si habuero omnem prophetiam
et novero misteria omnia et omnem scientiam. et si
habuero omnem fidem ita ut montes transferam. cari-
tatem autem non habuero. nichil sum. Et si distribuero
in cibos pauperum omnes facultates meas. et si tra-
dero corpus meum ita ut ardeam. caritatem autem non
habuero
habeam nichil michi prodest. Caritas paciens est. paci-
ens est et benigna est. Caritas non emulatur. non
agit perperam. non inflatur. non est ambiciosa. non querit
que sua sunt. non irritatur. non cogitat malum. non
gaudet super iniquitate. congaudet autem veritati.
omnia suffert. omnia credit. omnia sperat. omnia sustinet.
Caritas numquam excidit. sive prophetie evacuabuntur. sive
lingue cessabunt. sive scientia destruetur. Ex parte enim
cognoscimus. et ex parte prophetamus. Cum autem venerit
quod perfectum est. evacuabitur quod ex parte est. Cum

essem parvulus loquebar ut parvulus cogitabam
ut parvulus sapiebam ut parvulus. Cum autem factus
sum vir evacuavi que erant parvuli. Videmus
nunc per speculum in enigmate tunc autem facie ad fa-
ciem. Nunc cognosco ex parte tunc autem cognoscam sicut
et cognitus sum. Nunc autem manet fides spes et caritas
tria hec. Maior autem horum est caritas. Ca. xiiii

Sectamini caritatem. emulamini spiritualia magis
autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus
loquitur sed deo nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mi-
steria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edifi-
cationem et exortationem et consolationem. Qui lo-
quitur lingua semetipsum edificat. Qui autem prophetat
ecclesiam edificat. Volo autem omnes vos loqui linguis:
magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat
quam qui loquitur linguis nisi forte interpretetur ut eccle-
sia edificationem accipiat. Nunc autem fratres si ve-
nero ad vos linguis loquens quid vobis prodero
nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia
aut in prophetia aut in doctrina. Tamen que sine

animā sunt vocem dantia · siue tibia · siue cithara

ni distinctionē sonituū dederint · quō sciet' id quod

canitur aut quod cithariçat · Etenim si incertam det

vocem tuba · quis parabit se ad bellum · Itaq et vos

per linguā ni manifestū sermonē dederitis · quōmō

scietur id quod dicitur · eritis enim in aera loquentes · Tā

multa ut puta genera linguarū sunt in hoc mundo et

nil sine voce est · Si ergo nesciero virtutem vocis · ero ei

cui loquor barbarus · Sic et vos quoniam emulatores estis

semper ad edificationē ecclie querite ut abundetis · Et

ideo qui loquitur lingua · oret ut interpretetur · Nam

si orem lingua · spiritus meus orat · mens aut mea

sine fructu est · Quid ergo est · orabo spiritu · orabo et mē

te · Psallam spū · psallam et mēte · Ceterum si benedixeris spū · quis supplet locum ydio

te · Quō dicet amen super tuam benedictionē · quoniam qd

dicas nescit · Nam tu quidem bene gratias agis · sed alter

non edificatur · Gratias ago deo meo quod omnium vestrum lingua

loquor · Sed in ecclesia magis volo quinq verba sensu meo

loqui ut et alios instruam · quam decem milia ver

ba in lingua · Fratres nolite pueri effici sensibus sed

malitia parvuli estote sensibus autem perfecti estote

In lege enim scriptum est quoniam in aliis linguis et in aliis labiis loquor populo huic et nec sic audient me dicit dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus. prophetie autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes linguis loquantur intrent autem idiote aut infideles nonne dicent quod insanitis. Si autem omnes prophetent intret autem quis infidelis aut idiota convincitur ab omnibus diiudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiunt et ita cadens in faciem adorabit deum pronuncians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo est fratres. Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet doctrinam habet apocalypsim habet linguam habet interpretationem habet. omnia ad edificationem fiant. Sive lingua quis loquitur secundum duos aut ut multum tres et per partes et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres taceat in ecclesia. sibi autem loquatur et deo. prophete autem duo aut tres dicant et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti prior taceat. potestis enim omnes per singulos

prophetare ut omnes discant et omnes exhortentur. Et
spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim p-
mittitur eis loqui est dissensionis deus sed pacis sicut
in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesia ta-
ceant. Non enim permittitur eis loqui sed subditas es-
se sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere domi vi-
ros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in
ecclesia. An a vobis verbum dei processit? an in vos solos
pervenit? Si quis autem videtur esse propheta aut spiritualis
cognoscat que scribo quia domini sunt mandata. Si quis
autem ignorabit ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare et lo-
qui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et
secundum ordinem fiant in vobis. Capitulum xv.

Notum autem vobis facio fratres evangelium quod predi-
cavi vobis quod et accepistis in quo et statis per quod
et salvamini qua ratione predicaverim vobis si tene-
tis nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis
in primis quod et accepi quoniam christus mortuus est
pro peccatis nostris secundum scripturas et quia sepultus
est et quia resurrexit tertia die secundum scripturas

et quia visus est cephe et post hoc undecim. Deinde vi-
sus est plus quam quingentis fratribus simul ex quibus
multi manent usque adhuc quidam autem dormierunt.
Deinde visus est et iacobo deinde apostolis omnibus. No-
vissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mi(hi).
Ego enim sum minimus apostolorum qui non sum dignus
vocari apostolus quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gra-
tia autem dei sum id quod sum. et gratia eius in me vacua
non fuit. sed abundantius illis omnibus laboravi
non autem ego sed gratia dei mecum. Sive enim ego sive illi
sic predicamus et sic credidistis. Si autem christus predicatur quod
resurrexit a mortuis quomodo quidam dicunt in vobis
quoniam resurrectio mortuorum non est. Neque christus resurre-
xit. Si autem resurrectio mortuorum non est neque christus
resurrexit. Si autem christus non resurrexit inanis est ergo
predicatio nostra inanis est et fides vestra. Invenimur
autem et falsi testes dei quoniam testimonium diximus adversus
deum quod suscitavit christum quem non suscitavit
si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt
neque christus resurrexit. Quod si christus non resurrexit vana

est fides vra adhuc enim estis in pctis vris ergo
et qui dormierunt in xpo perierunt Si in hac vita tm
in xpo sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus ho
minibus Nunc aut xps resurrexit a mortuis primitie
dormientium Qui quidem per hominem mors et per
hominem resurrectio mortuorum Et sicut in ada omnes
moriuntur ita et in xpo omnes vivificabuntur Unus-
quisque aut in suo ordine primitie xps deinde hy q
sunt xpi qui in adventu eius crediderunt deinde fi
nis cum tradiderit regnum deo et patri Cum e
vacuaverit omnem principatum et potestatem et virtu
tem et dominationes Oportet aut illum regnare do
nec ponat omnes inimicos eius sub pedibus eius Novis
sime aut inimica destruetur mors omnia enim subiecit
sub pedibus eius Cum aut dicat omnia subiecta sunt
ei sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia Cum
aut subiecta illi fuerit omnia tunc et ipse filius subie
ctus erit illi qui sibi subiecit omnia ut sit deus omnia
in omnibus Alioquin quid facient qui baptisantur pro
mortuis si omnino mortui non resurgunt ut quid et

primitie

baptisantur pro illis ut quid et nos periclitamur omni
hora. Cotidie morior per vestram gloriam fratres quam
habeo in christo iesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias
pugnavi ephesi quid mihi prodest si mortui non resurgunt
Manducemus et bibamus cras enim moriemur
Nolite seduci. Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala.
Evigilate iusti et nolite peccare. Ignorantiam
enim dei quidam habent. ad reverentiam vobis
loquor. Sed dicet aliquis. Quomodo resurgent mortui
quali autem corpore venient. Insipiens tu quod
seminas non vivificatur nisi prius moriatur. et quod
seminas non corpus quod futurum est seminas sed nudum
granum ut puta tritici aut alicuius ceterorum
Deus autem dat illi corpus prout vult et unicuique
seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro
sed alia quidem hominum alia pecorum alia autem vo
lucrum alia piscium. et corpora celestia et corpora
terrestria. Sed alia quidem celestium gloria alia autem
terrestrium. alia claritas solis alia claritas lune
et alia claritas stellarum. Stella enim a stella

ritur in claritate. Sic et resurrectio mortuorum. Semi-
natur in corruptione surget in incorruptione. Se-
minatur in ignobilitate surget in gloria. Seminatur
in infirmitate surget in virtute. Seminatur corpus a-
nimale surget corpus spirituale. Si est corpus animale
est et corpus spirituale. Sic scriptum est factus est pri-
mus homo adam in animam viventem. novis-
simus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius
quod spirituale sed quod animale. deinde quod spirituale.
Primus homo de terra terrenus. secundus homo de celo. cele-
stis. qualis terrenus tales et terreni. qualis celestis
tales et celestes. Igitur sicut portavimus imaginem
terreni portemus imaginem celestis. Hoc autem dico
fratres quoniam caro et sanguis regnum dei possidere non pot-
(erunt) neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce
misterium vobis dico. omnes quidem resurgemus
sed non omnes immutabimur. In momento in ictu
oculi in novissima tuba. Canet enim tuba et
mortui resurgent incorrupti. et nos immutabimur.
Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem

et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem morta
le hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui
scriptus est: absorpta est mors in victoria. Ubi est
mors victoria tua. ubi est mors stimulus tuus.
Stimulus autem mortis peccatum est. virtus vero peccati lex. Deo
autem gratias. qui dedit nobis victoriam. per dominum no
strum iesum christum. Itaque fratres mei dilectissimi estote
stabiles et immobiles abundantes in opere domini
semper: scientes quod labor vester non est inanis in domino.

De collectis autem Capitulum xvi
que fiunt in sanctos sicut ordinavi in ecclesiis Ga
lathie ita et vos facite. per unam sabbati unusquisque
vestrum apud se reponat recondens quod ei bene pla
cuerit ut non cum venero tunc collecte fiant. Cum
autem presens fuero quos probaveritis per epistolas hos
mittam perferre gratiam vestram in iherusalem. Quod si dignum
fuerit ut ego eam mecum ibunt. Veniam autem ad
vos cum Macedoniam pertransiero. Nam Mace
doniam pertransibo. apud vos autem forsitan manebo
aut etiam hiemabo ut et vos me dedu-

catis quotidie iero. Nolo enim vos modo in transi-
tu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere
apud vos si dominus permiserit. Permanebo autem
Ephesi usque ad pentecosten. Hostium enim apertum mihi
est magnum et evidens et adversarii multi. Si autem ve-
nerit Thimotheus videte ut sine timore sit a-
pud vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne
quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace
ut veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus.
De Apollo autem fratre notum vobis facio quoniam multum ro-
gavi eum ut veniret ad vos cum fratribus et utique non
fuit voluntas eius ut nunc veniret. Veniet autem cum
ei vacuum fuerit. Vigilate et state in fide. Viriliter agi-
te et confortamini in domino. Omnia vestra in caritate fi-
ant. Obsecro itaque vos fratres: nostis domum Ste-
phane et Fortunati et Achaici quoniam sunt primitie A-
chaie et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos
ut et vos subiecti sitis eiusmodi et omni cooperanti
et laboranti. Gaudeo autem in presentia Stephane et
Fortunati et Achaici quoniam id quod vobis deerat ipsi

suppleverunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt. Salutant vos ecclesie Asie. Salutant vos in domino multum Aquila et Prisca cum domestica sua ecclesia apud quos et hospitor. Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem in osculo sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis non amat dominum nostrum Iesum Christum sit anathema maranatha. Gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu amen.

Explicit epistola i ad cor. Incipit argumentum in epistolam ii.

Post actam ab eis penitentiam consolatoriam scribit eis epistolam a Troade per Titum et collaudans eos hortatur ad meliora contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum Incipit epistola secunda ad Corinthios. Capitulum primum.

Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem dei et Thimotheus frater ecclesie dei que est Corinthi cum sanctis omnibus qui sunt in universa Achaia. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Benedictus deus et pater domini nostri Iesu

xpisti pater misericordiarum et deus totius consolationis qui
consolatur nos in omni tribulatione nostra ut possimus
et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhor
tationem qua exhortamur et ipsi a deo. Quoniam sicut a
bundant passiones xpisti in nobis ita et per xpistum a
bundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro
vestra exhortatione et salute sive consolamur pro
vestra consolatione et salute sive exhortamur pro
vestra exhortatione et salute que operatur tolerantiam
in vobis earundem passionum quas et nos patimur ut
et spes nostra firma sit pro vobis scientes quod sicut so
cii passionum estis sic eritis et consolationis. Non enim
volumus vos ignorare fratres de tribulatione nostra que
facta est in Asia quoniam supra modum gravati sumus et supra
virtutem ita ut nos tederet etiam vivere. Sed ipsi in nobismet
ipsis responsum mortis habuimus ut non simus fidentes in nobis
sed in deo qui suscitavit mortuos qui de tantis pe
riculis eripuit nos et eruit in quem speramus quoniam
et adhuc eripiet adiuvantibus et vobis in oratione
pro nobis ut ex multarum personis facierum eius

que in nobis est donationis per multas personas gratie
agantur deo pro nobis. Nam gloria nostra hec est testimo
nium conscientie nostre quod in simplicitate et in sinceri
tate dei et non in sapientia carnali sed in gratia
dei conversati sumus in hoc mundo abundantius autem apud
vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legi
stis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cog
noscetis sicut et cognovistis nos ex parte quia gloria vestra
sumus sicut et vos nostra in die domini nostri iesu cristi. Et
in hac confidentia volui prius venire ad vos ut
secundam gratiam haberetis et per vos Macedoniam et
iterum et a Macedonia venire ad vos et a vobis
deduci in Iudeam. Cum hoc voluissem numquid levitate
usus sum aut que cogito secundum carnem cogito
ut sit apud me est et non. Fidelis autem deus quia ser
mo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non.
Sed est in illo est. Dei enim filius iesus qui in vobis
est predicatus per nos per me et Silvanum et Timo
theum non fuit in illo est et non sed est in illo
fuit. Quotquot enim dei promissiones sunt in illo est

Ideo et per ipsum amen dicimus deo ad gloriam
nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo et
qui unxit nos deus est qui et signavit nos et dedit
pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum
invoco in animam meam quod parcens vobis non veni
ultra Corinthum non quia dominamur fidei vestre
sed adiutores sumus gaudii vestri nam fide statis.

Capitulum secundum

Statui autem hoc ipse
apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim
ego contristo vos et quis est qui me letificet nisi
qui contristatur ex me. Et hoc ipsum scripsi vobis ut non
cum venero tristitiam super tristitiam habeam de quibus
oportuerat me gaudere confidens in omnibus vobis quia
meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribu-
latione et angustia cordis scripsi vobis per multas
lacrimas non ut contristemini sed ut sciatis quam caritatem
habeam abundantius in vobis. Si quis autem contri-
stavit me non me contristavit sed ex parte ut non
onerem vos omnes. Sufficit illi qui huiusmodi est obiur-
gatio hec que fit a pluribus ita ut e contrario

Sufficit illi qui

magis donetis et consolemini ne forte abundantiori
tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro
vos ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim
scripsi vobis ut cognoscam experimentum vestrum
an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid do-
nastis et ego, nam et ego quod donavi si quid dona-
vi propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a satha-
na. Non enim ignoramus cogitationes eius. Cum autem
venissem Troadem propter evangelium Christi et
ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui
meo eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed vale-
faciens eis profectus sum in Macedoniam. Deo autem
gratias qui semper triumphat nos in Christo Iesu et odorem
notitie sue manifestat per nos in omni loco, Christi bonus
odor Christi sumus Deo in his qui salvi fiunt et in his
qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem
odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non
enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed
ex sinceritate, sicut ex Deo, coram Deo in Christo

loquimur. Capitulum tertium

Ca. iii

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistolis ad vos aut ex vobis. Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati quoniam epistola estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti non littera sed spiritu. littera enim occidit spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria ita ut non possent intendere filii israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur. quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si ministratio damnationis in gloria est multomagis abundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est multomagis quod manet in gloria est.

Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur et non
sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam ut
non intenderent filii israel in faciem eius quod evacuatur
sed obtusi sunt sensus eorum usque in hodiernum diem idipsum
velamen in lectione veteris testamenti manet non revela-
tum quoniam in Christo evacuatur sed usque in hodiernum diem cum
legitur Moyses velamen positum est super cor eorum.
Cum autem conversus fuerit ad dominum auferetur velamen. Dominus
autem spiritus est ubi autem spiritus domini ibi libertas. Nos vero
omnes revelata facie gloriam domini speculantes in eandem
imaginem transformamur a claritate in claritatem
tamquam a domini spiritu.

Capitulum quartum

Ideo habentes habentes hanc ministrationem
iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus
sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes in
astutia neque adulterantes verbum dei sed in mani-
festatione veritatis commendantes nosmet ipsos
ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quod si etiam
opertum est evangelium nostrum in his qui pereunt est opertum
in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium

Ca. iiii

ut non fulgeat illuminatio evangelii glorie cristi qui
est imago invisibilis dei. Non enim nosmetipsos predi-
camus sed dominum nostrum iesum cristum. Nos autem servos ve-
stros per iesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris lumen
splendescere ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem
scientie claritatis dei in faciem iesu cristi. Habemus
autem thesaurum istum in vasis fictilibus ut sublimitas sit
virtutis dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur
sed non angustiamur. aporiamur sed non destituimur. per-
secutionem patimur sed non derelinquimur. humiliamur sed
non confundimur. deicimur sed non perimus. Semper
mortificationem iesu cristi in corpore nostro circumferentes ut
et vita iesu in corporibus nostris manifestetur. Semper
enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter iesum ut
et vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo
mors in nobis operatur vita autem in vobis. Habentes autem
eundem spiritum fidei sicut scriptum est Credidi propter quod locutus sum
et nos credimus propter quod loquimur. Scientes quoniam qui su-
scitavit dominum iesum et nos cum iesu suscitabit
et nos vobiscum. Omnia enim propter vos ut gratia

abundans per multas gratiarum actione abundet in glo-riam dei. Propter quod non deficimus sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur tamen is qui intus est re-novatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur sed que non viden-tur. Que enim videntur temporalia sunt. que autem non videntur eterna sunt

Capitulum quintum

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur quod edificationem ex deo habemus domum non manu factam eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram que de celo est superinduere cupientes si tamen vestiti et non nudi inve-niamur. Nam et qui sumus in hoc habitaculo inge-miscimus gravati eo quod nolumus expoliari sed super-vestiri ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pi-gnus spiritus. Audentes igitur semper et scientes quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a domino per

Ca. v.

fidem enim ambulamus et non per speciem audemus

autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari

a corpore et presentes esse ad deum et ideo contendimus

sive absentes sive presentes sive absentes placere illi

omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal

Christi ut referat unusquisque propria corporis prout sive gessit

bonum sive malum. Scientes ergo timorem domini hominibus

suademus deo autem manifesti sumus Spero autem

in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos

commendamus vobis sed occasionem damus vobis glo

riandi pro nobis ut habeatis ad eos qui in facie glori

antur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo

sive sobrii sumus vobis. Caritas enim Christi urget

nos estimantes hoc quoniam si unus pro omnibus mortu

us est ergo omnes mortui sunt et pro omnibus nobis

mortuus est Christus ut et qui vivunt non sibi vivant

sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit Itaque et

nos ex hoc neminem novimus secundum carnem et si cognovimus

Christum secundum carnem Christum sed nunc iam non novimus

Si qua ergo in Christo nova creatura est vetera transierunt

et esse facta sunt noua omnia. Omnia autem ex deo patre qui reconciliauit nos sibi per cristum et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus erat in cristo mundum reconcilians sibi non reputans illis delicta ipsorum et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro cristo ergo legatione fungimur tamquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro cristo reconciliamini deo. Eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit ut nos efficeremur iusticia dei in ipso.

Ca. vi.

Adiuuantes autem exhortamur ne in vacuum graciam dei recipiatis. Ait enim tempore accepto exaudiui te et in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Neminem dantes vllam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros. In multa paciencia in tribulationibus in necessitatibus in angustiis in plagis in carceribus in sedicionibus in laboribus in vigiliis in ieiuniis in castitate in sciencia in longanimitate in suauitate in spiritu sancto in caritate

in verbo veritatis et in virtute dei per arma
iustitie a dextris et a sinistris per gloriam et igno-
bilitatem per infamiam et bonam famam ut se-
ductores et veraces sicut qui ignoti et cogniti
quasi morientes et ecce vivimus ut castigati et non
mortificati quasi tristes semper autem gaudentes sicut
egentes multos autem locupletantes tanquam nihil ha-
bentes et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos
o Corinthii cor nostrum dilatatum est. Non angusti-
amini in nobis angustiamini autem in visceribus vestris.
Eandem autem habentes remunerationem tanquam filiis
dico dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infide-
libus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate aut
que societas lucis ad tenebras. Que autem conven-
tio Christi ad Belial aut que pars fideli cum infide-
li. Qui autem consensus templo dei cum ydolis. Vos
enim estis templum dei vivi sicut dicit dominus quoniam in-
habitabo in illis et inter eos ambulabo et ero illorum
deus et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de
medio eorum et separamini dicit dominus et immundum

ne tetigeritis et ego recipiam vos et ero vobis in
patrem et vos eritis michi in filios et in filias dicit dominus
omnipotens. Capitulum septimum

Has igitur promissiones habentes carissimi mundemus
nos ab omni inquinamento carnis et spiritus perficien-
tes sanctificationem in timore dei. Capite nos.
neminem lesimus neminem corrupimus neminem
circumvenimus. Non ad condemnationem vestram dico. predi-
xi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et
ad convivendum. Multa michi fiducia est apud vos multa
michi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione sup-
erabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum
venissemus Macedoniam nullam requiem habuit caro
nostra sed omnem tribulationem passi sumus foris pu-
gne intus timores. Sed qui consolatur humiles consola-
tus est et nos deus in adventu titi. Non solum autem
in adventu eius sed in consolatione qua consolatus
est in vobis referens nobis vestrum desiderium vestrum fletum
vestram emulationem pro me ita ut magis gauderem
quoniam etsi contristavi vos in epistola non me penitet

et si penitet videns quod epistola illa· et si ad horam vos co

tristavit· nunc gaudeo· non quia contristati estis sed

quia contristati estis ad penitentiam· Contristati enim

estis ad penitentiam secundum deum· ut in nullo detrimentum pati

amini ex vobis· que enim secundum deum tristitia est pe

nitentiam in salutem stabilem operatur· seculi

autem tristitia mortem operatur· Ecce enim hoc ipsum secundum

deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem

sed defensionem· sed indignationem· sed timorem· sed

desiderium· sed emulationem· sed vindictam· in omnibus

exhibuistis vos incontaminatos esse negotio· Igitur

et si scripsi vobis· non propter eum qui fecit iniuriam· nec

propter eum qui passus est· sed ad manifestandam sollicitudinem

nostram quam pro vobis habemus coram deo· Ideo consolati

sumus· in consolatione autem nostra· abundantius magis gavi

si sumus super gaudio Titi· quia refectus est spiritus eius

ab omnibus vobis· et si quid apud illum de vobis gloriatus sum

non sum confusus· sed sicut omnia in veritate vobis locuti

sumus· ita et gloriatio nostra que fuit ad Titum veritas

facta est· et viscera eius abundantius in vobis sunt· re

iniscentes omnium vestrum obedientiam quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

Notam autem facimus vobis gratiam dei Ca. viii que data est in ecclesiis Macedonie quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum quia secundum virtutem testimonium illis reddo et supra virtutem voluntarii fuerunt cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos et non sicut speravimus sed semetipsos dederunt primum domino deinde nobis per voluntatem dei ita ut rogaremus Titum ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide, spe et sermone et scientia et omni sollicitudine insuper et caritate vestra in nos ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico sed per aliorum sollicitudinem etiam vestre caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri iesu christi quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium hoc do; hoc enim vobis utile est.

qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore
nunc vero et facto perficite ut quemadmodum promptus est
animus voluntatis ita sit et perficiendi ex eo quod habetis
Si enim voluntas prompta est secundum illud quod habet
accepta est deo non secundum id quod non habet. Non enim ut
aliis sit remissio vobis autem tribulatio sed ex equali
tate in presenti tempore vestra abundantia illorum inopiam sup
pleat ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum
ut fiat equalitas sicut scriptum est Qui habet mul
tum non abundavit et qui modicum non minoravit
Gratias autem ago deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis
in corde Titi quia exhortationem quidem suscepit sed
cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos
Misimus etiam cum illo fratrem nostrum cuius laus est in evan
gelio per omnes ecclesias non solum autem sed et ordinatus ab
ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que mini
stratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem
nostram devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac
plenitudine que ministratur a nobis ad gloriam domini
Providemus enim bona non solum coram deo sed etiam

coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem
probavimus in multis sepe sollicitum esse. Nunc autem multo so
licitiorem confidentia multa in vobis. Sive pro
Tito qui est socius meus et in vos adiutor, sive pro
fratribus nostris apostoli ecclesiarum glorie [illegible]. Ostensionem ergo
que est caritatis vestre et nostre glorie pro vobis in illos ostendite
in faciem ecclesiarum dei.

Capitulum nonum

Nam de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti est
michi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum pro
quo de vobis glorior apud Macedones. Quia et Achaya
parata est ab anno preterito et vestra emulatio provocavit
plurimos. Misimus autem fratres ut ne quod gloriamur de
vobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi parati
sitis, ne cum venerint mecum Macedones et invene
rint vos imparatos erubescamus nos (ut non dicamus vos)
in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut pre
veniant ad vos et preparent promissam benedictionem et
hanc paratam esse sic quasi benedictionem non quasi avaritiam. Hoc
autem dico: qui parce seminat parce et metet, et qui seminat
in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque

quisque prout destinavit in corde suo non ex tristitia
aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit deus
Potens autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis
ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abunde-
tis in omne opus bonum sicut scriptum est dispersit dedit
pauperibus iustitia eius manet in seculum seculi Qui autem
administrat semen seminanti et panem ad manducandum
prestabit et multiplicabit semen vestrum et augebit incre-
menta frugum iustitie vestre ut in omnibus locupletati
abundetis in omnem simplicitatem que operatur per nos
gratiarum actionem deo quoniam ministerium huius officii non
solum supplet ea que desunt sanctis sed etiam abundat
per multas gratiarum actiones in domino per probationem mini-
sterii huius glorificantes deum in obedientia confessionis
vestre in illos et in ipsorum obsecratione pro vobis deside-
rantium vos propter eminentem gratiam dei in vobis Gratias
ago deo super inenarrabili dono eius Ca. x

Ipse autem ego paulus obsecro vos per mansue-
tudinem et modestiam christi qui in facie quidem
humilis sum inter vos absens autem confido in vobis

Rogo aut vos ne pns audeam per eam confidentiam
qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur
nos tanquam secundum carnem ambulemus. In carne enim
ambulantes non secundum carnem militamus. Nam arma
militie nre non sunt carnalia sed potentia deo ad de
structionem munitionum consilia destruentes et omnem
altitudinem extollentem se adversus scientiam dei et in ca
ptivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium
xpisti et in promptu habentes ulcisci omnem inobe
dientiam cum impleta fuerit vra obedientia. Que secundum
faciem sunt videte. Si quis confidit sibi xpisti se esse hoc co
gitet iterum apud se quia sicut ipse xpisti est ita et nos.
Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate
nra quam dedit nobis dns in edificationem vram et non
in destructionem vram non erubescam. Ut aut non existi
mer tanquam terrere per epistolas quoniam quidem epistole inquiunt
graves sunt et fortes presentia aut corporis infirma
et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui huiusmodi
est quia quales sumus verbo per epistolas absentes
tales et presentes in facto. Non enim audemus inserere

aut comparare nos quibusdam qui seipsos commendant

sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes et comparantes

nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur sed

secundum mensuram regule qua mensus est nobis deus men

suram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertin

gentes ad vos superextendimus nos. usque ad vos enim perve

nimus in evangelio christi. non in immensum gloriantes

in laboribus alienis. spem autem habentes crescentis fidei vestre

in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundan

tia. etiam in illa que ultra vos sunt evangelizare.

Non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui

autem gloriatur in domino glorietur. Non enim qui seipsum com

mendat ille probatus est sed quem deus commendat. Ca. xi

Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee

sed et supportate me. Emulor enim vos dei emu

latione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhi

bere christo. Timeo autem ne sicut serpens evam seduxit

astutia sua. ita corrumpantur sensus vestri et excidant a

simplicitate que est in christo. Nam si is qui venit alium

christum predicat quem non predicavimus aut alium spiritum

accipitis quem non accepistis aut aliud evangelium

quod non accepistis recte pateremini. Existimo enim nil

me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus ser

mone sed non scientia. In omnibus autem manifestatus

sum vobis. Aut numquid peccatum feci meipsum humilians ut vos

exaltemini quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vo

bis. Alias ecclesias expoliavi accipiens stipendium ad mi

nisterium vestrum et cum essem apud vos et egerem nulli o

nerosus fui. Nam quod deerat mihi suppleverunt fratres

qui venerunt a Macedonia. et in omnibus sine onere

me vobis servavi et servabo. Est autem veritas Christi

in me quoniam haec gloriatio non infringetur in me in re

gionibus Achaie. Quare quia non diligo vos? Deus

scit. Quod autem facio et faciam ut amputem occa

sionem eorum qui volunt occasionem ut in quo glori

antur tales inveniantur sicut et nos. Nam huiusmodi pseu

doapostoli sunt operarii subdoli transfigurantes se in apostolos Christi

et non mirum. Ipse enim Sathanas transfigurat se in

angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius

transfigurentur velut ministri iustitiae quorum finis erit

secundum opera ipsorum. Iterum dico ne quis me putet in-
sipientem. Alioquin velut insipientem accipite me ut
et ego modicum quid glorier. Quod loquor non loquor
secundum deum sed quasi in insipientia in hac substantia glorie.
Quoniam multi gloriantur secundum carnem et ego gloriabor.
Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapien-
tes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit
si quis devorat si quis accipit si quis ex-
tollitur si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem
dico quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo
quis audet in insipientia dico audeo et ego.
Hebrei sunt et ego. Israelite sunt et ego. Semen Abra-
he sunt et ego. Ministri Christi sunt et ego. Ut minus
sapiens dico plus ego. In laboribus plurimis in car-
ceribus abundantius in plagis supra modum in
mortibus frequenter. A iudeis quinquies quadragenas
una minus accepi. Ter virgis cesus sum semel la-
pidatus sum ter naufragium feci nocte et die in pro-
fundo maris fui. In itineribus sepe periculis flu-
minum periculis latronum periculis ex genere periculis

ex gentibus periculis in civitate periculis in solitudine pe-
riculis in mari periculis in falsis fratribus in labore et erum-
na in vigiliis multis in fame et siti in ieiuniis
multis in frigore et nuditate. Preter illa que extrinsecus
sunt instantia mea quotidiana sollicitudo omnium eccle-
siarum. Quis infirmatur et ego non infirmor quis scandalizatur
et ego non uror? Si gloriari oportet que infirmitatis mee sunt
gloriabor. Deus et pater domini nostri Iesu Christi qui est benedictus
in secula scit quod non mentior. Damasci prepositus gentis
Arethe regis custodiebat civitatem Damascenorum
ut me comprehenderet et per fenestram in sporta dimissus
sum per murum et sic effugi manus eius. C. XII

Si gloriari oportet non expedit quidem veniam
autem ad visiones et revelationes domini. Scio hominem in Christo
ante annos quattuordecim sive in corpore sive extra corpus
nescio deus scit raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio
huiusmodi hominem sive in corpore sive extra corpus nescio
deus scit quoniam raptus est in paradisum et audivit archa-
na verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor
pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis.

Nam etsi voluero gloriari non ero insipiens veritatem
enim dicam. Parco autem ne quis me existimet supra
id quod videt in me aut audit aliquid ex me. Et
ne magnitudo revelationum extollat me datus est michi
stimulus carnis mee angelus sathane qui me colla-
phiset. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me
et dixit michi sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in in-
firmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmita-
tibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Propter quod
placeo michi in infirmitatibus meis in contumeliis
in necessitatibus in persecutionibus in angustiis pro christo.
Cum enim infirmor tunc potens sum. Factus sum insi-
piens vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commen-
dari. Nichil enim minus feci ab hiis qui sunt supra
modum apostoli tametsi nichil sum. Signa tamen apostolatus mei
facta sunt super vos in omni patientia et signis et pro-
digiis et virtutibus. Quid enim est quod minus habuistis
pre ceteris ecclesiis nisi quod ego ipse non gravavi vos. Do-
nate michi hanc iniuriam. Ecce tertio paratus sum venire ad
vos et non ero gravis vobis. Non enim quero que

vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesau-
rizare sed parentes filiis. Ego autem libentissime impen-
dam et superimpendar ego ipse pro animabus vestris
licet plus vos diligens minus diligar a vobis. Sed
esto ego vos non gravavi sed cum essem astutus dolo
vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos cir-
cumveni vos? Rogavi Titum et misi cum illo fratrem.
Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu am-
bulavimus? nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod
excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur.
Omnia autem carissimi propter vestram edificationem. Timeo enim
ne forte cum venero non quales volo inveniam vos et
ego inveniar a vobis qualem non vultis. Ne forte con-
tentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detrac-
tiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos.
Ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos et luge-
am multos ex his qui ante peccaverunt et non egerunt
penitentiam super immunditia et fornicatione et impu-
dicitia quam gesserunt. Capitulum ultimum

Ecce tercio hoc venio ad vos ut in ore duorum vel

trium testium stet omne verbum. predixi et predico ut presens bis

et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus

quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queri-

tis eius qui in me loquitur Christus qui in vobis non infir-

matur sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex

infirmitate sed vivit ex virtute dei. Nam et nos in-

firmi sumus in illo sed vivimus cum illo ex virtute dei

in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide. ipsi vos

ipsos probate. an non cognoscitis vos ipsos quia Christus

Iesus in vobis est nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cogno-

scetis quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum ut

nichil mali faciatis non ut nos probati pareamus sed

ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi

simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem

sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam infirmi nos

sumus. Vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram

consummationem. Ideo enim absens hec scribo ut non presens

durius agam secundum potestatem quam dominus dedit michi in

edificationem et non in destructionem. De cetero fratres

gaudete perfecti estote et exhortamini

tem idem sapite. pacem habete et deus pacis et di-
lectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo
sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri iesu
christi et caritas dei
et communicatio spiritus sancti sit semper cum omni-
bus vobis amen.

Incipit argumentum super epistolam pauli ad Galatas

Galathe sunt greci. hii verbum veritatis primum
ab apostolo acceperunt: sed post discessum eius temptati
sunt a falsis apostolis: ut in legem et circumcisionem verterentur.
hos apostolus revocat ad fidem veritatis scribens eis ab
Epheso.

Explicit argumentum. Incipit epistola ad Galatas capitulum primum

Paulus apostolus non ab hominibus neque
per hominem: sed per iesum christum
et deum patrem qui suscitavit eum a mor-
tuis: et qui mecum sunt omnes fratres: ecclesiis gala-
tie. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino
iesu christo: qui dedit semetipsum pro peccatis nostris ut eri-
peret nos de presenti seculo nequam secundum voluntatem
dei et patris nostri: cui est gloria in secula seculorum
amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo
qui vos vocavit in gratiam christi in aliud evangelium.

gelium quod non est aliud: nisi sint aliqui qui vos
conturbant: et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet
nos aut angelus de celo evangelizet vobis preter
quam quod evangelizavimus vobis: anathema sit. Sicut
ante prediximus et nunc iterum dico: si quis vobis eva
gelizaverit preter id quod accepistis, anathema sit.
Modo enim hominibus suadeo: an deo? An quero homi
nibus placere? Si adhuc hominibus placerem: Christi servus non essem.
Notum enim vobis facio fratres evangelium quod evan
gelizatum est a me: quia non est secundum hominem. Neque enim
ego ab homine accepi illud neque didici: sed per reve
lationem Iesu Christi. Audistis enim conversationem meam
aliquando in Iudaismo: quoniam supra modum perse
quebar ecclesiam dei et expugnabam illam: et profi
ciebam in Iudaismo supra multos coetaneos meos
in genere meo: abundantius emulator existens paternarum
mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segre
gavit de utero matris mee et vocavit per gratiam
suam ut revelaret filium suum in me ut evangeliza
rem illum in gentibus: continuo non acquievi carni

et sanguini. Neque veni hierosolimam ad antecessores meos apostolos: sed abii in Arabiam: et iterum reversus sum damascum. Deinde post annos tres veni hierosolimam videre petrum: et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem: nisi iacobum fratrem domini. Que autem scribo vobis: ecce coram deo quia non mentior. Deinde veni in partes Syrie et Cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesiis iudee: que erant in christo. Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequebatur nos aliquando: nunc evangelizat fidem: quam aliquando expugnabat: et in me clarificabant deum. Ca. ii.

Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi hierosolimam cum barnaba: assumpto et tyto. Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis evangelium quod predico in gentibus seorsum autem his qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Tytus qui mecum erat cum esset gentilis compulsus est circumcidi: sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in christo

Iesu ut nos in servitutem redigerent. quibus neque ad horam
cessimus subiectioni ut veritas evangelii permaneat apud
vos. Ab his autem qui videbantur esse aliquid quales aliquando
fuerint nichil mea interest. Deus enim personam hominis non acci
pit. Michi enim qui videbantur esse aliquid nichil contu
lerunt. Sed econtra cum vidissent quod creditum est michi evan
gelium prepucii sicut et petro circumcisionis: Qui enim operatus est
petro in apostolatum circumcisionis. operatus est et michi inter
gentes: et cum cognovissent graciam que data est
michi Jacobus et cephas et Johannes qui videbantur
columpne esse dextras dederunt michi et barnabe societatis
ut nos in gentes ipsi autem in circumcisionem. tantum ut pau
perum memores essemus quod etiam sollicitus fui hoc
ipsum facere. Cum autem venisset petrus anthiochiam
in facie ei restiti: quia reprehensibilis erat. Prius enim
quam veniret quidam a Jacobo. cum gentibus edebat cum
autem venissent subtrahebat et segregabat se timens
eos qui ex circumcisione erant. et simulationi eius conse
serunt ceteri iudei. Ita ut et barnabas duceretur ab eis
in illam simulationem sed cum vidissem quod non recte

ambularet ad veritatem evangelii dixi Cephe coram omnibus
Si tu cum iudeus sis gentiliter vivis et non iudaice: quo
gentes cogis iudaizare? Nos natura iudei et non ex genti
bus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus
legis nisi per fidem iesu cristi: et nos in cristo iesu credimus
ut iustificemur ex fide iesu cristi et non ex operibus legis
propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro
Quod si querentes iustificari in cristo inventi sumus et ipsi
peccatores: numquid cristus peccati minister est? absit. Si enim
que destruxi hec iterum reedifico prevaricatorem me
esse constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum ut
deo vivam. cristo confixus sum cruci. Vivo autem iam non
ego vivit vero in me cristus. Quod autem nunc vivo in carne
in fide vivo filii dei: qui dilexit me et tradidit seipsum
pro me. Non abiicio gratiam dei. Si enim per legem iu
sticia: ergo cristus gratis mortuus est. Capitulum iii

O insensati Galathe quis vos fascinavit non
obedire veritati. ante quorum oculos iesus cristus proscriptus
est et in vobis crucifixus est. Hoc solum a vobis volo discere
ex operibus legis spiritum accepistis an ex auditu fidei? Sic

Ca. iii.

stulti estis ut cum spiritu cepistis nunc carne consummamini. tanta passi estis sine causa si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis ex operibus legis an ex auditu fidei. sicut scriptum est Credidit abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam. cognoscite ergo quia qui ex fide sunt hi sunt filii abrahe. Providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus prenunciavit abrahe quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt sub maledicto sunt. Scriptum est enim Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus que scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud deum manifestum est quia iustus ex fide vivit. lex autem non est ex fide sed qui fecerit ea vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum quia scriptum est Maledictus omnis qui pendet in ligno. ut in gentibus fieret benedictio abrahe in christo iesu ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres secundum hominem dico tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. abrahe

dicte sunt promissiones et semini eius. non dicit et seminibus
quasi in multis sed quasi in uno et semini tuo qui est christus.
Hoc autem dico testamentum confirmatum a deo. quae post qua-
dringentos et triginta annos facta est lex non irritum
facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege here-
ditas: iam non ex repromissione. Abrahe autem per repro-
missionem donavit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones
posita est donec veniret semen cui promiserat deus
ordinata per angelos in manu mediatoris. Media-
tor autem unius non est. deus autem unus est. Lex ergo ad-
versus promissa dei? absit. Si enim data esset lex que pos-
set vivificare vere ex lege esset iustitia. sed conclusit
scriptura omnia sub peccato. ut promissio ex fide ihesu christi
daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides sub le-
ge custodiebamur conclusi in eandem fidem que reve-
landa erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in christo. ut
ex fide iustificemur. At ubi venit fides. iam non su-
mus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per
fidem que est in christo. Baptizati estis christum induistis. Quicumque enim in christo
non est iudeus neque grecus. non est servus neque liber

non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum
estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo Abra-
he semen estis secundum promissionem heredes. Ca. quartum

Dico autem quanto tempore heres parvulus est nihil differt a
servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et acto-
ribus usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum
essemus parvuli sub elementis mundi eramus
servientes. At ubi venit plenitudo temporis misit Deus
filium suum natum ex muliere factum sub lege, ut eos qui
sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum Dei re-
ciperemus. Quoniam autem estis filii Dei misit Deus spiritum
filii sui in corda vestra clamantem abba pater. Itaque
iam non est servus sed filius. Quod si filius et heres per
Deum. Sed tunc quidem ignorantes Deum, his qui natura
non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti
estis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena
elementa quibus denuo servire vultis. Dies observatis
et menses et tempora et annos. Timeo vos ne forte sine causa
laboraverim in vobis. Estote sicut et ego quia et ego
sicut vos. Fratres obsecro vos. Nihil me lesistis. Scitis autem

quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis et ten-
tationem vestram in carne mea non sprevistis neque re-
spuistis sed sicut angelum dei accepistis me sicut cristum iesum
Ubi est ergo beatitudo vestra. testimonium enim vobis perhibeo quia
si fieri posset oculos vestros eruissetis et dedissetis mihi. Ergo
inimicus factus sum vobis verum dicens vobis. Emulantur vos
non bene. sed excludere vos volunt ut illos emulemini
Bonum autem emulamini in bono semper et non tantum cum presens
sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec
formetur cristus in vobis. Vellem autem apud vos esse modo
et mutare vocem meam quoniam confundor in vobis. Dicite
michi qui sub lege vultis esse legem non legistis. Scriptum
est enim quoniam abraham duos filios habuit unum de an-
cilla et unum de libera. Sed qui de ancilla iuxta carnem
natus est qui autem de libera per repromissionem. que sunt
per allegoriam dicta. Hec enim sunt duo testamenta unum
quidem in monte Syna in servitutem generans que
est Agar. Syna enim mons est in Arabia qui coniun-
ctus est ei que nunc est Ierusalem et servit cum filiis suis
Illa autem que sursum est Ierusalem libera est que est mater

Letare sterilis

ria. Scriptum enim: letare sterilis que non paris, erumpe et clama

que non parturis, quia multi filii deserte magis quam eius

que habet virum. Nos autem fratres secundum Isaac promissionis

filii sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fue

rat persequebatur illum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed

quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius. Non

enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque

fratres non sumus ancille filii sed libere, qua libertate

Christus nos liberavit.

Capitulum quintum

State et nolite iterum iugo servitutis contineri.

Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini, Christus

vobis nihil proderit. Testificor autem rursum omni homini

circumcidenti se quoniam debitor est universe legis faciende. Eva

cuati estis a Christo qui in lege iustificamini, a gratia excidi

stis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expectamus. Nam

in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium,

sed fides que per caritatem operatur. Currebatis bene,

quis vos impedivit veritati non obedire? Nemini

consenseritis. Persuasio enim hec non est ex eo qui vo

cat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit.

Ego confido in vobis in domino quod nihil aliud sapietis. Qui autem
conturbat vos portabit iudicium quicumque est. Ego autem fratres
si circumcisionem adhuc predico: quid adhuc persecutionem pati-
or? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscin-
dantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem voca-
ti estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis sed
per caritatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in
uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum.
Quod si invicem mordetis et comeditis: videte ne ab in-
vicem consumamini. Dico autem in Christo: spiritu ambulate et
desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit
adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem. Hec enim sibi in-
vicem adversantur: ut non quecumque vultis illa faciatis.
Quod si spiritu ducimini non estis sub lege. Manifesta autem
sunt opera carnis que sunt fornicatio immunditia impudicitia lu-
xuria idolorum servitus veneficia inimicitie contentiones
emulationes ire rixe dissensiones secte invidie homici-
dia ebrietates comessationes et his similia que predico
vobis sicut predixi: quoniam qui talia agunt regnum dei non
consequentur. Fructus autem spiritus est gaudium pax patientia

Opera carnis

Fructus spiritus

longanimitas · bonitas · benignitas · mansuetudo fides
modestia · continentia · castitas · adversus huiusmodi non est lex
Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis
et concupiscentiis Si spiritu vivimus spiritu et ambulemus
Non efficiamur inanis gloriae cupidi invicem provocantes
invicem invidentes

Capitulum Sextum

Fratres et si praeoccupatus fuerit homo in aliquo de-
licto vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu leni-
tatis considerans teipsum ne et tu tenteris Alter alterius
onera portate et sic adimplebitis legem Christi Si qui
Si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit ipse se sedu-
cit Opus autem suum probet unusquisque et sic in semetipso
tantum gloriam habebit et non in altero Unusquisque enim onus
suum portabit Communicet autem is qui catechizatur verbo ei
qui se catechizat in omnibus bonis Nolite errare deus non
irridetur Quae enim seminaverit homo haec et metet Quoniam qui
seminat in carne sua de carne et metet corruptionem Qui
autem in spiritu seminat de spiritu et metet vitam aeternam
Bonum autem facientes non deficiamus tempore enim suo
metemus non deficientes Ergo dum tempus habemus

operemur bonum ad omnes maxime autem ad domesticos
fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicum-
que enim volunt placere in carne hi cogunt vos circum-
cidi tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circum-
ciduntur legem custodiunt sed volunt vos circumcidi ut in car-
ne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce do-
mini nostri Iesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est et ego
mundo. In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet neque
praeputium sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secu-
ti fuerint pax super illos et misericordia et super Israel Dei. De cetero
nemo mihi molestus sit ego enim stigmata Iesu in cor-
pore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres
amen.

Explicit epistola ad Gal. Incipit argumentum in epistolam ad Ephesios

Ephesii sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis persti-
terunt in fide. Hos collaudat apostolus scribens eis a Roma
de carcere per Tychicum diaconum.

Explicit argumentum. Incipit epistola ad Ephesios. Ca. i.

Paulus apostolus Iesu Christi per volun-
tatem dei sanctis omnibus qui sunt
Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. Gratia
vobis et pax a deo patre nostro et domino

mino iesu christo Benedictus deus et pater domini nostri iesu
cristi qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in
celestibus in christo sicut elegit nos in ipso ante mundi constitu
tione ut essemus sancti et inmaculati in conspectu eius in
caritate qui predestinavit nos in adoptionem filiorum per
iesum cristum in ipsum secundum propositum voluntatis sue in
laudem glorie gratie sue in qua glorificavit nos in dilecto
filio suo in quo habemus redemptionem per sanguinem eius
in remissionem peccatorum secundum divitias gratie eius que a
bundavit in nobis in omni sapientia et prudentia ut no
tum nobis faceret sacramentum voluntatis sue secundum beneplaci
tum eius quod proposuit in eo in dispensatione plen
itudinis temporum instaurare omnia in christo que in celo et
que in terra sunt in ipso in quo etiam et nos sorte vocati
sumus predestinati secundum propositum eius qui omnia operatur
secundum consilium voluntatis sue ut simus in laudem glorie
eius nos qui ante speravimus in christo in quo et vos cum
audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestre
in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto
qui est pignus hereditatis nostre in redemptionem adquisitio

Sicut elegit nos

in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in domino iesu et dilectionem in omnes sanctos non cesso gratias agens pro vobis memoriam vestri faciens in orationibus meis ut deus domini nostri iesu christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et revelationis in agnitione eius: illuminatos oculos cordis vestri ut sciatis que sit spes vocationis eius et que divitie glorie hereditatis eius in sanctis et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in christo suscitans illum a mortuis et constituens eum ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo sed etiam in futuro et omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpleatur.

Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie in quibus et nos omnes conversati

fuimus in desideriis carnis nostre facientes voluntatem car-
nis et cogitationum et eramus natura filii ire sicut et ceteri
Deus autem qui dives est in misericordia propter nimiam caritatem
suam qua dilexit nos et cum essemus mortui peccatis con-
vivificavit nos Christo cuius gratia estis salvati et conre-
suscitavit et consedere fecit in celestibus in Christo Iesu ut
ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias
gratie in bonitate super nos in Christo Iesu Gratia enim
salvati estis per fidem et non ex vobis Dei enim donum
est non ex operibus ut ne quis glorietur ipsius enim sumus
factura creati in Christo Iesu in operibus bonis que pre-
paravit Deus ut in illis ambulemus propter quod memores
estote quia aliquando vos gentes eratis in carne qui dici-
mini preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne manu
facta quia eratis in tempore illo sine Christo alienati
a conversatione Israel et hospites testamentorum spem non
habentes et sine Deo in hoc mundo nunc autem in Christo Iesu vos qui
aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi Ipse
enim est pax nostra qui fecit utraque unum et medium parietem
macerie solvens inimicitias in carne sua legem mandatorum

datorum decretis evacuans ut duos condat in semetipso
in unum novum hominem faciens pacem et reconci
liet ambos in uno corpore deo per crucem interficiens ini
micitias in semetipso et veniens evangelizavit pacem
vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope quoniam per
ipsum ambo accessum habemus in uno spiritu ad patrem
Ergo iam non estis hospites et advene sed estis cives sancto
rum et domestici dei superedificati super fundamentum
apostolorum et prophetarum ipso summo angulari lapide christo
iesu in quo omnis edificatio constructa crescit in tem
plum sanctum in domino in quo et vos coedificamini in habita
culum dei in spiritu sancto

Capitulum tercium

Huius rei gratia ego paulus vinctus christi iesu
pro vobis gentibus si tamen audistis dispensationem gratie
dei que data est mihi in vobis quoniam secundum revelationem notum
mihi factum est sacramentum sicut supra scripsi in brevi prout
potestis legentes intelligere prudentiam meam in mi
sterio christi quod aliis generationibus non est agnitum
filiis hominum sicut revelatum est sanctis apostolis eius et prophe
tis in spiritu esse gentes coheredes et concorporales

et co(m)participes promissionis eius in christo iesu per evangelium
cuius factus sum minister secundum donum gratie dei que data est
mi(chi) secundum operationem virtutis eius. michi omnium sanctorum minimo data
est gratia hec in gentibus evangelizare investigabiles
divitias christi et illuminare omnes que sit dispensa-
tio sacramenti absconditi a seculis in deo qui omnia cre-
avit. ut innotescat principibus et potestatibus in celestibus per
ecclesiam multiformis sapientia dei. secundum prefinitionem secu-
lorum quam fecit in christo iesu domino nostro in quo habemus fidu-
ciam et accessum in confidentia per fidem eius. propter quod
peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis que
est gloria vestra. huius rei gratia flecto genua mea ad patrem
domini nostri iesu christi. ex quo omnis paternitas in celis et
in terra nominatur. ut det vobis secundum divitias glorie sue vir-
tutem corroborari per spiritum eius in interiorem hominem
habitare christum per fidem in cordibus vestris in caritate radi-
cati et fundati ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis
que sit latitudo et longitudo. sublimitas et profun-
dum. scire etiam supereminentem scientie caritatem
christi. ut impleamini in omnem plenitudinem dei. ei aut(em)

qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut
intelligimus secundum virtutem que operatur in nobis. ipsi gloria
in ecclesia et in christo iesu. omnes generaciones seculi seculorum amen.

Obsecro itaque vos fratres ego vinctus in domino ut digne
ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate
et mansuetudine cum paciencia supportantes in
vicem in caritate solliciti servare unitatem spiritus in
vinculo pacis. unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis
in una spe vocationis vestre. unus dominus una fides unum ba
ptisma. unus deus et pater omnium qui super omnes et per omnia
et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia
secundum mensuram donationis christi. propter quod dicit ascendens in al
tum captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus
Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum
in inferiores partes terre. Qui descendit ipse est qui ascendit
super omnes celos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem
apostolos quosdam vero prophetas alios vero evangelistas ali
os vero pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus
ministerii in edificationem corporis christi donec occurra
mus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei in virum

Ca. iiii

perfectum in mensura etatis plenitudinis Christi. ut iam
non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni ve
nto doctrine in nequitia hominum in astutia ad circu
mventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate
crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus. ex quo to
tum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subminis
trationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque me
mbri augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate.
Hoc igitur dico et testificor in domino ut iam non ambuletis
sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui tenebris
habentes obscuratum intellectum alienati a via dei per igno
rantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum qui despe
rantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem im
munditie omnis et avaritie. Vos autem non ita didicistis Chri
stum si tamen audistis illum. et in ipso edocti estis sicut e
st veritas in iesu. Deponite vos secundum pristinam conversationem
veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Re
novamini autem spiritu mentis vestre et induite novum hominem
qui secundum deum creatus est in iustitia et in sanctitate veri
tatis. Propter quod et deponentes omne mendacium loquimini

veritatem unusquisque cum proximo suo quoniam sumus invicem mem-
bra. Irascimini et nolite peccare. sol non occidat super iracun-
diam vestram. Nolite locum dare dyabolo. Qui furabatur iam
non furetur: magis autem laboret manibus suis operando quod
bonum est. ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis
sermo malus ex ore vestro non procedat. sed si quis bonus
est ad edificationem fidei. ut det gratiam audientibus. Et noli-
te contristare spiritum sanctum dei. in quo signati estis in diem
redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et
clamor et blasfemia. tollatur a vobis cum omni malicia. Estote
autem invicem benigni misericordes donantes invicem sicut

et deus in christo donavit vobis. Capitulum quintum

Estote ergo imitatores dei sicut filii carissimi et ambu-
late in dilectione. sicut et christus dilexit nos et tradidit
semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavi-
tatis. Fornicatio autem et omnis immundicia aut avaricia nec
nominetur in vobis sicut decet sanctos. aut turpitudo aut stul-
tiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet sed magis
gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis
fornicator aut immundus aut avarus quod est idolorum

Ca. v.

Servitus non habet hereditatem in regno xpi et dei. Nemo
vos seducat inanibus verbis. propter hec enim venit ira dei in fi-
lios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim
aliquando tenebre nunc autem lux in domino. ut filii lucis ambula-
te. fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veri-
tate probantes quid sit beneplacitum deo et nolite communicare
operibus infructuosis tenebrarum magis autem redarguite. que
enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia
autem que arguuntur a lumine manifestantur. omne enim quod
manifestatur lumen est. propter quod dicit. Surge qui dormis
et exurge a mortuis et illuminabit te xpc. Videte itaque fratres
quomodo caute ambuletis. non quasi insipientes sed quasi sapientes
redimentes tempus quoniam dies mali sunt. propterea nolite fieri im-
prudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et no-
lite inebriari vino in quo est luxuria sed implemini spiritu
sancto loquentes vobismetipsis in psalmis et ymnis et
in canticis spiritualibus cantantes et psallentes in cordibus vestris
domino. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine
domini nostri iesu xpi deo et patri subiecti invicem in timo-
re xpi. Mulieres viris suis subdite sint sicut domino

qui vir est caput mulieris sicut christus est caput ecclesie ipse
salvator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est christo ita et
mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras
sicut et christus dilexit ecclesiam et tradidit semetipsum pro ea
ut illam sanctificaret mundans eam lavacro aque in verbo vi
te ut exhiberet sibi ipse gloriosam ecclesiam non habentem
maculam neque rugam aut aliquid huiusmodi sed ut sit sancta
et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas
ut corpora sua. Qui uxorem suam diligit seipsum diligit. Nemo
enim umquam carnem suam odio habuit sed nutrit et
fovet eam sicut et christus ecclesiam quia membra sumus corporis
eius de carne et de ossibus eius. Propter hoc relinquet
homo patrem et matrem suam et adherebit uxori sue et erunt
duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego
autem dico in christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unus
quisque uxorem suam sicut semetipsum diligat. Uxor autem timeat
virum suum.

Capitulum Sextum

Filii obedite parentibus vestris in domino. Hoc enim
iustum est. Honora patrem tuum et matrem tuam quod est
mandatum primum in promissione ut bene tibi sit et

longevus sis super terram. Et vos patres nolite ad ira-
cundiam provocare filios vestros sed educate illos in
disciplina et correctione domini. Servi obedite dominis
carnalibus cum omni timore et tremore in simplici-
tate cordis vestri sicut Christo. Non ad oculum servientes quasi ho-
minibus placentes sed ut servi Christi facientes voluntatem
dei ex animo cum bona voluntate servientes sicut domino
et non hominibus scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit
boni hoc percipiet a domino sive servus sive liber. Et vos
domini eadem facite illis remittentes minas scien-
tes quia et illorum dominus et vester dominus est in celis et per-
sonarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres con-
fortamini in domino et in potentia virtutis eius. Indui-
te vos armaturam dei ut possitis stare adversus insi-
dias dyaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversus
carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates
adversus mundi rectores tenebrarum harum contra
spiritualia nequitie in celestibus. Propterea accipite arma-
turam dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus
perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate

et induite loricam iustitie et calciati pedes in preparatione evangelii pacis in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere et galeam salutis assumite et gladium spiritus quod est verbum dei per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis et pro me ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere misterium evangelii pro quo legatione fungor in catena ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sciatis que circa me sunt quid agam omnia vobis nota faciet Tichicus carissimus frater et fidelis minister in domino quem misi ad vos in hoc ipsum ut cognoscatis que circa nos sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione amen.

Explicit epistola ad Ephesios. Incipit argumentum in epistolam ad Philippenses

Philippenses sunt Macedones hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide nec receperunt falsos apostolos. Hos apostolus collaudat scribens eis a Roma de carcere per Epaphroditum

Paulus et Thimotheus servi iesu xpi om
nibus sanctis in xpo iesu qui sunt phili
ppis cum episcopis et dyaconibus Gra vob
et pax a deo patre nro et dno iesu xpo Gras ago
deo meo in omni memoria vri semper in cunctis orati
onibus meis pro omnibus vob cum gaudio deprecationem
faciens super communicatione vra in evangelio a prima
die usque nunc confidens hoc ipsum quia qui cepit in
vobis opus bonum pficiet usque in diem iesu xpi sicut
est michi iustum hoc sentire pro omnibus vobis eo quod habeam
vos in corde et in vinculis meis et in defensione et
confirmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse Te
stis enim est michi deus quomodo cupiam vos omnes in visceribus
iesu xpi et hoc oro ut caritas vra magis ac magis
abundet in sciencia et in omni sensu ut probetis poti
ora ut sitis sinceres et sine offensa in die xpi repleti
fructu iusticie per iesum xpm in gloriam et laudem dei
Scire autem vos volo fratres quia que circa me sunt magis
ad profectum venerunt evangelii ita ut vincula mea
manifesta fierent in xpo in omni pretorio et in ceteris omnibus ut

ut plures e fratribus in domino confidentes in vinculis meis abun-
dantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam
quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter
bonam voluntatem cristum predicant. Quidam ex caritate sci-
entes quia in defensione evangelii positus sum. Quidam autem
ex contentione cristum annunciat non sincere existimantes
pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? Dum
omni modo sive per occasionem sive per veritatem cristus annuncie-
tur, et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio enim quia
hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministr-
atione spiritus iesu cristi secundum expectationem et spem meam
quia in nullo confundar sed in omni fiducia sicut semper
et nunc magnificabitur cristus in corpore meo sive per
vitam sive per mortem. Michi enim vivere cristus est et
mori lucrum. Quod si vivere in carne hic michi fructus
operis est et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus
desiderium habens dissolvi et esse cum cristo multo magis
melius. permanere in carne necessarium est propter vos. Et hoc confi-
dens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis
ad profectum et gaudium fidei ut gratulatio vestra abundet

in Christo Iesu in me per meum adventum iterum ad vos. Tantum di-
gne evangelio Christi conversamini ut sive cum venero et
videro vos sive absens audiam de vobis quia statis
in uno spiritu unanimes collaborantes evangelii fidei
et in nullo terreamini ab adversariis que est illis cau-
sa perditionis vobis autem salutis et hoc a deo quia vobis
donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis sed ut
etiam pro illo patiamini idem certamen habentes quale
et vidistis in me et nunc audistis de me. Ca. ii

Si qua ergo consolatio in Christo si quod solacium ca-
ritatis si qua societas spiritus si qua viscera miserationis
implete gaudium meum ut idem sapiatis eandem
caritatem habentes unanimes idipsum sentientes
nihil per contentionem neque per inanem gloriam sed in hu-
militate superiores sibi invicem arbitrantes non que
sua singuli considerantes sed ea que aliorum. Hoc enim
sentite in vobis quod et in Christo Iesu qui cum in forma dei esset
non rapinam arbitratus est esse se equalem deo sed semetipsum
exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum
factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum

factus est obediens usque ad mortem mortem autem crucis. propter
quod et deus exaltavit illum et donavit illi nomen quod est super
omne nomen ut in nomine iesu omne genu flectatur cele
stium terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quia
dominus noster iesus christus in gloria est dei patris. Itaque carissimi mei
sicut semper obedistis non in presentia mei tantum sed multo magis nunc
in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini
deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona vo
luntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitatio
nibus ut sitis sine querela et simplices ut filii dei sine reprehen
sione in medio nationis prave et perverse inter quos lucetis
sicut luminaria in mundo verbum vite continentes ad gloriam
meam in die christi quia non in vacuum cucurri neque in vacuum labo
ravi. Sed et si immolor super sacrificium et obsequium fidei vestre
Gaudeo et congratulor omnibus vobis idipsum autem et vos gaude
te et congratulamini mihi. Spero autem in domino iesu Timotheum
cito mittere ad vos ut et ego bono animo sim cognitis que circa
vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione
pro vobis sollicitus sit. Omnes enim que sua sunt querunt non que
christi iesu. Experimentum autem eius cognoscite quia sicut patri

filius servivit mecum in evangelio. hunc igitur spero me mit-
tere ad vos mox ut video que circa me sunt. confido autem
in domino quia et ipse veniam ad vos cito. necessarium autem existi-
mavi Epafroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem
meum, vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis mee mittere ad
vos. quoniam quidem omnes vos desiderabat et mestus erat propterea
quod audieratis illum infirmatum. nam et infirmatus est usque
ad mortem, sed deus misertus est eius. non solum autem eius verum etiam
mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. festinantius ergo misi illum
ut viso illo iterum gaudeatis et ego sine tristitia sim. Excipite
itaque illum cum omni gaudio in domino et eiusmodi cum honore habe-
tote. quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit tradens
animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga me-
um obsequium. Capitulum tertium.

De cetero fratres mei gaudete in domino. eadem vobis scribere mihi qui-
dem non pigrum, vobis autem necessarium. videte canes, videte malos opera-
rios, videte concisionem. nos enim sumus circumcisio qui spiritu deo
servimus et gloriamur in Christo Iesu et non in carne fiduciam
habentes. quamquam et ego habeam confidentiam et in carne.
Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis. circum-

cisus octaua die ex genere israel de tribu beniamin hebreus
ex hebreis secundum legem phariseus secundum emulationem perse
quens ecclesiam dei secundum iusticiam que ex lege est conversatus
sine querela. Sed que michi fuerunt lucra hec arbitratus sum
propter christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimen
tum esse propter eminentem scientiam iesu christi domini mei propter quem
omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut christum lucrifa
ciam et ut inveniar in illo non habens meam iusticiam que
ex lege est sed illam que ex fide est iesu christi que ex deo est iu
sticia in fide ad cognoscendum illum et virtutem resurrectionis
eius et societatem passionis illius configuratus morti eius
si quo modo occurram ad resurrectionem que est ex mortuis. Non
quod iam acceperim aut iam perfectus sim. Sequor autem si quo modo
comprehendam in quo et comprehensus sum a christo iesu fratres ego
me non arbitror comprehendisse. Unum autem que quidem
retro sunt obliviscens ad ea vero que sunt priora extendens me
ipsum ad destinatum prosequor ad bravium superne vocationis
dei in christo iesu. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sen
tiamus. et si quid aliter sapitis et hoc vobis deus revelavit
verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus et in

eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres et
observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram
Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis nunc autem
et flens dico inimicos crucis Christi quorum finis interitus quorum
deus venter et gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt
nostra autem conversatio in celis est unde etiam salvatorem
expectamus dominum nostrum Iesum Christum qui reformabit corpus hu
militatis nostre configuratum corpori claritatis sue secundum
operationem qua etiam possit subicere sibi omnia. Ca iiii.

Itaque fratres mei carissimi et desideratissimi gaudium
meum et corona mea sic state in domino carissimi. Euchodiam rogo et Syntichen deprecor idipsum sapere in domino
etiam rogo et te germane compar adiuva illas que
mecum laboraverunt in evangelio cum Clemente et ceteris
adiutoribus meis quorum nomina sunt scripta in libro vite
Gaudete in domino semper iterum dico gaudete modestia vestra
nota sit omnibus hominibus dominus prope est nihil solliciti sitis sed in omni
oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestre
innotescant apud deum et pax dei que exsuperat omnem
sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in

De cetero fratres quecumque sunt vera quecumque pudica que-
cumque iusta quecumque sancta quecumque amabilia quecumque
bone fame si qua virtus si qua laus discipline hec cogita-
te que didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me
hec agite et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem
in domino vehementer quoniam tandem aliquando refloruistis pro
me sentire sicut et sentiebatis occupati autem eratis. Non
quasi propter penuriam dico. ego enim didici in quibus sum sufficiens
esse. scio et humiliari scio et abundare ubique et in omnibus
institutus sum et saciari et esurire et abundare et penuriam
pati. omnia possum in eo qui me confortat. Verumtamen bene fecistis
communicantes tribulationi mee. Scitis autem et vos philipenses
quod in principio evangelii quando profectus sum a macedonia nulla
michi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli quia
et thessalonicam semel et bis in usum michi misistis. Non quia quero
datum sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Habeo
autem omnia et abundo. repletus sum acceptis ab epafrodi-
to que misistis in odorem suavitatis hostiam acceptam
placentem deo. Deus autem meus impleat omne desiderium
vestrum secundum divitias suas in gloria in christo iesu. Deo autem

et patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate omnem sanctum in christo iesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti maxime autem qui de cesaris domo sunt. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro amen.

Incipit argumentum super epistolam pauli ad colossenses

Colossenses et hii sicut laodicenses sunt asiani et ipsi preventi erant a pseudo apostolis nec ad hos accessit ipse apostolus sed et hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scripsit eis ab epheso per tichicum dyaconem et onesimum acolitum.

Explicit argumentum. Incipit epistola ad colossenses. Capitulum primum

Paulus apostolus iesu christi per voluntatem dei et thimotheus frater hiis qui sunt colosis sanctis et fidelibus fratribus in christo iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo et patri domini nostri iesu christi semper pro vobis orantes audientes fidem vestram in christo iesu et dilectionem quam habetis in omnes sanctos propter spem que reposita est vobis in celis quam audistis in verbo

veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut et in uni
verso mundo est et fructificat et crescit sicut et in vobis ex
ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate
sicut didicistis ab Epaphra carissimo et conservo nostro
qui et fidelis est pro vobis minister Iesu Christi et manife
stavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos in qua
die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postu
lantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni
sapientia et intellectu spirituali ut digne ambuletis deo
per omnia placentes in omni bono opere fructificantes et cre
scentes in scientia dei in omni virtute confortati secundum poten
tiam claritatis eius in omni patientia et longanimitate
cum gaudio gratias agentes deo qui dignos nos fecit in par
tem sortis sanctorum in lumine qui eripuit nos de potestate
tenebrarum et transtulit nos in regnum filii dilectionis sue
in quo habemus redemptionem et remissionem peccatorum qui
est imago dei invisibilis primogenitus omnis creature quia
in ipso sunt condita universa in celis et in terra visi
bilia et invisibilia sive throni sive dominationes sive
principatus sive potestates omnia per ipsum et in ipso creata

Epaphra

sunt · et ipse est ante omnes · et omnia in ipso constant · et ipse
est caput corporis ecclesie qui est principium primogenitus
ex mortuis ut sit in omnibus ipse primatum tenens · quia in ipso
complacuit · omnem plenitudinem · inhabitare et per eum
reconciliari omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis
eius sive que in celis sive que in terris sunt et vos cum essetis
aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis nunc
autem reconciliavit vos in corpore carnis eius per mortem
exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles co-
ram ipso si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et
immobiles a spe evangelii quod audistis quod predicatum est in
universa creatura que sub celo est cuius factus sum ego
paulus minister qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis
et adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro
corpore eius quod est ecclesia cuius factus sum ego minister secun-
dum dispensationem dei que data est mihi in vobis ut ad
impleam verbum dei misterium quod absconditum fuit
a seculis et generationibus nunc autem manifestum est sanctis
eius quibus voluit deus notas facere divitias sacramen-
ti huius in gentibus quod est christus in vobis spes glorie quem

nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu in quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

Capitulum ii.

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro his qui sunt Laodicie et quicumque non viderunt faciem meam in carne ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem dei patris Christi Iesu in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius quod in Christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis Iesum Christum dominum nostrum in ipso ambulate radicati et superedificati in ipso et confirmati in fide sicut et didicistis abundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam aut inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa huius mundi et non secundum Christum quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter et estis in illo repleti qui

Et caput omnis principatus et potestatis in quo et circumcisi estis

circumcisione non manu facta sed circumcisione iesu christi in expoliatione corporis carnis sed

Consepulti ei in baptismo in quo et resurrexistis per

fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis et

vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre

convivificavit cum illo donans nobis omnia delicta de

lens quod adversum nos erat cirographum decreti quod

erat contrarium nobis et ipsum tulit de medio affigens

illud cruci expolians principatus et potestates traducit

confidenter palam triumphans illos in semetipso Nemo

ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei fe

sti aut neomenie aut sabbatorum que sunt umbra fu

turorum corpus autem christi Nemo vos seducat volens in hu

militate et religione angelorum que non vidit am

bulans frustra inflatus sensu carnis sue et non tenens

caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones submi

nistratum et constructum crescit in augmentum dei Ergo mor

tui estis cum christo ab elementis huius mundi quid adhuc tam

quam viventes in mundo decernitis Ne tetigeritis neque

gustaveritis neque contrectaveritis que sunt omnia in interitu

Cirographum

ipso usu. secundum precepta et doctrinas hominum que sunt
rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate
et non ad parcendum corporis in honore aliquo ad satu-
ritatem carnis.

Capitulum tertium

Igitur si consurrexistis cum Christo que sursum sunt querite
ubi Christus est in dextera dei sedens. que sursum sunt sapite non
que super terram. mortui enim estis et vita vestra abscon-
dita est cum Christo in deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra
tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate
ergo membra vestra que sunt super terram. fornicationem immunditiam
libidinem concupiscentiam malam. et avaritiam que est simu-
lacrorum servitus. propter que venit ira dei super filios diffiden-
tie in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis.
Nunc autem deponite et vos omnia iram indignationem malitiam
blasphemiam turpem sermonem de ore vestro nolite menti-
ri invicem expoliantes vos veterem hominem cum actibus
suis et induentes novum eum qui renovatur in agnitione dei
secundum imaginem eius qui creavit eum. ubi non est mascu-
lus et femina. gentilis et iudeus. circumcisio et preputium. bar-
barus et scita. servus et liber. sed omnia et in omnibus Christus

Induite ergo vos sicut electi dei sancti et dilecti viscera miseri-
cordie benignitatem humilitatem modestiam patientiam
supportantes invicem et donantes vobismetipsis si quis ad-
versus aliquem habet querelam sicut et dominus donavit
vobis ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete
quod est vinculum perfectionis et pax christi exultet in cordi-
bus vestris in qua et vocati estis in uno corpore et grati esto-
te. Verbum christi habitet in vobis abundanter in omni sa-
pientia docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis
et in hymnis et canticis spiritualibus in gratia cantantes in
cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in
opere omnia in nomine domini nostri iesu christi gratias agentes
deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut
oportet in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite
amari esse ad illas. Filii obedite parentibus vestris per omnia
hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indigna-
tionem provocare filios vestros ut non pusillo animo fiant.
Servi obedite per omnia dominis carnalibus non ad oculum
servientes quasi hominibus placentes sed in simplicitate
cordis timentes dominum. Quodcumque facitis ex animo operamini

sicut domino et non hominibus scientes quod a domino acci
pietis retributionem hereditatis. domino iesu christo servite. qui
enim iniuriam facit recipiet id quod inique gessit. et non est p
sonarum acceptio apud deum. Capitulum quartum

Domini quod iustum est et equum servis prestate scientes
quod et vos dominum habetis in celis. Orationi instate vigilantes in
ea in gratiarum actione orantes simul et pro nobis ut deus ape
riat nobis hostium sermonis ad loquendum misterium christi propter
quod etiam vinctus sum ut manifestem illud ita ut oportet me
loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt tempus
redimentes. Sermo vester semper in gratia sit sale conditus ut scia
tis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me
sunt omnia vobis nota faciet tychicus carissimus frater et fide
lis minister et conservus in domino quem misi ad vos ad hoc
ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda
vestra cum Onesimo carissimo et fideli fratre qui est ex vobis.
qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos aristar
chus concaptivus meus et Marcus consobrinus Barna
be de quo accepistis mandata. si venerit ad vos excipite
illum. et iesus qui dicitur iustus qui sunt ex circumcisione. hy

Marcus consob.

soli sunt adiutores mei in regno dei qui fuerunt mihi solatio. Salutat vos Epaphras qui est ex vobis servus Iesu Christi semper sollicitus pro vobis in orationibus ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodicie et qui Ierapoli. Salutat vos Lucas medicus carissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodicie et Nimpham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur et eam que Laodicensium est vos legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti a domino ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen. Argumentum

Thessalonicenses sunt Macedones in Christo Iesu qui accepto verbo veritatis persisterunt in fide etiam in persecutione civium suorum preterea nec receperunt falsos apostolos nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab Athenis per Tithicum et Onesimum acolitum.

Explicit argumentum Incipit epistola prima ad Tessalonicenses. Ca. I

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesie Tessalonicensium in deo patre

et domino iesu christo. Gratia vobis et pax. Gratias agimus deo pro omnibus
vobis memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione
memores operis fidei vestre et laboris et caritatis et sustinentie
spei domini nostri iesu christi ante deum et patrem nostrum scientes
fratres dilecti a deo electionem vestram: quia evangelium nostrum non
fuit ad vos in sermone tantum sed in virtute et in spiritu sancto
in vobis
et in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus vobis
propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti
ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in macedonia
et in achaya. A vobis enim diffamatus est sermo domini
non solum in macedonia et achaia sed in omni loco
fides vestra que est ad deum profecta est ita ut non sit nobis
necesse quicquam loqui. Ipsi enim de vobis annuntiant qualem introitum
habuimus ad vos: et quomodo conversi estis ad deum a simulacris servire deo vivo et vero et expectare filium eius de celis quem suscitavit a mortuis iesum qui eripuit nos
ab ira ventura

Capitulum secundum

Nam et ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos quia non
manis fuit: sed ante passi et contumeliis affecti sicut

scitis in philippis. fiduciam habuimus in deo nostro loqui
ad vos evangelium dei in multa sollicitudine. Exhorta-
tio enim nostra non de errore neque de immundicia neque in do-
lo. sed sicut probati sumus a deo ut crederetur nobis evangelium
ita loquimur. non quasi hominibus placentes sed deo qui
probat corda nostra. Neque enim fuimus aliquando in sermo-
ne adulationis sicut scitis. neque in occasione avaricie
deus testis est. nec querentes ab hominibus gloriam. nec a vobis
neque ab aliis. Cum possemus oneri vobis esse ut Christi apostoli. sed
facti sumus parvuli in medio vestrum tamquam si nutrix
foveat filios suos. ita desiderantes vos cupide volebamus
tradere vobis non solum evangelium dei sed etiam animas no-
stras quoniam carissimi nobis facti estis. Memores enim estis
fratres laboris nostri et fatigationis nocte et die operantes
ne quem vestrum gravaremus. predicavimus evangelium dei
in vobis. Vos enim testes estis et deus quam sancte et iu-
ste et sine querela vobis qui credidistis fuimus. sicut
scitis qualiter unumquemque vestrum tamquam pater filios suos de-
precantes vos et consolantes testificati sumus ut am-
bularetis digne deo qui vocavit vos in suum

regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus deo sine intermis-
sione quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei acce-
pistis illud non ut verbum hominum sed sicut vere est verbum dei
qui operatur in vobis qui credidistis. Vos enim imitatores
facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt in Iudea in Christo Iesu
quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris sicut et
ipsi a Iudeis qui et dominum Iesum occiderunt et prophetas et nos
persecuti sunt et deo non placent et omnibus hominibus adversantur
prohibentes nos gentibus loqui ut salve fiant ut impleant
peccata sua semper. Pervenit enim ira dei super illos usque in
finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus hore aspectu non
corde abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo
desiderio quoniam voluimus venire ad vos ego quidem Pau-
lus et semel et iterum sed impedivit nos sathanas. Que est
enim spes nostra aut gaudium aut corona glorie nonne vos
ante dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? Vos enim
estis gloria nostra et gaudium.

Capitulum tertium

Propter quod non sustinentes amplius placuit
nobis remanere Athenis solos et misimus Timotheum
fratrem nostrum ministrum in evangelio Christi ad confirmandos

vos et exhortandos pro fide vestra ut nemo moveatur in tri
bulationibus istis ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus
Nam et cum apud vos essemus predicabamus vobis passuros
nos tribulationes sicut et factum est et scitis propterea et ego am
plius non sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram
ne forte temptaverit vos is qui temptat et inanis fiat
labor noster Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis
et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram Et quia me
moriam nostri habetis bonam semper desiderantes nos vi
dere sicut et nos quoque vos ideo consolati sumus fratres in vo
bis in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram
quoniam nunc vivimus si vos statis in domino Quam enim gratiarum
actionem possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo
gaudemus propter vos ante deum nostrum nocte et die abundan
tius orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea
que desunt fidei vestre Ipse autem deus et pater noster et dominus
Iesus dirigat viam nostram ad vos Vos autem dominus
multiplicet et abundare faciat caritatem vestram in
invicem et in omnes quemadmodum et nos in vobis et ad
confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante

deum et patrem nostrum in adventu domini nostri iesu christi cum om
nibus sanctis eius amen. Capitulum quartum

De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino
iesu ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos
ambulare et placere deo sic et ambuletis ut abundetis
magis. Scitis enim que precepta dederim vobis per do
minum iesum. Hec est enim voluntas dei sanctificatio vestra
ut abstineatis vos a fornicatione. ut sciat unusquisque ve
strum vas suum possidere in sanctificatione et honore non in
passione desiderii sicut et gentes que ignorant deum. Et
ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem
suum quoniam vindex est dominus de his omnibus sicut predixim9 vobis
et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in immundi
tiam sed in sanctificationem. Itaque qui hec spernit non hominem
spernit sed deum qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. De cari
tate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis
ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem. etenim
facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia.

Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis et
operam detis ut quieti sitis et ut agatis vestrum negotium

et operam manibus vestris sicut precepimus vobis et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos fratres ignorare de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini quia nos qui vivimus qui residui sumus in adventu domini non preveniemus eos qui dormierunt quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera et sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Capitulum quintum

De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas tunc repentinus eis superveniet interitus sicut dolor in utero habenti et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes

enim vos filii lucis estis et filii diei non sumus noctis neque
tenebrarum. igitur non dormiamus sicut ceteri sed vigilemus
et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt et qui
ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus
induti loricam fidei et caritatis et galeam spei salutis quia
non posuit nos deus in iram sed in adquisitionem salutis
per dominum nostrum iesum christum qui mortuus est pro nobis ut sive
vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. Propter
quod consolamini invicem et edificate alterutrum sicut et faci
tis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui labo
rant inter vos et praesunt vobis in domino et monent vos ut habeatis
eos abundantius in caritate propter opus illorum pacem habete
cum eis. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos con
solamini pusillanimes suscipite infirmos patientes estote
ad omnes videte ne quis malum pro malo alicui reddat
sed semper quod bonum est sectamini invicem et in omnes. Semper
gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias
agite. Hec est enim voluntas dei in christo iesu in omnibus
vobis. Spiritum nolite extinguere. Prophetias nolite spernere. Omnia
probate quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete.

vos ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri iesu christi servetur. Fidelis est deus qui vocavit vos qui etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum ut legatur hec epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum amen.

Ad thessalonicenses secundam scribit epistolam apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis et de adventu adversarii et detectione eius. Scribit hanc epistolam per tithicum dyaconem et onesimum acolitum.

Explicit. Incipit secunda ad tessa:

Paulus et silvanus et thimotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino iesu christo. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias agere debemus deo semper pro vobis fratres ita ut dignum est quoniam supercrescit fides vestra et habundat caritas uniuscuiusque vestrum invicem. Ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei ut digni habeamini in regno dei pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud deum retribuere retributionem his qui vos

tribulant et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione
domini nostri iesu christi de celo cum angelis virtutis eius in
flamma ignis dantis vindictam his qui non noverunt deum et qui
non obediunt evangelio domini nostri iesu christi qui penas da-
bunt in interitu eternas a facie domini et gloria virtutis eius cum venerit
glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui
crediderunt quia creditum est testimonium nostrum super vos
in die illa in quo etiam oramus semper pro vobis ut dignetur vos
vocare vocatione sua deus noster et impleat omnem volunta-
tem bonitatis sue et opus fidei in virtute ut clarificetur
nomen domini nostri iesu in vobis et vos in illo secundum gratiam dei nostri et domini
iesu christi Capitulum secundum

Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri ie-
su christi et nostre congregationis in ipsum ut non cito moveamini
a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per
sermonem neque per epistolam tanquam per nos missam quasi
instet dies domini. ne quis vos seducat ullo modo quoniam nisi
venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati fi-
lius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod
dicitur deus aut quod colitur ita ut in templo dei sedeat

ostendens se tamquam sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud
vos hec dicebam vobis et nunc quid detineat scitis ut reveletur
in suo tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis tantum ut
qui tenet nunc teneat donec de medio fiat et tunc reve-
labitur ille iniquus quem dominus Iesus interficiet spiritu oris
sui et destruet illustratione adventus sui eum cuius est
adventus secundum operationem sathane in omni virtute et si-
gnis et prodigiis mendacibus et in omni seductione in-
iquitatis his qui pereunt eo quod caritatem veritatis non
receperunt ut salvi fierent. Et ideo mittet illis deus operati-
onem erroris ut credant mendacio ut iudicentur omnes
qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati.
Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres
dilecti a deo quod elegerit vos deus primitias in salutem
in sanctificatione spiritus et fide veritatis in qua et vocavit
vos per evangelium nostrum in adquisitionem glorie domini nostri
Iesu Christi. Itaque fratres state et tenete traditiones quas di-
dicistis sive per sermonem sive per epistulam nostram. Ipse autem
dominus noster Iesus Christus et deus pater noster qui dilexit nos et
dedit consolationem eternam et spem bonam in gratia exhortetur

tet corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

De ceteris fratres mei orate — Capitulum ultimum

pro nobis ut sermo dei currat et clarificetur sicut et apud vos
et ut liberemur ab importunis et malis hominibus non enim
omnium est fides. Fidelis autem deus est qui confirmabit vos et
custodiet a malo. Confidimus autem fratres de vobis in domino
quoniam que precipimus et facitis et facietis. Dominus autem di-
rigat corda vestra in caritate dei et patientia christi. Denun-
tiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri iesu christi ut sub-
trahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non
secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim sci-
tis quemadmodum oporteat imitari nos quoniam non inque-
ti fuimus inter vos neque gratis panem manducavimus
ab aliquo sed in omni labore et fatigatione nocte et die
operantes ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habu-
erimus potestatem sed ut nosmetipsos formam
daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos hoc denuntiabamus
vobis quoniam si quis non vult operari non manducet. Audivimus
enim inter vos quosdam ambulare inquiete nihil operantes sed curio-
se agentes. His autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus

mus in domino iesu christo ut cum silentio operantes panem suum manducent. Vos autem fratres nolite deficere bene facientes. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam hanc notate et non commisceamini cum illo ut confundatur et nolite quasi inimicum existimare illum sed corripite ut fratrem. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli quod est signum in omni epistola ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis amen.

Argumentum super primam epistolam ad Thimotheum

Thimotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et dyaconii et omnis ecclesiastice discipline scribens ei a Laodicia per tichicum diaconem.

Paulus apostolus christi iesu secundum imperium dei salvatoris nostri et christi iesu spei nostre Thimotheo dilecto filio in fide. Gratia et misericordia et pax a deo patre nostro et christo iesu domino nostro. Sicut rogavi te ut remaneres ephesi cum irem macedoniam ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti est caritas

de corde puro et conscientia bona et fide non ficta a quibus

quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium volentes esse

legis doctores non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus

affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime

utatur sciens hoc quia lex iusto non est posita sed iniustis

et non subditis impiis et peccatoribus sceleratis et contaminatis

patricidis et matricidis homicidis et fornicariis masculorum

concubitoribus plagiariis mendacibus periuris et si quid

aliud sane doctrine adversatur que est secundum evangelium glorie

beati dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit

Christo Iesu domino nostro quia fidelem me existimavit ponens in mini-

sterio qui prius fui blasphemus et persecutor et contumelio-

sus sed misericordiam dei consecutus sum quia ignorans feci in in-

credulitate. Superabundavit autem gratia domini nostri Iesu Christi cum

fide et dilectione que est in Christo Iesu. Fidelis sermo et

omni acceptione dignus quia Christus Iesus venit in hunc mundum

peccatores salvos facere quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam

consecutus sum ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem pa-

tientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam

eternam. Regi autem seculorum immortali invisibili soli deo honor

et gloria in secula seculorum amen. Hoc preceptum commendo tibi

fili Timothee secundum precedentes in te prophetias ut milites

in illis bonam militiam habens fidem et bonam conscientiam

quam quidam repellentes naufragaverunt circa fidem: ex quibus est hyme-

neus et Alexander quos tradidi sathane ut discant non

blasfemare. Capitulum secundum

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes orationes

postulationes gratiarum actiones pro omnibus hominibus pro regibus

et omnibus qui in sublimitate sunt ut quietam et tranquillam

vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bo-

num est et acceptum coram salvatore nostro deo qui omnes homines

vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis ve-

nire. Unus enim deus unus et mediator dei et ho-

minum homo christus iesus qui dedit semetipsum redemptionem

pro omnibus cuius testimonium temporibus suis confirmatum est

in quo positus sum ego predicator et apostolus veritatem

dico non mentior doctor gentium in fide et verita-

te. Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras

manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres

in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes

se. non in tortis crinibus aut margaritis uel veste preciosa sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. docere autem mulieri non permitto neque dominari in virum sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est deinde eva et Adam non est seductus mulier autem seducta in prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

Capitulum tercium

Fidelis sermo si quis episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse unius uxoris virum sobrium prudentem ornatum pudicum hospitalem doctorem non vinolentum non percussorem sed modestum non litigiosum non cupidum sue domui bene prepositum filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nescit quomodo ecclesie dei diligentiam habebit. non neophitum ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt ne in obprobrium incidat et in laqueum diaboli. Dyacones similiter pudicos non bilingues

non multo vino deditos non turpe lucrum sectantes
habentes misterium fidei in consciencia pura Et hii autem probe-
ntur primum et sic ministrent nullum crimen habentes Mulieres
similiter pudicas non detrahentes sobrias fideles in omnibus
Dyacones sint unius uxoris viri qui filiis suis bene
presint et suis domibus Qui enim bene ministraverint gra-
dum sibi bonum adquirent et multam fiduciam in fide que
est in Christo Iesu domino nostro Hec tibi scribo fili Timo-
thee sperans me venire ad te cito Si autem tardavero
ut scias quomodo oporteat te in domo dei conversari que
est ecclesia dei vivi columna et firmamentum veritatis Et manifeste magnum est pietatis
sacramentum
quod manifestum est in carne iustificatum est in spiritu apparuit
angelis predicatum est gentibus creditum est in
mundo assumptum est in gloria Capitulum IIII

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis
temporibus discedent quidam a fide attendentes spi-
ritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocrisi
loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam
conscientiam prohibentium nubere abstinere a cibis
quos deus creavit ad percipiendum cum graciarum actione

fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis
creatura dei bona et nihil reiciendum quod cum gratiarum acti-
one percipitur. sanctificatur enim per verbum dei et orationem.
Haec proponens fratribus bonus eris minister christi iesu enutri-
tus verbis fidei et bonae doctrinae quam assecutus es. Inep-
tas autem et aniles fabulas devita. Exerce autem teipsum
ad pietatem. nam corporalis exercitatio ad modicum utilis
est. pietas autem ad omnia utilis promissionem habens vitae
quae nunc est et futurae. Fidelis sermo et omni acceptione
dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur quia
speramus in deum vivum qui est salvator omnium hominum ma-
xime fidelium. Praecipe haec et doce. Nemo adolescentiam tuam
contemnat. sed exemplum esto fidelium in verbo in conver-
satione in caritate in fide in castitate. Dum venio
attende lectioni et exhortationi doctrinae. Noli negli-
gere gratiam quae in te est quae data est tibi per pro-
phetiam cum impositione manuum presbyterii. Haec me-
ditare in his esto ut profectus tuus manifestus sit
omnibus. attende tibi et doctrinae. insta in illis. Hoc enim
faciens et teipsum salvum facies et eos qui te audiunt.

Ca. quintum

Capitulum

Seniorem ne increpaueris sed obsecra ut patrem iuuenes ut fratres anus ut matres iuuenculas ut sorores in omni castitate.

De viduis

Viduas honora que vere vidue sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus. hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est et desolata speret in deum et instet obsecrationibus et orationibus nocte die. Nam que in deliciis est uiuens mortua est. Et hoc precipe ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negauit et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum que fuit unius viri uxor in operibus bonis testimonium habens si filios educauit si pauperes hospitio recepit si sanctorum pedes lauit si tribulationem patientibus subministrauit si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas deuita. Cum autem luxuriate fuerint in Christo nubere volunt habentes dampnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et ociose discunt circuire domos non solum ociose sed et verbose et curiose loquentes que non oportet. Volo ergo

iuniores nubere filios procreare matresfamilias esse nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam conversi sunt retro post sathanam. Si quis fidelis habet viduas subministret illis ut non gravetur ecclesia ut his que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura non infrenabis os bovi trituranti. et dignus est operarius mercede sua. Adversus presbiterum accusationem noli accipere nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes autem coram omnibus argue ut et ceteri timorem habeant. Testificor coram deo et christo iesu et electis angelis eius ut hec custodias sine preiudicio nichil faciens in alteram partem declinando. Manus nemini cito imposueris neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere sed vino modico utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium quosdam autem et subsequuntur. Similiter autem et facta bona manifesta sunt et que aliter se habent abscondi non possunt.

Capitulum ultimum

Ca. VI.

Quicunque sunt sub iugo servi dominos suos omni hono-
re dignos arbitrentur ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui
autem fideles habent dominos non contemnant quia fratres sunt
sed magis serviant quia fideles sunt et dilecti qui beneficii
participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet et
non acquiescit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi et ei que
secundum pietatem est doctrine superbus est nihil sciens sed languens
circa questiones et pugnas verborum ex quibus oriuntur invidie con-
tentiones blasphemie suspitiones male conflictationes hominum
mente corruptorum et qui a veritate privati sunt existiman-
tium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pie-
tas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum
haud dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes
autem alimenta et quibus tegamur his contenti simus. Nam
qui volunt divites fieri incidunt in temptationem et in laqueum
diaboli et desideria multa et inutilia et nociva que mergunt
homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum
est cupiditas quam quidam appetentes erraverunt a fide et inse-
ruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sec-
tare vero iustitiam caritatem fidem pietatem patientiam

mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei. apprehende vitam
eternam in qua vocatus es et confessus bonam confessionem
coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia
et christo iesu qui testimonium reddidit sub Pontio pilato
bonam confessionem ut serves mandatum sine macula irreprehen-
sibile usque in adventum domini nostri iesu christi quem suis temporibus ostendet
beatus et solus potens rex regum et dominus dominantium qui
solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem
quem vidit nullus hominum sed nec potest videre cui gloria ho-
nor et imperium sempiternum amen. Divitibus huius se-
culi precipe non sublime sapere neque sperare in incerto divi-
tiarum sed in deo vivo qui prestat nobis omnia abunde ad fruen-
dum. bene agere divites fieri in operibus bonis facile tribuere co-
municare thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum ut appre-
hendant veram vitam. O Thimothee depositum custodi de-
vitans prophanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis
scientie quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia
dei tecum amen

Explicit epistola prima ad Thimo. incipit argumentum in epistolam ij ad thimo.

Item Thimotheo scribit de exhortatione martirij
et omnis regule veritatis et quid futurum sit temporibus

novissimus et de sua passione scribens ei a laodicia ab urbe roma

Explicit argumentum. Incipit epistola secunda ad Thimotheum.

Paulus apostolus iesu christi per voluntatem dei secundum promissionem vite que est in christo iesu Thimotheo carissimo filio. Gratia misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Gratias ago deo meo cui servio a progenitoribus meis in consciencia pura quod sine intermissione habeam tui memoriam in oracionibus meis die ac nocte desiderans te videre memor lacrimarum tuarum ut gaudio implear recordationem accipiens eius fidei que est in te non ficta que et habitavit primum in avia tua Loyde et matre tua Eunice. Certus sum autem quod et in te. Propter quam causam ammoneo te ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri neque me vinctum eius. sed collabora in evangelio secundum virtutem dei qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta non secundum opera nostra sed secundum

propositum suum et gratiam que data est nobis in christo iesu
ante tempora secularia. Manifesta est autem nunc per illuminatio-
nem salvatoris domini nostri iesu christi qui destruxit quidem
mortem. illuminavit autem vitam et incorruptionem per
evangelium in quo positus sum ego predicator et apostolus
et magister gentium. ob quam causam etiam hec patior. sed
non confundor. Scio enim cui credidi. et certus sum
quia potens est depositum meum servare in illum diem.
Formam habens sanorum verborum que a me audisti
in fide et dilectione in christo iesu. Bonum depositum cu-
stodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Scis
enim hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt ex qui-
bus est philetus et hermogenes. Det misericordiam dominus
Onesifori domui quia sepe me refrigeravit et cate-
nam meam non erubuit. sed cum Romam venisset
sollicite me quesivit et invenit. Det illi dominus
invenire misericordiam a deo in illa die. Et quanta Ephesi
ministravit mihi melius tu nosti. Ca. II.

Tu ergo fili mi confortare in gratia que est in christo
iesu. et que audisti a me per multos testes hec commenda

fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora
sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat
se negotiis secularibus ut ei placeat cui se probavit.
Nam et qui certat in agone non coronabitur nisi qui legitime
certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de
fructibus percipere. Intellige que dico. Dabit enim tibi Dominus in
omnibus intellectum. Memor esto Dominum Iesum Christum resur-
rexisse a mortuis ex semine David secundum evangelium
meum in quo laboro usque ad vincula quasi male ope-
rans sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo
propter electos ut et ipsi salutem consequantur que est in Christo Iesu
cum gloria celesti. Fidelis sermo. Nam si commortui su-
mus et convivemus, si sustinebimus et conregnabimus,
si negaverimus et ipse negabit nos. Si non credimus
ille fidelis permanet et negare seipsum non potest. Hec commone
testificans coram Deo. Noli verbis contendere. In nichil enim uti-
le nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura
teipsum probabilem te exhibere Deo operarium inconfusi-
bilem recte tractantem verbum veritatis. Prophana autem et
vaniloquia devita. Multum enim proficiunt ad impietatem.

et sermo eorum ut cancer serpit ex quibus hymeneus
et philetus qui a veritate exciderunt dicentes resurre
ctionem iam factam et subverterunt quorundam fidem sed
firmum fundamentum dei stat habens signaculum
hoc cognovit dominus qui sunt eius et discedat ab ini
quitate omnis qui nominat nomen domini In magna
autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea sed et
lignea et fictilia et quedam quidem in honorem quedam
autem in contumeliam Si quis ergo emundaverit se ab istis
erit vas in honorem sanctificatum et utile domino ad omne
opus bonum paratum Iuvenilia autem desideria fuge se
ctare vero iustitiam fidem caritatem pacem Cum hiis
qui invocant dominum de corde puro Stultas autem et sine
disciplina questiones devita sciens quia generant lites Ser
vum autem domini non litigare sed mansuetum esse ad om
nes docibilem patientem cum modestia corripientem eos
qui resistunt veritati nequando deus det illis penitentiam ad
cognoscendam veritatem et resipiscant a dyaboli laqueis
a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Ca. iii.

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora

periculosa. et erunt homines seipsos amantes. cupidi. elati
superbi. blasfemi. parentibus non obedientes. ingrati scelesti.
sine affectione. sine pace. criminatores. incontinentes.
inmites. sine benignitate. proditores. protervi. tumidi.
voluptatum amatores magis quam dei. habentes
quidem speciem pietatis. virtutem eius autem abnegantes.
Et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant
domos viduarum. et captivas ducunt mulierculas oneratas
peccatis. que ducuntur variis desideriis. semper discentes.
et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum
autem Iannes et Mambres restiterunt Moysi
sic et hii resistunt veritati. homines corrupti mente
reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient. Insipientia
enim eorum manifesta erit omnibus sicut et illorum
fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam institutionem
propositum fidem longanimitatem dilectionem patientiam
persecutiones passiones qualia mihi facta sunt Antiochie
Iconii Listris quales persecutiones sustinui
et ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui volunt
pie vivere in Christo Iesu persecutionem patientur

Mali autem homines et seductores proficient in peius errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in hiis que didicisti et credita sunt tibi sciens a quo didiceris et quia ab infancia sacras litteras nosti que te possunt instruere ad salutem per fidem que est in cristo iesu. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum et ad arguendum ad corripiendum ad erudiendum in iusticia ut perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.

Capitulum iiii

Testificor coram deo et cristo iesu qui iudicaturus est vivos et mortuos et adventum ipsius et regnum eius predica verbum insta oportune et importune argue obsecra increpa in omni paciencia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditum avertent ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila in omnibus labora opus fac evangeliste ministerium tuum imple sobrius esto. Ego enim iam delibor et tempus mee resolutionis instat. Bonum certamen certavi cursum consummavi fidem servavi. In reliquo reposita est mihi

corona iusticie quam reddet michi dominus in illa die iustus
iudex. non solum autem michi sed et aliis qui diligunt adven
tum eius. ffestina ad me venire cito. Demas enim me
dereliquit diligens hoc seculum et abiit Tessalonicam
Crescens in Galathiam Thitus in dalmaciam. Lucas
est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum. est
enim michi utilis in ministerium. Thiticum autem misi Ephesum
Penulam quam reliqui Troade apud Carpum veniens
affer tecum et libros maxime autem membranas. Allexander
erarius multa mala michi ostendit. Reddet illi dominus
secundum opera sua. quem et tu devita. valde enim resti
tit verbis nostris. In prima mea defensione nemo michi affuit
sed omnes me dereliquerunt. non illis imputetur. Dominus
autem michi astitit et confortavit me ut per me predicatio
impleatur et audiant omnes gentes quia liberatus sum de ore
leonis. liberabit autem me dominus ab omni opere ma
lo et salvum faciet in regnum suum celeste cui gloria in se
cula seculorum amen. Saluta Priscam et Aquilam
et Onesifori domum. Trophimum autem reliqui infirmum
Mileti. ffestina ante hiemem venire. Salutat

Erastus remansit Corinthi

te Eubolus et pudens et linus et claudia et fratres omnes

dominus iesus christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. amen. Argumentum

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbiterii et de spirituali conversatione et de hereticis vitandis qui in scripturis iudaicis credunt. scribens ei a Nicopoli.

Explicit argumentum. Incipit Epistola ad Thitum. Ca. primum

Paulus servus dei apostolus autem iesu christi secundum fidem electorum dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est in spem vite eterne quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secularia. Manifestavit autem temporibus suis verbum suum in predicatione que credita est michi secundum preceptum salvatoris nostri dei. Thito dilecto filio secundum communem fidem. Gratia et pax a deo patre et christo iesu salvatore nostro. Huius rei gratia reliqui te Crethe ut ea que desunt corrigas et constituas per civitates presbiteros sicut et ego tibi disposui. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem

Dei

quam promisit

non superbum non iracundum non violentum non per-
cussorem: non turpis lucri cupidum sed hospitalem be-
nignum sobrium iustum sanctum continentem amplecten-
tem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem
ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui con-
tradicunt arguere. Sunt enim multi inobedientes va-
niloqui et seductores maxime qui de circumcisi-
one sunt quos oportet redargui qui universas domos
subvertunt docentes que non oportet turpis lucri gra-
tia. Dixit quidam ex illis proprius propheta eorum Cretenses sem-
per mendaces male bestie ventris pigri. Testimonium hoc ve-
rum est. Quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide
non intendentes iudaicis fabulis: et mandatis hominum
aversantium se a veritate. Omnia munda mundis. coinquinatis et in fidelibus
autem nihil est mundum sed inquinata est eorum mens et con-
scientia. Confitentur se nosse deum factis autem negant cum
sint abhominabiles et incredibiles ad omne opus
bonum reprobi.

Capitulum secundum

Tu autem loquere que decent sanam doctrinam. Se-
nes ut sobrii sint pudici prudentes sani in fide in dilectione

et patientia. Anus similiter in habitu sancto non criminatrices
non vino multo servientes. bene docentes. ut prudentiam
doceant adolescentulas ut viros suos ament. filios
suos diligant. prudentes. castas. sobrias. domus curam ha
bentes. benignas. subditas viris suis. ut non blasphemetur
verbum dei. Juvenes similiter hortare ut sobrii sint. In
omnibus teipsum prebe exemplum bonorum operum. in doctrina
in integritate in gravitate in castitate. verbum sanum. et irreprehen
sibile. ut is qui ex adverso est vereatur. nihil habens
malum de vobis dicere. Servos dominis suis subditos esse
in omnibus placentes. non contradicentes. non fraudantes.
sed in omnibus fidem bonam ostendentes. ut doctrinam sal
vatoris domini nostri ornent in omnibus. Apparuit enim gratia
dei salvatoris nostri omnibus hominibus. erudiens nos ut abne
gantes impietatem et secularia desideria. sobrie et iuste
et pie vivamus in hoc seculo. expectantes beatam spem
et adventum glorie magni dei et salvatoris nostri iesu christi. qui de
dit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni ini
quitate et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem
bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue cum

omni impio nemo te contempnat **Capitulum tercium**

Admonе illos principibus et potestatibus subditos esse

dicto obedire ad omne opus bonum paratos esse. Neminem blasfe-

mare, non litigiosos esse

modestos omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines

Eramus enim et nos aliquando insipientes et increduli er-

rantes servientes desideriis et voluptatibus variis in ma-

licia et invidia agentes odibiles odientes invicem

Cum autem benignitas et humanitas apparuit salva-

toris nostri dei non ex operibus iusticie que fecimus nos sed

secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum

regenerationis et renovationis spiritus sancti quem effu-

dit in nos abunde per iesum christum salvatorem nostrum

ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite

vite eterne. Fidelis sermo est. et de his volo te confirma-

re ut curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona

et utilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias

et contentiones et pugnas legis devita. Sunt enim in-

utiles et vane. Hereticum hominem post unam et secundam

correptionem devita sciens quia subversus est qui eiusmodi

est et delinquit proprio iudicio condempnatus. Cum misero

ad te arthemam et thithicum festina ad me venire
nicopolim ibi enim statui hiemare. Zenam legisperi-
tum et apollo sollicite premitte ut nil illis desi-
stant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessarios
ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes.
Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus
vobis amen. Explicit epistola ad thitum. Incipit argumentum in epistolam ad philemonem

Philemoni familiares litteras facit pro onesimo
servo eius scribit autem ei ab urbe romana de carcere
per supra scriptum onesimum. Explicit argumentum. Incipit epistola ad philemonem

Paulus vinctus christi iesu et thi-
motheus frater philemoni fratri dilecto
et adiutori nostro et appie sorori ka-
rissime et archippo commilitoni nostro et ecclesie que in
domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et
domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper memo-
riam faciens tui in orationibus meis audiens caritatem
tuam et fidem quam habes in domino iesu et in omnes
sanctos ut communicatio fidei tue evidens fiat in
agnitione omnis boni in christo iesu. Gaudium enim

magnum habeo et consolationem in caritate tua quia vi-
scera sanctorum requieverunt per te frater. Propter quod multam
fiduciam habens in christo iesu imperandi tibi quod ad rem
pertinet propter caritatem magis obsecro. cum sis talis ut
paulus senex nunc autem et vinctus iesu christi. obsecro te
pro meo filio quem genui in vinculis onesimo qui
tibi aliquando inutilis fuit nunc autem et mihi et tibi utilis quem
remisi tibi. tu autem illum ut mea viscera suscipe quem ego
volueram mecum detinere ut pro te mihi ministraret in vinculis
evangelii sine consilio autem tuo nihil volui facere ut ne velut ex
necessitate bonum tuum esset sed vo-
luntarium. forsitan enim ideo discessit ad horam a te ut aeternum illum reci-
peres iam non ut servum sed pro servo carissimum fratrem
maxime mihi quanto autem magis tibi et in carne et in domino
Si ergo habes me socium suscipe illum sicut me. Si autem
aliquid nocuit tibi aut debet hoc mihi imputa. Ego paulus
scripsi manu mea ego reddam ut non dicam tibi quod et
te ipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino refice vi-
scera mea in christo. Confidens in obedientia tua scri-
psi tibi sciens quoniam et super id quod dico facies
Simul autem et para mihi hospitium nam spero per orationes

Ad hebreos

vras donari me vobis. Salutat te Epafras concaptivus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas et Lucas adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro amen. Explicit epistola ad Philemonem. Incipit argumentum in epistolam ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribendo non servavit morem suum ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est quia ad eos scribens qui ex circumcisione crediderunt quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans meritum officii sui noluit anteferre. Nam similimodo etiam et Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam hebraica lingua misisse, cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati Pauli greco sermone composuit. Explicit argumentum. Incipit epistola ad hebreos.

Multifariam multisque modis olim Deus loquens in prophetis patribus, novissime diebus istis locutus est nobis in filio quem consti-

Ca. 1

tuit heredem universorum per quem fecit et secula. Qui
cum sit splendor glorie et figura substantie eius portans
que omnia verbo virtutis sue purgationem peccatorum faciens
sedet ad dexteram maiestatis in excelsis tanto
melior angelis effectus quanto differentius pre illis nomen
hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum filius meus
es tu ego hodie genui te. Et rursum ego ero illi in
patrem et ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit
primogenitum in orbem terre dicit Et adorent eum
omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit Qui facit
angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. Ad
filium autem Thronus tuus deus in seculum seculi virga
equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti
iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo leti
cie exultationis pre participibus tuis. Et tu domine
in principio terram fundasti et opera manuum tuarum sunt
celi. Ipsi peribunt tu autem permanebis et omnes sicut vestimentum
veterascent et velut amictum mutabis eos et
mutabuntur. Tu autem idem ipse es et anni tui non de
ficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando Sede

a dextris meis quousque ponam inimicos tuos scabellum

pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiritus

in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt sa-

Propterea abundantius Cap. ii. -lutis

oportet observare nos ea que audivimus: ne forte per-

effluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo

factus est firmus. et omnis prevaricatio: accepit iustam

mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus si

tantam neglexerimus salutem: que cum initium accepisset

enarrari per dominum: ab eis qui audierunt in nos con-

firmata est: contestante deo signis et portentis et

prodigiis et variis virtutibus et spiritus sancti distributio-

nibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis

deus subiecit orbem terre futurum: de quo loquimur.

Testatus est autem in quodam loco quis dicens. Quid est

homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam visi-

tas eum. Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria

et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera

manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius.

In eo enim quod ei omnia subiecit: nihil dimisit non subiectum ei.

Nunc autem nec dum videmus omnia subiecta ei. Eum autem
qui modico quam angeli minoratus est videmus
Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum:
ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat
enim eum propter quem omnia et per quem omnia qui
multos filios ad gloriam adduxerat auctorem salutis eorum
per passionem consummare. Qui enim sanctificat
et qui sanctificantur ex uno omnes. Propter quam causam
non confunditur eos fratres vocare dicens Narrabo no-
men tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te.
Et iterum ego ero fidens in eum. Et iterum Ecce ego et pue-
ri mei: quos tibi dedit deus. Quia ergo pueri co-
municaverunt carni et sanguini et ipse similiter parti-
cipavit eisdem ut per mortem destrueret eum qui habebat
mortis imperium id est dyabolum: et liberaret eos qui ti-
more mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.
Nusquam enim apprehendit angelos: sed semen Abrahe ap-
prehendit. Unde debuit fratribus per omnia similari:
ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum ut repropi-
ciaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse

et temptatus: potens est et eis qui temptantur auxiliari.

Unde fratres sancti vocationis celestis participes considerate apostolum et pontificem confessionis nostre iesum qui fidelis est ei qui fecit illum. sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est: quanto ampliorem habet honorem domus qui fabricavit illam. Omnis enim domus fabricatur ab aliquo. qui autem omnia creavit deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant: cristus vero tamquam filius in domo sua. que domus nos sumus: si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto. ubi temptaverunt me patres vestri: probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis: propter quod infensus fui generationi huic. et dixi semper hi errant corde. ipsi vero non cognoverunt vias meas: quibus iuravi in ira mea si intro

ibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo, sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi facti sumus, si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi qui profecti sunt ab Egypto per Moysen. Quibus autem offensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem.

Timeamus ergo fratres ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ipsius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis, sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingredimur enim in requiem

qui credimus: quemadmodum dixit: sicut iuravi in ira
mea: si introibunt in requiem meam. et quidem operibus
ab institutione mundi perfectis: dixit enim in quodam loco
de die septima sic. Et requievit dominus die septima
ab omnibus operibus suis. et in isto rursum: si introibunt
in requiem meam. quia ergo superest quosdam introire
in illam: et hi quibus prioribus nunciatum est: non intro-
ierunt propter incredulitatem eorum: et iterum terminat
diem quendam. hodie in david dicendo post tantum temporis
sicut supra dictum est: hodie si vocem eius audie-
tis nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa
exacerbatione. Nam si eis ihesus requiem prestitisset: num-
quam de alia loqueretur posthac die. Itaque relinquitur
sabbatismus populo dei. qui enim ingressus est in requiem
eius: etiam ipse requievit ab operibus suis sicut et deus a
suis. festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne
in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus enim
sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio
ancipiti: et pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus:
compagum quoque et medullarum et discretor cogitationum et

Capitulum IIII

et intentionum cordis. et non est ulla creatura invisibi-
lis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta sunt
oculis eius: ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontifi-
cem magnum qui penetravit celos Ihesum filium dei: teneamus
confessionem spei nostre. Non enim habemus pontificem qui
non possit compati infirmitatibus nostris: temptatum autem per
omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fidu-
cia ad thronum gratie eius: ut misericordiam consequamur et gratiam
inveniamus in auxilio oportuno. Capitulum V

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro
hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum: ut offerat
dona et sacrificia pro peccatis: qui condolere possit hiis
qui ignorant et errant: quoniam et ipse circumdatus est infir-
mitate et propterea debet quemadmodum pro populo ita
etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam su-
mit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tamquam
Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pon-
tifex fieret sed qui locutus est ad eum: Filius meus
es tu ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio
loco dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem

melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces suppli-
cationesque ad eum qui possit illum salvum facere a mor-
te cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est
pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei didicit ex
his que passus est obedientiam et consummatus factus
est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne: appel-
latus a deo pontifex iuxta ordinem melchisedech: De
quo nobis grandis sermo et interpretabilis ad dicendum
quoniam inbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum
deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis
ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei
et facti estis quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis
enim qui lactis est particeps expers est sermonis iusti-
tie. Parvulus enim est. Perfectorum autem est so-
lidus cibus: eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos
habent sensus ad discretionem boni ac mali. Ca. VI

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermo-
nem ad perfectionem feramur: non rursum iacien-
tes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et
fidei ad deum. baptismatum doctrine impositionisque

manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii eterni

Et hoc faciemus: siquidem permiserit deus. Impossibile

enim est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam

donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti, gu

staverunt nichilominus bonum dei verbum virtutesque seculi

venturi et prolapsi sunt: rursus renovari ad penitenti

am: rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei: et oste

ntui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens

imbrem et generans herbam oportunam illis a quibus

colitur accipit benedictionem a deo: proferens autem spi

nas ac tribulos reproba est et maledicto proxima: cui

us consummatio in combustionem. Confidimus autem

de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti tam

etsi ita loquimur. Non enim iniustus deus ut obli

viscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis

in nomine ipsius: qui ministratis sanctis et ministratis.

Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sol

licitudinem ad expletionem spei usque in finem ut

non segnes efficiamini: verum imitatores eorum qui

fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe

nanque promittens deus: quoniam neminem habuit per
quem iuraret maiorem: iuravit per semetipsum dicens. nisi
benedicens benedicam tibi et multiplicans
multiplicabo te: et sic longanimiter ferens adeptus est
repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant
et omnis controversie eorum finis ad confirmationem
est iuramentum. In quo abundantius volens deus osten-
dere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui
interposuit iusiurandum: ut per duas res immobiles quibus
impossibile est mentiri deum: fortissimum solatium habeamus
qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut
anchoram habemus anime tutam ac firmam et incedentem usque
ad interiora velaminis: ubi precursor pro nobis introivit iesus
secundum ordinem melchisedech pontifex factus in eternum

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos dei summi
qui obviavit abrahe regresso a cede regum: et benedixit
ei: cui et decimas omnium divisit abraam: primum quidem
qui interpretatur rex iustitie deinde autem et rex salem quod est
rex pacis: sine patre: sine matre: sine genealogia: neque
initium dierum: neque finem habens: assimilatus autem

abrahe regresso

Salem

filio dei manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit
hic: cui et decimas dedit de precipuis abraham patriarcha.
Et quidem de filiis levi sacerdotium accipientes mandatum
habent decimas sumere a populo secundum legem id est a fratribus
suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem
generatio non annumeratur in eis decimas sumpsit ab abra-
ham: et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine
ulla autem contradictione quod minus est a meliore be-
nedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines
accipiunt: ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita di-
ctum sit: per abraham et levi qui decimas accepit de-
cimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat quando
obviavit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacer-
dotium leviticum erat: populus enim sub ipso legem acce-
pit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem mel-
chisedech alium surgere sacerdotem et non secundum
ordinem aaron dici. Translato enim sacerdotio: necesse
est ut et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur
de alia tribu est: de qua nullus altario presto fuit. Ma-
nifestum est enim quod ex iuda ortus sit dominus noster: in quo

tribu nichil de sacerdotibus moyses locutus est. Et am
plius adhuc manifestum est. si secundum similitudinem
melchisedech exurgat alius sacerdos qui non secundum
legem mandati carnalis factus est: sed secundum virtutem vi
te insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in e
ternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio quidem fit p
recedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilita
tem. Nichil enim ad perfectum adduxit lex. Introductio vero me
lioris spei per quam proximamus ad deum. Et quantum
est non sine iureiurando. Alii quidem sine iureiu
rando sacerdotes facti sunt. Hic autem cum iureiurando
per eum qui dixit ad illum Iuravit dominus et non penite
bit eum: tu es sacerdos in eternum. In tantum melioris testa
menti sponsor factus est iesus. Et alii quidem plures
facti sunt sacerdotes. idcirco quod morte prohiberentur per
manere. Hic autem eo quod maneat in eternum sempiternum habet
sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedens
per semetipsum ad deum: semper vivens ad interpel
landum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset
pontifex: sanctus. innocens. impollutus. segregatus

C. VIII

a peccatoribus et excelsior celis factus. Qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium in eternum perfectum.

Capitulum octavum

Capitulum autem super ea que dicuntur. Talem habemus pontificem qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis sanctorum minister et tabernaculi veri: quod fixit deus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram: nec esset sacerdos cum essent qui offerrent secundum legem munera qui exemplari et umbre deserviunt celestium. Sicut responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar in monte quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium quanto et melioris testamenti mediator est: quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud culpa prius vacasset non utique secundi locus in

quireret. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient dicit dominus: et consummabo super domum israel et super domum iuda testamentum novum; non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra egipti: quia ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in mente eorum et in corde eorum superscribam eas: et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens cognosce dominum: quia omnes scient me a minore usque ad maiorem: quia propicius ero iniquitatibus eorum et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit prope interitum est. Capitulum IX

Habuit quidem prius et iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum in quo erant candelabra et mensa et propositio panum quod dicitur sancta: post velamentum autem secundum tabernaculum

Ca. ix.

quod dicitur sancta sanctorum aureum habens thuribulum et archam
testamenti circumtectam ex omni parte auro: in qua
urna aurea habens manna et virga aaron que fron
duerat et tabule testamenti: super quam erant cherubin
glorie obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo
dicendum per singula. His vero ita compositis in pri
ori quidem tabernaculo semper introibant sacerdo
tes sacrificiorum officia consumantes: in secundo autem
semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem
offerret pro sua et populi ignorantia. Hoc significante spiritu
sancto nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore
tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis
instantis: iuxta quam munera et hostie offeruntur que
non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem:
solummodo in cibis et in potibus et in variis baptismati
bus et iusticiis carnis usque ad tempus correctionis im
positis. Christus autem assistens pontifex futurorum
bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non
manu factum id est non huius creationis: neque per san
guinem hircorum aut vitulorum sed per proprium sanguinem

introiuit semel in sancta: eterna redemptione inventa. Si
enim sanguis hircorum aut taurorum et cinis vitule a-
spersus inquinatos sanctificat ad emundationem car-
nis: quanto magis sanguis Cristi qui per spiritum sanctum se
metipsum obtulit immaculatum deo emundavit conscientiam
nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et
ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente
te in redemptionem earum prevaricationum: que erant
sub priori testamento: repromissionem accipiant qui
vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum
est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in
mortuis confirmatum est. Alioquin nondum valet: dum
vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine san-
guine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moy-
se universo populo: accipiens sanguinem vitulorum
et hircorum cum aqua et lana coccinea et ysopo:
ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens:
Hic sanguis testamenti: quod mandavit ad vos deus.
Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine
similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum

legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit re-
missio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mun-
dari. ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. non enim in ma-
nufacta sancta iesus introivit exemplaria verorum: sed in
ipsum celum: ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque
ut semetipsum sepe offerat semetipsum: quemadmodum
pontifex intrat in sancta per singulos annos in san-
guine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati
ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione se-
culorum. ad destitutionem peccati per hostiam suam appa-
ruit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel
mori. post hoc autem iudicium: sic et christus semel oblatus est ad
multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato appare-
bit omnibus expectantibus se in salutem per fidem. Ca. x

Umbram enim habens lex futurorum bonorum non
ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem
ipsis hostiis quas offerunt indesinenter. numquam potest accede-
tes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo
quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores
semel mundati. Sed in ipsis commemoratio peccatorum

per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine thauro-
rum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum
dicit. Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti
mihi. Holocaustomata et pro peccato non tibi placuerunt.
Tunc dixi. Ecce venio. In capite libri scriptum est de me:
ut faciam deus voluntatem tuam. Superius dicens. quia
hostias et oblationes et holocaustomata et pro peccato no-
luisti, nec placita sunt tibi que secundum legem offeruntur. Tunc
dixi. ecce venio. ut faciam deus voluntatem tuam: au-
fert primum ut sequens statuat. In qua voluntate san-
ctificati sumus: per oblationem corporis christi iesu semel.
Et omnis quidem sacerdos presto est quotidie ministrans: et easdem
sepe offerens hostias que non possunt auferre peccata. Hic autem
unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in
dextera dei: de cetero expectans donec ponantur inimici
eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione con-
summavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem
nos et spiritus sanctus. Postquam enim dixit. Hoc autem testa-
mentum quod testabor ad illos post dies illos dicit
dominus dando leges meas in cordibus eorum et in mente

tibus eorum superscribam eas: et peccatorum et iniqui
tatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem
horum remissio: iam non est oblatio pro peccato. Habentes
itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine cristi
qua initiavit nobis viam novam et viventem per ve
lamen id est carnem suam: et sacerdotem magnum
super domum dei: accedamus cum vero corde in plenitu
dine fidei aspersi corda a conscientia mala: et ablu
ti corpus aqua munda: teneamus spei nostre confessionem
indeclinabilem fidelis enim est qui repromisit et con
sideremus invicem in provocatione caritatis et
bonorum operum: non deserentes collectionem nostram sicut con
suetudinis est quibusdam sed consolantes: et tanto
magis quanto videritis appropinquantem diem. Volun
tarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam
veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia: ter
ribilis autem quedam expectatio iudicii et ignis emula
tio: que consumptura est adversarios. Irritam quis
faciens legem moysi sine ulla miseratione duobus
vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis

deterius mereri supplicia qui filium dei conculcaverit et
sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus
est et spiritui gratie contumeliam fecerit. Scimus enim qui
dixit: Michi vindicta ego retribuam. Et iterum: Quia iudi-
cabit dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus dei viven-
tis. Rememoramini autem pristinos dies in quibus illuminati
magnum certamen sustinuistis passionum: et in altero quidem
obprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero
autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis com-
passi estis: et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepi-
stis: cognoscentes vos habere meliorem et manentem
substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram:
que magnam habet remunerationem. Patientia enim vo-
bis necessaria est: ut voluntatem dei facientes reportetis pro-
missionem. Adhuc enim modicum aliquantulumque qui
venturus est veniet et non tardabit. Iustus autem
meus ex fide vivit. Quod si subtraxerit se: non pla-
cebit anime mee. Nos autem non sumus subtractionis
filii in perditionem: sed fidei in acquisitionem anime. Ca. XI

Est autem fides sperandarum substantia rerum ar-

Ca. XI

gumentum non apparentium. In hac enim testimonium
consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse secla
verbo dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide pluri-
mam hostiam Abel quam Cain obtulit deo: per quam te-
stimonium consecutus est esse iustus: testimonium perhibente
muneribus eius deo: et per illam defunctus adhuc lo-
quitur. Fide Enoch translatus est ne videret mortem:
et non inveniebatur: quia transtulit illum dominus. Ante
translationem enim testimonium habuit placuisse deo. Si-
ne fide autem impossibile placere deo. Credere enim oportet
accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se re-
munerator sit. Fide Noe responso accepto de his que ad-
huc non videbantur metuens aptavit archam in sa-
lutem domus sue: per quam damnavit mundum:
et iustitie que per fidem est heres est institutus. Fide qui
vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus
erat in hereditatem: et exiit nesciens quo iret. Fide
demoratus est in terra repromissionis tanquam in aliena:
in casulis habitando cum Isaac et Iacob coheredibus
repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta

habentem civitatem: cuius artifex et conditor deus. Fi-
de et ipsa sara sterilis virtutem in conceptione seminis
accepit etiam preter tempus etatis: quoniam fidelem credi-
dit esse eum qui repromiserat. Propter quod et ab
uno orti sunt: et hoc emortuo tamquam sidera celi in
multitudinem: et sicut arena que est ad ora maris
innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non
acceptis repromissionibus: sed a longe eas aspicientes et sa-
lutantes: et confitentes quia peregrini et hospites sunt
super terram. Qui enim hec dicunt: significant se patriam
inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt:
habebant utique tempus revertendi. Nunc autem melio-
rem appetunt: id est celestem. Ideo non confunditur
deus vocari deus eorum. Paravit enim illis
civitatem. Fide obtulit abraham ysaac cum tem-
ptaretur: et unigenitum offerebat in quo suscepe-
rat repromissiones ad quem dictum est: quia
in ysaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia
et a mortuis suscitare potens est deus. Unde
eum et in parabolam accepit. Fide et de futuris

benedixit ysaac iacob et esau. Fide iacob moriens sin-
gulos filiorum ioseph benedixit: et adoravit fastigium vir-
ge eius. Fide ioseph moriens de profectione filiorum israel
memoratus est: et de ossibus suis mandavit. Fide moy-
ses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus
suis eo quod vidissent elegantem infantem: et non timue-
runt regis edictum. Fide moyses grandis factus ne-
gavit se esse filium filie pharaonis: magis eligens affli-
gi cum populo dei: quam temporalis peccati habere iocunditatem: ma-
iores divitias estimans thesauro egiptiorum improperium christi. Aspi-
ciebat enim in remuneratorem. Fide reliquit egiptum:
non veritus animositatem regis. invisibilem enim tamquam videns
sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusi-
onem: ne qui vastabat primitiva tangeret eos. Fide transierunt
mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti egiptii
devorati sunt. Fide muri iericho corruerunt circuitu
dierum septem. Fide raab meretrix non periit cum incre-
dulis: excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc
dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de gedeon barach
samson iepte david samuhel: et prophetis: qui fide vicerunt

regna operati sunt iustitiam: adepti sunt repromissiones. Obturaverunt
ora leonum: extinxerunt impetum ignis: effugerunt aciem gladii: convalu
erunt de infirmitate: fortes facti sunt in bello: castra verterunt exterorum: acce
perunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt
non suscipientes redemptionem: ut meliorem invenirent resurrectionem.
Alii vero ludibria et verbera experti: insuper et vincula et carceres: lapi
dati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisione gladii mortui sunt:
circuierunt in melotis in pellibus caprinis: egentes: angustiati
afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes
in montibus et speluncis: et in cavernis terre. Et hii omnes testimonio fidei
probati non acceperunt repromissionem: deo pro nobis melius providente aliquid
ne: ut non sine nobis consummarentur. Capitulum xii.

Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium: depo
nentes omne pondus et circumstans nos peccatum per patientiam curramus
ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei et con
summatorem Iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem con
fusione contempta: atque in dextera dei sedet. Recogitate enim
eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem
ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad
sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes: et obliti estis con

Ca. xii.

consolationis que vobis tamquam filiis loquitur dicens fili
mi noli negligere disciplinam domini: neque fatigeris dum ab eo ar-
gueris. Quem enim diligit dominus castigat: flagellat autem
omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tamquam filiis
vobis offert se deus. Quis enim filius quem non corripit pater? Quod si
extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adul-
teri et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostre eru-
ditores habuimus: et reverebamur eos. Non multo magis obtem-
perabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore pau-
corum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad
id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem
disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii: sed meroris:
postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitie.
Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et gressus
rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret: magis
autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam: sine qua nemo
videbit deum. Contemplantes ne quis desit gratie dei: ne qua
radix amaritudinis sursum germinans impediat: et per illam inqui-
nentur multi. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau: qui propter
unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim: quoniam et postea

cupiens hereditare benedictionem reprobatus est. Non enim invenit penitentie locum: quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tube sonum et vocem verborum: quam qui audierunt excusaverunt se ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Syon montem et civitatem dei viventis ierusalem celestem et multorum milium angelorum frequentiam et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis: et iudicem omnium deum: et spiritus iustorum perfectorum et testamenti novi mediatorem iesum et sanguinis aspersionem melius loquentem quam abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos qui de celis loquentem nobis avertimus: cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit dicens. Adhuc semel: et ego movebo non solum terram sed et celum. Quod autem adhuc semel dicit: declarat mobilium translationem tamquam factorum ut maneant ea que sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam: per quam serviamus placentes deo cum metu et reverentia. Etenim deus noster ignis consumens est. C. XIII

Caritas fraternitatis maneat in vobis et hospitalitatem nolite
oblivisci. Per hanc placuerunt quidam angelis hospitio recep-
tis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti: et laborantium tamquam et ipsi
in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus: et thorus
immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit deus.
Sint mores sine avaritia contenti presentibus. Ipse enim dixit non te
deseram neque derelinquam: ita ut confidenter dicamus. Dominus michi
adiutor et non timebo quid faciat michi homo. Mementote prepositorum
vestrorum qui vobis locuti sunt verbum dei: quorum intuentes exitum
conversationis imitamini fidem. Jesus christus heri et hodie: ipse
et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Opti-
mum enim est gratia stabilire cor: non escis que non profuerunt
ambulantibus in eis. Habemus altare: de quo edere non ha-
bent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim ani-
malium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem: ho-
rum corpora cremantur extra castra. Propter quod et iesus
ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus
est. Exeamus igitur ad eum extra castra: improperium eius por-
tantes. Non enim habemus hic manentem civitatem: sed fu-
turam inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis

semp deo: idest fructu labioru confitentiu nomini eius.

Beneficientie aut et communionis nolite obliuisci: talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite prepositis vestris: et subiacete eis. Ipsi enim peruigilant qi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cu gaudio hoc faciat: et no gementes. hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. confidimus enim quia bonam conscientia habemus: in omnibus bene volentes conuersari. Amplius aut deprecor vos hoc facere: quo celerius restituar vobis. Deus aut pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnu ouiu in sanguine testamenti eterni dominu nrm iesum cristu: aptet vos in omni bono ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per iesum cristu: cui est gloria in secula seculoz amen.

Rogo aut vos fres: ut sufferatis verbum solacii. Etenim perpaucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem nrm thimotheu dimissum: cu quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vros: et omnes sanctos. Salutant vos de italia fres. Gra cu omnibus vobis amen.

Anno domini Millesimo cccc° lxx iiij^to

Explicit epistola pauli ad hebreos. Incipit prefatio beati Jeronimi presbiteri in librum Actuum apostolorum:

Canit psalmista ambulabunt de virtutibus in virtutes. Post apostoli pauli epistolas dudum vobis uno volumine translatas. Domnion et rogatiane carissimi. actus apostolorum compellitis ut transferam in latinum: quem librum nulli dubium est a luca anthiocheno arte medico. qui postea inserviens paulo apostolo christi factus est discipulus) fuisse editum. Et utrum premit imposita sepius oneris magnitudo: quia studia invidorum, reprehensione digna putant ea que scribimus. Illorum tamen odio et detractione nutante christo meum silebit eloquium

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam: et nascentis ecclesie infantiam texere: sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum. cuius laus est in evangelio: animadvertimus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam

Item alius prologus

Lucas anthiochensis natione syrus cuius laus in evangelio canitur apud anthiochiam medicine artis egregius: et apostolorum christi discipulus fuit: postea usque ad confessionem paulum secutus apostolum. sine crimine in virginitate permanens. deo maluit servire. Qui septuaginta (octoginta) et quatuor annos etatis

agens in bithynia obyt plenus spu sancto: quo instigante in achaie
ptibz evangelium scribens grecis fidelibz incarnationem domini fide
li narratione ondit: eundem ex stirpe david descendisse mrat. Cui
non inmerito scribendorum actuum apostolorum ptas in ministerio: ut
deo in deum pleno. et filio perditionis extincto. oratione aba
postolis facta: sorte dominice electionis nus completur. Sic
qz paulus consumationem apliris actibus daret: quem diu
contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legen
tibus et requirentibz deum, brevi potius explicuit ondere sermone
: qm prolixius aliquid fastidientibz prodidisse: sciens qz opran
tem agricolam oporteat primum de suis fructibz edere. Cuius
ita divina subsecuta e gra ut non solum corporibus sed etia
animabus eius proficeret medicina

Cur scripsit de actibus aplorum

Incipit liber actuum aplorum beati luce evangeliste ca. i

primum quid

Primum quidem sermonem feci de omnibus
o theophile que cepit ihs facere et
docere usqz in diem qua precipiens aptis
per spm sanctum quos elegit assumptus
est. quibus et pbuit seipm vivum post pas
sionem suam in multis argumentis per dies quadraginta appa
rens eis et loquens de regno dei. Et convescens precepit eis ab

Ca. I

Ierosolimis ne abirent sed expectarent promissionem patris quam
audistis inquit per os meum: quia Iohannes quidem baptisat
aqua vos autem baptisabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur
qui convenerant interrogabant eum dicentes domine si in tempore
hoc regnum restitues regnum israel. Dixit autem eis: non est vestrum nosse
tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate sed accipie-
tis virtutem supervenientis spiritus sancti in vos et eritis mihi testes
in ierusalem et in omni iudea et samaria et usque ad ultimum terre.
Et cum hec dixisset videntibus illis elevatus est et nubes suscepit
eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum: ecce
duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dixerunt viri
galilei quid statis aspicientes in celum: hic iesus qui assumptus
est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem
in celum. Tunc reversi sunt ierusalem a monte qui vocatur oliveti
qui est iuxta ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent, in cena-
culum ascenderunt ubi manebant petrus et iohannes et iacobus
et andreas philippus et thomas bartholomeus et matheus et iacobus alphei et simon zelotes
et iudas iacobi. hii omnes erant perseverantes unanimiter in
oratione cum mulieribus et maria matre iesu et fratribus eius. In die-
bus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit (erat autem
turba hominum simul fere centum viginti) viri fratres oportet impleri

scripturam quam predixit spiritus sanctus per os David de Juda
qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum quia connumeratus erat
in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem posse-
dit agrum de mercede iniquitatis et suspensus crepuit medius
et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus
habitantibus Jerusalem ita ut appellaretur ager ille lingua eorum achel-
demach hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psal-
morum Fiat commoratio eorum deserta et non sit qui inhabitet in ea
et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobis-
cum sunt congregati in omni tempore quo intravit et exivit inter nos
dominus Iesus incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua
assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri
unum ex istis. Et statuerunt duos Ioseph qui vocatur Barsabas qui co-
gnominatus est Iustus et Mathiam. Et orantes dixerunt Tu domine
qui corda nosti omnium ostende quem elegeris ex his duobus unum ac-
cipere locum ministerii huius et apostolatus de quo prevaricatus est Iu-
das ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis et cecidit sors
super Mathiam et annumeratus est cum undecim discipulis. Ca. II.

Et cum complerentur dies pentecostes erant omnes pariter in eodem
loco et factus est repente de celo sonus tamquam advenientis
spiritus vehementis et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et

Ca. ii.

apparuerunt illis dispertite lingue tanquam ignis sedit que supra singulos eorum et repleti sunt omnes spiritu sancto et ceperunt loqui variis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis Erant autem in ierusalem habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est quia audiebat unusquisque lingua sua loquentes Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes Nonne ecce omnes isti qui loquuntur galilei sunt. et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus Parthi et Medi et Elamite et qui habitant Mesopotamiam iudeam et capadociam. pontum et Asiam. Phrigiam et pamphiliam. egiptum et partes libie que est circa Cirenen et advene Romani Iudei quoque et proseliti Cretes et Arabes audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes Quid nam vult hoc esse. Alii autem irridentes dicebant quia musto pleni sunt isti Stabat petrus cum undecim elevavit vocem suam et locutus est eis Viri iudei et qui habitatis ierusalem universi hoc vobis notum sit et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hii ebrii sunt cum sit hora diei tercia Sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel Et erit in novissimis diebus dicit

domini: effundam de spiritu meo super omnem carnem et prophetabunt
filii vestri et filie vestre et iuvenes vestri visiones videbunt: et seniores
vestri somnia somniabunt et quidem super servos meos et ancillas me-
as in diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt: et dabo
prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum: sanguinem
et ignem et vaporem fumi Sol convertetur in tenebras et luna in san-
guinem antequam veniat dies domini magnus et manifestus
Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen domini salvus erit Viri
Israhelite: audite verba hec Iesum nazarenum virum approbatum a deo in
vobis virtutibus et prodigiis et signis que fecit deus per illum
in medio vestri sicut scitis. hunc definito consilio et prescientia dei tradi-
tum, per manus iniquorum affligentes interemistis Quem deus suscitavit
solutis doloribus inferni iuxta quod impossibile erat teneri illum ab
eo: David enim dicit in eum Providebam dominum in conspectu meo sem-
per quoniam a dextris mihi est ne commovear Propter hoc letatum est cor meum et
exultavit lingua mea insuper et caro mea requiescet in spe Quoniam
non derelinques animam meam in inferno nec dabis sanctum tuum videre
corruptionem Notas mihi fecisti vias vite replebis me iocunditate
cum facie tua Viri fratres Liceat audenter dicere ad vos de patriarcha
David quoniam defunctus est et sepultus est et sepulcrum eius est apud

Filii vestri et filie vestre ...

Prodigia ...

Viri Israhelite ...

Providebam ...

Vias vite ...

nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset et sciret quia
iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere super
sedem eius: providens locutus est de resurrectione Christi quia neque
derelictus est in inferno neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum
resuscitavit deus cuius omnes nos testes sumus. Dextera igitur dei ex-
altatus et promissione spiritus sancti accepta a patre, effudit hoc do-
num quod vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in celos
dixit autem ipse: Dixit dominus domino meo sede a dextris meis donec
ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime ergo sciat omnis
domus Israel quia et dominum eum et Christum fecit deus hunc Iesum quem vos
crucifixistis. His autem auditis: compuncti sunt corde et dixerunt ad Pe-
trum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad il-
los: Penitentiam inquit agite et baptizetur unusquisque vestrum in nomine
Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum et accipietis donum spiritus sancti.
Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus qui longe sunt quoscumque
advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est
et exhortabatur eos dicens Salvamini a generatione ista prava. Qui er-
go receperunt sermonem eius baptizati sunt et apposite sunt in die illa
anime circiter tria milia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum
et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime
timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos in Ierusalem fiebant et metus

erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et
habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant et dividebant
illa omnibus prout cuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter
in templo et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultati-
one et simplicitate cordis collaudantes deum et habentes gratiam ad omnem
plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum. Ca. III

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis
nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris sue baiulabatur
quem ponebant quotidie ad portam templi que dicitur speciosa ut pe-
teret elemosinam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum
et Iohannem incipientes introire in templum rogabat ut elemosinam
acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit: Respice in nos.
At ille intendebat in eos sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus
autem dixit: Argentum et aurum non est mihi; quod autem habeo hoc tibi do. In
nomine Iesu Nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu
eius dextera allevavit eum et protinus consolidate sunt bases eius et plante.
Et exiliens stetit et ambulabat et intravit cum illis in templum ambulans
et exiliens et laudans deum. Cognoscebant autem illum quod ipse erat qui ad ele-
mosinam sedebat ad speciosam portam templi et impleti sunt stu-
pore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum teneret autem Petrum et
Iohannem cucurrit omnis populus ad illos ad porticum que appellatur Salomonis

Speciosa

argentum

protinus

Et vidit eum omnis populus ambulantem et laudantem deum

stupentes. Videns autem petrus respondit ad populum. Viri israhelite quid

miramini in hoc aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus

hunc ambulare. Deus abraham et deus ysaac et deus iacob deus patrum

nostrorum glorificavit filium suum iesum quem vos quidem tradidistis et

negastis ante faciem pilati iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum

et iustum negastis et petistis virum homicidam donari vobis auctorem

vero vite interfecistis quem deus suscitavit a mortuis cuius nos

testes sumus et in fide nominis eius hunc quem vos videtis et nostis

confirmavit nomen eius et fides que per eum est dedit inte

gram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia

per ignorantiam fecistis sicut et principes vestri. Deus autem que prenuntiavit

per os omnium prophetarum pati christum suum sic implevit. Penitemini

igitur et convertimini ut deleantur peccata vestra ut cum venerint tempora

refrigerii a conspectu domini et miserit eum qui predicatus est

vobis iesum christum quem oportet quidem celum suscipere usque in tempora re

stitutionis omnium que locutus est deus per os sanctorum suorum

a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit quoniam prophetam susci

tabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris tamquam me ipsum audietis

iuxta omnia quecumque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que

non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophe

te a samuhele et deinceps qui locuti sunt annuntiaverunt dies istos

Vos estis filii prophetarum et testamenti quod disposuit deus ad patres nostros dicens ad Abraam Et in semine tuo benedicentur omnes familie terre: vobis primum suscitans deus filium suum misit eum benedicentem vos ut convertat se unusquisque a nequitia sua Ca. iiii

Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacerdotes et magistratus templi et saducei dolentes quod docerent populum et annunciarent in iesum resurrectionem ex mortuis et iniecerunt in eos manus et posuerunt eos in custodia in crastinum Erat autem iam vespera

Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt et factus est numerus virorum quinque milia Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribe in iherusalem et annas princeps sacerdotum et Cayphas et Iohannes et Alexander et quotquot erant de genere sacerdotali Et statuentes eos in medio interrogabant In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos Tunc repletus spiritu sancto petrus dixit ad eos Principes populi et seniores israel audite si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste salvus factus est notum sit omnibus vobis et omni plebi israel quia in nomine domini nostri iesu christi nazareni quem vos crucifixistis quem deus suscitavit a mortuis in hoc iste astat coram vobis sanus

Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus qui factus est in caput anguli non est in aliquo alio salus. nec enim aliud no-

edificantibus

est sub celo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Vi-
dentes autem Petri constantiam et Johannis comperto quod homines sine litteris
et idiote admirabantur et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. Ho-
minem quoque stantem cum eis qui curatus fuerat nihil poterant contradicere.
Jusserunt autem eos foras extra concilium secedere: et conferebant ad in-
vicem dicentes Quid faciemus hominibus istis. Quoniam quidem notum
signum factum est per eos omnibus habitantibus Jerusalem: manifestum est: et non
possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in plebem comminemur
eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos de-
nuntiaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus
vero et Johannes dixerunt ad eos Si iustum est in conspectu dei vos po-
tius audire quam deum: iudicate. Non enim possumus que vi-
dimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos
non invenientes quomodo punirent eos propter plebem quia omnes clarifica-
bant id quod factum fuerat in eo quod acciderat. Annorum enim erat
amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis.
Dimissi autem venerunt ad suos et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes
sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum audissent unanimiter leva-
verunt vocem ad deum et dixerunt Domine tu qui fecisti celum et terram
mare et omnia que in eis sunt qui spiritu sancto per os patris nostri David pu-
eri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania

Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversum christum eius. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum iesum quem unxisti: herodes et poncius pilatus cum gentibus et populis israel facere que manus tua et consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc domine respice in minas eorum et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui iesu. Et cum orassent motus est locus in quo erant congregati et repleti sunt omnes spiritu sancto et loquebantur verbum dei cum fiducia.

Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis iesu christi domini nostri et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant precia eorum que vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Joseph autem qui cognominatus est Barsabas [barnabas] ab apostolis quod est interpretatum filius consolationis Levites cyprius genere cum haberet agrum vendidit eum et attulit precium et posuit ante pedes apostolorum.

Capitulum quintum

Vir autem quidam nomine ananias cum saphira uxore sua vendidit agrum et fraudavit de precio agri conscia uxore sua et afferens par-

quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem petrus ad ananiam
anania cur temptat sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto et frau
dare de precio agri. Nonne manens tibi manebat et venundatum in tua erat
potestate. Quare posuisti in corde tuo hanc rem. Non es mentitus homi
nibus sed deo. Audiens autem ananias hec verba cecidit et expiravit et
factus est timor magnus super omnes qui audierunt. Surgentes autem iu
venes amoverunt eum et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum
trium spatium et uxor ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Di
xit autem ei petrus. Dic mihi mulier si tanti agrum vendidistis. At illa
dixit etiam tanti. Petrus autem ad eam. Quid utique vobis convenit temp
tare spiritum domini. Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad hostium
et efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius et expiravit. Intran
tes autem iuvenes invenerunt illam mortuam et extulerunt et sepelierunt
ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia et in omnes
qui audierunt hec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa
in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. Ceterorum autem
nemo audebat se coniungere illis sed magnificabat eos populus. Magis
autem augebatur credentium in domino multitudo virorum ac mulierum ita
ut in plateas eicerent infirmos et ponerent in lectulis ac grabatis ut
veniente petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum et
liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem et multitudo

vicinarum civitatum Ierusalem afferentes egros et vexatos a spiritibus
immundis qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum
et omnes qui cum illo erant que est heresis Saduceorum repleti sunt zelo
et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos in custodia publica.
Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas carceris et educens
eos dixit Ite: et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vite huius. Qui
cum audissent intraverunt diluculo in templum et docebant. Adve-
niens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant convocave-
runt concilium et omnes seniores filiorum israel et miserunt ad car-
cerem ut adducerentur. Cum autem venissent ministri et aperto carcere non
invenissent illos reversi nuntiaverunt dicentes Carcerem quidem invenimus
clausum cum omni diligentia et custodes stantes ante ianuas aperientes
autem neminem intus invenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus tem-
pli et principes sacerdotum ambigebant de illis quidnam fieret.
Adveniens autem quidam nuntiavit eis quia ecce viri quos posuistis in car-
cere sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris
et adduxit illos sine vi. Timebant enim populum ne lapidarentur. Et cum ad-
duxissent illos statuerunt in concilio et interrogavit eos princeps sacerdotum
dicens Precipiendo precepimus vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce re-
plestis Ierusalem doctrina vestra et vultis inducere super nos sanguinem hominis
istius. Respondens autem petrus et apostoli dixerunt Obedire oportet deo magis

qui hominibus. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum quem vos interemi-
stis suspendentes in ligno. Hunc principem et salvatorem Deus exaltavit
dextera sua ad dandam penitentiam Israel et remissionem peccatorum. et nos su-
mus testes horum verborum et spiritus sanctus quem dedit Deus omnibus obedien-
tibus sibi. Hec cum audissent dissecabantur et cogitabant interficere illos. Sur-
gens autem quidam in concilio phariseus nomine Gamaliel legis doctor
honorabilis universe plebi iussit foras homines ad breve fieri. Dixitque
ad illos. Viri israelite attendite vobis super hominibus istis quid actu-
ri sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas dicens se esse aliquem cui
consensit numerus virorum circiter quadringentorum qui occisus est et omnes qui
credebant ei dissipati sunt et redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iu-
das Galileus in diebus professionis et avertit populum post se et ipse periit
et omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis discedite
ab hominibus istis et sinite illos. Quoniam si est ex hominibus consilium hoc
aut opus dissolvetur. si vero ex Deo est non poteritis dissolvere ne forte
et Deo repugnare videamini. Consenserunt autem illi et convocantes apostolos
cesis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu et dimiserunt eos.
Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii quoniam digni habiti
sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant
in templo et circa domos docentes et evangelizantes Christum Iesum.

Ca. vi.

In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum est murmur grecorum

adversus hebreos eo quod despicerentur in ministerio quotidiano vidue
eorum Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt
Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis Conside
rate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii septem plenos spiritu
sancto et sapientia quos constituamus super hoc opus Nos vero orationi
et ministerio verbi instantes erimus Et placuit sermo coram omni mul
titudine et elegerunt Stephanum virum plenum fide et spiritu sancto et
philippum et prochorum et Nicanorem et Thimonem et Parmenam
et Nicolaum advenam antiochenum Hos statuerunt ante conspectum
apostolorum et orantes imposuerunt eis manus Et verbum domini crescebat
et multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde Multa etiam turba
sacerdotum obediebat fidei Stephanus autem plenus gratia et fortitu
dine faciebat prodigia et signa magna in populo Surrexerunt autem
quidam de synagoga que appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Al
exandrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia disputantes cum
Stephano et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur
ipse quod redarguebantur ab eo cum omni fiducia Tunc summiserunt viros
qui dicerent se audivisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen et
deum Commoverunt itaque plebem et seniores et scribas et concurrentes
rapuerunt eum et adduxerunt in concilium et statuerunt falsos testes qui dicerent
Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem Audivimus enim

Septem
Stephanus
antiochenum
imposuerunt
non poterant
Stephanus
libertinorum
Tunc summiserunt
non cessat

eum dicentem quoniam iesus nazarenus hic destruet locum istum et mu-
tabit tradiciones quas tradidit nobis Moyses. et intuentes eum omnes qui sede-
bant in concilio viderunt faciem eius tanquam angeli. Dixit autem
princeps sacerdotum si hec ita se habent. Qui ait Ca. vii

Viri fratres et patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro Abrahe
cum esset in Mesopotamia prius quam moraretur in Carran. et dixit
ad illum. Exi de terra tua et de cognatione tua et veni in terram quam
monstravero tibi. Tunc exiit de terra Caldeorum et habitavit in Carran. Et
inde postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua
nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis
sed repromisit illi dare eam in possessionem et semini eius post ipsum
cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus quia erit semen eius accola in terra
aliena et servituti eos subiicient et male tractabunt eos annis quadringentis triginta
et gentem cui servierint iudicabo ego dixit dominus. Et post hec exibunt et ser-
vient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis. et sic genuit Ysaac
et circumcidit eum die octavo. et Ysaac Iacob et Iacob duodecim patriarchas.
Et patriarche emulantes Ioseph vendiderunt in Egiptum. et erat deus cum eo. et eri-
puit eum de omnibus tribulacionibus eius. et dedit ei graciam et sapienciam in conspectu Pha-
raonis regis Egiptiorum. et constituit eum prepositum super Egiptum et super omnem
domum suam. Venit autem fames in universa Egiptum et Chanaan et tribulacio
magna et non inveniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob

esse frumentum in egipto misit patres nostros primum et in secundo cognitus est
Joseph a fratribus suis et manifestatum est Pharaoni genus eius Mittens
autem Joseph accersivit Jacob patrem suum et omnem cognationem suam in anima
bus septuaginta quinque et descendit Jacob in egiptum et defunctus est
ipse et patres nostri et translati sunt in Sichem et positi sunt in sepulcro quod
emit Abraham pretio argenti a filiis Emor filii Sichem Cum autem appropinqua
ret tempus promissionis quam confessus erat deus Abrahe crevit populus et
multiplicatus est in egipto quoadusque surrexit alius rex in egipto
qui non sciebat Joseph Hic circumveniens genus nostrum afflixit patres
nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur Eodem tempore natus
est Moyses et fuit gratus deo qui nutritus est tribus mensibus in domo
patris sui Exposito autem illo sustulit eum filia pharaonis et nutrivit
eum sibi in filium et eruditus est Moyses omni sapientia Egiptiorum et erat
potens in verbis et in operibus suis Cum autem impleretur ei quadraginta
annorum tempus ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios israel
et cum vidisset quendam iniuriam patientem vindicavit illum et fecit
ultionem ei qui iniuriam sustinebat percusso egiptio Estimabat autem intellige
re fratres quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis at illi non intellexerunt
Sequenti vero die apparuit illis litigantibus et reconciliabat eos in pa
ce dicens Viri fratres estis ut quid nocetis alterutrum Qui autem iniuriam
faciebat proximo repulit eum dicens Quis te constituit principem

et iudicem super nos. Numquid interficere me tu vis quemadmodum interfecisti heri
Egiptium. Fugit autem Moyses in verbo isto et factus est advena in terra
Madian ubi generavit filios duos. Et expletis annis quadraginta ap
paruit illi in deserto montis Syna angelus in igne flamme rubi. Moy
ses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret facta
est vox domini ad eum dicens Ego sum deus patrum tuorum deus Abraam
deus Isaac et deus Jacob. Tremefactus autem Moyses non audebat con
siderare. Dixit autem illi deus Solve calciamentum pedum tuorum. Locus
enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei
qui est in Egipto et gemitum eorum audivi et descendi liberare eos. Et
nunc veni et mittam te in Egiptum. Hunc Moysen quem negaverunt
dicentes quis te constituit principem et iudicem. Hunc deus principem
et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic
eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Egipti et in rubro mari
et in deserto annis quadraginta. Hic est Moyses qui dixit filiis Israel
Prophetam suscitabit vobis deus de fratribus vestris tamquam meipsum audietis.
Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte
Syna et cum patribus vestris qui accepit verba vite dare vobis. Cui noluerunt
obedire patres vestri sed repulerunt et aversi sunt cordibus suis in Egiptum
dicentes ad Aaron Fac nobis deos qui precedant nos. Moysi enim huic
qui eduxit nos de terra Egipti nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt
in diebus illis et obtulerunt hostiam simulacro et letabantur in operibus

Convertit autem deus

manum suam. Convertit autem deus et tradidit eos servire militie celi
sicut scriptum est in libro prophetarum: Numquid victimas aut hostias obtu-
listis michi annis quadraginta in deserto domus israel et suscepistis tab-
ernaculum Moloch et sidus dei vestri remphan: figuras quas fecistis
adorare eas et transferam vos trans babilonem. Tabernaculum testimo-
nii fuit cum patribus nostris in deserto sicut disposuit illis deus loquens ad
Moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt
suscipientes patres nostri cum iesu in possessionem gentium quas expulit
deus a facie patrum nostrorum usque in diebus david qui invenit gratiam apud
deum et petiit ut inveniret tabernaculum deo iacob. Salomon autem
edificavit illi domum. Sed non excelsus in manufactis habitat sicut per
prophetam dicit: Celum michi sedes est terra autem scabellum pedum meorum. Quam
domum edificabitis michi dicit dominus aut quis locus requietionis mee. Nonne
manus mea fecit hec omnia. Dura cervice et incircumcisi cordibus et
auribus vos semper spiritui sancto restitistis sicut patres vestri ita et vos. Quem
prophetarum non sunt persecuti patres vestri et occiderunt eos qui prenuntiabant de ad-
ventu iusti cuius vos nunc proditores et homicide fuistis qui accepi-
stis legem in dispositione angelorum et non custodistis. Audientes autem
hec dissecabantur cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Cum autem
esset plenus spiritu sancto intendens in celum vidit gloriam dei et iesum stantem
a dextris virtutis dei et ait: Ecce video celos apertos et filium hominis
stantem a dextris virtutis dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt

Tabernaculum

Celum michi

Dura

Vos semper

aures suas et impetum fecerunt unanimiter in eum / et eicientes eum
extra civitatem lapidabant / et testes deposuerunt vestimenta sua secus
pedes adolescentis qui vocabatur Saulus / et lapidabant Stephanum
invocantem et dicentem domine iesu suscipe spiritum meum / Positis autem
genibus clamavit voce magna dicens domine iesu ne statuas
illis hoc peccatum et cum hoc dixisset obdormivit in domino CA. viii.

Saulus autem erat consentiens neci eius / Facta est autem in illa die per
secutio magna in ecclesia que erat Iherosolimis et omnes dispersi sunt per regiones
Iudee et Samarie preter apostolos / Curaverunt autem Stephanum viri timorati
et fecerunt planctum magnum super eum / Saulus vero devastabat ecclesiam
per domos intrans et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam
Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum dei / Philippus autem de
scendens in civitatem Samarie predicabat illis Christum / Intendebant autem
turbe hiis que a Philippo dicebantur unanimiter audientes et videntes si
gna que faciebat / Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos clamantes vo
ce magna exibant / Multi autem paralitici et claudi curati sunt / Factum est
ergo gaudium magnum in illa civitate / Vir autem quidam nomine Simon qui ante
fuerat in civitate magus seducens gentem Samarie dicens se esse aliquem
magnum cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes hic
est virtus dei que vocatur magna / Attendebant autem eum propter quod multo tempore ma
gicis suis dementasset eos / Cum vero credidissent Philippo evangelizanti

de regno dei in nomine iesu christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Simon
et ipse credidit et cum baptizatus esset adherebat philippo. Videns etiam signa
et virtutes maximas fieri stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant in iherosolimis
quia recepisset Samaria verbum dei miserunt ad eos petrum et iohannem.
Qui cum venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent spiritum sanctum. nondum enim
in quemquam illorum supervenerat sed baptizati tantum erant in nomine domini iesu. Tunc
imponebant manus super illos et accipiebant spiritum sanctum. Cum vidisset autem
Simon quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis
pecuniam dicens. Date et mihi hanc potestatem ut cuicumque imposuero manus
accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum. Pecunia tua tecum sit in
perditionem quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque
sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam
itaque age ab hac nequitia tua et roga deum si forte remittatur tibi hec
cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis
video te esse. Respondens autem Simon dixit. Precamini vos pro me ad dominum ut
nil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum
dei redibant iherusalem et multis regionibus samaritanorum evangeli
zabant. Angelus autem domini locutus est ad philippum dicens. Surge et vade contra meridi
anum ad viam que descendit ab iherusalem in gazam. hec est deserta. Et surgens
abiit. Et ecce vir ethiops eunuchus potens candacis regine ethiopum
qui erat super omnes gazas eius venerat adorare in iherusalem et revertebatur sedens super

currum suum: legebatque esaiam prophetam Dixit autem spiritus philippo Accede

et adiunge te ad currum istum Accurrens autem philippus audiuit legentem esaiam

prophetam et dixit putasne intelligis que legis Qui ait et quomodo possum si non

aliquis ostenderit mihi Rogauitque philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem

scripture quam legebat erat hic Tamquam ouis ad occisionem ductus est et

sicut agnus coram tondente se sine voce sic non aperuit os suum In humilita

te iudicium eius sublatum est Generationem eius quis enarrabit quoniam tolletur

de terra vita eius Respondens autem eunuchus dixit philippo obsecro te de quo

propheta dicit hoc de se an de alio aliquo Aperiens autem philippus os suum

et incipiens a scriptura ista evangelizauit illi iesum Et dum irent per viam venerunt

ad quandam aquam et ait eunuchus Ecce aqua quis prohibet me baptizari Dixit autem

philippus Si credis ex toto corde licet Et respondens ait Credo filium dei

esse iesum christum Et iussit stare currum et descenderunt uterque in aquam philippus

et eunuchus et baptizauit eum Cum autem ascendissent de aqua spiritus domini rapuit

philippum et amplius non vidit eum eunuchus Ibat enim per viam suam gaudens

Philippus autem inuentus est in azoto et pertransiens evangelizabat ciui

tatibus cunctis donec veniret cezaream Capitulum Nonum

Saulus autem adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini accessit ad

principem sacerdotum et petiit ab eo epistolas in damascum ad synagogas ut

si quos inuenisset huius vie viros ac mulieres vinctos perduceret in ierusalem Et cum iter

faceret contigit ut appropinquaret damasco et subito circumfulsit

putasne intel

Damasco

Spirans

eum lux de celo et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi Saule Saule
quid me persequeris Qui dixit Quis es domine: et ille: Ego sum iesus quem
tu persequeris durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac
stupens dixit domine quid me vis facere Et dominus ad eum Surge et ingre
dere civitatem et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere Viri autem illi qui co
mitabantur cum eo stabant stupefacti audientes quidem vocem neminem autem
videntes Surrexit autem Saulus de terra apertisque oculis nihil videbat Ad
manus autem illum trahentes introduxerunt damascum et erat ibi tribus diebus
non videns et non manducavit neque bibit Erat autem quidam discipulus
damasci nomine Ananias et dixit ad illum in visu dominus: Anania: At ille
ait Ecce ego domine Et dominus ad eum Surge et vade in vicum qui vocatur
Rectus et quere in domo Iude Saulum nomine Tharsensem Ecce enim orat
Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut vi
sum recipiat Respondit autem Ananias domine audivi a multis de viro hoc quanta
mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem et hic habet a principibus sacerdotum alligandi omnes
qui invocant nomen tuum Dixit autem ad eum dominus Vade quoniam vas electionis
est mihi iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel Ego
enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati Et abiit Ananias et intro
ivit in domum et imponens ei manus dixit Saule frater dominus misit me iesus qui
apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et implearis spiritu sancto et confestim
ceciderunt ab oculis eius tamquam squame et visum recepit et surgens baptizatus est

cum accepisset: confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per ali-
quot dies. et continuo ingressus in synagogas predicabat iesum quoniam
hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui eum audiebant et dicebant. Nonne hic
est qui expugnabat in ierusalem eos qui invocabant nomen istud et huc ad hoc
venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo
magis convalescebat et confundebat iudeos qui habitabant Damasci af-
firmans quoniam hic est christus. Cum autem implerentur dies multi consilium
fecerunt in unum iudei ut eum interficerent. Note autem facte sunt Saulo insidie
eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipien-
tes autem eum discipuli nocte per murum dimiserunt eum summittentes in sporta.
Cum autem venisset in ierusalem temptabat se iungere discipulis. Barnabas autem
apprehensum illum duxit ad apostolos et narravit illis quomodo in via vidisset
dominum et quia locutus est ei et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine iesu.
Et erat cum illis intrans et exiens in ierusalem fiducialiter agens in nomine domini. Loquebatur
quoque gentibus et disputabat cum grecis. illi autem querebant occidere eum. Quod
cum cognovissent fratres deduxerunt eum Cesaream et dimiserunt Tharsum. Ecclesia
quidem per totam iudeam et galileam et samariam habebat pacem ambulans: et edificabatur
in timore domini et consolatione sancti spiritus replebatur. Factum est autem
ut petrus dum transiret universos deveniret ad sanctos qui habitabant Lidde.
Invenit autem ibi hominem quendam nomine Eneam ab annis octo iacentem
in grabato: qui erat paraliticus. Et ait illi petrus. Enea sanet te dominus
iesus christus. Surge et sterne tibi. et continuo surrexit. Et viderunt eum omnes qui

Beda

Custodiebant

et omnes timebant eum non credentes quod esset discipulus

Ecclesia

Factum est autem

Tarsum

habitabant lidde et sarone qui conversi sunt ad dominum In Ioppe autem fuit quedam
discipula nomine Thabita que interpretata dicitur dorcas Hec erat plena operibus
bonis et elemosinis quas faciebat Factum est autem in diebus illis ut infirma-
ta moreretur Quam cum lavissent posuerunt eam in cenaculo Cum autem prope esset lidda
ab ioppe discipuli audientes quia petrus esset in ea miserunt duos
viros ad eum rogantes ne pigriteris venire usque ad nos Exurgens
autem petrus venit cum illis Et cum advenisset duxerunt illum in cenaculum
et circumsteterunt illum omnes vidue flentes et ostendentes ei tunicas et
vestes quas faciebat illis dorcas Eiectis autem omnibus foras petrus ponens
genua oravit et conversus ad corpus dixit Thabita surge Et illa ap-
peruit oculos et viso petro resedit Dans autem illi manum erexit eam
Et cum vocasset sanctos et viduas assignavit eam vivam Notum autem
factum est per universam Ioppen et crediderunt multi in domino Factum
est autem ut dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam coriarium

Vir autem quidam erat in Cezarea nomine Cornelius **Capitulum X**
centurio cohortis que dicitur Italica religiosus et timens deum cum omni
domo sua faciens elemosinas multas plebi et deprecans deum semper vidit
in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se et
dicentem sibi Corneli At ille intuens eum timore correptus dixit Quis es
tu domine Ait autem illi Orationes tue et elemosine tue ascenderunt in memori-
am in conspectu dei Et nunc mitte viros in Ioppen et accersi Simo-
nem quendam qui cognominatur petrus Hic hospitatur apud Simonem quendam

coriarium cuius est domus iuxta mare hic dicet tibi quid te oporteat

facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi vocavit duos

domesticos suos et militem metuentem dominum ex his qui illi parebant. Quibus

cum narrasset omnia misit illos in Ioppen. Postera autem die iter illis facientibus

et appropinquantibus civitati ascendit Petrus in superiora ut oraret circa

horam sextam. Et cum esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis cecidit

super eum mentis excessus. Et vidit celum apertum et descendens vas quoddam

velut linteum magnum quattuor initiis summitti de celo in terram in

quo erant omnia quadrupedia et serpentia terre et volatilia celi. Et facta

est vox ad eum: Surge Petre occide et manduca. Ait autem Petrus: Absit domine

quia numquam manducavi omne quod commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum:

Quod Deus purificavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter

Et statim receptum est vas in celum. Et dum intra se hesitaret Petrus quid

nam esset visio quam vidisset ecce viri qui missi erant a Cornelio inqui

rentes domum Simonis astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent interroga

bant si Simon qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. Petro autem cogitante

de visione dixit Spiritus ei: Ecce viri tres querunt te. Surge itaque et

descende et vade cum eis nihil dubitans quia ego misi illos. Descen

dens autem Petrus ad viros dixit: Ecce ego sum quem queritis; que causa

est propter quam venistis? Qui dixerunt: Cornelius centurio vir iu

stus et timens Deum et testimonium habens ab universa gente

Iudeorum responsum accepit ab angelo sancto accersire te in do

num suam et audire verba abs te. Introducens ergo eos recepit hospitio.
Sequenti autem die surgens profectus est cum illis et quidam ex fratribus
ab Ioppe comitati sunt eum. Altera autem die introivit Cesaream. Cor-
nelius vero expectabat illos: convocatis cognatis suis et necessariis ami-
cis. Et factum est cum introisset Petrus obvius venit ei Cornelius et
procidens ad pedes eius adoravit eum. Petrus vero elevavit eum dicens
Surge: et ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intravit: et invenit
multos qui convenerant; dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abo-
minatum sit viro iudeo coniungi aut accedere ad alienigenam. Sed mihi
ostendit deus neminem communem aut inmundum dicere hominem. Propter
quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam
accersistis me. Et Cornelius ait: A nudiustercia die usque ad hanc
horam orans eram hora nona in domo mea et ecce vir stetit ante
me in veste candida et ait: Corneli exaudita est oratio tua et
et elemosine tue commemorate sunt in conspectu dei. Mitte ergo in
Ioppen et accersi Symonem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur
in domo Simonis coriarii iuxta mare. Confestim ergo misi ad
te et tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo
adsumus: audire omnia quecumque tibi precepta sunt a domino. Aperi-
ens autem Petrus os suum dixit: In veritate comperi quia non est per-
sonarum acceptor deus. sed in omni gente qui timet eum et operatur
iusticiam: acceptus est illi. Verbum misit deus filiis Israel annuncians

patem per iesum cristum: hic est omnium dominus. Vos scitis quod factum
est verbum per universam iudeam incipiens enim a galilea post baptismum
quod predicavit iohannes iesum a nazareth quo unxit eum deus spiritu sancto
et virtute qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes infirmos oppressos a
diabolo: quoniam deus erat cum illo et nos testes sumus omnium que fecit in re
gione iudeorum et hierusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno
hunc deus suscitavit tertia die et dedit eum manifestum fieri non omni
populo: sed testibus preordinatis a deo nobis qui manducavimus et bibimus
cum illo postquam resurrexit a mortuis et precepit nobis predicare populo et
testificari: quia ipse est qui constitutus est a deo iudex vivorum et mor
tuorum: huic omnes prophete testimonium perhibent remissionem peccatorum ac
cipere per nomen eius: omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente petro
verba hec cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum et obstu
puerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum petro: quia et in
nationes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes
linguis et magnificantes deum. Tunc respondit petrus. Numquid aquam
quis prohibere potest ut non baptizentur hii qui spiritum sanctum acceperunt
sicut et nos: Et iussit eos baptizari in nomine domini iesu cristi: Tunc
rogaverunt eum: ut maneat apud eos aliquot diebus. Ca. xi.

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in iudea: quoniam et gentes re
ceperunt verbum dei. Cum ascendisset petrus hierosolimam disce
ptabant adversus illum qui erant ex circumcisione dicentes: Quare in-

troisti ad viros preputium habentes et manducasti cum illis. Incipi-
ens autem petrus exponebat illis ordinem dicens: Ego eram in civitate
ioppe orans et vidi in excessu mentis mee visionem: descendens vas quod-
dam velut linteum magnum quatuor initiis submitti de celo et venit usque
ad me. In quod intuens considerabam: et vidi quadrupedia terre et
bestias et reptilia et volatilia celi. Audivi autem et vocem dicentem mihi:
Surge petre: occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam domine: quia
commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox
secundo de celo. Que deus mundavit: tu ne commune dixeris. Hoc
autem factum est per ter: et recepta sunt omnia rursum in celum. Et ecce viri
tres confestim astiterunt in domo in qua eram: missi a cesarea ad me.
Dixit autem spiritus mihi: ut irem cum illis nihil hesitans. Venerunt autem
mecum et sex fratres isti: et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem
nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi: Mitte
in ioppen: et accersi simonem qui cognominatur petrus: qui loquetur
tibi verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua. Cum autem cepis-
sem loqui: cecidit spiritus sanctus super eos: sicut et in nos in initio. Re-
cordatus sum autem verbi domini: sicut dicebat: Iohannes quidem baptisavit
aqua vos autem baptisabimini spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit
illis deus sicut et nobis qui credidimus in dominum iesum christum: ego quis
eram qui possem prohibere deum. His auditis tacuerunt et glorifica-
verunt deum dicentes: Ergo et gentibus penitentiam dedit deus
ad vitam. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione que

que facta fuerat sub stephano: perambulauerunt usque phenicen et cyprum: et anthiochiam: nemini loquentes verbum nisi solis iudeis. Erant autem quidam ex eis viri cyprii et cyrenei: qui cum introissent anthiochiam. loquebantur et ad grecos annunciantes dominum iesum. Et erat manus domini cum eis: multusque numerus credentium conuersus est ad dominum. Peruenit autem sermo ad aures ecclesie que erat hierosolimis super istis. et miserunt barnabam usque ad antiochiam. Qui cum peruenisset et vidisset gratiam dei: gauisus est et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in domino: quia erat vir bonus et plenus spiritu sancto et fide: et apposita est multa turba domino. Profectus est autem tharsum ut quereret saulum: quem cum inuenisset perduxit antiochiam. Et annum totum conuersati sunt ibi in ecclesia: et docuerunt turbam multam ita ut cognominarentur primum antiochie discipuli christiani. In his autem diebus superuenerunt ab hierosolimis prophete antiochiam: et surgens unus ex eis nomine agabus significabat per spiritum: famem magnam futuram in uniuerso orbe terrarum: que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quisque habebat: proposuerunt in ministerium mittere habitantibus in iudea fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe et sauli.

Ca. xii

Eodem autem tempore misit herodes rex manus: ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio: videns autem quia placeret iudeis apposuit apprehendere et petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset misit in carcerem: tradens

quatuor quaternionibus militum ad custodiendum eum: volens post
pascha producere eum populo. Et petrus quidem servabatur in carcere:
oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem
producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter
duos milites vinctus catenis duabus: et custodes ante hostium custo
diebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit: et lumen refulsit in ha
bitaculo: percussoque latere petri excitavit eum dicens: Surge velociter.
Et ceciderunt catene de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum:
Precingere et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circum
da tibi vestimentum tuum: et sequere me. Et exiens sequebatur eum: et ne
sciebat quia verum est quod fiebat per angelum. Existimabat autem visum
se videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam venerunt
ad portam ferream que ducit ad civitatem: que ultro aperta est eis.
Et exeuntes processerunt vicum unum: et continuo discessit angelus ab
eo. Et petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia misit dominus
angelum suum: et eripuit me de manu herodis et de omni expecta
tione plebis iudeorum. Considerans que venit ad domum marie matris
iohannis qui cognominatus est marcus: ubi erant multi congregati et
orantes. Pulsante autem eo ad hostium ianue: processit puella ad videndum
nomine rhode. Et ut cognovit vocem petri pre gaudio non aperuit
ianuam: sed intro currens nunciavit stare petrum ante ianuam. At illi di
xerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dice
bant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem

aperuissent hostiu(m): viderunt eum et obstupuerunt. Annuens aut(em)

aut(em) eis manu ut tacerent narravit quo(modo) dominus eduxisset eum

de carcere. Dixit q(ue): Nunciate iacobo et fratribus hec. Et egressus abiit

in aliu(m) locu(m). Facta aut(em) die erat non parva turbatio int(er) milites

quidnam factu(m) esset de petro. Herodes aut(em) cu(m) requisisset de petro

eum et non invenisset. inquisitione facta de custodibus iussit eos

duci: descendensq(ue) a iudea in cesaream: ibi commoratus est. Erat aut(em)

iratus tyriis et sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum: et per

suaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabant pacem:

eo q(uod) alerentur regiones eorum ab illo. Statuto aut(em) die herodes ve

stitus veste regia sedit pro tribunali. et concionabat(ur) ad eos. Populus

aut(em) acclamabat dei voces et non hominis. Confestim aut(em) percussit eum

angelus domini eo q(uod) non dedisset honorem deo: et consumptus a

vermibus expiravit. Verbum aut(em) domini crescebat et multiplicabat(ur). Barna

bas aut(em) et saulus reversi sunt ab hierosolimis expleto ministerio: assu

pto iohanne qui cognominatus est marcus

Capitulum tredecimum

Erant aut(em) in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores: in q(ui)

bus barnabas et simon qui vocabatur niger. et lucius cyreneus

et manahen qui erat herodis tetrarche collactaneus et saulus.

Ministrantibus illis domino et ieiunantibus: dixit illis spiritus sanctus

Segregate mihi saulum et barnabam in opus ad quod assumpsi

eos. Tunc ieiunantes et orantes imponentesq(ue) eis manus:

dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi a spiritu sancto abierunt seleuciam:

et inde nauigauerunt cyprum et cum venissent salamina predicabant
verbum dei in sinagogis iudeorum. Habebant autem et iohannem in mini
sterio Et cum perambulassent vniuersam insulam vsque ad paphum:
inuenerunt quendam virum magum pseudo prophetam iudeum cui nomen
erat bariesu: qui erat cum proconsule sergio paulo viro prudente:

Bariesu

Hic accersitis paulo et barnaba desiderabat audire verbum dei. Re
sistebat autem illis elymas magus: sic enim interpretatur nomen eius: querens
auertere proconsulem a fide Saulus autem qui et paulus: repletus spiritu
sancto intuens in eum dixit O plene omni dolo et omni fallacia fili
dyaboli. inimice omnis iustitie: non desinis subuertere vias domini rectas
Et nunc ecce manus domini super te. et eris cecus non videns solem vsque
ad tempus Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre: et circu
iens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset fa
ctum credidit; admirans super doctrina domini. Et cum a papho nauigassent
paulus et qui cum eo erant: venerunt pergen pamphilie Iohannes
autem discedens ab eis reuersus est hierosolimam. Illi vero pertranseuntes
pergen venerunt antiochiam pisidie: et ingressi sinagogam die sab
batorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum: miserunt prin
cipes sinagoge ad eos dicentes Viri fratres: si quis est in vobis sermo
exhortationis ad plebem dicite: Surgens autem paulus et manu silen
tium indicens ait. Viri israelite et qui timetis deum audite. Deus
plebis israel elegit patres nostros et plebem exaltauit cum essent inco
le in terra egipti: et in brachio excelso eduxit eos ex ea. et quadraginta

annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. et destruens gentes
septem in terra chanaan sorte distribuit eis terram eorum quasi post quadrin
gentos et quinquaginta annos. et post hec dedit iudices usque ad
Samuel prophetam. Et exinde postulauerunt regem et dedit illis deus saul
filium cis virum de tribu beniamin annis quadraginta. et amoto illo
suscitauit illis dauid regem: cui et testimonium perhibens dixit: Inueni
dauid filium iesse virum secundum cor meum: qui faciet omnes volunta
tes meas. Huius deus ex semine secundum promissionem eduxit israel
saluatorem iesum: predicante iohanne ante faciem aduentus eius baptismum
penitentie omni populo israel. Cum impleret autem cursum suum dicebat. Quem
me arbitramini esse: non sum ego: sed ecce venit post me: cuius
non sum dignus calciamenta pedum soluere. Viri fratres: filii generis
abraam et qui in vobis timent deum, vobis verbum salutis huius missum
est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc ignorantes et
voces prophetarum que per omne sabbatum leguntur: iudicantes impleuerunt
et nullam causam mortis inuenientes in eo: petierunt a pilato ut in
terficerent eum. Cumque consummassent omnia que de eo scripta erant, depo
nentes eum de ligno posuerunt eum in monumento. Deus autem susci
tauit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his
qui simul ascenderant cum eo de galilea in hierusalem: qui usque nunc sunt
testes eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus eam que ad patres no
stros repromissio facta est: quoniam hanc deus adimpleuit filiis nostris
resuscitans iesum. sicut et in psalmo secundo scriptum est. Filius meus

es tu ego hodie genui te. Quod autem suscitavit eum a mortuis am
plius iam non reversurum in corruptionem ita dixit. Quia dabo vobis
sancta david fidelia. Ideo et alias dicit. Non dabis sanctum tuum vi
dere corruptionem. David enim in sua generatione cum administrasset
voluntati dei dormivit et appositus est ad patres suos et vidit cor
ruptionem. Quem vero deus suscitavit a mortuis non vidit
corruptionem. Notum igitur sit vobis fratres viri quia per hunc
vobis remissio peccatorum annunciatur ab omnibus quibus non potuistis
lege moysi iustificari in hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo
ne superveniat vobis quod dictum est in prophetis. Videte contempto
res et admiramini et disperdimini quia opus operor ego in diebus
vestris opus quod non credetis si quis enarraverit vobis. Exeuntibus
autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec.
Cumque dimissa esset synagoga secuti sunt multi iudeorum et cole
tium deum advenarum Paulum et Barnabam qui loquentes sua
debant eis ut permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene u
niversa civitas convenit audire verbum dei. Videntes autem turbas
iudei repleti sunt zelo et contradicebant his que a paulo di
cebantur blasphemantes. Tunc constanter paulus et Barnabas
dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei. Sed quia repellitis illud
et indignos vos iudicatis eterne vite. Ecce convertimur ad gentes.
Sic enim nobis precepit dominus. Posui te in lucem gentium ut sis
in salutem usque ad extremum terre. Audientes autem gentes

gavise sunt et glorificabant verbum domini et crediderunt quotquot erant preordinati ad vitam eternam. Disseminabatur autem verbum domini per universam regionem. Iudei autem concitaverunt mulieres religiosas et honestas et primos civitatis et excitaverunt persecutionem in paulum et barnabam et eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso pulvere pedum in eos venerunt yconium. Discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu sancto.

Factum est autem in yconio ut simul introirent Ca. xiiii synagogam iudeorum et loquerentur ita ut crederet iudeorum et grecorum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt iudei suscitaverunt et ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino testimonium perhibente verbo gratie sue dante signa et prodigia fieri per manus eorum. Divisa est autem multitudo civitatis et quidam erant cum iudeis quidam vero cum apostolis. Cum autem factus esset impetus gentilium et iudeorum cum principibus suis ut contumeliis afficerent et lapidarent eos intelligentes confugerunt ad civitates lycaonie lystram et derben et universam in circuitu regionem et ibi evangelizantes erant. Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas morabantur lystris. Et quidam vir lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris sue qui numquam

ambulaverat. Hic audivit paulum loquentem. Qui intuitus eum
et videns quia fidem haberet ut salvus fieret. dixit magna voce. Sur
ge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambulabat. Turbe autem
cum vidissent quod fecerat paulus levaverunt vocem suam lycaonice di
centes. Dii similes hominibus descenderunt ad nos. et vocabant barnabam
Jovem paulum vero mercurium. quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque Jovis
qui erat ante civitatem tauros et coronas ante januas afferens
cum populis volebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli barnabas et
paulus conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes et
dicentes. Viri quid hec facitis. et nos mortales sumus similes vobis
homines annunciantes vobis ab his vanis converti ad deum vivum qui
fecit celum et terram et mare et omnia que in eis sunt. qui in preteritis
generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. et quidem non
sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de celo dans plu
vias et tempora fructifera implens cibo et leticia corda nostra. Et hec
dicentes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. Supervenerunt
autem quidam ab antiochia et iconio iudei et persuasis turbis lapi
dantes paulum traxerunt extra civitatem estimantes eum mortuum esse.
Circumdantibus autem eum discipulis surgens intravit civitatem et po
stera die profectus est cum barnaba in derben. Cumque evangelizas
sent civitati illi et docuissent multos reversi sunt lystram et iconium
et antiochiam confirmantes animas discipulorum exhortantes que

ut permanerent in fide et quoniam per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbi-
teros et orassent cum ieiunationibus commendaverunt eos domino in quem cre-
diderunt. Transeuntes quoque pisidiam venerunt pamphiliam et loquentes ver-
bum domini in pergen descenderunt in attaliam et inde navigaverunt antio-
chiam unde erant traditi gratie dei in opus quod compleverunt. Cum
autem venissent et congregassent ecclesiam retulerunt quanta fecisset deus cum
illis et quia aperuisset gentibus hostium fidei. Morati sunt autem tempus
non modicum cum discipulis. De iudea/ Capi. xv

Et quidam descendentes de iudea docebant fratres quia nisi circumcidamini secundum
morem moysi non potestis salvari. Facta autem seditione non minima pau-
lo et barnabe adversus illos statuerunt ut ascenderent paulus et bar-
nabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et presbiteros in ierusalem super hac
questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant phenicem et samariam
narrantes conversionem gentium et faciebant gaudium magnum omnibus
fratribus. Cum autem venissent ierosolimam suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis
et senioribus annunciantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam
de heresi phariseorum qui crediderunt dicentes quia oportet circumcidi eos precipere
quoque servare legem moysi. Convenerunt quoque apostoli et seniores videre de
verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret surgens petrus dixit ad eos
Viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus deus in nobis elegit

per os meum audire gentes verbum evangelii et credere. Et qui novit
corda Deus testimonium perhibuit dans illis Spiritum Sanctum sicut et nobis et
nihil discrevit inter nos et illos fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid
temptatis Deum imponere iugum super cervicem discipulorum quod neque nos
neque patres nostri portare potuimus, sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi
credimus salvari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo
et audiebant Barnabam et Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa
et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt respondit Iacobus di-
cens: Viri fratres audite me. Simon narravit quemadmodum primum Deus
visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba
prophetarum sicut scriptum est: Post haec revertar et reaedificabo tabernaculum
David quod decidit et diruta eius reaedificabo et erigam illud ut requi-
rant ceteri hominum Dominum et omnes gentes super quas invocatum est nomen meum
dicit Dominus faciens haec. Notum a saeculo est Domino opus suum. Propter quod ego
iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum sed scribere ad eos
ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et suf-
focatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in sin-
gulis civitatibus qui eum praedicent in synagogis ubi per omne sabbatum legitur.
Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et
mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba Iudam qui cognominatur Barsabas
et Silam viros primos in fratribus scribentes per manus eorum. Apostoli et se-

[se]niores fratres his qui sunt antiochie et Syrie et cilicie fratribus ex
gentibus salutem. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes tur
baverunt vos verbis evertentes animas vestras quibus non mandavimus pla
cuit nobis collectis in unum eligere viros et mittere ad vos
cum carissimis nostris barnaba et paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine
domini nostri iesu christi. Misimus ergo Judam et Sylam qui et ipsi vobis
verbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis nihil ultra imponere vobis
oneris quam hec necessaria ut abstineatis vos ab immolatis simula
crorum et sanguine et suffocato et fornicatione a quibus custodi
entes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt antio
chiam et congregata multitudine tradiderunt epistolam. Quam cum le
gissent gavisi sunt super consolatione. Judas autem et Sylas et ipsi cum
essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt. Facto
autem ibi aliquanto tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui mi
serant illos. Visum est autem Syle ibi remanere. Judas autem solus a
biit Jherusalem. Paulus autem et Barnabas demorabantur antiochie do
centes et evangelizantes cum aliis pluribus verbum domini. Post aliquot autem
dies dixit ad Barnabam paulus Revertentes visitemus fratres per univer
sas civitates in quibus predicavimus verbum domini quomodo se habeant. Barna
bas autem volebat secum assumere et iohannem qui cognominatur mar
cus. Paulus autem rogabat eum ut qui discessisset ab eis de pamphilia

et paulo

et non esset cum eis in opus non debere recipi. Facta est autem dissensio ita
ut discederent ab invicem et Barnabas quidem assumpto Marco na-
vigaret Cyprum. Paulus vero electo Sila profectus est traditus gratie
dei a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans eccle-
sias precipiens custodire precepta apostolorum et seniorum. Ca. xvi

Pervenit autem in Derben et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat
ibi nomine Timotheus filius mulieris vidue fidelis, patre gen-
tili. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant et Iconio fratres.
Hunc voluit Paulus secum proficisci et assumens circumcidit eum propter Iude-
os qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gen-
tilis. Cum autem pertransirent civitates tradebant eis custodire dogma-
ta que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Iherusalem. Et ecclesie
quidem confirmabantur fide et abundabant numero quotidie. Transeuntes autem
Frygiam et Galatie regionem vetati sunt a spiritu sancto loqui verbum dei in
Asia. Cum autem venisset in Mysiam temptabant ire in Bithiniam
et non permisit eos spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam descen-
derunt Troadem et visio per noctem Paulo ostensa est. Vir macedo quidam
erat stans et deprecans eum et dicens: Transiens in Macedoniam
adiuva nos. Ut autem visum vidit statim quesivimus proficisci in Ma-
cedoniam certi facti quod vocasset nos deus evangelizare eis. Navi-
gantes autem a Troade recto cursu venimus Samothraciam et sequenti die

Neapolim et inde Philippis que est prima partis Macedonie civitas co-
lonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die autem
sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi videbatur oratio
esse et sedentes loquebamur mulieribus que convenerant et quedam mu-
lier nomine Lidia purpuraria civitatis Tiathirenorum colens deum audivit
cuius dominus aperuit cor intendere hiis que dicebantur a paulo. Cum autem
baptisata esset et domus eius deprecata est dicens Si iudicastis me fidelem
domino esse introite in domum meam et manete. et coegit nos. Factum
est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum phi-
tone obviare nobis que questum magnum prestabat dominis suis divina-
do. hec subsecuta paulum et nos clamabat dicens. isti homines servi
dei excelsi sunt qui annunciant vobis viam salutis. hoc autem faciebat multis
diebus. Dolens autem paulus et conversus spiritui dixit Precipio tibi in nomine
iesu christi exire ab ea. et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia
exivit spes questus eorum apprehendentes paulum et Silam perduxerunt
in forum ad principes et offerentes eos magistratibus dixerunt. Hii homines
conturbant civitatem nostram cum sint iudei et annunciant morem quem non
licet nobis suscipere neque facere cum simus romani. Et cucurrit plebs adversus
eos et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt eos virgis cedi. Et cum mul-
tas plagas eis imposuissent (intulissent) miserunt eos in carcerem precipientes custodi
ut diligenter eos. Qui cum tale preceptum accepisset misit eos in interiore

phitonem

flagellacio Pauli

custodiret

carcerem et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte paulus et Sylas a
dorantes laudabant deum et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero
terre motus factus est magnus ita ut moverentur fundamenta carceris et
statim aperta sunt omnia hostia et universorum vincula soluta sunt. Expe
rgefactus autem custos carceris et videns ianuas apertas carceris eva
ginato gladio volebat se interficere estimans fugisse vinctos. Cla
mavit autem paulus voce magna dicens nihil tibi mali feceris universi enim
hic sumus. Petito autem lumine ingressus est et tremefactus procidit paulo
et Syle ad pedes et producens eos foras ait domini quid me oportet facere
ut salvus fiam. At illi dixerunt crede in dominum iesum et salvus eris
tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in do
mo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum et bapti
zatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque produxisset eos in do
mum suam apposuit eis mensam et letatus est cum omni domo sua cre
dens deo. Et cum dies factus esset miserunt magistratus lictores dicentes di
mitte homines illos. Nunciavit autem custos carceris verba hec paulo quia
miserunt magistratus ut dimittamini nunc igitur exeuntes ite in pace. Pau
lus autem dixit eis cesos nos publice indempnatos homines romanos
miserunt in carcerem et nunc occulte nos eiciunt. Non ita sed veniant et
ipsi nos eiciant. Nunciaverunt autem magistratibus lictores verba hec. Ti
muerunt que audito quod romani essent et venientes deprecati sunt

eos et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de car
cere introierunt ad lydiam et visis fratribus consolati sunt eos et profecti sunt

Cum autem perambulassent amphipolim et appolonia venerunt Tes
salonicam ubi erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem
paulus introivit ad eos et per sabbata tria disserebat eis de scri
pturis adaperiens et insinuans quia cristum oportuit pati et resurgere a
mortuis et quia hic est iesus cristus quem ego annuntio vobis. Et qui
dam ex eis crediderunt et adiuncti sunt paulo et syle et de colentibus
gentilibus que multitudo magna et mulieres nobiles non pauce. Ze
lantes autem iudei assumentes que de vulgo viros quosdam malos et
turba facta concitaverunt civitatem et assistentes domui iasonis querebant
eos producere in populum et cum non invenissent eos trahebant iasonem et quosdam fra
tres ad principes civitatis clamantes quia hii qui urbem concitant
et huc venerunt quos suscepit iason et hii omnes contra decreta cesaris
faciunt regem alium dicentes iesum. Concitaverunt autem plebem et principes
civitatis audientes hec. Et accepta satisfactione a iasone et a ceteris
dimiserunt eos. Fratres vero confestim [per noctem] dimiserunt paulum et Sylam in
Beroam. Qui cum venissent in synagogam iudeorum introierunt. Hii
[erat] autem nobiliores eorum qui sunt tessalonice et susceperunt verbum cum omni avi
ditate quotidie scrutantes scripturas si hec ita se haberent. Et multi quidem
crediderunt ex eis et mulierum gentilium honestarum et viri non pauci. Cum autem

cognouissent in Tessalonica iudei quia et Beroe p̄dicatū est a paulo

verbum dei venerūt et illuc commouentes ꝫ turbātes multitudinē. Sta

tim qꝫ tūc paulū dimiserūt fr̄es ut iret usqꝫ ad mare. Sylas aūt

et Thimotheꝰ remanserūt ibi. Qui aūt deducebāt paulū pduxerūt

eū usqꝫ ad athenas et accepto mandato ab eo ad Sylā et Timo

teū ut qꝫ celerit' venirēt ad illū profecti sunt. Paulus aūt cū Athe

nis eos expectaret incitabat' sp̄us eius in ipso videns ydolatrie de

ditā ciuitatē. Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et

colētibꝫ ꝫ in foro per omēs dies ad eos qui audierāt. Quidā aūt epi

curei et Stoyci ph̄i disserebāt cū eo et quidā dicebāt. Quid vult

seminiuerbiꝰ hic dicē. alii vero nouorū demonioꝝ annūciator eē:

quia iesum et resurrectionē annūciabat eis et apphensū eū ad ario

pagum duxerūt dicētes. Possumꝰ scire que ē hec noua que a te dicit'

doctrina noua enim quedā infers auribꝫ nr̄is. Volumꝰ ergo scire qͥdnā

velit h' eē. Athenienses aūt oēs et aduene hospites ad nil aliud

vacabāt nisi aūt dicē aūt audire aliquid noui. Stās aūt paulꝰ

in medio ariopagi ait. Viri athenienses p oīa qͣsi supstitiosos

vos video. Preteriens enim et vidēs simulacra vr̄a inueni et a

ram in qua scriptū. Ignoto deo. Quod ergo ignorātes colitis h'

ego annūcio vob'. Deus qͥ fecit mūdū et oīa q̄ in eo s̄t h' celi et t're

cū sit dn̄s nō in manufactis teplis habitat nec manibꝫ humanis

Ca. xviii

colitur indigens aliquo cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia: Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terre definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum querere deum si forte attrectent eum aut inveniant quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei non debemus estimare auro et argento aut lapidi sculpture artis et cogitationis hominis divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens deus nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant eo quod statuit diem quo iudicaturus est orbem in equitate in viro in quo statuit fidem prebens omnibus suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum quidam quidem irridebant quidam vero dixerunt audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt in quibus et dyonisius ariopagita et mulier nomine damaris et alii cum eis.

Post hec egressus ab athenis venit corinthum et inveniens quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere qui nuper venerat ab italia et priscillam uxorem eius eo quod precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma accessit ad eos et quia eiusdem erat artis manebat apud eos et operabatur. Erat autem scenofactorie artis et disputabat in sinagoga per omne sabbatum interponens nomen domini iesu suadebatque iudeis et grecis. Cum venisset autem de macedonia sylas et timotheus instabat verbo paulus testificans iudeis christum esse

iesum. Contradicentibus autem eis et blasfemantibus excutiens vesti-
ta sua dixit ad eos Sanguis vester super caput vestrum. Mundus ego

B

ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cu-
iusdam nomine Titi iusti colentis deum cuius domus coniuncta
erat synagoge. Crispus autem archisinagogus credidit domino
cum omni domo sua et multi Corinthiorum audientes credebant et

Alia apparitio

baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem paulo Noli timere
sed loquere et ne taceas propter quod ego sum tecum et nemo appo-
netur tibi ut noceat te: quoniam populus est michi multus in hac civitate. Sedit
autem ibi annum et sex menses docens apud eos verbum dei. Gallione
autem proconsule Achaie insurrexerunt uno animo iudei in pau-
lum et adduxerunt eum ad tribunal dicentes quia contra legem
hic persuadet hominibus colere deum. Incipiente autem paulo aperire
os dixit Gallio ad iudeos. Si quid esset iniquum aliquid aut facinus
pessimum o viri iudei recte vos sustinerem: si vero questiones sunt

C

de verbo et nominibus legis vestre vos ipsi videritis iudex ego horum nolo
esse. Et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem omnes Sostene(m)
principem synagoge percutiebant eum ante tribunal et nichil eorum Gal-
lioni cure erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos:
fratribus valefaciens navigavit Syriam et cum eo Priscilla et Aqui-
la qui totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum. Devenit-
que Ephesum et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus sinagoga(m)

disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore ma-
neret non consensit sed valefaciens et dicens iterum revertar
ad vos deo volente profectus est ab epheso et descendens cesaream
ascendit et salutavit ecclesiam: et descendit antiochiam et facto
ibi aliquanto tempore profectus est perambulans ex ordine galatiam regi-
onem et phrigiam confirmans omnes discipulos. Iudeus autem quidam
Apollo nomine Alexandrinus genere vir eloquens devenit ephesum po-
tens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini et fervens spiritu loque-
batur et docebat diligenter ea que sunt iesu: sciens tantum baptisma
Iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum
audissent Priscilla et Aquila assumpserunt eum et diligentius
exposuerunt ei viam domini. Cum autem vellet ire achaiam: exhor-
tati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum
venisset contulit multum his qui crediderant. Vehementer enim iudeos
revincebat: publice ostendens per scripturas esse cristum iesum. Ca. xix.

Factum est autem cum Apollo esset corinthi: ut Paulus peragratis superiori-
bus partibus veniret ephesum et inveniret quosdam discipulos: dixit-
que ad eos Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt
ad eum Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait In quo ergo
baptisati estis. Qui dixerunt: in Iohannis baptismate. Dixit autem
paulus Iohannes baptisavit baptismo penitentie populum dicens in eum
qui venturus esset post ipsum ut crederent hoc est in iesum. His

audiens baptizati sunt in nomine iesu. Et cum imposuisset illis manus pau
lus venit spiritus sanctus super eos et loquebantur linguis et prophetabant. Erant
autem omnes viri fere duodecim. Ingressus autem sinagogam cum fiducia loque
batur per tres menses disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam
indurarentur et non crederent maledicentes viam domini coram multitudine
discedens ab eis segregavit discipulos cotidie disputans in scola ti
ranni cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium: ita ut omnes qui ha
bitabant in asia audirent verbum domini iudei atque gentiles. Virtutes quoque non
modicas quaslibet faciebat deus per manum pauli ita ut etiam super
languidos deferrentur a corpore eius sudaria et semicinctia et recedebant
ab eis languores et spiritus nequam egrediebantur. Temptaverunt autem quidam
et de circumeuntibus iudeis exorcistis invocare super eos qui habebant
spiritus malos nomen domini iesu dicentes Adiuro vos per iesum quem
paulus predicat. Erant autem cuiusdam iudei nomine Scene princip[is]
sacerdotum septem filii qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam
dixit eis Iesum novi et paulum scio vos autem qui estis? Et insiliens
homo in eos in quo erat demonium pessimum et dominatus amborum inva
luit contra eos ita ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa.
Hoc autem notum factum est omnibus iudeis atque gentibus qui habitabant ephesi:
et cecidit timor super omnes illos et magnificabatur nomen domini iesu.
Multique credentium veniebant confitentes et annunciantes actus
suos. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros

et combusserunt eos coram omnibus et computatis preciis illorum et invenerunt
pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbum
dei et confirmabatur. His autem expletis proposuit paulus in spiritu transita
Macedonia et achaia ire Ierusalem dicens quoniam postquam fuero
ibi oportet me et Romam videre. Mittens autem in Macedoniam duos
ex ministrantibus sibi Thimotheum et Erastum: ipse remansit ad tempus
in Asia. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via domini. De-
metrius enim quidam nomine argentarius faciens edes argenteas diane:
prestabat artificibus non modicum questum quos convocans et eos qui eiusmodi
erant opifices dixit: Viri scitis quia de hoc artificio est nobis adquisi-
tio: et videtis et auditis quia non Ephesi solum sed pene totius Asie
paulo hic suadens avertit multam turbam dicens quoniam non sunt dii qui manibus
fiunt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire sed et
magne Diane templum in nichilum reputabitur et destrui incipiat
maiestas eius quam tota Asia et orbis colit. His auditis repleti sunt
ira et exclamaverunt dicentes Magna Dyana ephesiorum. Et impleta
est civitas tota confusione: et impetum fecerunt uno animo in theatrum rapto
Gayo et Aristarcho Macedonibus comitibus pauli. Paulo autem volente
intrare in populum non permiserunt discipuli. Quidam autem et de Asie principibus qui erant amici
eius miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant.
Erat enim ecclesia confusa et plures nesciebant qua ex causa convenissent. De turba autem
detraxerunt Alexandrum propellentibus eum iudeis. Alexander autem manu silentio

postulato volebat reddere rationem populo. Quem ut cognouerunt iudeum

esse vox facta est una omnium quasi per horas duas clamantium Magna

diana ephesiorum. Et cum sedasset scriba turbas: dixit. Viri ephesii

quis enim est hominum qui nesciat ephesiorum ciuitatem cultricem esse

magne diane Iouisque prolis. Cum ergo his contradici non possit

oportet vos sedatos esse: et nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos

neque sacrilegos neque blasphemantes deam vestram. Quod si demetrius et

qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquem causam conuentus fo

renses aguntur: et proconsules sunt accusent inuicem. Si quid autem alte

rius rei queritis in legitima ecclesia poterit absolui. Nam et pericli

tamur argui seditionis hodierne cum nullus obnoxius sit de quo pos

simus reddere rationem concursus istius. Et cum hec dixisset dimisit ecclesiam.

Postquam autem cessauit tumultus vocatis paulus discipulis XX

et exhortatus eos valedixit: et profectus est ut iret macedoniam. Cum

autem perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo sermone

venit ad greciam: ubi cum fecisset menses tres facte sunt illi insidie

a iudeis nauigaturo in syriam: habuitque consilium ut reuerteretur per

macedoniam. Comitatus est autem eum Sosipater pyrrhi beroensis:

Tessalonicensium vero aristarchus et secundus et gaius derbeus et thimo

theus: asiani vero tychicus et trophimus. Hi cum precessissent sustinuerunt

nos troade: nos vero nauigauimus post dies azymorum a philippis et venimus

ad eos troadem in diebus quinque ubi demorati sumus diebus septem. Una

Paulus disputabat cum eis: profecturus in crastinum.

Una autem sabbati cum convenissemus ad frangendum panem: in crastinum protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine euthicus super fenestram cum mergeretur somno gravi disputante diu paulo ductus somno cecidit de tercio cenaculo deorsum et sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset paulus incubuit super eum: et complexus dixit. Nolite turbari anima enim ipsius in ipso est. Ascendens autem frangensque panem et gustans satisque allocutus usque in lucem et sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes navem navigavimus in asson inde suscepturi paulum. Sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. Cum autem convenisset nos in asson assumpto eo venimus mytilenem. Et inde navigantes sequenti die venimus contra chium: et alia die applicuimus samum: et sequenti die venimus miletum. Proposuerat enim paulus transnavigare ephesum: ne qua mora illi fieret in asia. Festinabat enim si possibile sibi esset ut diem pentecosten faceret ierosolimis. A mileto autem mittens ephesum vocavit maiores natu ecclesie. Qui cum venissent ad eum et simul essent: dixit eis. Vos scitis a prima die qua ingressus sum in asiam qualiter vobiscum per omne tempus fuerim serviens domino cum omni humilitate et lacrimis et temptationibus que mihi acciderunt ex insidiis iudeorum quomodo nichil subtraxerim utilium quo minus annunciarem vobis et docerem vos publice et per domos testificans iudeis atque gentibus in deum penitentiam

et fidem in dominum nostrum iesum cristum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu vado
in ierusalem que in ea ventura sunt mihi ignorans nisi quod spiritus sanctus per omnes ci-
vitates mihi protestatur dicens: quoniam vincula et tribulationes ierosolimis me manent.
Sed nihil horum vereor nec facio animam meam preciosiorem quam me dummodo con-
summem cursum meum et ministerium verbi quod accepi a domino iesu testificari evan-
gelium gratie dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos om-
nes per quos transivi predicans regnum dei. Quapropter contestor vos hodierna die quia
mundus sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi quominus annunciarem omne consilium
dei vobis. Attendite vobis et universo gregi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos
regere ecclesiam dei quam acquisivit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post
discessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis
exurgent viri loquentes perversa ut abducant discipulos post se. Propter quod vigi-
late memoria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacri-
mis monens unumquemque vestrum. Et nunc commendo vos deo et verbo gratie ipsius
qui potens est edificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. Argentum
aurum aut vestem nullius concupivi sicut ipsi scitis quoniam ad ea que mihi opus
erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus iste. Omnia ostendi vobis
quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos ac meminisse verbi domini iesu:
quoniam ipse dixit Beatius est magis dare quam accipere. Et cum hec dixisset positis
genibus suis oravit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus est omnium et
procumbentes super collum pauli osculabantur eum dolentes maxime in verbo quod
dixerat quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem

A

Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis: recto cur-
su venimus Choum et sequenti die Rhodum: et inde Pathara. Et cum
invenissemus navem transfretantem in Phenicem ascendentes navigavimus.
Cum apparuissemus autem Cypro relinquentes eam ad sinistram naviga-
vimus in Syriam et venimus Tyrum. Ibi enim navis expositura erat
onus. Inventis autem discipulis mansimus ibi diebus septem. Qui Paulo dicebant
per spiritum ne ascenderet Ierusalem. Et expletis diebus profecti ibamus deducentibus
nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem. Et positis genibus in
littore oravimus. Et cum valefecissemus invicem ascendimus navem. Illi autem
redierunt in sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Pto-
lomaidam et salutatis fratribus mansimus die una apud illos. Alia
autem die profecti venimus Cezaream. Et intrantes domum Philippi evange-
liste qui erat unus de septem mansimus apud eum. Huic autem erant
quattuor filie virgines prophetantes. Et cum moraremur per dies aliquot super-
venit quidam a Iudea propheta nomine Agabus. Is cum venisset ad nos tu-
lit zonam Pauli et alligans sibi pedes et manus dixit: Hec dicit Spiritus Sanctus

B

Virum cuius est zona hec sic alligabunt in Ierusalem Iudei et tradent in manus
gentium. Quod cum audissemus rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet
Ierusalem. Tunc respondit Paulus et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego autem
non solum alligari sed et mori in Ierusalem paratus sum propter nomen domini Iesu. Et cum ei
suadere non possemus quievimus dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos
preparati ascendebamus in Ierusalem. Venerunt autem et quidam ex discipulis a Cezarea nobiscum

adducentes secum apud quem hospitaremur Iasonem quendam Cyprium

antiquum discipulum. Et cum venissemus Ierusalem libenter exceperunt nos fratres.

Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum omnesque collecti

sunt seniores. Quos cum salutasset narrabat per singula que deus fecisset

in gentibus per ministerium illius. At illi cum audissent magnificabant deum

dixeruntque ei: Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt et omnes emu-

latores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse

eorum qui per gentes sunt iudeorum dicens non debere eos circumcidere filios suos neque

secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Utique oportet convenire multi-

tudinem: audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt

nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis et impende in illis

ut radant capita: et scient omnes quia que de te audierunt falsa sunt sed ambulas et

ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus

iudicantes ut abstineant se ab ydolis immolato et sanguine et suf-

focato et fornicatione. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus

cum illis intravit in templum annuncians expletionem dierum purificationis donec offerretur

pro unoquoque eorum oblatio. Dum autem septem dies consummarentur hi qui de

Asia erant iudei cum vidissent eum in templo concitaverunt omnem populum et inie-

cerunt ei manus clamantes: Viri israelite adiuvate. Hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique docens: insuper et gentiles indu-

xit in templum et violavit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum

ephesium in civitate cum ipso quem estimaverunt quia in templum introduxisset

Hec que[stio] [illegible]

paulo. Commota est civitas tota et facta est concursio populi et apprehen-
dentes traxerunt eum extra templum et statim clause sunt ianue. Querentibus
autem eum occidere nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Ierusalem.
Qui statim assumptis militibus et centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vi-
dissent tribunum et milites cessaverunt percutere paulum. Tunc accedens
tribunus apprehendit eum et iussit alligari catenis duabus: et interroga-
bat quis esset et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et
cum non posset certum cognoscere pre tumultu iussit duci eum in castra. Et
cum venisset ad gradus: contigit ut portaretur a militibus propter vim populi.
Sequebatur enim multitudo populi clamans: tolle eum. Et cum cepisset induci in castra
paulo dicit tribuno: Si licet michi loqui aliquid ad te. Qui dixit: Grece
nosti? Nonne tu es egiptius qui ante hos dies tumultum concitasti et edu-
xisti in desertum quatuor milia virorum sicariorum? Et dixit ad eum paulus:
Ego homo quidem sum iudeus a Tharso cilicie non ignote civitatis municeps.
Rogo autem te permitte michi loqui ad populum. Et cum ille permisisset paulus stans
in gradibus annuit manu ad plebem et magno silentio facto allocu-
tus est lingua hebrea dicens:

Capitulum vigesimum secundum

Viri fratres et patres audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audis-
set autem quia hebrea lingua loqueretur ad illos magis prestiterunt silentium. Et dixit:
Ego sum vir iudeus natus Tharso cilicie: nutritus autem in ista civitate
secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paterne legis emulator
legis sicut et vos omnes estis hodie. Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem

Egiptius

quatuor milia virorum

sicariorum

municeps

natus Tharso

tem alligans et tradens in custodias viros ac mulieres sicut princeps
sacerdotum mihi testimonium reddit et omnes maiores natu: a quibus
et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam ut adducerem inde

B

vinctos in Ierusalem ut punirentur. Factum est autem eunte me et appro-
pinquante Damasco media die subito de celo circumfulsit me lux co-
piosa et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi Saule Saule
quid me persequeris ego autem respondi Quis es domine dixitque ad me
Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris et qui mecum erant lu-
men quidem viderunt vocem autem non audierunt eius qui loquebatur
mecum et dixi quid faciam domine Dominus autem dixit ad me Surgens vade
Damascum et ibi tibi dicetur de omnibus que te oporteat facere et
cum non viderem pre claritate luminis illius ad manum deductus
a comitibus veni Damascum Ananias autem quidam vir secundum legem
testimonium habens ab omnibus cohabitantibus iudeis veniens ad me et

C

stans dixit mihi Saule frater respice et ego eadem hora respexi in eum At ille
dixit Deus patrum nostrorum preordinavit te ut cognosceres voluntatem eius
et videres iustum et audires vocem ex ore eius quia eris testis illius
ad omnes homines eorum que vidisti et audisti Et nunc quid moraris Exsur-
ge et baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsius Factum est
autem revertenti mihi in Ierusalem et oranti in templo fieri me in stupore mentis
et videre illum dicentem mihi Festina et exi velociter ex Ierusalem quoniam non recipient
testimonium tuum de me Et ego dixi domine ipsi sciunt quia ego eram concludens

in carcerem et cedens per sinagogas eos qui credebant in te et cum fun-
deretur sanguis Stephani testis tui ego astabam et consentiebam et
custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade quoniam
ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem illum usque ad hoc
verbum et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi, non
enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta
sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra
et flagellis cedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent
ei. Et cum astrinxissent illum loris, dixit astanti sibi centurioni Paulus: Si
hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio
accessit ad tribunum et nuntiavit ei dicens: Quid acturus es? hic enim homo
civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi si tu es Romanus?
At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus
sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum tor-
turi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset
et quia alligasset eum. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accu-
saretur a Iudeis, solvit eum et iussit sacerdotes convenire et omne concilium, et
producens Paulum statuit inter illos. Capitulum xxiii.

Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bo-
na conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacer-
dotum Ananias precepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit
ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me

secundum legem & contra legem iubes me percuti. Et qui astabant dixerunt: Summum
sacerdotem dei maledicis? Dixit autem paulus: Nesciebam fratres quia princeps
est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem
paulus quia una pars esset saduceorum et altera phariseorum exclamavit
in concilio: Viri fratres ego phariseus sum filius phariseorum de spe et resur-
rectione mortuorum ego iudicor. Et cum hec dixisset facta est dissensio inter
phariseos & saduceos et soluta est multitudo. Saducei autem dicunt non esse re-
surrectionem mortuorum neque angelum neque spiritum: pharisei autem utraque confitentur.
Factus est autem clamor magnus & exurgentes quidam phariseorum pugnabant dicentes:
Nil mali invenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cum
magna dissensio facta esset: timens tribunus ne discerperetur paulus ab ipsis iussit
milites descendere et rapere eum de medio eorum ac deducere eum in castra. Sequenti
autem nocte assistens ei dominus ait: Constans esto. Sicut enim testificatus es de
me in Ierusalem sic te oportet et Rome testificari. Facta autem die collegerunt se quidam
ex iudeis et devoverunt se dicentes neque manducaturos neque bibituros
donec occiderent paulum. Erant autem plus quam quadraginta viri qui hanc coniu-
rationem fecerant qui accesserunt ad principes sacerdotum & seniores et dixerunt:
Devotione devovimus nos nihil gustaturos donec occidamus paulum. Nunc
ergo vos notum facite tribuno cum concilio ut producat illum ad vos tamquam
aliquid certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus
interficere illum. Quod cum audisset filius sororis pauli insidias venit & intravit
in castra nuntiavitque paulo. Vocans autem paulus ad se unum ex centurionibus

ait Adolescentem hunc adduc ad tribunum habet enim aliquid indicare illi Et ille
quidem assumens eum duxit ad tribunum et ait Vinctus paulus rogavit
me hunc adolescentem perducere ad te habentem loqui tibi aliquid. Apprehendens autem
tribunus manum illius secessit cum eo seorsum et interrogavit illum Quid
est quod habes indicare mihi Ille autem dixit Iudeis convenit rogare te ut
crastina die perducas paulum in concilium quasi aliquid certius inquisituri sint
de illo: tu vero ne credideris illis insidiantur enim ei ex eis viri amplius
quam quadraginta qui se devoverunt non manducare neque bibere donec inter-
ficiant eum: et nunc parati sunt expectantes promissum tuum Tribunus igitur di-
misit adolescentem precipiens ei ne cui loqueretur quoniam hec nota sibi fecisset
Et vocatis duobus centurionibus dixit illis Parate milites ducentos ut eant
usque Cezaream et equites septuaginta et lancearios ducentos a tertia ho-
ra noctis et iumenta preparate ut imponentes paulum salvum perducerent
ad felicem presidem Timuit enim ne forte raperent eum iudei et occiderent: et
ipse postmodum calumniam sustineret tamquam accepturus pecuniam Scribens ei
epistolam continentem hec Claudius lysias optimo presidi felici salutem Virum hunc
comprehensum a iudeis et incipientem interfici ab eis superveniens cum exerci-
tu eripui: cognito quia romanus est Volens quoque scire causam quam obiciebant
illi deduxi eum in concilium eorum Quem inveni accusari de questionibus legis
ipsorum nihil vero dignum morte aut vinculis habentem crimine Et cum mihi perlatum esset
de insidiis quas paraverant illi misi eum ad te denuncians et accusato-
ribus ut dicant apud te Vale Milites ergo secundum preceptum sibi assumentes

continente

Epistola tribuni

paulum duxerunt per noctem in antipatridem et postera die dimissis equi
tibus ut cum eo irent reversi sunt ad castra. Qui cum venissent Cezaream
et tradidissent epistolam presidi statuerunt ante illum et paulum. Cum legisset
autem et interrogasset de qua provincia esset et cognoscens quia de ci
licia. Audiam te inquit cum accusatores tui venerint. Jussitque in pretorio
herodis custodiri eum.

XX. iiii

A Post quinque autem dies descendit
princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam et tertullo quodam
oratore qui adierunt presidem adversus paulum. Et citato paulo cepit accu
sare Tertullus dicens. Cum in multa pace agamus per te et multa corrigantur per

oratio Tertulli

tuam providentiam semper et ubique suscipimus optime felix cum omni gratiarum acti
one. Ne diutius autem te protraham oro breviter audias nos pro tua clemen
tia. Invenimus hunc hominem pestiferum et concitantem sediciones omnibus iudeis
in universo orbe et auctorem sedicionis secte nazarenorum qui etiam templum
violare conatus est quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudi
care.

B Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna eripuit eum de mani
bus nostris iubens accusatores eius ad te venire: a quo poteris ipse iudi
cans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem et iudei
dicentes hec ita se habere.

Pauli responsio

Respondit autem paulus annuente sibi preside dicere. Ex multis
annis te esse iudicem genti huic sciens bono animo pro me satisfaciam. Potes enim
cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim ex quo ascendi adorare
in ierusalem et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem aut concur
sum facientem turbe neque in synagogis neque in civitate neque per

[illegible] de quibus nunc me accusant. Confiteor autem hoc tibi quod secundum

sectam quam dicunt heresim sic deservio patri et deo meo credens

omnibus que in lege et prophetis scripta sunt spem habens in deum quam

et hii ipsi expectant resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc

et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad deum et ad homines semper.

Post annos plures elemosinas facturus in gentem meam veni et

oblationes et vota in quibus invenerunt me purificatum in templo

non cum turba neque cum tumultu. Et apprehenderunt me clamantes et

dicentes Tolle michi [illegible]. Quidam autem ex Asia iudei quos oportebat

apud te presto esse et accusare si quid haberent adversum me. Aut hii ipsi dicant

si quid invenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio nisi de hac una

solummodo voce qua clamavi inter eos stans quoniam de resurrectione

mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos Felix certissime

sciens de via hac dicens Cum tribunus Lysias descenderit audiam vos.

Iussitque centurioni custodire eum et habere requiem nec quemquam de suis

prohibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla

uxore sua que erat iudea vocavit Paulum et audivit ab eo fidem

que est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate

et de iudicio futuro tremefactus Felix respondit Quod nunc attinet vade

tempore autem opportuno accersiam te simul et sperans quod pecunia ei daretur a

Paulo propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto

accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam prestare iudeis Felix reliquit

Paulum vinctum.

A

Festus ergo cum venisset in provinciam post triduum ascendit Jeru
solimam a Cezarea. Adierunt que eum principes sacerdotum et primi iudeorum
adversus paulum et rogabant eum postulantes gratiam adversus eum ut iu
beret perduci eum in Jerusalem insidias tendentes ut interficerent eum in via. Fe
stus autem respondit servari quidem paulum in cezarea se autem maturius pro
fecturum. Qui ergo in vobis ait potentes sunt descendentes simul si quod
est in viro crimen accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius
quam octo aut decem descendit cezaream et altera die sedit pro tribunali
et iussit paulum adduci. Qui cum perductus esset circumsteterunt eum qui ab Jerusalima
descenderant iudei multas et graves causas obicientes quas non pote
rant probare. Paulo rationem reddente Quoniam neque in legem iudeorum neque
in templum neque in cezarem quicquam peccavi. Festus autem volens gratiam prestare
iudeis respondens paulo dixit Vis Jerusalem ascendere et ibi de his iudi
cari apud me. Dixit autem paulus Ad tribunal cezaris sto ibi me oportet
iudicari. Judeis non nocui sicut tu melius nosti. Si enim nocui aut dignum
morte aliquid feci non recuso mori. Si vero nichil est eorum que hii accu
sant nemo potest me illis donare. Cezarem appello. Tunc festus cum con
silio locutus respondit Cezarem appellasti ad cezarem ibis. Et cum dies
aliquot transacti essent Agrippa rex et Bernice descenderunt Cezaream
ad salutandum festum. Et cum dies plures ibi morarentur festus regi indicavit
de paulo dicens Vir quidam est derelictus a felice vinctus de quo cum essem
Jerosolimis adierunt me principes sacerdotum et seniores iudeorum postulantes

B

Cesare appello

Ca. xxvi

aduersus illum damnationem. Ad quos respondi: quia non est Romanis con-
suetudo donare aliquem hominem priusquam is qui accusatur presentes habeat accu-
satores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina que ei obiciuntur.
Cum ergo huc conuenissent sine ulla dilatione sequenti die sedens pro tribunali
iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores nullam causam deferebant
de quibus ego suspicabar malam: questiones vero quasdam de sua superstitione ha-
bebant aduersus eum et de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus viuere.
Hesitans autem ego de huiusmodi questione dicebam si vellet ire Ierosolimam et ibi iudi-
cari de istis. Paulo autem appellante ut seruaretur ad Augusti cognitionem iussi
seruari eum donec mittam eum ad Cezarem. Agrippa autem dixit ad Festum:
volebam et ipse hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera autem die cum venisset Agrip-
pa et Bernice cum multa ambitione et introissent in auditorium cum tribu-
nis et viris principalibus ciuitatis iubente Festo adductus est Paulus. Et
dixit Festus: Agrippa rex et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc
hominem de quo omnis multitudo Iudeorum interpellauit me Ierosolimis petentes
et acclamantes non oportere eum viuere amplius. Ego vero comperi nihil
dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum iudi-
caui mittere. De quo quid certum scribam domino non habeo: propter quod per-
duxi eum ad vos et maxime ad te rex Agrippa ut interrogatione facta
habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum et causas eius non significare.

Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc
Paulus extenta manu cepit rationem reddere: De omnibus quibus accusor

a iudeis rex agrippa estimo me beatum apud te cum sim defensurus me ho-
die maxime te sciente omnia que apud iudeos sunt consuetudines et questiones propter quod
obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute que ab
initio fuit in gente mea in ierusalem noverunt omnes iudei prescientes me
ab initio si velint testimonium perhibere quoniam secundum certissimam sectam nostre
religionis vixi phariseus. Et nunc in spe que ad patres nostros repromis-
sionis facta est a deo sto iudicio subiectus in quam duodecim tribus nostre
nocte et die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a iu-
deis rex. Quid incredibile iudicatur apud vos si deus mortuos susci-
tat. Et ego quidem existimaveram me adversus nomen iesu nazareni debere multa
contraria agere quod et feci ierosolimis et multos sanctorum ego in carceribus inclu-
si a principibus sacerdotum potestate accepta et cum occiderentur detuli sententiam
et per omnes sinagogas frequenter puniens eos compellebam blasphemare et amplius
insaniens in eos persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem da-
mascum cum potestate et permissu principum sacerdotum die media in via vidi rex
de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos qui mecum simul erant. Omnes-
que nos cum decidissemus in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule saule quid
me persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: quis es domine. Dominus
autem dixit. Ego sum iesus nazarenus quem tu persequeris. Sed exurge et sta super
pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi ut constituam te ministrum et testem eorum que
vidisti et eorum quibus apparebo tibi eripiens te de populis et gentibus in quas
nunc ego mitto te aperire oculos eorum ut convertantur a tenebris ad lucem et de

de potestate sathane ad deum ut accipiant remissionem peccatorum et sortem inter
sanctos per fidem que est in me. Unde rex Agrippa non fui incredulus
celesti visioni sed hiis qui sunt Damasci primum et Ierosolimis et in omnem re
gionem Iudee et gentibus annunciabam ut penitentiam agerent et converterentur
ad deum digna opera penitentie facientes. Hac ex causa me iudei cum essem in tem
plo comprehensum tentabant volentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei
usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori nihil extra dicens quam
ea que prophete locuti sunt futura esse et Moyses si passibilis christus si primus ex
resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo et gentibus. Hec loquente
eo et rationem reddente Festus magna voce dixit. Insanis Paule. Multe te
littere ad insaniam convertunt. Et Paulus Non insanio inquit optime Feste sed
veritatis et sobrietatis verba eloquor. Latere enim eum nihil horum arbi
tror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis Agrippa prophe
tis. Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum. In modico suades me
christianum fieri. Et Paulus Opto apud deum et in modico et in magno
non tantum te sed etiam omnes qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum
exceptis vinculis hiis. Et exurrexit rex et preses et Bernice et qui assidebant
eis. Et cum secessissent loquebantur ad invicem dicentes quia nihil morte aut vincu
lis dignum quid fecit homo iste. Dimitti autem poterat si non appellasset Cesarem

Agrippa autem Festo dixit

Cap. xxvii

Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam et tradi Paulum cum
reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Auguste ascendentes
navem Hadrumetinam incipientem navigare circa Asie loca sustulimus

pseuerate nobiscum Aristarcho Macedone Tessalonicense Sequenti autem die

venimus Sydonem. Humane autem tractans Iulius Paulum pmisit ad amicos

ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnauigauimus Cyprum

propterea quod essent uenti contrarii. Et pelagus Cilicie et Pamphilie na

uigantes: venimus Lystram que est Lycie et ibi inueniens centurio na

uem Alexandrinam nauigantem in Italiam transposuit nos in eam

Et cum multis diebus tarde nauigaremus et vix deuenissemus contra Gni

dum phibente nos uento adnauigauimus Crete iuxta Salmonem Et vix iuxta

nauigantes venimus in locum quendam qui vocatur Boniportus cui iuxta erat

ciuitas Thalassa. Multo autem tempore peracto et cum iam non esset tuta nauiga

tio eo quod ieiunium iam preterisset consolabatur eos Paulus dicens eis Vi

ri video quoniam cum iniuria et multo damno non oneris et nauis sed etiam

animarum nostrarum incipit esse nauigatio Centurio autem gubernatori et naucleo

magis credebat quam hiis que a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset

ad hyemandum plurimi statuerunt consilium nauigare inde si quomodo possent

deuenientes Phenicem hyemare portum Crete respicientem ad Affricum

et ad chorum. Aspirante autem austro estimantes propositum se tenere cum sustulis

sent de Asson legebant Cretam. Non post multum autem misit se contra

ipsam uentus typhonicus qui vocatur Euroaquilo. Cumque arrepta esset

nauis et non posset conari in uentum data naue flatibus ferebamur. In in

sulam autem quandam decurrentes que vocatur Cauda: potuimus vix obtinere sca

pham. Qua sublata, adiutoriis utebantur accingentes nauem ti

metuentes ne in sirtim inciderent submisso vase sic ferebantur. Valida autem
nobis tempestate iactatis sequenti die iactum fecerunt, et tertia die suis
manibus armamenta navis proiecerunt. Neque autem sole neque sideribus apparenti-
bus per plures dies, et tempestate non exigua imminente iam ablata
erat spes omnis salutis nostre. Et cum multa ieiunatio fuisset tunc stans Paulus
in medio eorum dixit: Oportebat quidem o viri audito me non tollere a
Creta, lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono
animo esse. Amissio enim nullius anime erit ex vobis preter navis. Astitit enim mihi
hac nocte angelus Dei cuius sum ego et cui deservio dicens: Ne timeas
Paule: Cesari te oportet assistere. Et ecce donavit tibi Deus omnes qui na-
vigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. Credo enim Deo quia
sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos de-
venire. Sed postea quam quartadecima nox supervenit navigantibus nobis
in Hadria circa mediam noctem suspicabantur naute apparere sibi aliquam
regionem. Qui et summittentes bolidem invenerunt passus viginti et pu-
sillum inde separati invenerunt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera
loca incideremus de puppi mittentes anchoras quatuor optabant diem
fieri. Nautis vero querentibus fugere de navi cum misissent scapham
in mare sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, dixit
Paulus centurioni et militibus: Nisi hii in navi manserint vos salvi
fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphe et passi
sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri rogabat Paulus omnes sumere

cibum dicens: quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis: nihil acci-
pientes: propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra quia nullius
vestrum capillus de capite peribit. Et cum haec dixisset: sumens panem gratias egit
deo in conspectu omnium: et cum fregisset coepit manducare. Animaequi-
ores autem facti omnes: et ipsi assumpserunt cibum. Eramus vero universae animae
in navi ducentae septuaginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem:
iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset: terram non agno-
scebant: sinum vero quendam considerabant habentem litus: in quem cogi-
tabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent committebant
se mari: simul laxantes iuncturas gubernaculorum: et levato artemone secun-
dum aurae flatum tendebant ad litus. Et cum incidissemus in locum dithalas-
sum, impegerunt navem: et prora quidem fixa manebat immobilis. Puppis
vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occide-
rent, ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare Paulum prohi-
buit fieri. Iussitque eos qui possent natare emittere se primos et evadere et ad
terram exire: et ceteros alios in tabulis ferebat: quosdam super ea quae de navi
erant. Et sic factum est: ut omnes animae evaderent ad terram. Capitulum ultimum

Et cum evasissemus tunc cognovimus quia Mytilene insula vocaba-
tur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra
reficiebant nos omnes: propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum congregasset autem
Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem et imposuisset super ignem:
vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari

pendentem bestiam de manu eius: ad invicem dicebant. Utique homicida est homo hic:
qui cum evaserit de mari ultio non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam
in ignem nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum:
et subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil
mali in eo fieri: convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant
predia principis insule nomine publii: qui nos suscipiens triduo benigne ex-
hibuit. Contigit autem patrem publii febribus et dissenteria vexatum iacere. Ad
quem paulus intravit: et cum orasset et imposuisset ei manus salvavit eum.
Quo facto omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur.
Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt: et navigantibus imposuerunt
que necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi alexandri-
na que in insula hiemaverat: cui erat insigne castorum. Et cum venissemus
siracusam mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus regium: et
post unum diem flante austro secunda die venimus putheolos: ubi inventis fra-
tribus rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic venimus romam. Et
inde cum audissent fratres occurrerunt nobis usque ad appii forum et tres tab-
ernas. Quos cum vidisset paulus gratias agens deo accepit fiduciam. Cum autem
venissemus romam permissum est paulo manere sibimet: cum custodiente se
milite. Post tertium autem diem convocavit primos iudeorum. Cumque convenissent di-
cebat eis: Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut morem paternum: vinctus
ab hierosolimis traditus sum in manus romanorum: qui cum interrogationem de me
habuissent voluerunt me dimittere: eo quod nulla esset causa mortis in me

puteolos

Contradicentibus autem iudeis coactus sum appellare cesarem: non quasi gentem
meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et
alloqui. Propter spem enim israel catena hac circumdatus sum. At illi
dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a iudea: neque adveniens
aliquis fratrum nuntiavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem
a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis: quia ubique
ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem venerunt ad eum in ho
spitium plurimi. quibus exponebat testificans regnum dei. suadensque eis
de iesu ex lege moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam
credebant his que dicebantur: quidam vero non credebant. Cumque invi
cem non essent consentientes: discedebant dicente paulo unum verbum. Quia
bene spiritus sanctus locutus est per esaiam prophetam ad patres nostros dicens Vade
ad populum istum et dic: Aure audietis et non intelligetis: et videntes vide
bitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius. et auribus graviter
audierunt et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis
et auribus audiant et corde intelligant: et convertantur et sanem eos. No
tum ergo sit vobis: quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: et ipsi audient.
Et cum hec dixisset: exierunt ab eo iudei multam habentes inter se questionem.
Mansit autem biennio toto in suo conductu: et suscipiebat omnes qui ingre
diebantur ad eum: predicans regnum dei. et docens que sunt de domino
iesu christo cum omni fiducia sine prohibitione. ffinis.

Explicit liber actuum apostolorum. Incipit prologus in se
ptem epistolas canonicas:

Non ita est ordo apud grecos qui integre sapiunt fide[m]que rectam

sectantur epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis

codicibus invenitur ut quia petrus est primus in ordine apostolorum prime

sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas du-

dum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini deo iuvan-

te reddidimus. Est enim prima earum una iacobi: due petri: tres io-

hannis: et iude una. Que si sicut ab eis digeste sunt ita quoque ab

interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquium: nec ambiguitatem

legentibus facerent nec sermonum sese varietas impugnaret. Illo

precipue loco ubi de unitate trinitatis in prima iohannis epistola po-

situm legimus: in qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erra-

tum esse a fidei veritate comperimus. trium tantummodo vocabula hoc est aque

sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponentibus: et patris verbique

ac spiritus testimonium omittentibus: in quo maxime et fides catho-

lica roboratur: et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis substantia com-

probatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio: lectoris

prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a

me impensius scripture veritatem inquiris: meam quodammodo

senectutem invidorum dentibus corrodendam exponis: qui me fal-

sarium corruptoremque sanctarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali

opere nec emulorum meorum invidentiam pertimesco: nec sancte scripture

Explicit prologus in septe eplas

veritate posteritatibus denegabo. canonicas. Incipit argum in easd

Jacobus petrus iohannes et iudas septe eplas ediderunt tam misti

cas quam succinctas et breues pariter ac longas: breues in verbis: in

sententiis: ut rarus sit qui non in eaum ceteritia lectione.

Explicit argumentum in septem eplas canonicas. Incipit argumentum in eplam canonicam beati Jacobi apostoli

Jacobus apostolus scitum instruit de lege de cultura celestium preceptorum et

regula catholice obseruatie. et de inuicte patientie malestate et

de reuelatione plurimorum: et de mediatio migrorum

Explicit argum. Incipit epla canonica beati iacobi apostoli

Jacobus dei et domini nostri iesu cristi seruus: duodecim tribubus que sunt in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres

mei cum in temptationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestre

patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et in

tegri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia: postulet a

deo qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Postulet

autem in fide nichil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris

qui a vento mouetur et circumfertur. Non ergo estimet homo ille quod accipiat

aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur

autem frater humilis in exaltatione sua: diues autem in humilitate sua: quoniam

sicut flos feni transibit. Exortus enim est sol cum ardore et arefecit

fenum et flos eius decidit: et decor vultus deperiit. Ita et diues in

itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem

Prologus hieronimi in epistolam sancti Jacobi ex libro de illustribus viris

Iacobus qui appellat*r* fr dom*ini* cognomento *iustus* ut nonnulli existimat ioseph ex alia vxore
iesta eum genuisse, vt aut m*ihi* videt*ur* filius marie sororis matris dom*ini*: cuius ioha
nes in libro suo meminit. hic p*ost* passione d*omi*ni et resurrectio*n*e statim ab ap*osto*lis hyerosolymor*um*
ep*iscop*us ordinat*us* vnam t*ame*n scripsit ep*isto*lam: que de septem catholicis e*st*: que et ipa ab alio quo
dam sub nomine edita asserit*ur*: licet paulatim procedente t*em*p*or*e obtinuerit auctoritatem. Egesippus
vicinus ap*osto*lor*um* t*em*p*oru*m. in q*ui*nto cometarior*um* libro de Jacobo narrans ait Suscepit ecclesiam hyeroso
lime p*ost* ap*osto*los frat*er* dom*ini* Jacobus cognomito iustus. hic de vtero matris sanctus fuit. vinu*m* et sice
ram non bibit: carne*m* nulla*m* comedit: nu*m*q*uam* attonsus e*st*: nec vnctus vnguento: nec vsus
balneo. Huic soli licitum erat ingredi sanctasanctor*um*. vestibus laneis non vtebat*ur*
sed lineis. solusq*ue* ingrediebat*ur* templu*m*: et fixis genibus pro p*o*p*u*lo p*ro*strabat*ur*: intantu*m*, ut came
loru*m* duricia*m* traxisse eius genua credentur, dicit et alia multa que enu*m*are longu*m* est
Sed et Josephus in vigesimo libro antiquitatu*m*. et clemens in vii hypotiposeon idest informa
cionu*m*: dicit mortuo festo qui iudeam regebat albinu*m* successore*m* eius missu*m* a Nerone: qui
cum necdum ad provincia*m* venisset. ananius pontifex adolescens anani filius de genere sacer

ditor obliviosus factus: sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

Expliat prologus in septe eptas

decali / accepta actione concilium congregauit: et compellens publice iacobu ut christu negaret contradicentem lapidari iussit: Qui cum precipitatus de pinna templi: confractis cruribus semi animus diceret. domine ignosce illis: quid enim faciat nesciunt. fullonis fuste cerebro percussus interiit. Tradit item iosephus tante eu sanctitatis fuisse et celebritatis in ppto / ut ppr eius necem subversam hierlm creditum sit. Testant acta aplor de eo multa. Triginta anno hie rosolima rexit usq ad vii. neronis anni. Iuxta templu ubi precipitatus fuerat sepultus e. Titulum usq ad obsidioz Titi et ultima hadriani notissimu habuit. Quidam e nris putauerunt eum in monte oliueti conditum: sed falsa eorum opinio est;

Prologus beati hieronymi in eptas sci petri. ex libro de illustribus viris

Simon petrus. filius Iohannis prouincie galilee. vico bethsaida. frater andree apli et princeps aplorum. post epatum antiochensis eclie et predicatioz dispersionis eoz. qui de circumcisione crediderat in ponto. galathia. capadocia. asia. et bithynia: scdo claudii anno. ad expugnandum simone magu roma pgit. Ibiq viginti q anis cathedra sacerdotale tenuit usq ad ultimu annu Neronis. i. quartu decimu / a quo et affixus cruci martirio coronatus e capite ad terram verso. et in sublime pedibus eleuatis / asserens se indignu qr sic crucifigeret ut dns suus. Scripsit duas eptas que canonice nominantur. quaru scda a plerisq eius ee negatur. ppt stili cum priore dissonantia. Sz et euangeliu iuxta marcu. qui auditor eius et interpres fuit huius dr. Libri aut eius e quibus vnus actor eius. alius euangelii: tercius pdicationis: qrtus apocalypsis: quitus iudicii. inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus rome in vaticano iuxta viam triumphalem. totius orbis veneratione celebratur.

senu. et flos eius decidit. et decor vultus depeijt. Ita et dives in itineribus suis marcescit. Beatus vir qui suffert temptationem

qui cum probatus fuerit, accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est, ipse autem neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi.

Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis ut simus initium aliquod creature eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur.

Propter quod abicientes omnem immunditiam et abundantiam malitie in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vos metipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo. Consideravit enim se et abiit et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis et permanserit in ea non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.

Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed se-
ducens cor suum: huius vana est religio. Religio munda et inmacula-
ta apud deum et patrem. hec est: visitare pupillos et viduas
in tribulatione eorum: et inmaculatum se custodire ab hoc seculo. Ca. ii

Fratres mei: nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri
iesu christi glorie. Etenim si introierit in conventu vestrum vir aureum
anulum habens in veste candida. introierit autem et pauper in sordido
habitu: et intendatis in eum qui indutus est veste preclara et
dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic. aut
sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos
et facti estis iudices cogitationum iniquarum. Audite fratres mei dilectis-
simi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo. divites in fide et he-
redes regni: quod repromisit deus diligentibus se: vos autem exhono-
rastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos et
ipsi trahunt vos ad iudicia. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen
quod invocatum est super vos. Si tamen legem perficitis regalem se-
cundum scripturas. Diliges proximum tuum sicut teipsum. bene facitis.
Si autem personas accipitis. peccatum operamini: redarguti a lege quasi trans-
gressores. Quicumque autem totam legem servaverit. offendat autem in uno
factus est omnium reus. Qui enim dixit: non mechaberis dixit non

occides. Et si non mechaberis occides autem: factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite: sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi: qui non facit misericordiam. Superexaltet autem misericordia iudicio. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat. Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater et soror nudi sint et indigeant victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis illis ite in pace calefacimini et saturamini. non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori. quid proderit? Sic et fides si non habeat opera: mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus: bene facis. et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis: quoniam fides sine operibus ociosa est. Abraam pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens ysaac filium suum super altare. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius. et ex operibus fides consummata est: Et suppleta est scriptura dicens. Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iusticiam. et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo. et non fide tantum. Similiter et raab meretrix nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuncios et alia via eiciens? Sic-

corpus sine spiritu mortuum est: ita fides sine operibus mortua est. Ca. iii

Nolite plures magistri fieri fratres mei scientes quoniam maius iudicium
sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit
hic perfectus est vir. Potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem
equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis: omne corpus illorum cir
cumferimus. Et ecce naves cum magne sint et a ventis validis mi
nentur: circumferuntur autem a modico gubernaculo ubi impetus diri
gentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est et magna
exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit: et lingua
ignis est. universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris
nostris que maculat totum corpus. et inflammat rotam nativitatis nostre
inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum
et serpentium, et ceterorum domantur et domita sunt a natura hu
mana: linguam autem nullus hominum domare potest. inquietum malum plena
veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem. et in ipsa ma
ledicimus homines qui ad imaginem et similitudinem dei facti sunt.
Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres
mei hec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat
dulcem et amaram aquam: Numquid potest fratres mei ficus uvas fa
cere: aut vitis ficus: Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.

Quis sapiens et disciplinatus inter vos? ostendat ex bona con-
versatione operationem suam in mansuetudine sapientie. Quod si ze-
lum amarum habetis et contentiones sint in cordibus vestris nolite
gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sa-
pientia desursum descendens a patre luminum, sed terrena, animalis,
diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne
opus pravum. Que autem desursum est sapientia primum quidem pudica
est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena
misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Fructus autem iu-
stitie in pace seminatur facientibus pacem. Capitulum quintum

Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris que
militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis: occidi-
tis et zelatis et non potestis adipisci. Litigatis et belligeratis
et non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis
eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulte-
ri nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei? Quicumque er-
go voluerit amicus esse seculi huius inimicus dei constituitur.
An putatis quia inaniter scriptura dicat: ad invidiam concupiscit
spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit:
deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi estote deo. Resistite

Ep̄le Jacobi

at diabolo: et fugiet a vobis. Appropinquate deo et appropinquabit vo
bis. Emundate manus peccatores. et purificate corda duplices animo
Miseri estote et lugete et plorate: risus vester in luctum conver-
tatur et gaudium in merorem. Humiliamini in conspectu domini. et exaltabit
vos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut
qui iudicat fratrem suum: detrahit legi et iudicat legem. Si autem
iudicas legem: non es factor legis: sed iudex. Unus est enim legis-
lator et iudex: qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudi-
cas proximum tuum? Ecce nunc qui dicitis. hodie aut crastino ibimus
in illa civitate. et faciemus ibi quidem annum et mercabimur et lu-
crum faciemus: qui ignoratis quid erit in crastinum. Que est enim vita
vestra? Vapor est ad modicum parens. et deinceps exterminabitur. Pro eo
ut dicatis: si dominus voluerit. et si vixerimus: faciemus hoc aut illud.
Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est.
Scienti igitur bonum facere et non facienti peccatum est illi. **Capitulum quintum**

Agite nunc divites: plorate ululantes in miseriis vestris que
advenient vobis. Divitie vestre putrefacte sunt. et vestimenta vestra
a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginavit.
et erugo eorum in testimonium vobis erit. et manducabit carnes
vestras sicut ignis. Thesaurisatis vobis iram in novissimis dieb[us]

Ca. v

Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat: et clamor eorum in aures domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram et in luxuriis enutristis corda vestra. In die occisionis adduxistis et occidistis iustum et non resistit vobis. Patientes igitur estote fratres usque ad adventum domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terre patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes igitur estote et vos et confirmate corda vestra: quoniam adventus domini appropinquabit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali et longanimitatis et laboris et patientie prophetas qui locuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam iob audistis et finem domini vidistis: quoniam misericors est dominus et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare: neque per celum neque per terram neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester est est non non: ut non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum: oret equo animo et psallat. Infirmatur quis in vobis inducat presbiteros ecclesie et orent super eum unguentes eum oleo in nomine domini et oratio fidei salvabit infirmum. et alleviabit eum dominus. et si in peccatis sit remittentur ei. Con

fitemini alterutrum peccata vestra et orate pro invicem ut salvemini. Mul-
tum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis
nobis passibilis et oratione oravit ut non plueret super terram et non
pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit et celum dedit
pluviam et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis erra-
verit a veritate et converterit quis eum scire debet quoniam qui converti
fecerit peccatorem ab errore vie sue salvabit animam eius a morte
et operit multitudinem peccatorum. Explicit epistola beati Jacobi apostoli. Incipit argumentum in epistolam beati petri primam.

Discipulos salvatoris in urbe toto orbe diffusos et peregrinos
in hoc seculo militat. et preterite vite penitere suadet. et in nova
vitam prosilire tota cum sollicitudine exhortatur. Simon pe-
trus filius iohannis provincie galilee vico bethsaida frater an-
dree apostoli. Explicit argumentum. Incipit epistola beati petri apostoli prima. Capitulum primum

Petrus apostolus iesu christi electis advenis dispersionis pon-
ti galatie capadocie asie et bithynie secundum pre-
scientiam dei patris in sanctificatione spiritus in obedientiam et asp-
ersionem sanguinis iesu christi gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus
deus et pater domini nostri iesu christi qui secundum misericordiam suam magnam
regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem iesu christi ex mor-
tuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et imar-

Ca. 1

restabilem conservatam in celis in vob qui in virtute dei custodi
mini per fidem in salute paratam revelari in tpe novissimo. In
quo exultabitis modicu nuc si oportet contristari in variis te
ntationibus ut probatio vre fidei multo preciosior sit auro quod per
ignem probatur inveniat in laudem et gloriam et honore
in revelatione iesu cristi quem non cu videritis diligitis
in que nuc qz non videntes creditis credentes aut exultabitis
leticia inenarrabili et glorificata reportantes fine fidei vre salu
tem animaru vrar. De qua salute exquisierunt atqz scrutati
sunt prophete qui de futura in vob gra prophetaverunt scrutantes in
quod vel quale tempus significaret in eis spus cristi prenuntians
eas que in cristo sunt passiones et posteriores glias quibus revelatu
est quia non sibimetipsis vob aut ministrabant ea que nunc nunti
ata sunt vob per eos qui evangelizaverunt vob spu sancto misso de
celo in quem desiderant angeli prospicere. Propt succincti lu
mbos mentis vre sobrii perfecti sperate in ea que offertur vobis
gratiam in revelatione iesu cristi quasi filii obedientie non confi
gurati prioribus ignorantie vre desideriis sed secundum eum
qui vocavit vos sanctum ut et ipsi in omni conversatione sancti
sitis quia scriptum est sancti eritis quia ego sanctus sum. Et si patre

inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum unuscuiusque opus: in timore incolatus uestri tempore conuersamini scientes quod non corruptibilibus auro uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni inmaculati christi et incontaminati: precogniti quidem ante mundi constitutionem: manifestati autem nouissimis temporibus propter uos qui per ipsum fideles estis in deo qui suscitauit eum a mortuis et dedit ei gloriam: ut fides uestra et spes esset in deo. Animas uestras castificantes in obediencia caritatis in fraternitatis amore simplici ex corde inuicem diligite attencius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per uerbum dei uiui et permanentis in eternum. Quia omnis caro fenum: et omnis gloria eius tanquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit: uerbum autem domini manet in eternum. Hoc est autem uerbum quod euangelizatum est in uos. Capitulum secundum

Deponentes igitur omnem maliciam et omnem dolum et simulationes et inuidias et omnes detractiones: sicut modo geniti infantes racionabiles: et sine dolo lac concupiscite ut in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis quoniam dulcis est dominus. Ad quem accedentes lapidem uiuum ab hominibus quidem reprobatum: a deo autem electum et honorificatum: et ipsi tanquam lapides uiui superedificamini domus

Ca. ii.

spuales in sacerdotiu sanctu. offerentes spuales hostias accepta biles deo per iesu xpistu. Propter quod continet scriptura. Ecce po no in syon lapidem summu angularem probatu electu precio sum. et qui crediderit in eu non confundetur. Vobis igitur ho nor credentibus: non credentibus aut lapis quem reprobauerunt edi ficantes: hic factus est in caput anguli: et lapis offensionis et petra scandali: his qui offendunt vbo nec credunt in quo et positi sunt. Vos aut genus electu. regale sacerdotium. gens sancta. po pulus adquisitionis; ut uirtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suu. Qui aliquando non populus dei. nunc aut populus dei: qui non consecuti misericordiam: nunc aut misericordiam consecuti. Carissimi obsecro vos tamquam aduenas et peregrinos ab stinere vos a carnalibus desideriis que militant aduersus ani mam. conuersatione vram inter gentes habentes bonam: ut in eo qd detractant de vobis tamquam de malefactoribus: ex bonis operibus vos considerantes. glorificent deum in die visitationis. Subiecti igitur estote omni humane creature propter deum. Siue regi quasi precellenti. siue ducibus tamquam ab eo missis; ad vindictam malefactorum: laudem vo bonorum. Quia sic est voluntas dei. ut benefacientes obmu tescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Quasi liberi

et non quasi velamen habentes malitie libertatem. sed sicut servi dei. Omnes honorate. fraternitatem diligite. deum timete. regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis. non tantum bonis et modestis: sed etiam dyscolis. Hec est enim gratia: si propter dei conscientiam sustinet quis tristicias patiens iniuste. Que enim est gratia: si peccantes et colaphizati suffertis? sed si benefacientes patienter sustinetis: hec est gratia apud deum. In hoc enim vocati estis: quia et christus passus est pro nobis: vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat: cum pateretur non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. ut peccatis mortui iusticie vivamus: cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes: sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

Similiter et mulieres subdite sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant. considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus qui est in con

spectu dei locuples. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes
in deo ornabant se subiecte propriis viris. sicut sara obediebat abrahe
dominum eum vocans: cuius estis filie benefacientes: et non pertimentes ullam
perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam: quasi in
firmiori vasculo muliebri impartientes honorem tamquam coheredibus
gratie vite: ut non impediantur orationes vestre. In fide autem omnes unanimes
compatientes. fraternitatis amatores. misericordes. modesti. humiles
non reddentes malum pro malo. nec maledictum pro maledicto: sed econ
trario benedicentes: quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate
possideatis. Qui enim vult vitam diligere. et dies videre bonos: coerceat
linguam suam a malo. et labia eius ne loquantur dolum. Declinet
autem a malo et faciat bonum. inquirat pacem et sequatur eam. quia
oculi domini super iustos. et aures eius in preces eorum: vultus autem domini
super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat: si boni emulatores
fueritis. Sed et si quid patimini propter iustitiam: beati. Timorem autem
eorum ne timueritis ut non conturbemini. Dominum autem Christum sanctifica
te in cordibus vestris: parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos
rationem de ea que in vobis est spe: sed cum modestia et timore con
scientiam habentes bonam: ut in eo quod detrahunt de vobis confun
dantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. Melius

est enim ut benefacientes si voluntas dei velit pati quam malefa-
cientes. quia et christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus
pro iniustis: ut nos offerret deo mortificatos quidem carne:
vivificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant spiritu ve-
niens predicavit / qui increduli fuerant aliquando quando expectabant dei pa-
tientiam in diebus noe cum fabricaretur archa: in qua pauci id est
octo anime salve facte sunt per aquam. Quod et vos nunc similis for-
me salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium: sed con-
scientie bone interrogatio in deum: per resurrectionem iesu christi
qui est in dextera dei: deglutiens mortem ut vite eterne he-
redes efficeremur profectus in celum subiectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus.

Cap. iiii

Christo igitur passo in carne et vos eadem cogi-
tatione armamini: quia qui passus est in carne desiit a peccatis ut iam non
desideriis hominum sed voluntati dei quod reliquum est in car-
ne vivat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad voluntatem gentium
consummandam his qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vino-
lentiis, comessationibus, potationibus, ebrietatibus et illicitis idolorum
cultibus. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxurie
confusionem blasphemantes qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare
vivos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum

est: ut iudicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis appropinquabit. Estote itaque prudentes et vigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratie dei. Si quis loquitur quasi sermones dei. Si quis ministrat tanquam ex virtute quam administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus per iesum christum: cui est gloria et imperium in secula seculorum amen. Karissimi nolite peregrinari in fervore, qui ad temptationem vobis fit: quasi novi aliquid vobis contingat. sed communicantes christi passionibus gaudete: ut et in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine christi: beati eritis: quoniam quod est honoris glorie et virtutis dei. et qui est eius spiritus super vos requiescet. Nemo autem vestrum patiatur: quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus, non erubescat: glorificet autem deum in isto nomine: quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum qui non credunt dei evangelio? Et si iustus vix salvabitur: impius et peccator ubi parebunt? Itaque et hii qui patiuntur secundum voluntatem dei fideli creatori commendent animas suas in benefactis. Ca. quintum

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro consenior et testis christi pas
sionum: qui et eius que in futuro revelanda est glorie communicator. Pasci
te qui in vobis est gregem dei: providentes non coacte sed sponta
nee secundum deum: neque turpis lucri gratia: sed voluntarie: neque ut do
minantes in cleris. sed forma facti gregis ex animo. et cum apparue
rit princeps pastorum: percipietis immarcessibilem glorie coronam. Similiter
adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humili
tatem insinuate: quia dominus superbis resistit: humilibus autem
dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu dei: ut vos exal
tet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem vestram proiicientes in
eum: quoniam ipsi est cura de vobis. Sobrii estote et vigilate quia ad
versarius vester dyabolus, tamquam leo rugiens circuit: querens quem devo
ret. Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem et que in mundo est
vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie qui vocavit nos in
eternam suam gloriam in christo iesu modicum passos: ipse perficiet. con
firmabit. solidabitque. Ipsi gloria et imperium: in secula seculorum amen.
Per silvanum fidelem fratrem vobis ut arbitror breviter scripsi obse
crans et contestans hanc esse veram gratiam dei in qua statis. Salutat
vos ecclesia que est in babylone collecta. et marcus filius meus. Sa
lutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in christo iesu amen.

Epistola secunda petri ca. 1.

Explicit epistola beati petri apostoli prima. Incipit argumentum in epistolam secundam

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat: eisdem quoque pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat

Explicit argumentum. Incipit epistola secunda beati petri apostoli Capitulum primum

Simon petrus servus et apostolus iesu cristi: his qui coequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia dei nostri et salvatoris iesu cristi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione dei et cristi iesu domini nostri. Quomodo omnia nobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute. per quem maxima et preciosa nobis promissa donavit ut per hec efficiamini divine consortes nature: fugientes eius que in mundo est concupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem: in virtute autem scientiam: in scientia autem abstinentiam: in abstinentia autem patientiam: in patientia autem pietatem: in pietate autem amorem fraternitatis: in amore autem fraternitatis caritatem. Hec enim si vobiscum adsint et superent: non vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri iesu cristi cognitione. Cui enim non presto sunt hec: cecus est et manu temptans. oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite: ut

per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris nostri iesu christi. Propter quod vos incipiam semper commonere de his. et quidem scientes et confirmatos vos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione: certus quod velox est depositio tabernaculi mei: secundum quod et dominus noster iesus christus significavit michi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum: ut horum omnium memoriam faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti: notam fecimus vobis domini nostri iesu christi virtutem et presentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui. ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies elucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelligentes quod omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia. sed spiritu sancto inspirati locuti sunt

sunt sancti dei homines. Capitulum secundum

Fuerunt vero et pseudo prophete in populo: sicut et in vobis erunt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: et eum qui emit eos dominum negant. superducentes sibi celerem perditionem. et multi sequentur eorum luxurias per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat. et perditio eorum non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit. sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari: et originali mundo non pepercit. sed octavum noe iustitiae preconem custodivit: diluvium mundo impiorum inducens. et civitates sodomorum et gomorreorum in cinerem redigens eversione damnavit: exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: et iustum loth oppressum a nefandorum iniuria ac luxuriosa conversatione eripuit. Aspectu enim et auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit deus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant. dominationemque contemnunt: audaces sibi placentes. sectas non metuunt introducere blasphemantes. Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores

non portant aduersum se execrabile iudicium. Hii vero velut irra-
tionabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem his que
ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt: percipien-
tes mercedem iniusticie; voluptatem existimantes diei delicias
coinquinationes et macule. delitiis affluentes in conuiuiis suis
luxuriantes vobiscum: oculos habentes plenos adulterii et inces-
sabilis delicti: pellicientes animas instabiles: cor exercitatum in
auaritia habentes: maledictionis filii derelinquentes rectam vi-
am errauerunt secuti viam balaam ex bosor: qui mercedem
iniquitatis amauit: correptionem vero habuit sue vesanie. Sub-
iugale mutum animal in hominis voce loquens: prohibuit prophe-
te insipientiam. Hii sunt fontes sine aqua. et nebule turbini-
bus exagitate quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superba enim
vanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos
qui paululum effugiunt. qui in errore conuersati libertatem illis
promittentes cum ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis su-
peratus est huius et seruus est. Si enim refugientes coinquinationes
mundi in cognitione domini nostri et saluatoris iesu christi. his
rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora pri-
oribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iusticie: quam

et sub lota. Glo. Hic apparet aptius quam [illegible]
et sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus [illegible] Ca. iiij in pro. [illegible] sirenem significent luxuriosos in quibus demones dormit Job.
quod in festo [illegible] Psalmi [illegible] et lutum platearum delebo eos [illegible] et ipsi in die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] futurum
[illegible] errore a tempore apostolorum [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dicetis vobis [illegible] Circa quod sciendum quod de futuro [illegible] fuit
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostolus ij ad Thes. ij. [illegible] illorum qui negant [illegible] [illegible]
et de errore illorum qui dixerunt divinam providentiam non se extendere ad actus humanos, et etiam illorum qui negant [illegible] anime [illegible]
qua [illegible] [illegible] que sunt [illegible] agunt [illegible] [illegible] sunt ante ad utrumque [illegible] errorem sequitur
Hugo [illegible] quia non [illegible] sunt [illegible] quod [illegible] erat [illegible] [illegible] Error [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] antichristi, et [illegible] [illegible]

Post agnitionem retrorsum conversi ab eo quod illis traditum est sancto

Lyra

Circa primum sciendum quod hec duplex est exponenda iuxta duas expositiones de formatione rerum et earum distinctione quarum de [illegible] superius posui in principio Gen. Prima est quod in illa [illegible] corporalium excepto celo empyreo, producta fuit primo sub [illegible] forma, [illegible] quod vocat pluries [illegible] super Gen. In principio fecit deus celum et terram [illegible] Strabum et alios sequentes hanc expositionem [illegible] [illegible] celum [illegible] celum empyreum quod statim fuit angelis repletum et [illegible] terram [illegible] materia corporalium [illegible] Vocat etiam abyssum [illegible] [illegible] [illegible] tenebre erant super faciem abyssi, et spiritus domini ferebatur super aquas, [illegible] voluntas artificis super materiam quam vult aliquid distincte formare, [illegible] [illegible] prima die formata est lux, secunda die celum stellatum et cristallinum super ipsum, tertia die [illegible] elementa [illegible] sciendum [illegible] quod beatus Petrus non loquitur hic de aliquo celo nisi de aereo [illegible] sunt purgata per diluvium, ascendens xv cubitis super [illegible] montem de qua purgatione loquitur hic beatus Petrus [illegible] iuxta [illegible] modum sic exponitur [illegible] Latet enim eos [illegible] et
inundatus periit Lyra [illegible] omnia [illegible] fuerunt mortua excepto salvatis in archa. Elementa etiam fuerunt deteriorata
[illegible] ante diluvium processit ex [illegible] elementis [illegible] patet Gen. vij. ubi dicitur rupti sunt omnes fontes abyssi magne [illegible]
[illegible] quia [illegible] terre [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt et aque [illegible] effuse fuerunt super terram ha[illegible] [illegible]
[illegible] super terram xl diebus et xl noctibus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit in aqua Alia vero expositio accipit [illegible]
[illegible] Hebreorum et [illegible] doctorum catholicorum, qui dicunt a principio [illegible] omnia corporalia [illegible] ad [illegible]
[illegible] mundi [illegible] [illegible] corpora celestia et quatuor elementa [illegible] [illegible] sub formis suis [illegible] [illegible] [illegible] distinctio
et formatio seu distinctio eorum que describitur [illegible] Gen. [illegible] prima die, secunda, tertia et [illegible] [illegible] accipitur [illegible]
[illegible] accidentales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perveniunt ad etatem adultam, et [illegible] debitam quantitatem et [illegible]
[illegible] corporis et similia, que [illegible] [illegible], et [illegible] non sunt nisi [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homo
[illegible] [illegible] [illegible] die, [illegible] motu eius [illegible] ab oriente in occidente [illegible] Celum [illegible] [illegible] secunda die [illegible]
celestia, [illegible] accipit [illegible] [illegible] [illegible] Hebreos, [illegible] [illegible] [illegible] influendi in [illegible]
[illegible] [illegible] formatio elementorum seu distinctio facta fuit [illegible] die [illegible] [illegible] accidentales Nam [illegible]
[illegible] elementum non videbatur ab alio distinctum, [illegible] [illegible] [illegible] aquis [illegible] [illegible] aque fuit [illegible]
debita densitas et occupant [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt [illegible] in terra [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] elementi aqua, et remansit [illegible] [illegible] aquis pro habitatione hominum et animalium, et aer apparuit in
[illegible] [illegible] plenius dixi in principio Gen. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] primus
[illegible] aer, superior et inferior et terra [illegible] elementum terre, de [illegible] formatione [illegible] [illegible] densitate aque et terre,

aeris et inferior [illegible] [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible] tanta [illegible] [illegible] [illegible] elementis [illegible]
[illegible] et demum bonum et malum [illegible] debent esse [illegible] [illegible] in adventu iudicis [illegible] et hoc est quod dicit Christus

248

Hic dedat quod ... de ... [illegible]

reperit eius ... communitatis ... apparuerunt clemente ... [illegible]

Cinteram dicit ... sine ... mollicie ... mobilitate ... [illegible]

... Et hec ... quae ... sunt ... [illegible]

... Ubi e promissio ... antiquos ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible]

iugis in pluralitati supponuntur: Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie: q3

... Anime magis offendit ... ante baptismum ... [illegible]

post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto

mandato. Contingit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus

ad suum vomitum, et sus lota in volutabro luti. Capitulum tercium

Hanc ecce vobis carissimi secundam scribo epistolam in quibus

vestram excito in commonitione sinceram mentem, ut memores sitis eorum

que predixi verborum a sanctis prophetis et apostolorum vestrorum preceptorum domini et

salvatoris. Hoc primum scientes quod venient in novissimis diebus

in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes

dicentes: Ubi est promissio aut adventus eius? Ex quo enim patres

dormierunt omnia sic perseverant ab initio creature. Latet enim eos

hoc volentes quod celi erant prius et terra de aqua et per aquam consistens

dei verbo per que ille tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem

qui nunc sunt et terra eodem verbo repositi sunt igni servati in diem iudicii

perditionis impiorum hominum. Unum vero hoc non lateat vos carissimi

quia unus dies apud dominum sicut mille anni et mille anni sicut

dies unus. Non tardat dominus promissionem suam sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos nolens aliquos perire sed omnes

ad penitentiam reverti. Adveniet autem dies domini ut fur: in quo celi

magno impetu transient; elementa vero calore solventur: terra

autem et que in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur hec omnia dissol

vendi sunt quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus expectantes et properantes in adventum diei domini per quem celi ardentes solventur et elementa ignis calore tabescent. Novos vero celos et novam terram et promissa ipsius expectamus in quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi hec expectantes satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace. et domini nostri iesu christi longanimitatem salutem arbitramini. sicut et karissimus frater noster paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his in quibus sunt quedam difficilia intellectu. que indocti et instabiles depravant. sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres prescientes custodite ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione domini nostri et salvatoris iesu christi. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis amen.

Explicit epistola beati petri apostoli secunda. Incipit argumentum in epistola beati Johannis apostoli prima

Rationem verbi et quod deus ipse sit caritas manifestat. et susceptiones fratrum: nec deum scire nec probos fieri posse eo usque dissertat ut esse comprobet homicidas eos quos odium sit in perfectionis occasio

Explicit argumentum. Incipit epistola beati Johannis apostoli prima

Quod fuit ab initio quod audivimus quod vidimus oculis nostris quod perspeximus. et manus nostre contrectaverunt de verbo vite.

Ca. II

et vita manifestata est et vidimus et testamur et annunciamus
vobis vitam eternam que erat apud patrem et apparuit nobis. Quod
vidimus et audivimus annunciamus vobis ut et vos societatem habea
tis nobiscum et societas nostra sit cum patre et cum filio eius
iesu christo. et hec scribimus vobis ut gaudeatis et gaudium vestrum
sit plenum. Et hec est annunciatio quam audivimus ab eo et annun
ciamus vobis: quoniam deus lux est et tenebre in eo non sunt ulle. Si
dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus
mentimur et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut
et ipse est in luce: societatem habemus ad invicem et sanguis
iesu christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus
quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis
non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis est et iustus ut remittat
nobis peccata nostra et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus
quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum et verbum eius
Filioli mei hec scribo vobis ut non peccetis. non est in nobis.
Sed et si quis peccaverit advocatum habemus apud patrem iesum christum
iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum
sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum:
si mandata eius observamus. Qui dicit se nosse eum et mandata

eius non custodit: mendax est. et in hoc veritas non est. Qui autem
servat verbum eius. vere in hoc caritas dei perfecta est. In hoc
scimus quod in ipso sumus. Qui dicit se in christo manere: debet
sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Carissimi non manda
tum novum scribo vobis: sed mandatum vetus quod habuistis ab
initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Iterum
mandatum novum scribo vobis. quod verum est et in ipso et in vobis
quia tenebre transierunt et verum lumen iam lucet. Qui dicit se
in luce esse. et fratrem suum odit: in tenebris est usque adhuc. Qui
diligit fratrem suum: in lumine manet. et scandalum in eo non est.
Qui autem odit fratrem suum: in tenebris est et in tenebris ambulat
et nescit quo eat: quia tenebre obcecaverunt oculos eius. Scribo
vobis filioli quia remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Scribo vobis
patres: quia cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolescen
tes: quia vicistis malignum. Scribo vobis infantes: quoniam cog
novistis patrem. Scribo vobis iuvenes: quia fortes estis. et verbum
dei manet in vobis: et vicistis malignum. Nolite diligere mundum
neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum: non est
caritas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo concu
piscentia carnis est et concupiscentia oculorum. et superbia vite que

non est ex patre. sed ex mundo est. et mundus transit et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem dei: manet in eternum. Filioli: novissima hora. Et sicut audistis quia antichristus venit: nunc antichristi multi facti sunt. Unde scimus quia novissima hora est. Ex nobis prodierunt: sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum. Sed ut manifesti sint: quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed vos unctionem habetis a sancto. et nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem: sed quasi scientibus eam et quia omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus. Hic est antichristus qui negat patrem et filium. Omnis qui negat filium nec patrem habet: qui confitetur filium et patrem habet. Vos quod audistis ab initio in vobis permaneat: quia si in vobis permanserit quod audistis ab initio. et vos in filio et patre manebitis. et hec est repromissio quam ipse pollicitus est vobis vitam eternam. Hec scripsi vobis de his qui seducunt vos. et vos unctionem quam accepistis ab eo maneat in vobis. et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus. et verum est: et non est mendacium. Et sicut docuit vos manete in eo. Et nunc filioli manete in eo. ut cum apparuerit habeamus fiduciam et non

confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis qm iustus est: scitote qm et omnis qui facit iustitiam: ex ipso natus est. Ca. iii

Videte qualem caritatem dedit nobis pater: ut filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. Carissimi nunc filii dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus qm cum apparuerit: similes ei erimus: qm videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo: sanctificat se sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit. et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat. Et omnis qui peccat non vidit eum nec cognovit eum. Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est: sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est: qm ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei: ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: qm semen ipsius in eo manet. et non potest peccare: qm ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex deo. et qui non diligit fratrem suum. Qm hec est annuntiatio quam audistis ab initio ut diligatis alterutrum. Non sicut Cayn qui ex maligno erat. et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit

Ca. iii

eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius iusta.
Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati
sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres. Qui non dili-
git: manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum: homicida est.
Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eternam in se ma-
nentem. In hoc cognovimus caritatem dei: quoniam ille animam
suam pro nobis posuit: et nos debemus pro fratribus animas
ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi: et viderit fra-
trem suum necesse habere: et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas
dei manet in eo? Filioli mei: non diligamus verbo neque lin-
gua: sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate su-
mus: et in conspectu eius suadebimus corda nostra. Quoniam si repre-
henderit nos cor nostrum: maior est deus corde nostro: et novit omnia.
Carissimi si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus
ad deum: et quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata
eius custodimus: et ea que sunt placita coram eo facimus. Et hoc
est mandatum eius ut credamus in nomine filii eius iesu christi:
et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui ser-
vat mandata eius in illo manet et ipse in eo. Et in hoc scimus
quoniam manet in nobis de spiritu quem dedit nobis. Ca. iiii

Carissimi nolite omni spiritui credere. sed probate spiritus si ex deo sint quoniam multi pseudo prophete exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei: omnis spiritus qui confitetur iesum christum in carne venisse. ex deo est. Et omnis spiritus qui solvit iesum: ex deo non est. et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit. et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli. et vicistis eum quoniam maior est qui in vobis est: quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt. ideo de mundo loquuntur. et mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui novit deum audit nos. qui non est ex deo non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Carissimi. diligamus nos invicem. quia caritas ex deo est. Et omnis qui diligit. ex deo natus est: et cognoscit deum. Qui non diligit. non novit deum: quoniam deus caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis: quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas. non quasi nos dilexerimus deum. sed quoniam ipse prior dilexit nos et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Carissimi. si deus dilexit nos. et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem. deus in nobis manet et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus et ipse in nobis: quoniam de spiritu sancto suo dedit nobis. Et

nos vidimus et testificamur: quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam iesus est filius dei: deus in eo manet et ipse in deo. Et nos cognovimus et credidimus caritati quam habet deus in nobis. Deus caritas est: et qui manet in caritate in deo manet: et deus in eo. In hoc perfecta est caritas dei nobiscum ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus deum: quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit: quoniam diligo deum, et fratrem suum odit: mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo: ut qui diligit deum diligat et fratrem suum.

Capitulum quintum

Omnis qui credit quoniam iesus est christus: ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec est enim caritas dei ut mandata eius custodiamus: et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum. Et hec est

victoria que vincit mundum: fides nostra. Quis autem qui vincit mundum: nisi qui credit quod iesus est filius dei. Hic est qui venit per aquam et sanguinem iesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur: quoniam christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo: pater verbum et spiritus sanctus. et hii tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus aqua et sanguis: et hii tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimonium dei in se. Qui non credit filio: mendacem facit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium: quoniam vitam eternam dedit nobis deus, et hec vita in filio eius est. Qui habet filium dei: habet vitam. Qui non habet filium dei: vitam non habet. Hec scribo vobis ut sciatis quoniam vitam habetis eternam: qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad deum: quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut

Non pro illo dico etc.

roget quis. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem. Scimus:
quia omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei con-
servat eum: et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex deo
sumus: et mundus totus in maligno positus est. Et scimus: quoniam filius
dei venit et dedit nobis sensum: ut cognoscamus verum deum: et simus
in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli: cu-
stodite vos a simulacris.

Explicit epistola beati Iohannis apostoli prima. Incipit argumentum in eiusdem secundam.

Usque adeo ad sanctam feminam scribit: ut eandem dominam
non dubitet eius appellare: eiusdem quia filiis testimonium quod am-
bulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum. Incipit epistola beati Iohannis apostoli secunda. Ca. I.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in ve-
ritate: et non ego solus: sed et omnes qui cognoverunt ve-
ritatem propter veritatem que permanet in vobis: et vobiscum erit in eternum.
Sit vobiscum gratia misericordia pax a deo patre et a Christo Iesu filio patris
in veritate et charitate. Gavisus sum valde: quoniam inveni de filiis tuis
ambulantes in veritate: sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc
rogo te domina non tanquam mandatum novum scribens tibi: sed quod
habuimus ab initio ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas
ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc enim est manda-
tum: ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis: quia

...multi seductores exierunt in mundum qui non confitentur iesum christum venisse in carnem. Hic est seductor et antichristus. Videte vosmet ipsos ne perdatis que operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina christi: deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic patrem et filium habet. Siquis venit ad vos et hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave: communicat operibus eius malignis. Ecce predixi vobis ut in die domini non confundamini. Plura habens vobis scribere: nolui per chartam et atramentum. Spero enim me futurum apud vos. et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe.

Explicit e. ii. Johannis apostoli. Incipit argumentum in epistolam eiusdem iii.

Gaium pietatis causa extollit, atque ut in ipsa pietate maneat exhortatur: diotrepem impietatis et superbie causa obiurgat: demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus universis.

Explicit argumentum. Incipit e. b. Johannis apostoli tertia. ca. i.

Senior: gaio charissimo quem ego diligo in veritate. Charissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere, sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue: sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam: quam ut audiam filios meos in veritate ambulare.

Carissime fideliter facis quicquid operaris in fratres et hoc in peregrinos qui testimonium reddiderunt charitati tue in conspectu ecclesie: quos benefaciens deduces digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt: nil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie: sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam eius opera que facit: verbis malignis garriens in nos et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres. et eos qui suscipiunt prohibet et de ecclesia eicit. Charissime: noli imitari malum: sed quod bonum est. Qui bene facit: ex deo est: qui male facit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate: sed et nos testimonium perhibemus. et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere. sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre: et os ad os loquimur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

Explicit epistola beati Iohannis apostoli tercia. Incipit argumentum in epistolam beati Iude apostoli

Iudas apostolus fratres de corruptoribus vie veritatis ita informat: ut illicitum esse disseret de subiugo semel excutos servitutis denuo operam suam officiis novare servilibus

Explicit argumentum. Incipit epistola beati Iude apostoli. Capitulum .I.

Iudas iesu cristi servus frater autem iacobi: his qui sunt in deo patre dilectis et cristo iesu con-

seruatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et charitas adimple-
atur. Charissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de
communi vestra salute necesse habui scribere vobis deprecans supercer-
tari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines
qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii: domini nostri gratiam
transferentes in luxuriam et solum dominatorem et dominum nostrum iesum
christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia
quia iesus populum de terra egypti saluans: secundo eos qui non crediderunt
perdidit. Angelos vero qui non seruauerunt suum principatum:
sed dereliquerunt suum domicilium: in iudicium magni dei vin-
culis eternis sub caligine reseruauit. Sicut sodoma et gomorra
et finitime ciuitates simili modo exfornicate et abeuntes post
carnem alteram: facte sunt exemplum ignis eterni penam sustinen-
tes. Similiter et hii carnem quidem maculant: dominationem autem sper-
nunt: maiestatem autem blasphemant. Cum michael archange-
lus cum diabolo disputans altercaretur de moysi corpore:
non est ausus iudicium inferre blasphemie: sed dixit: Imperet
tibi deus. Hii autem quecunque quidem ignorant blasphemant:
quecunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt: in his
corrumpuntur. Ve illis qui in via caim abierunt: et errore ba-

Balaam mercede effusi sunt et in contradictione Chore perierunt.

Hi sunt in epulis maculae convivantes sine timore semetipsos

pascentes nubes sine aqua quae a ventis circumferuntur arbores au

tumnales infructuosae bis mortuae eradicatae fluctus feri ma

ris despumantes suas confusiones sidera errantia quibus pro

cella tenebrarum servata est in eternum. Prophetavit autem et de his

septimus ab adam enoch dicens: Ecce venit dominus in sanctis

millibus suis facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios

de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt

et de omnibus duris que locuti sunt contra deum peccatores impii.

Hi sunt murmuratores querulosi secundum desideria sua ambu

lantes et os eorum loquitur superbiam mirantes personas que

stus causa. Vos autem karissimi memores estote verborum que

predicta sunt ab apostolis domini nostri iesu cristi qui dicebant vobis quoniam

in novissimis temporibus venient illusores secundum desideria

sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semet

ipsos animales spiritum non habentes. Vos autem karissimi sup

edificantes vosmetipsos sanctissime vestre fidei in spiritu sancto ora

tes vosmetipsos in dilectione dei servate expectantes miam

domini nostri iesu cristi in vitam eternam. Et hos quidem arguite

iudicatos: illos vo saluate de igne rapientes. Aliis autem mise-
remini in timore. odientes et eam que carnalis est maculatam
tunicam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato: et con-
stituere ante conspectum glorie sue inmaculatos in exultatione
in adventu domini nostri iesu christi: soli deo salvatori nostro per
iesum christum dominum nostrum. gloria et magnificentia. impe-
rium et potestas ante omnia secula. et nunc et in omnia secula
seculorum. Amen.

Explicit epistola beati Jude apostoli

Incipit prologus in apocalypsim beati Johannis apostoli

Prefatio hieronymi in epistolas canonicas Johannis ex libro de illustribus viris

Johannes apostolus quem iesus diligebat plurimum filius zebedei. frater iacobi apostoli quem herodes post passionem domini decollaverat: novissimus omnium scripsit evangelium rogatus ab asie episcopis adversus cherintum aliosque hereticos et maxime tunc ebionitarum dogma consurgens. qui asserunt christum ante mariam non fuisse. unde etiam compulsus est divinam eius nativitatem edicere. Sed et aliam causam huius scripture ferunt. quod cum legisset mathei. marci. et luce volumina: probavit quidem textum historie. et vera eos dixisse firmavit: sed unius tantum anni in quo passus est post carcerem iohannis historiam texuisse. Pretermisso itaque anno cuius acta a tribus exposita fuerant. superioris temporis antequam iohannes clauderetur in carcere gesta narravit: sicut manifestum poterit esse his qui quatuor evangeliorum volumina legerint. que res diaphoniam que videtur iohannis esse cum ceteris tollit. Scripsit autem unam epistolam cuius exordium hoc est. Quod fuit ab initio. quod audivimus et vidimus oculis nostris. quod perspeximus. et manus nostre contrectaverunt de verbo vite: que ab universis ecclesiasticis et eruditissimis viris comprobatur. Relique autem due. quarum principium est Senior electe domine et natis eius. et sequentis. Senior. Caio carissimo quem ego in veritate diligo etc. iohannis presbiteri asseruntur. cuius et hodie alterum sepulchrum apud ephesum ostenditur. Et nonnulli putant duas memorias eiusdem iohannis evangeliste esse. Super qua re cum per ordinem ad papiam auditorem eius ventum fuerit disseremus.

Quartodecimo igitur anno secundam post Neronem persecutionem movente Domitiano in Pathmos insula relegatus scripsit apocalypsim quam interpretantur Iustinus martir et Hireneus. Interfecto autem Domitiano et actis eius ob nimiam crudelitatem a senatu rescissis sub Nerva redit Ephesum. ibique usque ad Traianum principem perseverans totas Asie fundavit et rexit ecclesias confectusque senio sexagesimo octavo anno post passionem domini mortuus et iuxta eandem urbem sepultus est;

Prologus in epistolam canonicam Iude

Iudas frater Jacobi que de septem canonicis est parvam unam epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch qui apocryphus est: in ea assumpsit testimonium a plerisque reicitur: tamen auctoritate vetustate iam et usu meruit: et inter sanctas scripturas computatur

Circa materiam libri apocalipsis beati Johannis apostoli primo videndum est de quibus

existens. Et primo videndum de fine seu utilitate quaerendi notitiam descriptorum in hoc libro. Est ergo finis eius ut credentes quae in hoc libro descripta sunt et intelligentes deum videamus in vita aeterna. Unde dicit Johannes xx° Haec autem scripta sunt ut credatis quia Jesus est filius dei, et ut credentes vitam aeternam habeatis in nomine ipsius. Et ut nemo timeat consequi eius finem prognosticavit tribulationes futuras in ecclesia militante. Nam sic dicit apostolus ad Hebreos x° patientia nobis necessaria est quam facilius habebimus si tribulationes futuras aliquo prognosticamus secundum quod dicit beatus Gregorius omelia xxxv minus iacula feriunt quae praevidentur et nos tolerabilius mala mundi suscipimus si contra haec per providentiae clipeum munimur. Unde vero Johannes in hoc libro prophetico describit tribulationes ecclesiae futuras a suo tempore usque ad finem mundi secundum catholicos doctores ut contra ipsas patientiae clipeo muniamur. Et per hoc patet utilitas huius libri. Et quod dicitur Johanni infra primo capitulo Scribe ergo quae vidisti et quae sunt et quae oportet fieri cito q. d. Scribe in hoc libro quae vidisti per revelationem divinitus factam, et quae sunt, quia tribulationes ecclesiae iam inceperant, et quae oportet fieri cito secundum divinam ordinationem ad patientiae fidelium probationem [illegible]. Nam licet a primo nascentis ecclesiae iam inceperant tribulationes contra fidelium [illegible] in actibus apostolorum, tamen maiores surgent circa finem mundi tempore antichristi. Unde frater Johannes Nannis Viterbiensis ordinis praedicatorum professor theologiae beatissimo papae Sixto quarto [illegible] super apocalipsim scribens dicit [illegible] sanctorum causa est quia si christianus attendit ea prophetiae huius apocalipsis non scandalisabitur tempore persecutionum et devastationis ecclesiae, nec in mente sua dicet Turci et Saraceni et Mahumetistae persequuntur nos christianos ergo christi ecclesia vana est et fides omnis deficiet [illegible] multi Judeorum scandalisati non integre credunt et amplius abnegant fidem. Sed ad diligentem attendat ea quae in hac sacra prophetia apocalipsis scribuntur non scandalisabitur [illegible] fides [illegible] condeinde clarissime [illegible] prophetae christi dixerunt [illegible] fidei sola [illegible] quae elata notitia [illegible] fere completa esse omnia quae in apocalipsi sunt [illegible] prophetia evangelistae Johannis praedicta sunt a Jesu christo qui est testis fidelis. Cernimus enim in primo statu ecclesiae sub septem sigillis completas fuisse septem maximas persecutiones quibus infinitus numerus martirum christi iugulatus [illegible] completas esse tubas septem heresum, quibus omnes ecclesiae [illegible] Asiae et Graeciae desierunt ab obedientia Romani pontificis. Luce clarius constat ortum bestiae Mahumeth et vii fialas irae dei completas aut fere [illegible] quibus castigavit deus [illegible] et hereticas ecclesias, ergo quod parum superest prophetia complebitur ut castigato universali [illegible] fiat unum ovile et unus pastor. [illegible] fidelis [illegible] in semetipso [illegible] Unde [illegible] christus qui non fuit scandalisatus in me, sed qui legit [illegible] et plus qui fidelis audit sacra huius prophetiae non scandalisatur in christum quem videt ordinasse a primo [illegible] flagella ad saliandas [illegible] hereticas et [illegible] et ad defendendam catholicam ecclesiam. Patet ergo utilitas et necessitas notitiae huius libri. Et ex inde facile habetur [illegible] ad patientiam tribulationum et eliminandos errores qui in eius absentia in Asia pullulaverunt.

Efficiens autem causa seu autor est beatus Johannes apostolus et evangelista qui a Domitiano [illegible] constantia fidei et evangelisationis missus fuit in exilium in Pathmos insulam ubi [illegible] in prologo ex revelatione [illegible] scripsit apocalipsim.

Materia autem est status ecclesiae.

Forma autem [illegible] agendi [illegible] et figuralis in sententiis multum abundans et verissima. Verissima enim est haec editio quia [illegible] Nicolaum de Lira in cognitione [illegible] investigatione humana frequenter [illegible] contingit [illegible] sed in cognitione [illegible] revelatione divina non potest esse falsitas [illegible] veritatis. Cognitio vero prophetica qualis est in hoc libro contenta non procedit ex investigatione humana sed revelatione divina [illegible] Petri primo [illegible] voluntate humana allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines [illegible] in hoc libro non est aliqua falsitas sed veritas mera.

Ordo

At ordine legendo est iste liber

Considerandum secundum Nicolaum de Lira quod [illegible] libri propheticales in veteri testamento sunt ultimi secundum ordinem quem habent in bibliis nostris [illegible] apud Judeos est aliter. Licet autem libri Machabeorum ponantur in bibliis [illegible] libros [illegible] tamen non sunt de canone secundum quod dicit Jeronimus in prologo Galeato qui premittitur libris Regum, et [illegible] inter libros canonicos veteris testamenti libri propheticales sunt ultimi, sic inter libros novi testamenti liber apocalipsis est ultimus [illegible] illud quod dicitur Johannis xxi° Manifestavit se iterum Jesus ad mare Tiberiadis [illegible] Tiberiadis designat ut sit sensus Manifestavit [illegible] ad [illegible] in evangelio de [illegible] et aliis in apocalipsi revelationibus.

Et quia [illegible] non bene cognoscitur nisi in quo prognosticat [illegible] libro premittitur prologus [illegible] a Gilberto [illegible] beati Jeronimi [illegible] ostendunt quid precedunt et a quo et quo [illegible] quod describitur in apocalipsi [illegible] a Gilberto [illegible] Nicolaum de Lira [illegible] efficientis [illegible] Gilbertus ergo [illegible] prologum [illegible] in relatione ad artificem sive efficientem [illegible] in relatione ad artificem sive efficientem ministerio [illegible] et scripsit [illegible] intentio [illegible] pro parte agentis [illegible] ergo definitur de efficiente sive artifice [illegible] de qua revelatione [illegible] Johannis [illegible] revelata [illegible] tangit [illegible] Efficiens autem [illegible] dispensantis et agentis [illegible] expositor huius libri scilicet Gilbertus in prima parte istius prologi [illegible] fidelium consolationem [illegible] consolatoris [illegible] tribulationes futuras ecclesiae [illegible] Et quia [illegible] in hac particula primo tangit [illegible] consolationem fidelium [illegible] dispositionem divinae et [illegible]

Vestitum poderem etc.

[illegible] Bellegarius [illegible] de ecclesia universali [illegible] poderem [illegible] sub lege nati usque ad diluvium [illegible] et alii credentes usque ad tempus legis divinae datae per Moysen [illegible] duas mamillas [illegible] sub lege [illegible] et illuminati sunt [illegible] per oculos prophetae videntes futura [illegible] apostoli [illegible] aquarum multarum multitudo gentium ad fidem [illegible] stellas [illegible] gladium [illegible] pugnaturi contra antichristum [illegible] in ecclesia post resurrectionem [illegible]

Notandum quod vetus testamentum et novum testamentum [illegible] correspondent. Nam se habent sicut rota in medio rotae Ezechielis i. Et hoc patet per libros utriusque. In

Veteri enim testamento sunt libri		In novo vero	
	Legales		[illegible] evangelium
	Historiales		Historialis liber actuum apostolorum
	Sapientiales		Sapientiales [illegible] epistolae [illegible] canonicae
	Prophetales		Propheticus autem apocalipsis

[illegible] et pala[m] fieret

Palam facere G[lossa] d[icit]. Tamen hec revelacio data est in figuris ideo non palam [illegible] Johanni palam [illegible] revelante [illegible] et etiam in figuris vidit [illegible] revelata [illegible]

Et significavit [illegible] per signa ondit [illegible] vel s[ecundu]m Haymonem [illegible] revelatam darent. Danielis xii° [illegible] **Evangelium** ut in [illegible] capitulo co[mmo]n[e]m alpha et o [illegible] ultimo [illegible] **servo suo Jo[hanni]** G[lossa] d[icit]. Hec in glosa [illegible] revelarentur [illegible] et bonis [illegible]

Que[m]cu[m]q[ue] vidit Item [illegible] xix qui vidit testimonium [illegible]

Beatus qui legit Hic commendat opus ab utilitate [illegible]

Verba prophetie huius [illegible] **Et servat ea** [illegible] **Tempus enim** [illegible]

Johannes septem eccle[siis] [illegible] Johannes [illegible] Asie [illegible] septem [illegible]

[illegible] **ab eo qui est** [illegible] **Et qui venturus e[st]** [illegible]

thronum eius [illegible] **Et a Ie[s]u Chr[ist]o qui e[st] testis fidel[is]** [illegible]

Primogenitus mortuorum [illegible]

Et princeps regum terre [illegible]

Et ecce venit [illegible] **Ecce** [illegible]

Videbit eum omnis oculus [illegible] **Omnes tribus terre** [illegible]

Ego sum alpha [illegible]

Ego Johannes [illegible]

Et audivi vocem [illegible]

Ut viderem [illegible]

Vocem [illegible]

In medio septem [illegible]

Capud autem [illegible]

Et vox aquarum [illegible]

Filii hominis [illegible]

Utrum intellectus creatus possit videre essentiã divinã

Et videtur quod non quia Cris(ostomus) sup(er) Johannem tractans illud Johannis primo Deum nemo vidit unquam dicit ipsum quod est deus non solum prophete sed nec angeli viderunt nec archangeli quia quod creabilis est nature qualiter videre poterit quod increabile est [illegible]

[illegible]

Incipit prefatio sancti Jeronimi presbiteri in apocalipsim beati Johannis apostoli

Iohannes apostolus et evangelista a domino Christo electus atque dilectus in tanto amore dilectionis est habitus ut in cena super pectus eius recumberet et ad crucem astanti soli matrem propriam commendaret ut quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciverat ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cum propter verbum dei et testimonium iesu Christi exilio in pathmos insulam portaretur, illic ab eo apocalipsis ostensa describitur ut sicut in principio canonis id est libri genesis incorruptibile principium prenotatur, ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalipsi redderetur dicentis: Ego sum alpha et o, initium et finis. Hic est iohannes qui sciens supervenisse diem egressionis de corpore, convocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum, oratione completa reddidit spiritum, tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis invenitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur, ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur et querentibus laboris fructus et deo magisterii doctrina servetur.

Jesus maria

ad tentationem et c.

consolatur eos dominus … confirmat

pusillus grex Luce xii°

Propterea videns

et deo in magisterio doctrina succedente

Incipit postilla Gilberti pictaviensis in apocalypsim iohannis

Omnes qui pie volunt vivere in cristo secundum apostolus persecutionem patiuntur. Iuxta illud: Fili accedens ad servitutem dei, sta in iustitia et timore, et prepara animam tuam ad tentationem. Tentatio namque est vita hominis super terram. Ne autem fideles in his deficiant, consolatur eos dominus atque confirmat dicens: Vobiscum sum usque ad consumationem seculi. Et nolite timere pusillus grex. Propterea videns deus pressuras tribulationis quas passura erat ecclesia ab apostolis fundata supra petram cristum, ut nimis timeant, disposuit una cum filio et spiritu sancto eas revelare. Revelavit autem tota trinitas cristo secundum humanitatem, cristus vero iohanni per angelum, iohannes ecclesie. De qua revelatione huius librum composuit. Unde et liber iste apocalipsis dicitur, idest revelatio, quia hic continentur que revelavit deus iohanni et iohannes ecclesie, quanta scilicet ecclesia passa sit in tempore primitivo et nunc patiatur, et in novissimis temporibus antichristi passura sit, quando tanta erit tribulatio ut si fieri potest etiam in errorem …

Revelavit autem tota …

Tentatio namque est …

Revelavit autem …

electi et que pro hiis et in futuro premia sit suscepturi

ra ut quos denunciata supplicia terrent promissa p[re]

mia leticient Ideo iste liber inter reliquas scripturas

novi testamenti prophetie nomine censetur que a

liis est excellentior propheciis Sicut enim novum te

stamentum fidem prestat veteri evangelium legi ita h[ec]

prophetia prophetiis veteris testamenti quia de cristo

et ecclesia magna ex parte iam adimpleta sacramenta

denunciat vel etiam ideo quia cum aliis continua isti

tripartita data est prophetia simul scilicet de preterito et p[re]

senti et futuro Ad cuius confirmandam auctoritatem

occurrit etiam auctoritas mittentis et deferentis et ac

cipientis mittentis scilicet trinitatis et deferentis scilicet

angeli accipientis scilicet iohannis Cum autem Io

hanni det in visione fuerit revelata et sint tria

genera visionum sub quo genere contineatur viden

dum est visio enim alia corporalis scilicet quando videtur

corporalibus oculis aliquid videmus alia spiritualis seu

imaginaria cum videmus dormientes vel vigila

tes etiam imagines rerum cernimus quibus aliquid

Sicut enim novum testamentum fidem

que aliis est excellentior

deferentis

quia de xpo

cum autem

tripartita

promissa premia

Ideo iste li

que aliis est

prestat veteri

Ad cuius etc

et moyses rubum

aliud significatur. Sicut vidit pharao spicas et moy-

ses rubum ardentem. Ille dormiens iste vigilans. Alia

intellectualis quando videlicet spiritu sancto revelante

intellectum mentis veritatem misteriorum sicut est ca-

primus quo vidit iohannes que in hoc libro referun-

tur. Non enim figuras spiritu tantum vidit sed et earum si-

gnificata mente intellexit. Vidit autem iohannes

et scripsit in pathmos insula relegatus a domitiano

in exilio principe impiissimo. Hec est ad scribendum

compellente causa. Quia dum exul teneretur a domitiano

in pathmos insula in ecclesiis quibus preerat multi pullula-

verunt atque inoleverunt vitia atque diverse hereses.

Erant enim quidam heretici ibi dicentes christum non

fuisse ante mariam quia temporaliter natus de ea erat. Contra quos

iohannes in principio evangelii sui redarguit dicens

In principio erat verbum. Et in hoc libro tamen dicit al-

pha et oo idest principium et finis. Dicebant etiam quidam

ecclesiam pondere tribulationum ante finem seculi defi-

turam et pro labore non premium eternum suscepturam. Ho-

rum ergo errores volens destruere iohannes ostendit

Intel(lectualis)

In pathmo insula

in ecclesiis quibus

Expositores: Augustinus, Ieronimus, Beda, Haymo, Remigius, Ambrosius, Gilbertus, Ioachim, Bellegarius, Richardus

Cristum principium esse et finem. Unde Ysayas: Ante me non est formatus deus et post me non erit. Et etiam per diversitatem tribulationum non desinere sed pro stare et per hic gravium etiam tempestatem scripsit quam Johannes septem ecclesiis Asie, et earum septem episcopis de predictis instruens et per eam totam etiam generalem docens.

Est itaque materia Iohannis in hoc opere status generalis ecclesie, nec non et tocius videlicet que in presenti paciatur et in futuro recepturus sit. Intentio eius est monere ad pacientiam, quia et ... tum quia brevis labor, tum quia premium magnum. Modus tractandi talis: primo premittit prologum et salutationem, ubi reddit auditores benignos et attentos, quod principaliter attendit ad narrationem. Ante narrationem proponit ostendit Cristum et ab eterno in principio et fine indutum in prologum: Ego sum A et O, principium et finis. Post ea attendens ad narrationem distinguit septem visiones quibus tunc ... iste liber finiatur. Premittit enim prologum dicens: Apocalipsis Iesu Cristi. Sed audiens: Hec est sicut in aliis Visio Ysaye et Parabole Salomonis.

Incipit argumentum in apocalypsin beati Iohannis apostoli

Apocalypsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentie.

Apocalipsis iesu cristi quam dedit
illi deus palam facere servis suis
que oportet fieri cito et significavit
mittens per angelum suum servo suo
iohanni qui testimonium perhibuit
verbo dei et testimonium iesu cristi quecumque vidit. Beatus
qui legit et qui audit verba prophetie huius et ser-
vat ea que in ea scripta sunt tempus enim prope est.
Iohannes septem ecclesiis que sunt in Asia. Gratia vobis et
pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est et a
septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt et
a iesu cristo qui est testis fidelis primogenitus mortu-
orum et princeps regum terre qui dilexit nos et la-
vit nos a peccatis nostris in sanguine suo et fecit nos re-
gnum et sacerdotes deo et patri suo ipsi gloria et
imperium in secula seculorum amen. Ecce venit cum
nubibus et videbit eum omnis oculus et qui eum pu-
pugerunt et plangent se super eum omnes tribus
terre. Etiam amen. Ego sum alpha et omega principium
et finis dicit dominus deus qui est et qui erat

inter verbum dei et te

[illegible gloss]

et qui venturus est omnipotens. Ego iohannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et pa-

tientia in christo iesu fui in insula que appellatur pa-

thmos propter verbum dei et testimonium iesu christi.

fui in spiritu in dominica die et audivi post me vocem ma-

gnam tamquam tube dicentis michi Quod vides scri-

be in libro et mitte septem ecclesiis que sunt in asia

Epheso et smyrne et pergamo et thiatire

et sardis et philadelphie et laodicie. Et con-

versus ut viderem vocem que loquebatur mecum

et conversus vidi septem candelabra aurea et

in medio septem candelabrorum aureorum simi-

lem filio hominis vestitum podere et precinctum

ad mamillas zona aurea. Caput autem eius et ca-

pilli erant candidi tamquam lana alba et tamquam nix

et oculi eius velut flamma ignis et pedes eius similes

aurichalco sicut in camino ardenti. et vox illius tamquam

vox aquarum multarum et habebat in dextera sua stel-

las septem et de ore eius gladius ex utraque parte

acutus exibat et facies eius sicut sol lucet in virtute sua.

[illegible gloss]

Marginal gloss headings: et regno et; tamquam tube; in libro; Epheso; Smirne; Philadelphie; et conversus; podere; zona aurea

Sicut sol etc. [illegible]

Et posuit [illegible]

Lucet in virtute sua etc. [illegible]

Clavis mortis [illegible]

stra. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me dicens Noli timere ego sum primus et novissimus et sum vivus et fui mortuus et ecce sum vivens in secula seculorum et habeo claves mortis et inferni Scribe

Primus [illegible]

Scribe [illegible]

Misterium septem stellarum [illegible]

Noli timere [illegible]

inter verbum dei esse

et qui venturus est omnipotens. Ego iohannes frater vester

et particeps et socius in tribulatione et regno et pa

tientia in christo iesu fui in insula que appellatur pa

thmos propter verbum dei et testimonium iesu christi

fui in spiritu in dominica die et audivi post me vocem ma

et regno est.

---

pacientia tua

Nota pacientia triplex est prima operis malum pro malo non reddere. Secunda oris maledicenti non maledicere. Tertia cordis non murmurare et ... ita tria scilicet opera laborem et patientiam quia in hiis tribus consistit bona vita ... bona agere et mala pati et in hiis perseverare. sustinere malos ... non laudandum ... Aug. non fuit bonus qui malos ferre non potuit. Ro. mali sustinendi sunt donec expectatur eorum correctio et donec non timetur ex eis bonorum infectio, quia quidam inficiunt non sunt tolerandi. Sed hoc adiuvisti ... consequitur subditorum correctio ... subditi ... ... et adversus malos subditos tuos ... reprehensibilia ... subditorum ascribit prelato quia negligens fuit circa correctionem eorum. Glo. heli sacerdos licet bonus fuit in se tamen dampnatus quia filios suos non correxit ... et ... Licet ... subditi tui ex tua negligentia ... in caritate ... ut prelati ... petro ... Glosa Origenis ... non apparent. Caritas aliquando ... Ro. ... caritas dei diffusa est in cordibus ... Aug. caritas est motus animi ad fruendum deo propter se et proximo propter deum ... Vide in manu caritatem

Sicut sol etc.

Lucet in virtute sua etc.

et posuit

sua. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me dicens

Noli timere ego sum primus et novissimus et sum vivus et fui mortuus et ecce sum vivens in secula seculorum et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo que vidisti et que sunt et que oportet fieri post hec misterium septem stellarum quas vidisti in dextera mea et septem candelabra aurea. Septem stelle angeli sunt septem ecclesiarum et candelabra septem septem ecclesie sunt.

Cap. ii

Et angelo ephesi ecclesie scribe: Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem tuum et pacientiam tuam et quia non potes sustinere malos et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt et invenisti eos mendaces et pacientiam habes et sustinuisti propter nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca quod caritatem tuam primam

claves mortis

primus

que vidisti

sacramentum

septem stellarum

Scribe

in dextera sua

Scio

qui se dicunt apostolos

mendaces

propter nomen meum

non defecisti

Sin autem venio. Sic est

religuisti. Memor esto itaqz unde excideris et age penitentiam et prima opa fac. Sin aut venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes bonu quia odisti facta Nicolaitarum que et ego odi. Qui habet aures audiendi audiat quid spus dicat eccliis. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo Smirne ecclie scribe. Hec dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam sed dives es et blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt sed sunt synagoga sathane. Nihil horum timeas que passurus es. Ecce missurus est dyabolus ex vobis in carcerem ut temptemini et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usqz ad mortem et dabo tibi coronam vite. Qui habet aures audiendi audiat quid spus dicat eccliis. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo Pergami ecclie scribe. Hec dicit qui habet rompheam ex utraqz parte acutam. Scio ubi habitas

Memor esto

Qui habet aures

Esto fidelis et

Rompheam

Vincenti

[illegible]

De ligno [illegible]

[illegible]

in paradiso [illegible]

[illegible]

dei mei [illegible]

[illegible]

[illegible]

Calculum candidum

[illegible]

dio oris mei Qui habet aures audiendi au

dicat quid spiritus dicat ecclesiis Vincenti dabo

[illegible] Exodi [illegible]

manna absconditum et dabo illi calculum

[illegible]

credit se posse tribulatis subvenire, sicut in hoc quod ait qui fuit mortuus et vivit demonstrat se mortuos posse suscitare. Scio [illegible] hic subditur narratio [illegible]

Divites [illegible] licet [illegible] in corporalibus delatatus [illegible] in bonis spiritualibus ille enim [illegible] Gratia ditatus [illegible] mente [illegible] dicat [illegible] dives sum et opulentia [illegible] Et [illegible] licet talis sis [illegible] blasphemaris Et non sunt Glosa nulla possunt [illegible] ad [illegible] [illegible] hostes [illegible] licet blasphemia [illegible] sit in deum [illegible] aliquis [illegible] dicitur [illegible] de bonis [illegible] blasphemia [illegible] Sathane

Smirneorum multi iudei habitabant qui [illegible] gentiles ad persequendum [illegible] in qua persecutione plurimi [illegible] solum fuerunt suis rebus spoliati [illegible] martirio [illegible] inter quos [illegible] policarpus fuit in igne [illegible] et [illegible] gladio [illegible] ad [illegible] hac synagoga [illegible] synagoga [illegible] collectio et [illegible] illorum flamma ignis [illegible] apostolus ii ad cor xi sunt pseudo apostoli operarii subdoli

Morte 2a

Nota mors anime [illegible] assimulatur morti corporis sicut enim corpus primo indisponitur [illegible] deinde moritur [illegible] effertur et sepelitur et lapide opitur sic [illegible] anima primo distemperatur per [illegible] cogitationis [illegible] deinde moritur per consensus adhibitionem deinde effertur per operis [illegible] [illegible] sepelitur per consuetudinem ad ultimum opitur per obstinationem

Inter hec [illegible] [illegible] habeat [illegible] Scio [illegible] [illegible] tribulationem [illegible]

Ut tentemini [illegible] a [illegible] Esto fidelis [illegible] in fide [illegible]

[illegible] vicerit non leditur a morte secunda Et angelo

[illegible] Pergami ecclesie scribe hec dicit qui habet romphea(m) [illegible]

[illegible] ex utraque parte acutam Scio [illegible] ubi habitas [illegible]

[illegible] decem dies [illegible] decem [illegible] Ezechiel [illegible] decem [illegible] tribulationes [illegible] decem [illegible] decalogi mandata [illegible]

[illegible] Balaam [illegible] Nicolaitarum [illegible]

[illegible] A morte 2a [illegible] Et angelo Pergami [illegible]

[illegible] Scio ubi [illegible] fidem [illegible]

testis meus fidelis ... ubi sathan ... Sed habeo ...

Filii age penitentia

ubi sedes est sathane et tenes nomen meum et non negasti fidem meam et in diebus illis Antiphas te stis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi sa thanas habitat. Sed habeo adversus te pauca quia habes ibi tenentes doctrinam balaam qui docebat Balach mittere scandalum coram filiis israel edere de sacrificiis idolorum et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam nycholaita rum. Similiter penitentiam age. Si quo minus veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum et dabo illi calculum

mitte scandalum

Calculum candidum

Novi opera tua

Nomen novum

candidum et in calculo nomen novum scri
ptum quod nemo scit nisi qui accipit. Et an

Thyatire

Et angelo thiatire

gelo thyatire ecclie scribe. Hec dicit filius dei
qui habet oculos tanquam flammam ignis et pe
des eius similes auricalco. Novi opera tua
et fidem et caritatem et ministerium et patientia
tuam et opera tua novissima plura priorib
Sed habeo adversus te pauca quia permittis mu
lierem iezabel que se dicit propheten docere
et seducere servos meos fornicari et man
ducare de idolatitis. Et dedi illi tempus ut pe
nitentiam ageret et non vult penitere a forni
catione sua. Ecce ego mittam eam in lectum

et qui mechantur cum ea in tribulatione magna
erunt nisi penitentiam ab operibus suis egerint
Et filios eius interficiam in morte et scient om[n]es
ecclie quia ego sum scrutans renes et corda et
dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem
dico ceteris qui tyathire estis: quicumque non habent
doctrinam hanc et qui non cognoverunt altitudines
sathane quemadmodum dicunt non mittam
super vos aliud pondus tamen id quod ha-
betis tenete donec veniam et qui vicerit et cu-
stodierit usque in finem opera mea dabo illi pota-
statem super gentes et reget illas in virga ferrea
et tamquam vas figuli confringentur sicut et ego

accepi a patre meo et dabo illi stellam matutinam.

Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

Capitulum Tercium

Et angelo Sardis ecclesie scribe. Hec dicit qui habet vii spiritus dei et septem stellas. Scio opera tua quia nomen habes quod vivas et mortuus es. Esto vigilans et confirma cetera que moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris et serva et penitentiam age. Si ergo non vigilaveris veniam ad te tamquam fur et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt ve-

et ambulabunt [illegible]

[vesti]menta sua: et ambulabunt mecum in albis quia

[illegible]

digni sunt. Qui vicerit sic vestietur vestimentis

[illegible]

albis et non delebo nomen eius de libro vite et

[illegible]

confitebor nomen eius coram patre meo et co

[illegible]

ram angelis meis. Qui habet aures audiat

[illegible]

quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo philadelphie

[illegible]

ecclesie scribe. Hec dicit sanctus et verus qui habet

[illegible]

clavem david qui aperit et nemo claudit

[illegible]

claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi

[illegible]

coram te hostium apertum quod nemo potest claudere

[illegible]

quia modicam habes virtutem et servasti verbum meum

[illegible]

et non negasti nomen meum. Ecce dabo tibi de sy

[illegible]

nagoga sathane qui dicunt se iudeos esse et

[illegible]

de libro vite [illegible]

et angelo philadel [illegible]

Philadelphie

[illegible]

non sunt sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos et scient quia ego dilexi te. Quoniam servasti verbum patientie mee et ego servabo te ab hora temptationis que ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit faciam illum columnam in templo dei mei et foras non egredietur amplius et scribam super eum nomen dei mei et nomen civitatis dei mei nove ierusalem que descendit de celo a deo meo et nomen meum novum. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hec dicit amen

Ca. iii

quia neque frigidus [illegible]

[illegible]

testis fidelis et verus qui est principium creature

[illegible]

dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque cali-

[illegible]

dus utinam frigidus esses aut calidus Sed quia

[illegible]

evomere [illegible]

[illegible]

Scio opera tua [illegible]

[illegible]

non sunt sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant

et adorent ante pedes tuos et scient quia ego dile-

xi te. Quoniam servasti verbum patientie mee et ego

Castigo

Quia neque frigidus

testis fidelis et verus qui est principium creature

dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque cali

dus. Utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia

non sunt sed menciuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos et scient quia ego dilexi te. Quoniam servasti verbum pacientie mee et ego

Qui vicerit

faciam illum

Servabo te ab hora te[ntationis]

quia nec frigidus

testis fidelis et verus qui est principium creature

dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque cali-

dus utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia

tepidus es et nec frigidus nec calidus incipi-

am te evomere ex ore meo. quia dicis quod di-

ves sum et locupletatus et nullius egeo. et ne-

scis quia tu es miser et miserabilis et pauper et

cecus et nudus. Igitur suadeo tibi emere a me

aurum ignitum probatum ut locuples fias

et vestimentis albis induaris et non appareat

confusio nuditatis tue. Et collirio inunge

oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo

et castigo. Emulare ergo et penitentiam age. Ecce

evomere

Probatum

Et collirio

Ego quos amo

sto ad hostium et pulso. Si quis audierit vocem
meam et aperuerit ianuam intraibo ad illu(m)
et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit
dabo ei sedere mecum in throno meo sicut et
ego vici et sedi cum patre in throno eius. Qui
habet aurem audiendi audiat quid spiritus dicat
ecclesiis.

Capitulum quartum

Post hec vidi et ecce hostium aper-
tum in celo et vox prima quam au-
divi tamquam tube loquentis mecum dicens. A-
scende huc et ostendam tibi que oportet fieri.
Post hec statim fui in spiritu et ecce sedes posita erat
in celo et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis

similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardinis

et iris erat in circuitu sedis similis visioni

smaragdine et in circuitu sedis sedilia viginti qua

tuor et super thronos viginti quatuor seniores

sedentes circumamicti vestimentis albis et in ca

pitibus eorum corone auree et de throno procede

bant fulgura et voces et tonitrua et vii lampa

des ardentes ante thronum que sunt vii spiritus dei

et in conspectu sedis tanquam mare vitreum sim[ile]

cristallo et in medio sedis et in circuitu sedis quatuor

animalia plena oculis ante et retro et animal

primum simile leoni et secundum animal simile vitulo

et tercium animal habens faciem quasi hominis et

[illegible]

quartum animal simile aquile volanti. Et quatuor

animalia singula eorum habebant senas alas

et in circuitu et intus plena sunt oculis plena sunt

oculis et requiem non habebant die ac nocte dicentia

Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens

qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum da-

rent illa quatuor animalia gloriam et honorem et

benedictionem sedenti super thronum viventi in secula se-

culorum procidebant viginti quatuor seniores ante

sedentem in throno et adorabant viventem in secula

seculorum et mittebant coronas suas ante thronum

dicentes Dignus es domine deus noster accipere gloriam et hono-

rem et virtutem quia tu creasti omnia et propter

[illegible]

Ca. V

voluntatem tuam erant et creata sunt. Ca. V.

Et vidi in dextera sedentis sup thronū librū scriptum intus et foris signatū sigillis vij. Et vidi angelum fortem pdicantem voce magna Quis est dignus apire librum et solvere signacula eius. Et nemo poterat in celo neqꝫ in terra neqꝫ subtus terrā apire librū neqꝫ respicere illū. Et ego flebam multū qm̄ nemo dignus inventus est aperire libꝫ nec videre eū. Et unus de senioribus dixit m. Ne fleveris. Ecce vicit leo de tribu iuda radix david aperire librum et solvere vij signacula eius. Et vidi et ecce in medio throni et quatuor animalium et

in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum
habentem cornua vii et oculos vii: qui sunt vii spiritus
dei missi in omnem terram et venit et accepit
de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum quatuor animalia et viginti quatuor
seniores ceciderunt coram agno. habentes singuli
citharas et fialas aureas plenas odoramentorum
que sunt orationes sanctorum et cantabant canticum novum
dicentes dignus es domine deus accipere librum
et aperire signacula eius: quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et
lingua et populo et natione. et fecisti nos deo nostro
regnum et sacerdotes et regnabunt super

Ca. v.

terram. Et vidi et audivi vocem angelorum
multorum in circuitu throni et animalium et seni-
orum. et erat numerus eorum milia milium dicen-
cium voce magna Dignus est agnus qui occi-
sus est accipere virtutem et divinitatem et sa-
pientiam et fortitudinem et honorem et glo-
riam et benedictionem. Et omnem creaturam que in celo
est et que super terram et subtus terram et
que sunt in mari et que in eo sunt. omnes au-
divi dicentes sedenti in throno et agno Be-
nedictio et honor et gloria et potestas in secula seculorum
Et quatuor animalia dicebant amen Et vi-
ginti quatuor seniores ceciderunt in facies

Viuenti in secula seculorum

sui et adorauerunt. Capitulum sextum

Et vidi quod aperuisset agnus unum de vii sigillis et audiui unum de quattuor animalibus dicens tamquam vocem tonitrui veni et vide. Et vidi et ecce equus albus et qui sedebat super illum habebat arcum et data est ei corona et exiuit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum audiui secundum animal dicens veni et vide. Et exiuit alius equus rufus et qui sedebat super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra et ut inuicem se interficiant et datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tercium audiui terci

Bilibris tritici. Hugo. Bilibris ad literam est vas capiens duos sextarios vel duas libras vel quaslibet duas mensuras et significant duplicem intelligentiam [illegible]

[illegible]

[illegible]

peruisset sigillum quintum: vidi subtus altare ani-

[illegible]

mas interfectorum propter verbum dei: et propter testimonium

[illegible]

quod habebat· et clamabat voce magna dicentes·

[illegible]

Et ecce equus pallidus. Hugo. i. congregacio hypocritarum qui hodie multum abundat in ecclesia dei qui recte per equum pallidum designantur quia ut de religione laudentur ... et afflictionibus multis ... pallescunt ... et ideo mercedem suam receperunt ... Congregatio hypocritarum ... Et qui sedebat super eum nomen illi mors ... Et infernus sequebatur eum ...

Vel infernus ... Vel infernus ... Vel etiam hypocritam sequitur ...

Et data est ei potestas super quatuor partes terre ...

Vel super quatuor ... Vel super quatuor ... Vel ad litteram ...

Subtus altare ... Vel ...

[illegible]

... qui homines et datus est ei gladius magnus

Hugo.

Lyra

Et cum aperuisset sigillum tercium audivi tercium

[illegible]

Ca. VI.

animal dicens: veni et vide. Et ecce equus ni-

ger: et qui sedebat super illum habebat stateram

in manu sua. Et audivi tamquam vocem in me-

dio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici de-

nario uno: et tres bilibres ordei denario uno:

et vinum et oleum ne leseris. Et cum aperuisset si-

gillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicen-

tis: Veni et vide. Et ecce equus pallidus: et qui sedebat

super eum, nomen illi mors: et infernus sequebatur

eum. Et data est illi potestas super quattuor partes terre: inter-

ficere gladio, fame et morte, et bestiis terre. Et cum ap-

peruisset sigillum quintum: vidi subtus altare ani-

mas interfectorum propter verbum dei: et propter testimonium

quod habebant. Et clamabant voce magna dicentes:

Usque domine sanctus et verus non iudicas et no[n]
vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra.
Et date sunt illis singule stole albe: et dictum
est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum:
donec compleantur conservi eorum et fratres eorum
qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terre motus magnus factus est et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus:
et luna tota facta est sicut sanguis: et stelle de celo
ceciderunt super terram sicut ficus emittit grossos suos
cum a vento magno movetur. Et celum recessit sicut
liber involutus: et omnis mons et insule de locis suis
mote sunt. Et reges terre et principes et tribuni et divites
et fortes et omnis servus et liber absconderunt se in

Ca. vii

speluncis et in petris montium et dicunt monti[s]

bus et petris cadite super nos et abscondite

nos a facie sedentis super thronum et ab ira

agni: quoniam venit dies magnus ire ipsorum et

quis poterit stare. Capitulum septimum

Post hec vidi quatuor angelos stantes super

quatuor angulos terre tenentes quatuor ventos

terre ne flaret super terram neque super mare neque

in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem

ab ortu solis habentem signum dei vivi: et clama[vit]

voce magna quatuor angelis quibus datum

est nocere terre et mari dicens: Nolite nocere

terre et mari neque arboribus quoadusque signemus

servos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi

numerum signatorum centum quadraginta quatuor m[ilia]

lia signati. ex omni tribu filiorum ysrael. Ex tribu iude
duodecim milia signati. Ex tribu ruben: duodecim
milia signati. Ex tribu gad: duodecim milia signati.
Ex tribu aser: duodecim milia signati. Ex tribu ne
ptalim: duodecim milia signati. Ex tribu manas
se: duodecim milia signati. Ex tribu symeon:
duodecim milia signati. Ex tribu levi: duo
decim milia signati. Ex tribu ysachar: duodecim
milia signati. ex tribu zabulon: duodecim mi
lia signati. Ex tribu ioseph: duodecim milia
signati. Ex tribu beniamin: duodecim milia si
gnati. Post hec vidi turbam magnam quam dinu
merare nemo poterat: ex omnibus gentibus et
tribubus et populis et linguis stantes ante thro
num: et in conspectu agni amicti stolis albis

et palme in manibus eorum. et clamabant voce
magna dicentes: Salus deo nostro qui sedet super
thronum et agno. Et omnes angeli stabant in cir-
cuitu throni et seniorum et quatuor animalium: et ce-
ciderunt in conspectu throni in facies suas et ado-
raverunt deum dicentes: Amen. Benedictio et clari-
tas et sapientia et gratiarum actio. Honor et vir-
tus et fortitudo deo nostro in secula seculorum amen. Et respondit
unus de senioribus et dixit michi: Hi qui amicti
sunt stolis albis: qui sunt et unde venerunt? Et di-
xi illi: Domine mi tu scis. Et dixit michi: Hi sunt
qui venerunt de tribulatione magna: et lave-
runt stolas suas. et dealbaverunt eas in sanguine
agni. Ideo sunt ante thronum dei. et serviunt ei
die ac nocte in templo eius. et qui sedet in throno

no habitabit super illos. Non esuriet neque sitient amplius: neque cadet super illos sol neque ullus estus: quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet eos ad vite fontes aquarum: et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum

Capitulum octavum

Et cum aperuisset sigillum septimum: factum est silentium in celo quasi media hora. Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei: et date sunt illis septem tube. Et alius angelus venit et stetit ante altare habens thuribulum aureum: et data sunt ei incensa multa ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare quod est ante thronum dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu

Ca. viij

angeli coram deo. Et accepit angelus thuri

bulu et impleuit illud de igne altaris et mi

sit in terram et facta sut tonitrua et voces et ful

gura et terre motus magnus: et septem an

geli qui habebant septem tubas preparauerunt se

ut tuba canerent. Et primus angelus tuba ceci

nit. et facta est grando et ignis mixta in san

guine: et missum est in terram: et tercia pars terre com

busta est: et tercia pars arborum concremata est: et

omne fenum viride combustum est. Et secundus

angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus

igne ardens missus est in mare. Et facta est tercia

pars maris sanguis: et mortua est tercia pars cre

ature eorumque habebant animas in mari: et tercia

pars nauium interiit. Et tercius angelus tuba

cecinit: et cecidit de celo stella magna ardens
tanquam facula: et cecidit in terciam partem flumi
num: et in fontes aquarum: et nomen stelle absin
thium. et facta est tercia pars aquarum in absinthi
um: et multi homines mortui sunt de aquis: quia a
mare facte sunt. Et quartus angelus tuba ce
cinit. et tercia pars solis percussa est: et tercia pars lune
et tercia pars stellarum: ita ut obscuraretur tercia pars eorum
et diei non luceret pars tercia, et noctis similiter
Et vidi et audivi vocem unius aquile volan
tis per medium celi dicentis voce magna ve ve ve
habitantibus in terra de ceteris vocibus trium an
gelorum qui erant tuba canituri. cap. nonum

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi
stellam de celo cecidisse in terram: et data est illi

Ca. ix.

clavis putei abyssi. et aperuit puteum abyssi. et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magne: et obscuratus est sol et aer de fumo putei. et de fumo putei exierunt locuste in terram: et data est illis potestas sicut habent scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre: neque omne viride: neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. et dictum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam: et desiderabunt mori: et fugiet mors ab illis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in

[illegible]

prelium: et super capita earum tamquam corone si-
miles auro: et facies earum sicut facies ho-
minum. et habebant capillos sicut capillos
mulierum: et dentes earum sicut dentes leo-
num erant. et habebant loricas sicut loricas fer-
reas: et vox alarum earum sicut vox curruum
multorum equorum currentium in bellum et habebant
caudas similes scorpionum: et aculei erant in
caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus
quinque. Et habebant super se regem angelum
abyssi: cui nomen hebraice abaddon grece
autem apollion: et latine habens nomen exterminans.
Ve unum abiit: et ecce veniunt adhuc duo
ve post hec. Et sextus angelus tuba cecinit
et audivi vocem unam ex quatuor cornibus al-

[illegible]

taris aurei quod est ante oculos dei, dicentem sexto

angelo qui habebat tubam. Solue quatuor

angelos qui alligati sunt in flumine mag-

no eufrate. Et soluti sunt quatuor angeli qui

parati erant in horam et diem et mensem et an-

num ut occiderent terciam partem hominum. Et

numerus equestris exercitus vicies milies de-

na milia: et audiui numerum eorum. Et ita vidi

equos in visione: et qui sedebant super eos

habebant loricas igneas et hiacinthinas

et sulphureas: et capita equorum erant tamquam

capita leonum: et de ore ipsorum procedebat

ignis et fumus et sulphur. Et ab his tribus

plagis occisa est tercia pars hominum: de igne et de

fumo et sulphure: que procedebant ex ore ipsorum

ptās eni equoz in ore eorū est: Nam cau- et i caudis eoz
de eorū similes serpentibus habētes capi
ta: et in his nocent. Et ceteri homines qui
nō sūt occisi in his plagis neqz penitentiā
egerūt de opibus manuū suaz ut nō adora
rent demonia et simulacra aurea et argētea
et erea et lapidea et lignea: que neqz videre
pnt neqz audire neqz ambulare: et nō ege
rūt penitentiā ab homicidiis suis neqz a
veneficiis suis neqz a fornicatione sua neqz

Et vidi aliū an- Ca. x. a furtis suis
gelū fortem descendentē de celo amictum
nube. et iris in capite eius. Et facies eius erat
ut sol: et pedes eius tamqm columna ignis
et habebat in manu sua libellū apertū: et po

Ca. X.

suit pedem suum dextrum super mare: sinistrum autem super terram: et clamavit voce magna quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset locuta sunt septem tonitrua voces suas. Et cum locuti fuissent septem tonitrua voces suas: ego scripturus eram. Et audivi vocem de celo dicentem michi: Signa que locuta sunt septem tonitrua: et noli scribere ea. Et angelus quem vidi stantem supra mare et supra terram levavit manum suam ad celum: et iuravit per viventem in secula seculorum qui creavit celum et ea que in celo sunt et terram et ea que in ea sunt, et mare et ea que in eo sunt: quia tempus amplius non erit: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tubare, consumabitur mysterium dei sicut evangelizavit per servos suos prophetas.

Et audivi vocem de celo iterum loquentem mecum et dicentem. Vade et accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare et super terram

Et abii ad angelum dicens ei ut daret mihi librum

Et dixit mihi: accipe librum et devora illum: et faciet amaricari ventrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum de manu angeli et devoravi illum: et erat in ore meo tamquam mel dulce. Et cum devorassem eum amaricatus est venter meus. Et dixit mihi. Oportet te iterum prophetare populis et gentibus et linguis et regibus multis

Capitulum undecimum

Et datus est mihi calamus similis virge: et dictum est mihi Surge et metire templum dei et altare et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris

templum eiice foras: et ne metiaris illud: quoniam
datum est gentibus et civitatem sanctam calcabunt
mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus
testibus meis et prophetabunt diebus mil
le ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt
due olive et duo candelabra lucentia in con
spectu domini terre stantes. Et si quis voluerit e
os nocere: ignis exiet de ore illorum: et devora
bit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos ledere:
sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi
celum ne pluat diebus prophetie ipsorum: et potestatem
habent super aquas convertendi eas in sanguinem: et
percutere terram omni plaga quotienscumque volu
erint. Et cum finierint testimonium suum: bestia
que ascendit de abysso faciet adversus eos bellum

et vincet illos: et occidet eos et corpora eorum
iacebunt plateis civitatis magne que vocatur
spiritualiter sodoma et egyptus ubi et dominus il-
lorum crucifixus est. Et videbunt de populis et tri-
bubus et linguis et gentibus: (et iacebunt)
corpora eorum per tres dies et dimidium: et corpora
eorum non sinet poni in monumentis. Et inha-
bitantes terram gaudebunt super illos: et iocun-
dabuntur et munera mittent invicem: quoniam hi duo
prophete cruciaverunt eos qui habitant super ter-
ram. Et post dies tres et dimidium spiritus vite a deo
intravit in eos. Et steterunt super pedes suos
et timor magnus cecidit super eos qui vi-
derunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo
dicentem eis: ascendite huc. Et ascenderunt ce-

Ca. XI.

lu in nube: et viderunt illos inimici eorum. Et in illa
hora factus est terre motus magnus: et decima
pars civitatis cecidit. et occisa sunt in terre mo
tu nomina hominum septem milia: et reliqui in
timore sunt missi: et dederunt gloriam deo celi. Ve
secundum abiit: et ecce ve tercium veniet cito. Et septi
mus angelus tuba cecinit: et facte sunt voces ma
gne in celo dicentes. Factum est regnum huius
mundi domini nostri et christi eius: et regnabit in se
cula seculorum amen Et viginti quatuor seniores
qui in conspectu dei sedent in sedibus suis ceci
derunt in facies suas: et adoraverunt deum dicentes
Gratias agimus tibi domine deus omnipotens
qui es et qui eras et qui venturus es: quia
accepisti virtutem tuam magnam et regnasti

Et irate sut gentes, et advenit ira tua et te
pus mortuorum iudicari: et reddere mercede
servis tuis prophetis et sanctis et timentibus
nomen tuum, pusillis et magnis: et extermi
nandi eos qui corruperunt terram. Et apertu
est templum dei in celo: et visa est archa testa
menti eius in templo eius. Et facta sunt ful
gura et voces et tonitrua et terre motus et

Et signum magnum ca. xii. grando mag
apparuit in celo. Mulier amicta sole et luna
sub pedibus eius: et in capite eius corona
stellarum duodecim: et in utero habens: et cla
mabat parturiens: et cruciatur ut pariat. Et
visum est aliud signum in celo et ecce draco ma
gnus rufus habens capita septe et cornua

Ca. xii

decem: et in capitibus suis septem diadema-
ta: et cauda eius trahebat terciam partem stel-
larum celi: et misit eas in terram. et draco stetit
ante mulierem que erat paritura: ut cum pe-
perisset filium devoraret eius. et peperit filium
masculum: qui recturus erat omnes gentes in vir-
ga ferrea. et raptus est filius eius ad deum
et ad thronum eius: et mulier fugit in soli-
tudinem ubi habebat locum paratum a deo ut
ibi pascat eam diebus mille ducentis sexagin-
ta. Et factum est prelium magnum in celo Micha-
el et angeli eius preliabantur cum dracone: et
draco pugnabat et angeli eius: et non valu-
erunt: neque locus inventus est eorum amplius
in celo et proiectus est draco ille magnus ser-

serpens antiquus qui vocatur diabolus et sathanas: qui seducit universum orbem: et proiectus est in terram: et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam in celo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum dei nostri et potestas christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni: et propter verbum testimonii sui: et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini celi: et qui habitatis in eis. Ve terre et mari: quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam: sciens quod modicum tempus habet. Et postquam draco vidit quod proiectus esset in terram persecutus est mulierem

Ca. xiii.

que peperit masculum. et date sunt mulieri ale due

aquile magne: ut volaret in desertum in locum

suum ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a

facie serpentis. et misit serpens ex ore suo post

mulierem aquam tamquam flumen: ut eam faceret trahi

a flumine. Et adiuvit terra mulierem: et aperuit

terra os suum, et absorbuit flumen quod misit dra

co de ore suo. et iratus est draco in mulierem:

et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius

qui custodiunt mandata dei: et habent testimonium

iesu christi. Et stetit supra arenam maris. Ca. xiii.

Et vidi de mari bestiam ascendentem habe

ntem capita septem, et cornua decem: et super cor

nua eius decem diademata: et super capita eius

nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis

erat pardo: et pedes eius sicut pedes ursi: et
os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco vir-
tutem suam et potestatem magnam. Et vidi de
capitibus suis quasi occisum in mortem: et plaga
mortis eius curata est. Et admirata est
universa terra post bestiam. Et adoraverunt
draconem: qui dedit potestatem bestie. et adora-
verunt bestiam dicentes. Quis similis bestie: et
quis poterit pugnare cum ea. Et datum est
ei os loquens magna et blasphemias: et
data est ei potestas facere menses quadraginta du-
os. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum
et blasphemare nomen eius et tabernaculum
eius et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bel-
lum facere cum sanctis: et vincere illos. et
et data est illi potestas in omnem tribum

et linguam et gentem: et adorauerunt eam omnes
qui inhabitant terram quorum non sunt scripta
nomina in libro vite agni qui occisus est ab
origine mundi. Si quis habet aurem audiat.
Qui in captiuitatem duxerit, in captiuita-
tem vadet. qui in gladio occiderit, oportet
eum gladio occidi. Hic est patientia et fides
sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra
et habebat cornua duo similia agni. et loque-
batur sicut draco. et potestatem prioris bestie omnem
faciebat in conspectu eius: et fecit terram et
inhabitantes in ea adorare bestiam primam:
cuius curata est plaga mortis. et fecit sig-
na magna: ut etiam ignem faceret de celo descendere
in terram in conspectu hominum. et seduxit habitan-

tes in terra per signa que data sunt illi face-
re in conspectu bestie: dicens habitantibus in ter-
ra ut faciat ymaginem bestie que habet pla-
gam gladii et vixit. Et datum est illi ut daret
spiritum ymagini bestie: et ut loquatur ymago
bestie. Et faciet ut quicumque non adoraverit yma-
ginem bestie occidatur. Et faciet omnes pusillos et
magnos et divites et pauperes et liberos et
servos habere caracterem in dextera manu
aut in frontibus suis: et ne quis possit e-
mere aut vendere nisi qui habeat characte-
rem aut nomen bestie aut numerum nominis eius. Hic
sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum
bestie. Numerus enim hominis est et numerus eius sescenti
sexaginta sex. Capitulum quartumdecimum

Et vidi et ecce agnus stabat supra montem sion: et cum illo centum quadraginta quatuor milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tanquam vocem aquarum multarum: et tanquam vocem tonitrui magni: et vocem quam audivi sicut citharedorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem et ante quatuor animalia et seniores: et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitie deo et agno: et in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim

sunt ante thronum dei Et vidi alterum angelum vo-
lantem per medium celi habentem evangelium e-
ternum ut evangelizaret sedentibus super terram
et super omnem gentem et tribum et linguam et po-
pulum dicens magna voce Timete dominum et date
illi honorem: quia venit hora iudicii eius: et ado-
rate eum qui fecit celum et terram mare et fon-
tes aquarum Et alius angelus secutus est dicens
Cecidit cecidit babilon illa magna que a vino
ire fornicationis sue potavit omnes gentes. Et
angelus tercius secutus est illos dicens voce magna
Si quis adoraverit bestiam et ymaginem eius, et acce-
perit caracterem in fronte sua aut in manu sua: et
bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero in cali-
ce ire ipsius: et cruciabitur igne et sulphure in

Ca. xiiii

conspectu angelorum sanctorum: et ante conspectu
agni: et fumus tormentorum eorum ascendet in secula
seculorum. Nec habent requiem die ac nocte qui ado
raverunt bestiam et imaginem eius: et si quis acceperit
caractere nominis eius. Hic patientia sancto
rum est qui custodiunt mandata dei et fidem ie
su. Et audivi vocem de celo dicentem mihi. Scribe. Be
ati mortui qui in domino moriuntur. Amodo
iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis
Opera enim illorum sequuntur illos. Et vidi et ecce
nubem candidam: et super nubem sedentem similem
filio hominis habentem in capite suo coronam auream
et in manu sua falcem acutam Et alius an
gelus exivit de templo clamans voce magna
ad sedentem super nubem. Mitte falcem tuam et

[illegible marginal/interlinear gloss]

mete: quia venit hora ut metat(ur): q(uonia)m matu

ruit messis t(er)re. Et misit qui sedebat sup(er) nu

bem falcem sua(m) in t(er)ram: et messuit ea(m). Et

alius angelus exiuit de te(m)plo q(uo)d (est) in celo:

habe(n)s et ipse falce(m) acuta(m). Et alius angelus exi

uit de altari qui habebat p(otes)tatem sup(er) igne(m)

et clamavit voce magna ad eu(m) qui habebat

falce(m) acuta(m) dicens Mitte falcem tua(m) acuta(m)

et vindemia botros vinee t(er)re: q(uonia)m mature

su(n)t uve eius. Et misit angelus falce(m) sua(m) in t(er)

ra(m): et vindemiavit vinea(m) t(er)re. Et misit in la

cu(m) ire dei magnu(m) et calcatus est lacus ext(ra)

civitate(m): et exivit sanguis de lacu usq(ue) ad

frenos equo(rum) p(er) stadia mille sexce(n)ta. Ca. xv

Et vidi aliud signu(m) in celo magnu(m) et

[illegible marginal/interlinear gloss]

mirabile: angelos septem habentes plagas se-
ptem novissimas: quoniam in illis consummata est ira
dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne
et eos qui vicerunt bestiam et imaginem eius et
numerum nominis eius: stantes supra vitreum: habentes
citharas dei et cantantes canticum moysi servi
dei: et canticum agni dicentes. Magna et mira-
bilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iuste
et vere sunt vie tue rex sanctorum. Quis non timebit
te domine: et magnificabit nomen tuum? Quia solus
pius es: quoniam omnes gentes venient et adorabunt
in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifesta sunt.
Et post hec vidi et ecce apertum est templum taber-
naculi testimonii in celo: et exierunt septem ange-
li habentes septem plagas de templo vestiti la-

pide mūdo et cādido: et pcīcti circa pectora
zonis aureis. Et unū ex quatuor aīalibus dedit
septem angelis septem phialas aureas ple
nas iracūdie dei viuētis in sclā seculoꝝ. Et i
pletū est templū fumo a maiestate dei et d'
virtute eius: et nemo poterat introire in te
plū donec cōsumaret septe plage septe

Et audiui vocē angeloꝝ Ca. xvi.

magnā de templo dicentē septe angelis
Ite et effundite septe phialas ire dei in ter
ram. Et abiit primus angelus: et effudit phi
alam suā in terrā: et factū est vulnus seuū
ac pessimū in hoīes qui habebāt chara
cterē bestie: et in eos qui adorauerāt bestiā
et imaginē eius. Et secundus angelus ef

fudit phialam suam in mare: et factus est sanguis

tanquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in

mari. Et tertius angelus effudit phialam suam

super flumina et super fontes aquarum: et factus

est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem

Iustus es domine qui es et qui eras sanctus

qui hec iudicasti: quia sanguinem sanctorum apostolorum

et prophetarum effuderunt: et sanguinem eis dedisti bi

bere. digni enim sunt. Et audivi alterum angelum

dicentem: etiam domine deus omnipotens: vera et iusta

iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam

suam in solem: et datum est illi estu affligere ho

mines et igne. et estuaverunt homines estu magno

et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem super

has plagas: neque egerunt penitentiam ut darent illi

gloriam. Et quintus angelus effudit phialam
suam super sedem bestie: Et factum est regnum eius
tenebrosum: et commanducaverunt linguas suas
pre dolore: et blasphemaverunt deum celi pre do
loribus et vulneribus suis: et non egerunt penitentiam
ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phi
alam suam in flumen illud magnum eufraten
et siccavit aquam eius ut prepararetur via regibus
ab ortu solis. Et ore draconis et de ore bestie
et de ore pseudo prophete exire spiritus tres inmundos
in modum ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum
facientes signa: et procedunt ad reges totius terre
congregare illos in prelium ad diem magnum
omnipotentis dei. Ecce venio sicut fur. Beatus qui
vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus

Ca. xvi.

ambulet et videat turpitudinem eius et co

ngregabit illos in locum qui vocatur hebraice

hermagedd̄o. Et septimus angelus effudit

phialam suam in aerem: et exivit vox magna de

templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt

fulgura et voces et tonitrua: et terremotus

factus est magnus qualis numquam fuit: ex quo

homines fuerunt super terram: talis terre motus sic

magnus. Et facta est civitas magna in tres

partes: et civitates gentium ceciderunt. Et baby

lon magna venit in memoriam ante deum dare

ei calicem vini indignationis ire eius. Et omnis

insula fugit et montes non sunt inventi. Et gra

do magna sicut talentum descendit de ce

lo in homines: et blasphemaverunt homines deum

propter plagam grandinis: quoniam magna facta

Et venit unus Ca. xvii. ex septem angelis qui habebant septem phialas

et locutus est mecum dicens veni ostendam tibi da

mnationem meretricis magne que sedet super aquas

multas: cum qua fornicati sunt reges terre et ine

briati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutio

nis eius. et abstulit me in desertum in spiritu

Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam

nominibus blasphemie: habentem capita septem

et cornua decem. et mulier erat circumdata purpu

ra et coccino: et inaurata auro et lapide precioso

et margaritis: habens poculum aureum in ma

nu sua plenum abominatione et immunditia forni

cationis eius et in fronte eius nomen scriptum

mysterium: babylon magna mater fornicationum
et abominationum terre. et vidi mulierem ebriam
de sanguine sanctorum et de sanguine marty-
rum iesu. et miratus sum cum vidissem illam admira-
tione magna. Et dixit michi angelus: Quare
miraris? ego tibi dicam sacramentum mulieris
et bestie que portat eam: que habet capita
septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit
et non est: et ascensura est de abysso: et in interi-
tum ibit: et mirabuntur inhabitantes terram quorum
nomina scripta non sunt in libro vite a constitu-
tione mundi: videntes bestiam que erat et non est.
Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem
capita septem montes sunt: super quos mulier
sedet: et reges septem sunt. Quinque ceciderunt

unus est: et alius nondum venit et cum venerit

oportet illum breve tempus manere. Et bestia

que erat et non est: et ipsa octava est: et de septem

est: et in interitum vadet. Et decem cornua que

vidisti decem reges sunt: qui regnum nondum acce

perunt: sed potestatem tamquam reges una hora ac

cipiet post bestiam. Hi unum consilium habent: et

virtutem et potestatem suam bestie tradent. Hi cum agno

pugnabunt: et agnus vincet illos: quoniam dominus

dominorum est et rex regum: et qui cum illo sunt vocati

et electi et fideles. Et dixit mihi Aque quas vi

disti ubi meretrix sedet: populi sunt et gentes et lin

gue: et decem cornua que vidisti in bestia hi

odient fornicariam et desolatam facient illam et nu

dam: et carnes eius manducabunt et ipsam

igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eo-
rum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum
suum bestie donec consumentur verba dei. Et mulier
quam vidisti est civitas magna: que habet
regnum super reges terre. Capitulum xviii.

Et post hec vidi alium angelum descendentem
de celo habentem potestatem magnam; et terra illumina-
ta est a gloria eius. Et exclamavit in fortitudine
dicens. Cecidit cecidit babylon magna: et facta
est habitatio demoniorum: et custodia omnis spiritus im-
mundi: et custodia omnis volucris immunde et odi-
bilis. Quia de vino ire fornicationis eius bibe-
runt omnes gentes. Et reges terre cum illa fornica-
ti sunt: et mercatores terre de virtute delici-
arum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vo-

tem de celo dicentem: exite de illa populus meus et ne participes sitis delictorum eius: et de plagis eius non accipiatis. Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad celum: et recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis: et duplicate duplicia secundum opera eius in poculo quo miscuit vobis miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit: tantum date illi tormentum et luctum. Quia in corde suo dicit Sedeo ut regina et vidua non sum et luctum non videbo. Ideo in una die venient plage eius mors et luctus et fames et igni comburetur: quia fortis est deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terre qui cum illa fornicati sunt et in deliciis

uxerunt: cum viderint fumum incendii eius: lo
nge stantes propter timorem tormentorum eius dicen
tes: Ve ve civitas illa magna babylon: ci
vitas illa fortis: quoniam una hora venit iudi
cium tuum. Et negotiatores terre flebunt et luge
bunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet
amplius: merces auri et argenti et lapidis
preciosi et margarite et byssi et purpure et se
rici et cocci et omne lignum thinum et omnia vasa
eboris et omnia vasa de lapide precioso et eram
to et ferro et marmore: et cinnamomum et a
momum et odoramentorum et unguentorum et thu
ris et vini et olei: et simile et tritici: et iu
mentorum et ovium et equorum: et redarum et man
cipiorum et animarum hominum: et poma desiderii

anime tue discesserunt a te et omnia pinguia
et preclara perierunt a te et amplius illa iam
non invenient. Mercatores horum qui divi-
tes facti sunt ab ea civitate: longe stabunt
propter timorem tormentorum eius: flentes et lu-
gentes et dicentes. Ve ve, civitas illa mag-
na que amicta erat bysso et purpura et cocco
et deaurata est auro et lapide precioso et mar-
garitis: quoniam una hora destitute sunt tante di-
vitie. Et omnis gubernator et omnis qui in lacum
navigat et naute qui in mari operantur longe
steterunt et clamaverunt videntes locum incendii
eius dicentes Que similis civitati huic ma-
gne. Et miserunt pulverem super capita sua: et cla-
maverunt flentes et lugentes et dicentes ve ve

civitas illa magna in qua divites facti sunt

omnes qui habebant naves in mari de pretiis

eius: quoniam una hora desolata est. Exulta super

eam celum et sancti apostoli et prophete: quoniam iudicavit

deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus

angelus fortis lapidem quasi molarem magnum

et misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur

Babylon civitas illa magna: et ultra iam non inve-

nietur. Et vox citharedorum et musicorum et tibia

canentium et tube non audietur in te amplius

et omnis artifex omnis artis non invenietur in te

amplius. Et vox mole non audietur in te amplius

et lux lucerne non lucebit in te amplius et vox sponsi

et sponse non audietur adhuc in te: quia mercato-

res tui erant principes terre: quia in veneficiis

tuis erraverunt omnes gentes et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est: et omnium qui interfecti sunt in terra.

Post hec ca. xix.

audivi quasi vocem magnam tubarum multarum in celo dicentium alleluia: Laus et gloria et virtus deo nostro est: quia vera et iusta iudicia eius sunt qui iudicavit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua: et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt viginti quatuor seniores et quatuor animalia: et adoraverunt deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox de throno exivit dicens Laudem dicite deo nostro omnes sancti eius: et qui timetis deum

pusilli et magni. Et audivi quasi vocem tube ma-
gne: et sicut vocem aquarum multarum et sicut vocem
tonitruorum magnorum dicentium alleluia: quoniam reg-
navit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus et ex-
ultemus et demus gloriam deo ei: quia venerunt
nuptie agni: et uxor eius preparavit se. Et datum
est illi ut cooperiat se bissino splendenti et candi-
do. Bissinum enim iustificationes sanctorum sunt. Et di-
xit mihi: Scribe: Beati qui ad cenam nuptiarum agni
vocati sunt. Et dixit mihi: Hec verba dei vera sunt. Et
cecidi ante pedes eius ut adorarem eum. Et dixit
mihi: vide ne feceris. Conservus tuus sum et fra-
trum tuorum habentium testimonium iesu. Deum a-
dora. Testimonium enim iesu est spiritus prophetie.
Et vidi celum apertum: et ecce equus albus et q[ui]

sedebat super eū vocabat᷑ fidelis et verax

et cū iusticia iudicat et pugnat. Oculi aūt ei[us]

sicut flāma ignis: et in capite eius dia

demata multa: hñs nomē scriptū qd nemo

novit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspsa

sanguine: et vocabat᷑ nomē eius vbū dei.

Et exercitus qui sūt in celo sequebant᷑ eum

in equis albis: vestiti bissino albo et mūdo

et de ore ipsius pdit gladius ex vtraq[ue]

parte acutus: ut in ipo pcuciat gentes. Et

ipse reget eas in vga ferea: et ipe calcat torcu

lar vini furoris ire dei omnipotētis. Et habet

in vestimēto et femore suo scriptū. Rex regū

et dñs dominātiū. Et vidi vnū angelū stā

tem in sole. et clamavit voce magna dicēs

omnibus avibus que volabãt per mediũ celi

Venite et congregamini ad cenã magnã dei

ut manducetis carnes regũ et carnes tribuno

rũ et carnes fortiũ et carnes equorũ et sede

ntium in ipsis: et carnes omniũ liberorũ ac ser

vorũ et pusillorũ ac magnorũ. Et vidi bestiã

et reges terre et exercitus eorũ congregatos

ad faciendũ preliũ cũ illo qui sedebat in equo

et cũ exercitu eius. Et apprehensa ẽ bestia et cũ illa

pseudo propheta: et qui fecit signa corã ipso quibus seduxit

eos qui acceperũt caractere bestie: et qui adoraverũt

imaginẽ eius. Vivi missi sũt hi duo in stagnũ ignis

ardentis et sulphuris: et ceteri occisi sũt gladio se

dentis sup equũ qui procedit de ore ipsius. Et omnes aves

saturate sũt carnibus eorũ. Capitulũ xx.

Et vidi angelū descendentē de celo
habentē clauē abyssi: et catenā magnā
in manu sua. Et apphendit dracone serpē
tem antiquū qui est diabolus et sathanas
et ligauit eū per annos mille: et misit eū
in abyssū: et clausit et signa[uit] sup illū: ut
nō seducat amplius gentes donec consū
ment[ur] mille anni et post hoc oportet illū
solui modico tpe. Et vidi sedes: et sederunt
super eas et iudiciū datū est illis. Et aīas de
collatorū pter testimoniū iesu: et pp[ter] vbū
dei: et qui nō adorauerit bestiā neq[ue] imagi
nē: nec acceperit charactere eius in fronti
bus aut in manibus suis: et vixerunt et re
gnauerit cū christo mille ānis. Ceteri vō mor

Ca. xx.

tuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Hec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem. Sed erunt sacerdotes dei et christi eius et regnabunt cum illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni solvetur sathanas de carcere suo et exibit et seducet gentes que sunt super quatuor angulos terre gog et magog et congregabit eos in prelium quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terre et circuierunt castra sanctorum et civitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de celo et devoravit eos et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sul

phuris ubi et bestia et pseudo prophete cru
ciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et thro
num magnum candidum: et sedentem super eum
a cuius conspectu fugit terra et celum: et locus
non est inventus ab eis. Et vidi mortuos
magnos et pusillos stantes in conspectu
throni: et libri aperti sunt: et alius liber ap
ertus est qui est vite et iudicati sunt mortui
ex his que scripta erant in libris secundum opera
ipsorum. Et dedit mare mortuos suos qui in
eo erant: et mors et infernus dederunt mor
tuos suos qui in ipsis erant: et iudicatum est
de singulis secundum opera ipsorum et infernus et
mors missi sunt in stagnum ignis. Hec est mors
secunda stagnum ignis: et qui non est inventus

in libro vite scriptus missus est in stagnum ignis

Et vidi celum no- ca. xxi.

vum: et terram novam. primum enim celum et pri-

ma terra abiit: et mare iam non est. Et ego

iohannes vidi civitatem sanctam ihrlm novam

descendentem de celo a deo paratam sicut spon-

sam ornatam viro suo. Et audivi vocem ma-

gnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum

dei cum hominibus: et habitabit cum eis. Et ipsi po-

pulus eius erunt et ipse deus cum eis erit

eorum deus. Et absterget deus omnem lacrimam

ab oculis eorum: et mors ultra non erit: neque

luctus neque clamor neque dolor erit ultra

que prima abierunt. Et dixit qui sedebat in

throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi

Scribe: quia hec verba fidelissima sunt et vera.

Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha et o: initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque vive gratis. Qui vicerit possidebit hec et ero illi deus: et ipse erit mihi filius. Timidis autem et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis et idolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: quod est mors secunda. Et venit ad me unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis: et locutus est mecum dicens: Veni et ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum: et ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem de

scendentem de celo a deo habentem claritatem dei et lumen eius simile lapidi precioso tanquam lapidi iaspidis sicut cristallum et habebat murum magnum et altum: habentem portas duodecim: et in portis angelos duodecim: et nomina inscripta que sunt nomina duodecim tribuum filiorum israel. Ab oriente porte tres: ab aquilone porte tres: ab austro porte tres: et ab occasu porte tres et murus civitatis habens fundamenta duodecim: et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum et agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundineam auream ut metiretur civitatem et portas eius: et murum. Et civitas in quadro posita est et longitudo eius tanta est

quanta et latitudo. Et mensus est civitatem
de arundine aurea per stadia duodecim milia;
et longitudo et latitudo et altitudo eius equa
lia sunt. Et mensus est murum eius centum quadra
ginta quatuor cubitorum mensura hominis que
est angeli. Et erat structura muri eius ex la
pide iaspide: ipsa vero civitas aurum mundum simile
vitro mundo; et fundamenta muri civitatis omni
lapide precioso ornata. Et fundamentum primum
iaspis: secundum saphirus: tercium calcedonius:
quartum smaragdus: quintum sardonix: sextum sar
dius; septimum chrysolitus: octavum beril
lus; nonum topazius: decimum chrysopassus
undecimum iacinthus: duodecimum ameti
stus. Et duodecim porte duodecim marga

ca. xxi.

ute; et singule porte sunt per singulas: et
singule porte erant ex singulis margaritis
et platee civitatis aurum mundum tamquam per-
lucidum. Et templum non vidi in ea. Dominus enim
deus omnipotens templum illius est et agnus
Et civitas non eget sole neque luna ut luceant
in ea. Nam claritas dei illuminabit eam: et
lucerna eius est agnus. et ambulabunt gen-
tes in lumine eius: et reges terre afferent gloriam
suam et honorem in illam. Et porte eius non clau-
dentur per diem. Nox enim non erit illic. Et affe-
rent gloriam et honorem gentium in illam. Non in-
trabit in illa eam aliquid coinquinatum aut abo-
minationem faciens et mendacium: nisi qui scripti
sunt in libro vite agni. Capitulum xxii.

Et ostendit michi flumen aque vive splen-
didum tamquam cristallum procedentem de se-
de dei et agni. In medio platee eius et ex utra-
que parte fluminis lignum vite afferens fructus
duodecim per singulos menses reddens fru-
ctum suum: et folia ligni ad sanitatem gentium.
Et omne maledictum non erit amplius: sed se-
des dei et agni in illa erit: et servi eius ser-
vient illi. Et videbunt faciem eius: et nomen eius scriptum
in frontibus eorum. Et nox ultra non erit: et non
egebunt lumine lucerne, neque lumine solis: quoniam
dominus deus illuminabit illos: et regnabunt in
secula seculorum. Et dixit michi. Hec verba fi-
delissima sunt et vera. Et dominus deus spirituum pro-
phetarum misit angelum suum: ostendere servis

Ca. XXII.

suis que oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetie libri huius. Et ego iohannes qui audivi et vidi hec. Et postquam audissem et vidissem: cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hec ostendebat. Et dixit mihi: vide ne feceris. Conservus enim tuus sum: et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui servant verba libri huius. Deum adora. Et dixit mihi: Ne signaveris verba prophetie libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet noceat adhuc: et qui in sordibus est sordescat adhuc. Et qui iustus est iustificetur adhuc: et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio cito: et merces mea mecum est: reddere unicuique iuxta opera sua. Ego sum alpha et

O. primus et novissimus: principium et finis

Beati qui lavant stolas suas in sanguine agni

ut sit potestas eorum in ligno vite: et per portas in

trent in civitatem. Foris autem canes et venefici et

impudici et homicide et idolis servientes: et

omnis qui amat et facit mendacium. Ego iesus

misi angelum meum testificari vobis hec in eccle

siis. Ego sum genus et radix david: stella sple

dida et matutina. Et spiritus et sponsa dicunt veni

Et qui audit dicat veni. Et qui sitit veniat: et

qui vult accipiat aquam vite gratis. Con

testor enim omni audienti verba prophetie libri hu

ius. Si quis apposuerit ad hec: apponet deus

super illum plagas scriptas in libro isto: et si quis

diminuerit de verbis libri prophetie huius: aufe

Ca. XX.

[aufe]ret deus partem eius de libro vite: et de civitate sancta: et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito. Amen. Veni domine iesu. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

Finit liber apocalypsis beati Johannis apostoli anno domini millesimoquingentesimo undecimo